

Integrációs és ellenőrzési technikák

VIMIAC04, 2022. tavasz

Micskei Zoltán
Strausz György

Méréstechnika és Információs Rendszerek Tanszék
<https://edu.vik.bme.hu/course/view.php?id=8240>

Integrációs és ellenőrzési technikák

Hogyan építsünk információ gazdag megoldásokat?

- Információ/adat integráció
 - Webes környezetek
 - Intézményi környezetek
- Technikák: szemantikus technológiák

Hogyan fejlesszünk jó minőségű szoftvert?

- Kód gyakori integrálása és ellenőrzése
- Kód review, kód analízis, tesztelés...
- Technikák: continuous integration (CI), mocking, automatikus tesztelés...

Integrációs és ellenőrzési technikák

Kurzus menetrendje/követelmények

Előadások: hétfő 10.15 – 12.00., IBo26

Gyakorlatok: péntek (8.15-10.00., 10.15-12.00, 12.15 – 14.00)

6 gyakorlat, kéthetente, IB.413. terem

5 gyakorlaton kötelező a részvétel

ELSŐ GYAKORLAT ONLINE!!!

Gyakorlatok témái:

- 1-3. alkalmak: *Szemantikus technológiák (adatmodellezés, integráció)*
- 4-6. alkalmak: *Tesztek írása, CI beüzemelése, kód átvizsgálása...*

Integrációs és ellenőrzési technikák

Kurzus menetrendje/követelmények

A távoktatási üzemmódban nem tartunk ZH-t, a félévközi követelmények két HF megoldásával teljesíthetők.

ZH (**2022.04.05., 8-10**) – *Információ-keresés fejlesztés
(IMSC pontok szerezhetők)
(pótzh: 2022.04.26. 8-10.)*

HF 1: követelmény: elfogadás; 4 fős csapatok,
GitHub infrastruktúra használata

Vizsga: írásbeli

Integrációs technikák - tartalom

- Bevezetés, probléma felvetés
- Szemantikus technológiák
 - Szemantikus web koncepció
 - RDF, SPARQL
 - RDFS, OWL
 - Linked Data
- Adatintegráció
 - Elosztott, webes környezetek
 - Mediátorok (lekérdezés átalakítások nézetek felhasználásával)
 - Intézményi környezetek, adattárházak

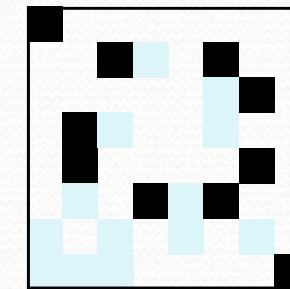
Integráció: Tartalom vs Forma

Szemantikus nézet

A megbeszélés sikere az érvelésen és a logikus következtetésen múlik.

Szintaktikus nézet

A megbeszélés sikere
az érvelésen _és_ a_ lo
gikus_ következtetésen
_múlik.

Miért van szükségünk információ integrációra? (Alkalmazások)

- **WWW:**
 - Összehasonlítás alapú vásárlás
 - Portál építések több adatforrás felhasználásával
 - B2B, elektronikus piacterek
- **Tudomány és kultúra:**
 - Genetika: gén információk integrálása
 - Asztrofizika: égi jelenségek gyűjtése.
 - Kultúra: kulturális információs adatbázisok egységes elérése országhatáron túl
- **Vállalati adatintegráció**
 - Egy átlagos KNV 49 adatbázist alkalmaz és IT költségvetésének 30%-át az adatintegrációra költi (US, 2009)

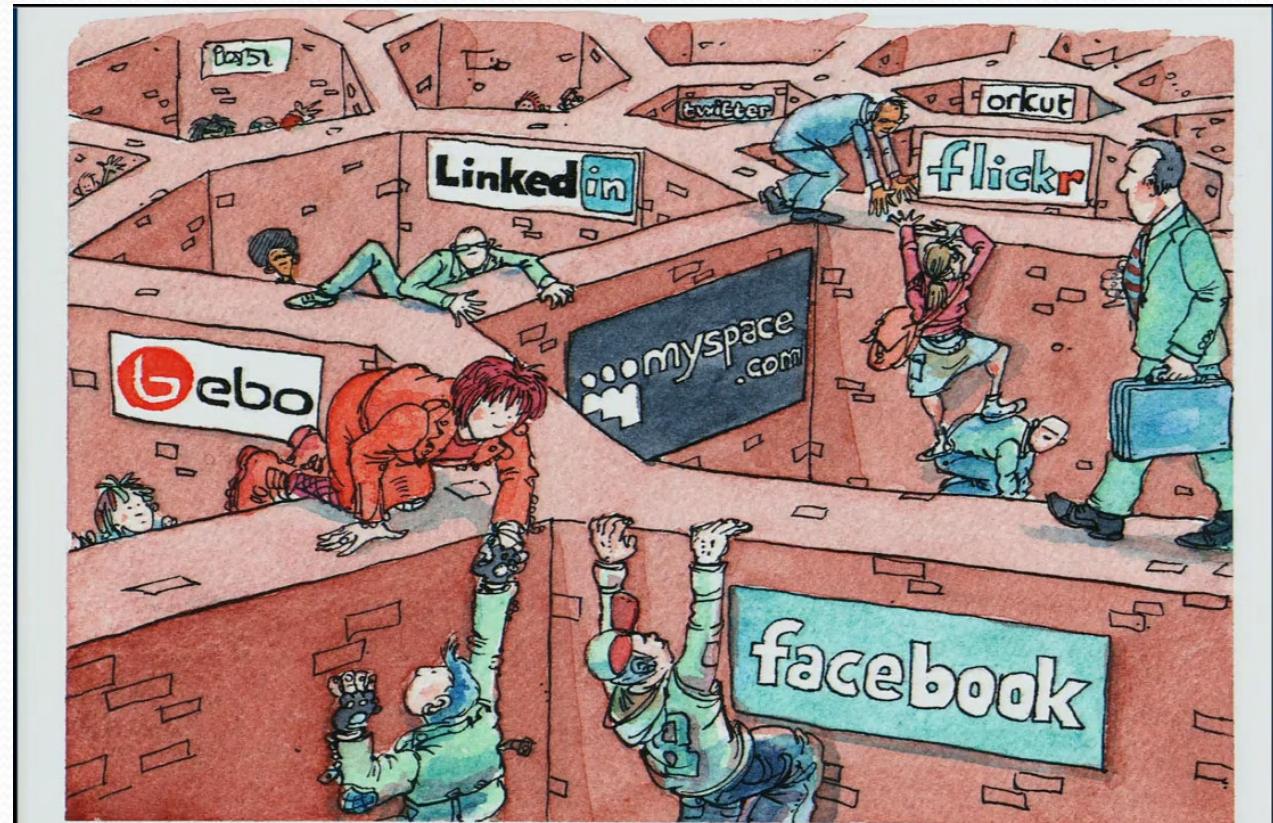

Miért nem elég:

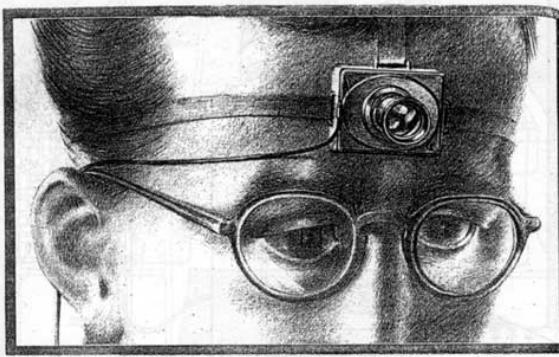
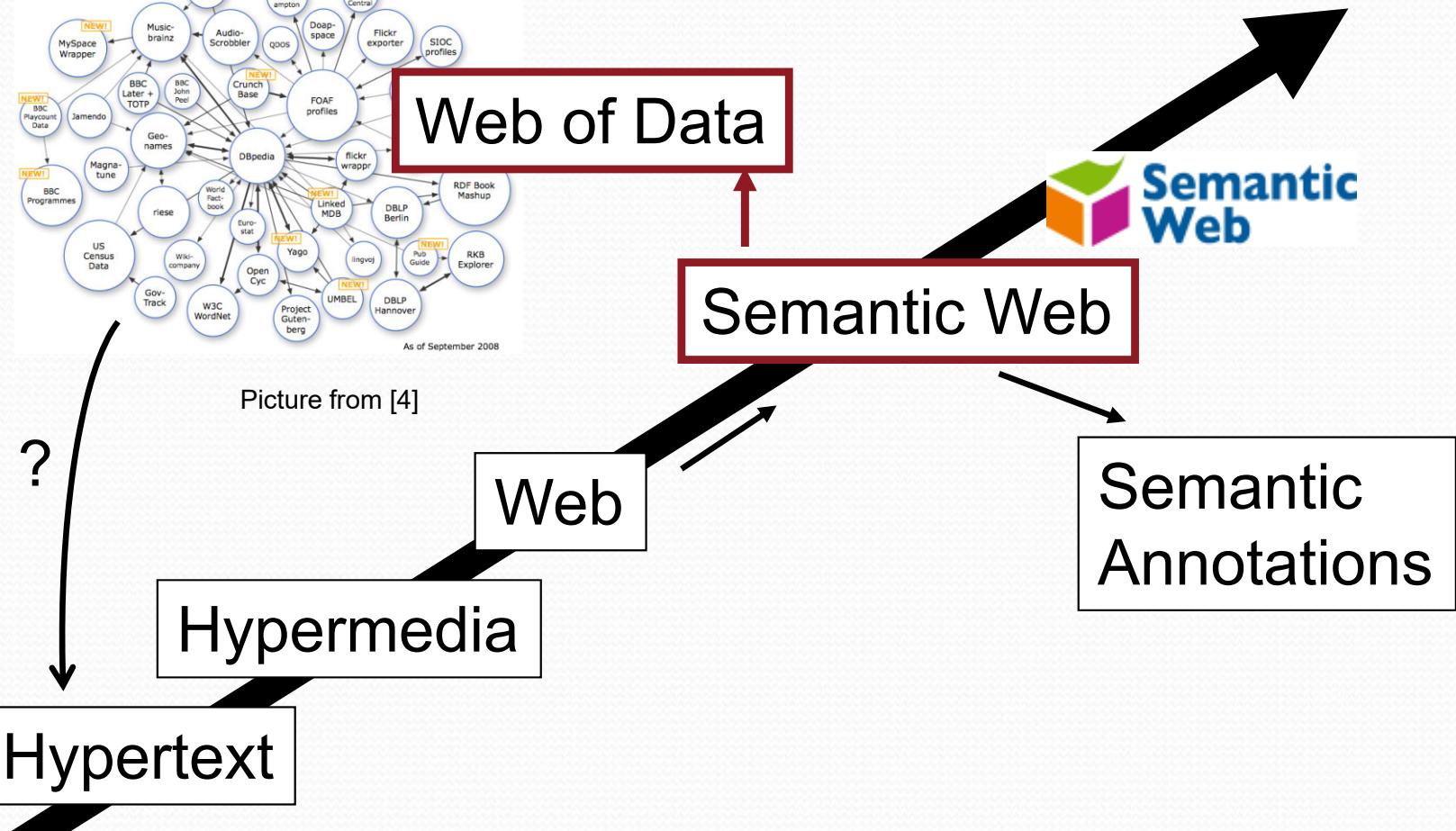
- Keresőgépek szövegalapú keresést végeznek
 - Jól működik egyedi dokumentumokon
 - Nem tudnak integrálni több dokumentumból származó információkat
 - Nem képesek hatékony általánosításra
 - Nem tudnak dokumentumokat és adatbázisokat összekapcsolni
 - Az információ integráció célja strukturált és félig-strukturált információforrások együttes kezelése

Ennél azért már több is elérhető:

- Szövegalapú keresés -> tudásháló (knowledge graph)
<https://www.google.com>
- Wikipedia -> DBPedia
- Profil hálók

A szemantikus web irányában

“As We May Think”, 1945

Picture from <http://www.theatlantic.com/doc/194507/bush>

Példa: tudás hálók

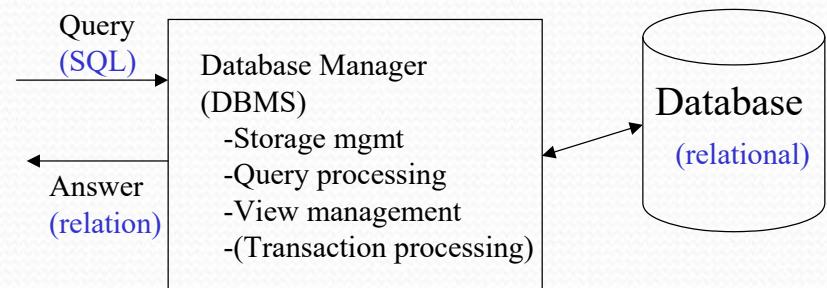
Name	Instances	Facts	Types	Relations
DBpedia (English)	4,806,150	176,043,129	735	2,813
YAGO	4,595,906	25,946,870	488,469	77
Freebase	49,947,845	3,041,722,635	26,507	37,781
Wikidata	15,602,060	65,993,797	23,157	1,673
NELL	2,006,896	432,845	285	425
OpenCyc	118,499	2,413,894	45,153	18,526
Google's Knowledge Graph	570,000,000	18,000,000,000	1,500	35,000
Google's Knowledge Vault	45,000,000	271,000,000	1,100	4,469
Yahoo! Knowledge Graph	3,443,743	1,391,054,990	250	800

Forrás: Knowledge Graph Refinement:A Survey of Approaches and Evaluation Methods, Editor(s): Philipp Cimiano, Universität Bielefeld, GermanySolicited review(s): Natasha Noy, Google Inc., USA; Philipp Cimiano, Universität Bielefeld, Germany; Semantic Web 0 (2016) 1–0 IOS Press

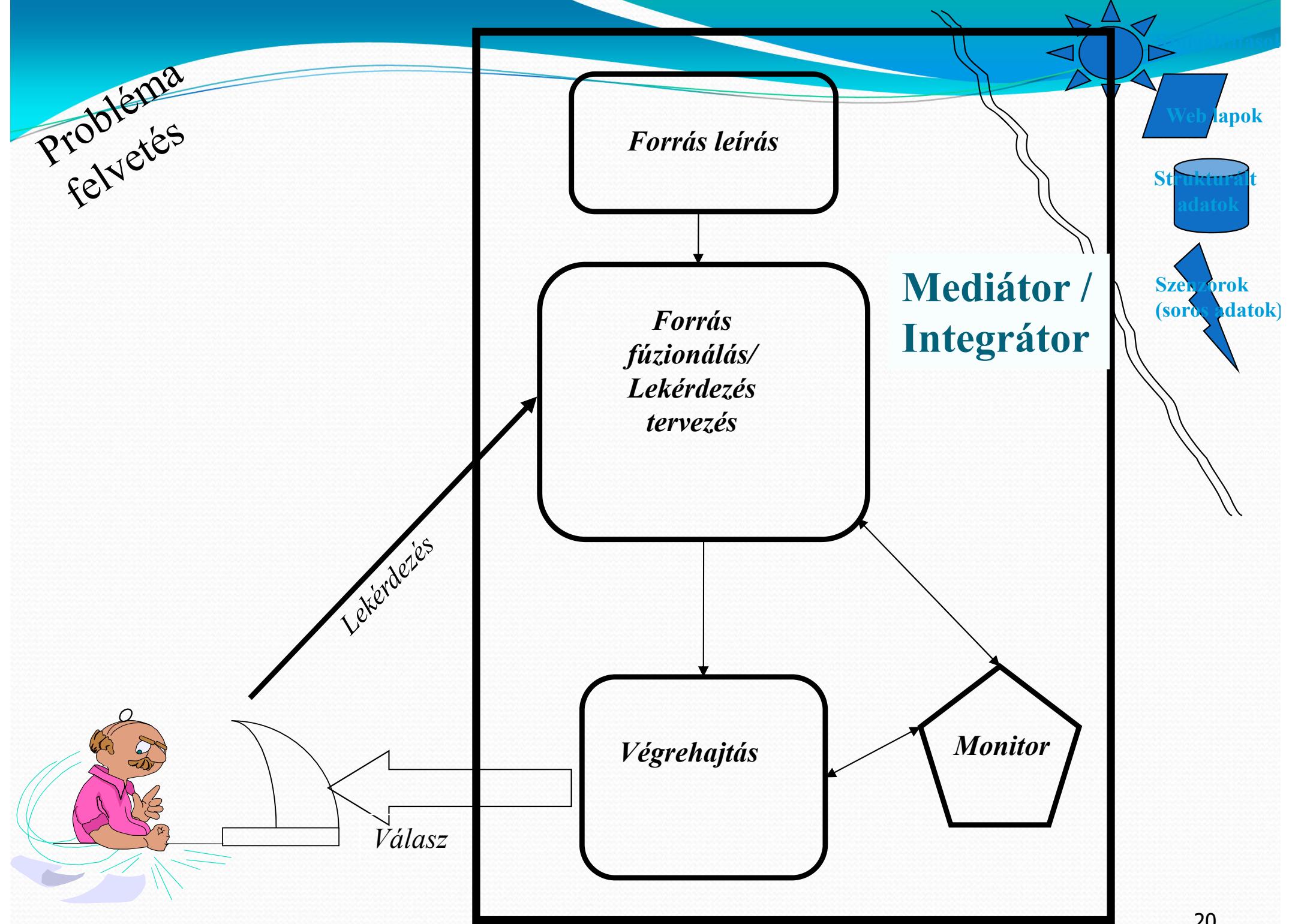
Miért nem csak

adatbázisok
elosztott adatbázisok

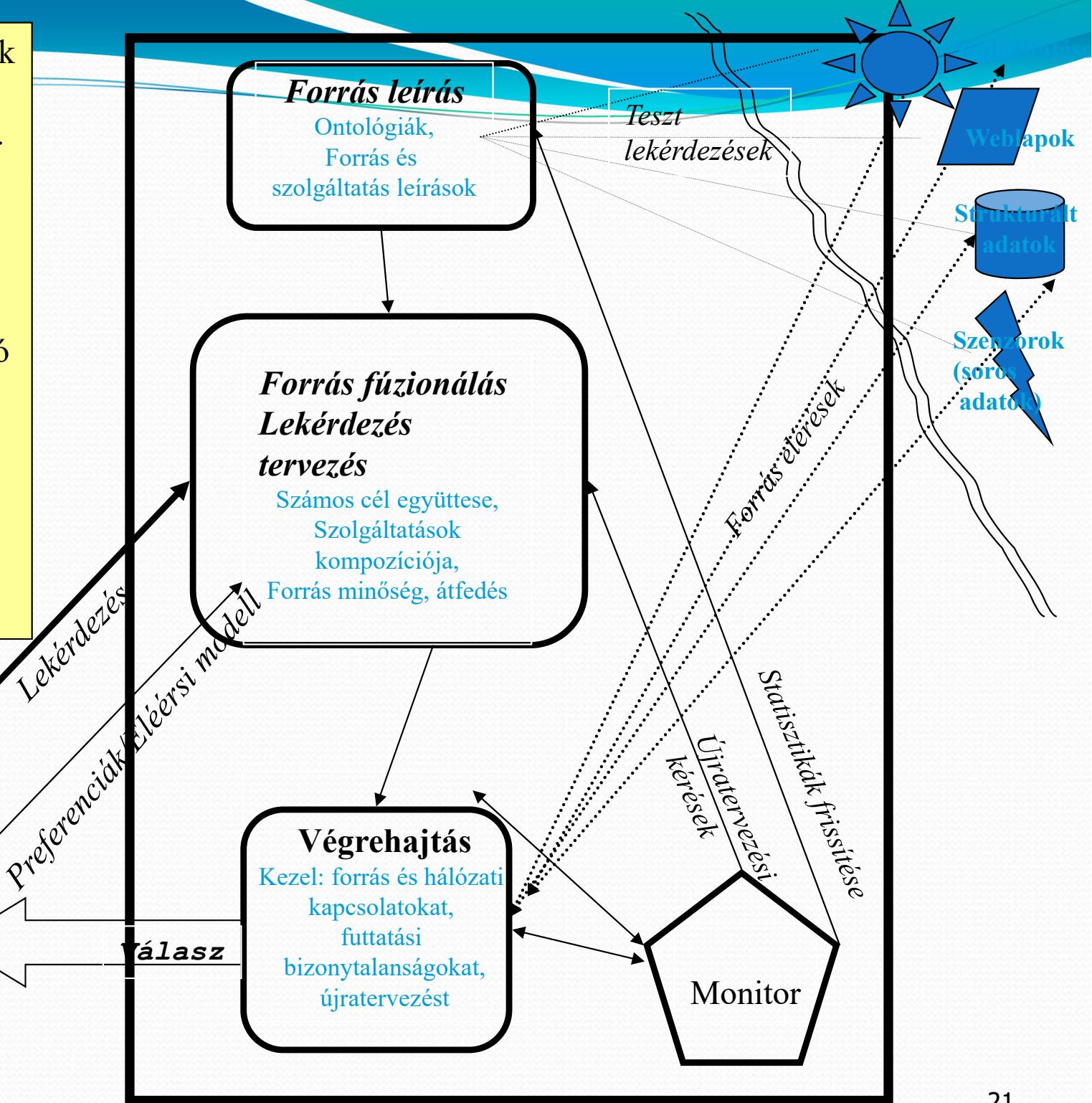
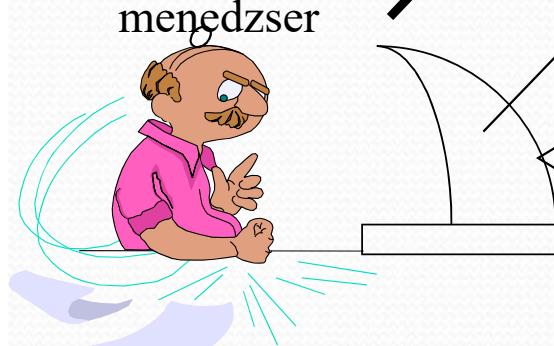
- **Közös séma hiánya**
 - Források heterogén sémákkal (és fogalmakkal, ontológiákkal) rendelkeznek
 - Félig-strukturált források
- **Régi források**
 - Nem relációs sémák
 - Eltérő elérési módok
- **Független források**
 - Nincs közös adminisztráció
 - Nem kezelt forrás tartalmi átfedések
- **Nehezen előrejelzhető viselkedés**
 - Lekérdezés végrehajtás bonyolult
- **Általában csak olvashatóak**
 - Ez lehet szerencsés is
 - Bár terjednek a tranzakció kezelési megoldások a weben

Probléma felvetés

- Felhasználói lekérdezések megfogalmazása a mediált (*globális*) sémán.
- Adatok tárolva *lokális (távoli) sémákban*.
- A tárolt információ (tartalom) ismerete alapján megfogalmazható a leképezés a sémák között.
- A mediátor alkalmazza a leképezést a felhasználói kérdés lefordítására a forrás lekérdezésekre.

Mesterséges intelligencia

Tanulás/bányászás

- Forrás felkutatás
- Forrás statisztikák
- Wrapper tanulás

Tudásreprezentáció

- Ontológiák
- Metaadatok
- Következtetés
- Lekérdező nyelvek

Automata tervezés

- Nyelvek tervezése
- Szolgáltatások kompozíciója
- Reaktív tervezés/
terv monitorozás

Forrás leírás

Ontológiák,
Forrás és
szolgáltatás leírások

Forrás fúzionálás Lekérdezés tervezés

Számos cél együttese,
Szolgáltatások
kompozíciója,
Forrás minőség, átfedés

Végrehajtás

Kezel: forrás és hálózati
kapcsolatokat,
futtatási
bizonytalanságokat,
újratervezést

Teszt
lekérdezések

Webapok

Strukturált
adatok

Szenzorok
(soros
adatok)

Forrás elérések

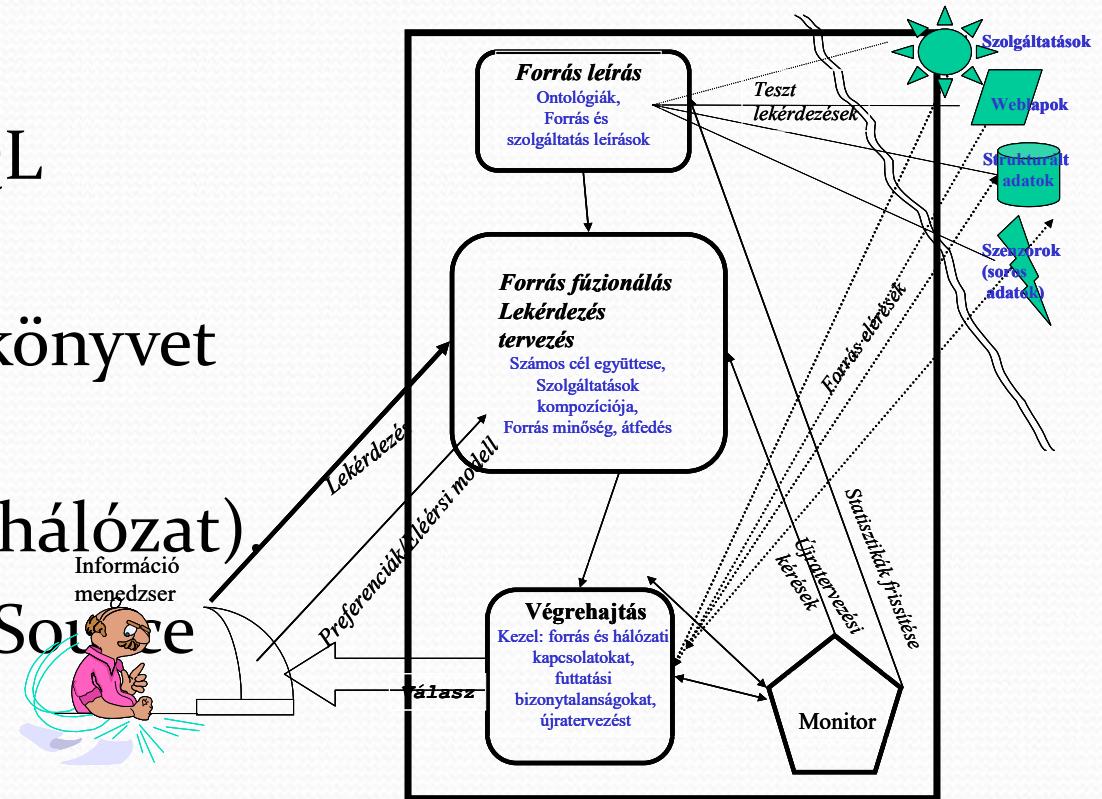
Statisztikák frissítése
Újratervezési
kérések

Monitor

Lekérdezés
Elérési modell
Preferenciák
Válasz

Forrás leírások

- minden meta-adat információt tartalmaz
 - Forrás tartalom logikai leírása (könyvek, új autók).
 - Forrás képességek (pl. SQL lekérdezés feltehető)
 - Forrás teljesség (*minden* könyvet tartalmaz).
 - Fizikai jellemzők (forrás, hálózat)
 - Statisztikák az adatokról Source reliability
 - Tükör források
 - Frissítési frekvencia.

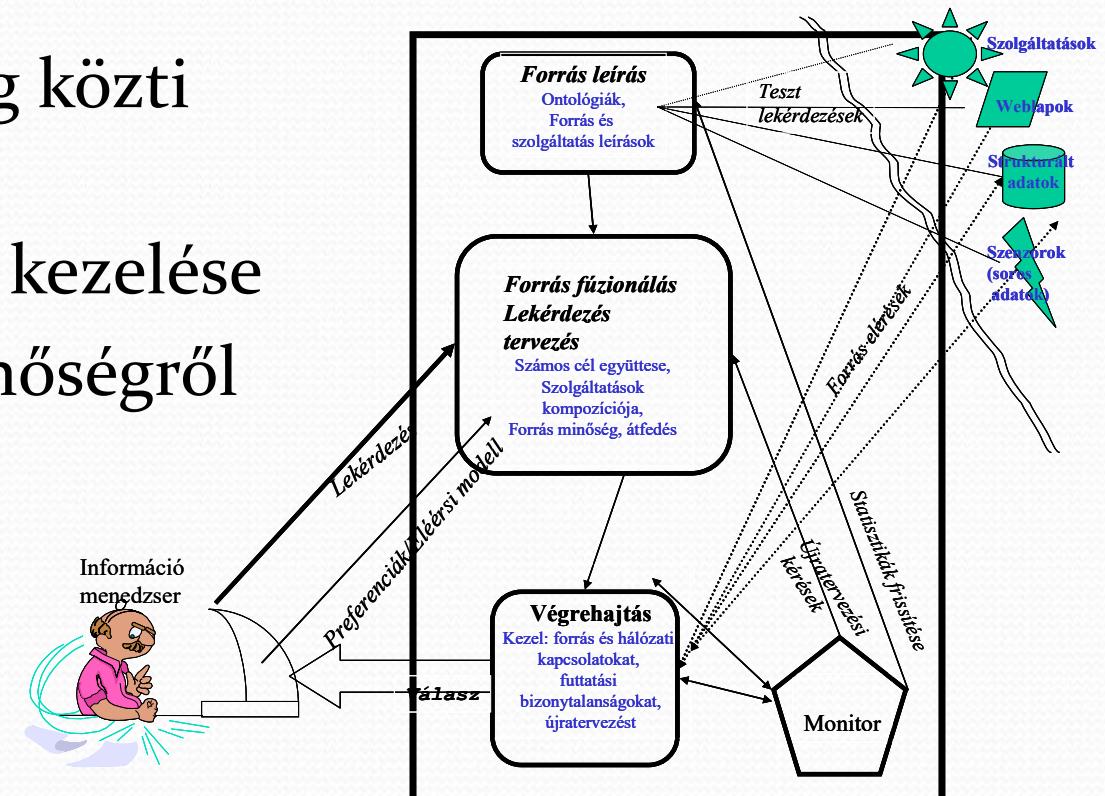

Forrás elérések

- Hogyan kapunk n-eseket
 - Számos forrás strukturálatlan adatokat ad
 - Néhány inherensen strukturálatlan, mások természetes nyelvi köntösben vannak
 - Vissza kell csomagolni az adatokat
 - Wrapper építés/információ kinyerés
 - Kézi munka/fél-automatikus

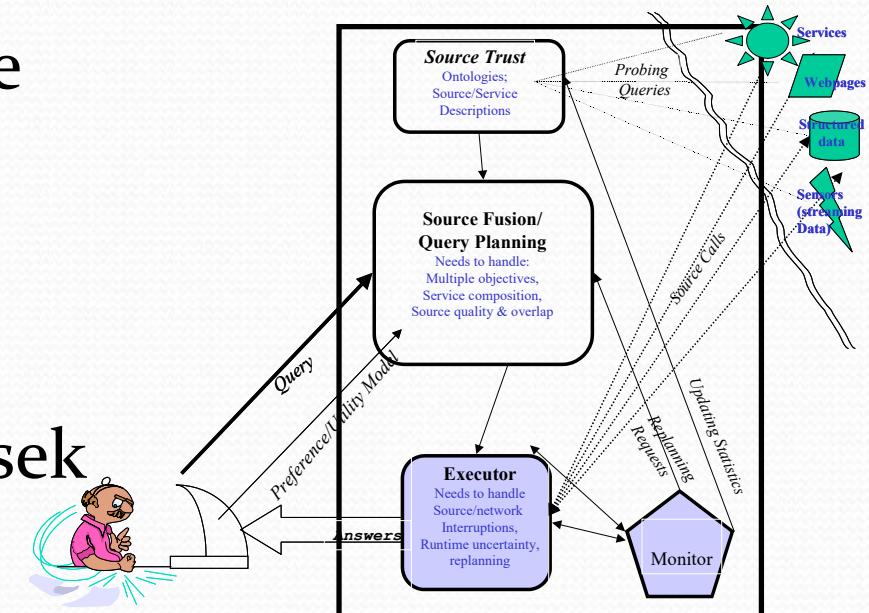
Forrás fúzió/ lekérdezés tervezés

- Feldolgozza a felhasználói lekérdezést és előállítja a végrehajtási tervet
 - Költség és hatékonyság közti optimalizáció
 - Forrás elérési korlátok kezelése
 - Információ a forrásmínőségről

Monitoring/ Végrehajtás

- Lekérdezési terv alapján elvégzi a feladatot a forrásokon
 - Forrás késleltetések kezelése
 - Hálózati, tranziens kimaradások
 - Forrás elérési korlátok
 - Szükséges lehet újratervezések elvégzése

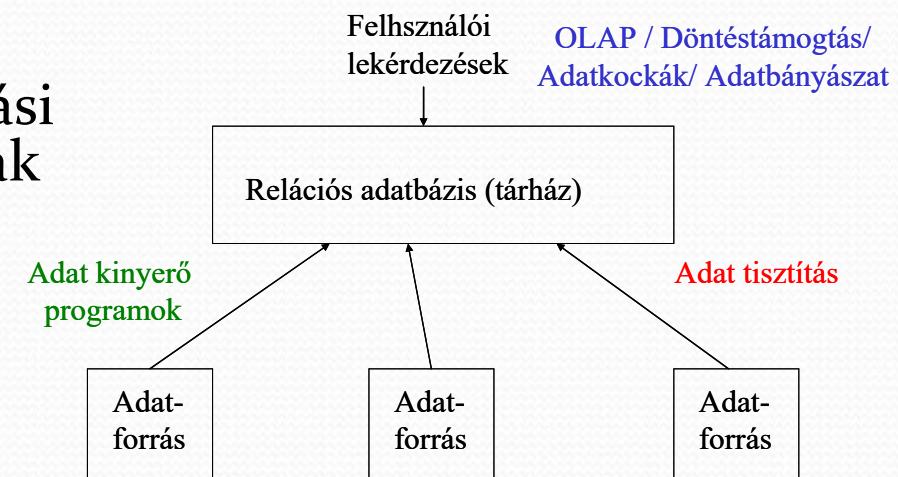
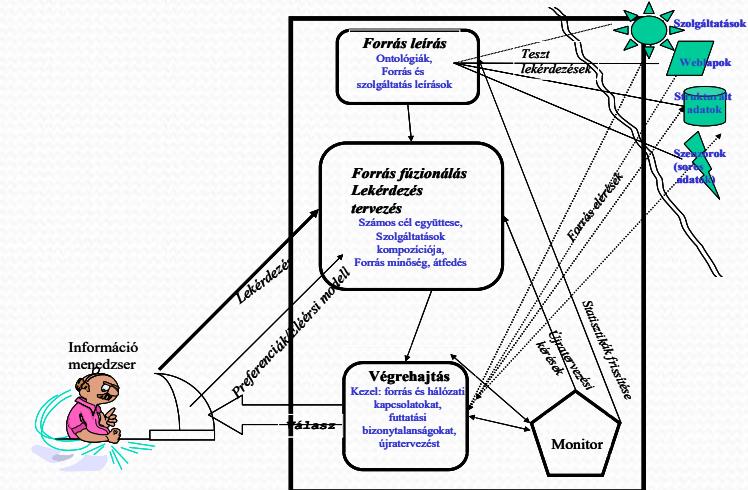

Algoritmus optimalizálása

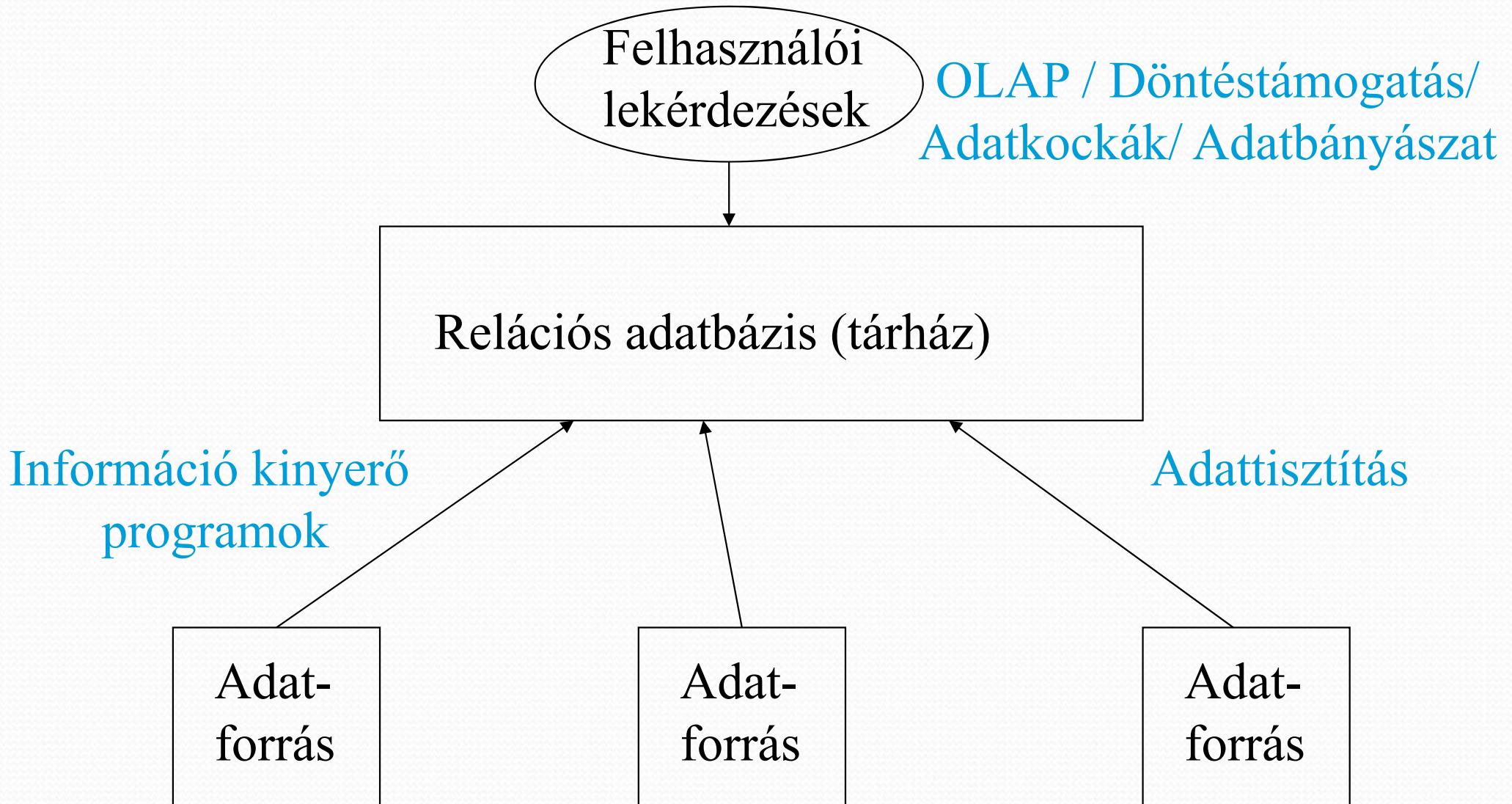
- Hány forrást kell elérni?
- Mennyire autonómok ezek?
- Van ismeretünk a forrásokról?
- Strukturáltak az adatok?
- Csak lekérdezés lehetséges vagy módosítás is?
- Követelmények: pontosság, teljesség, teljesítmény, inkonzisztenciák kezelése
- Zárt vagy nyílt világ feltételezés?

Kis forrás szám melletti integráció

- **Általában ad-hoc programozás:** speciális eset megvalósítása minden esetre, sok konzultáció.
- **Adattárházak:** minden adat periodikus feltöltése az adattárházba.
 - 6-18 hónap bevezetési idő
 - Operációs és döntéstámogatási RDBMS elválasztás. (nem csak adatintegrációra megoldás).
 - Teljesítmény jó,
 - adat lehet, hogy nem friss;
 - Rendszeres adattisztítás szükséges.

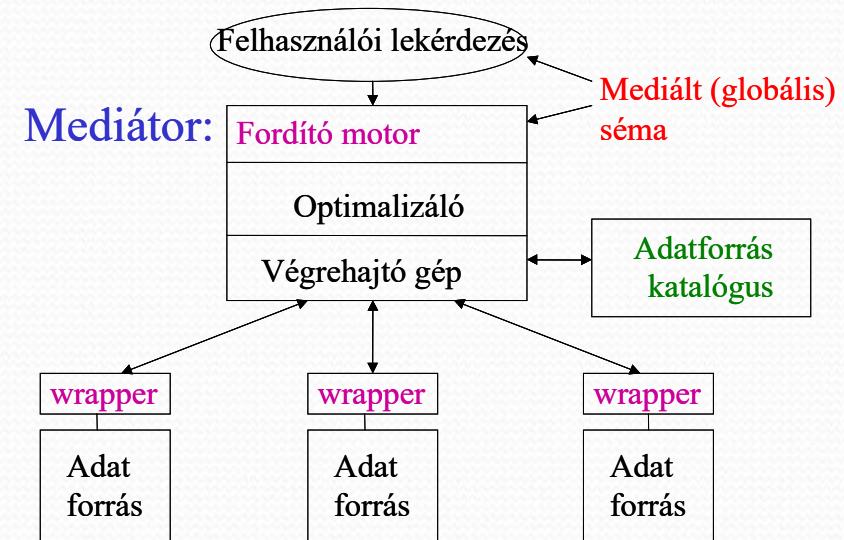
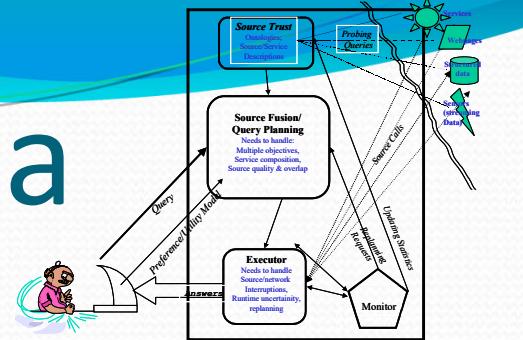

Integrátor séma

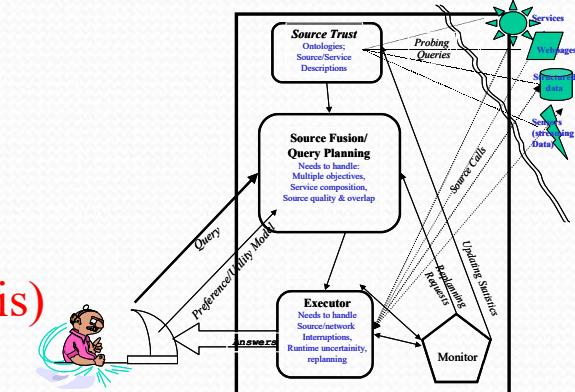
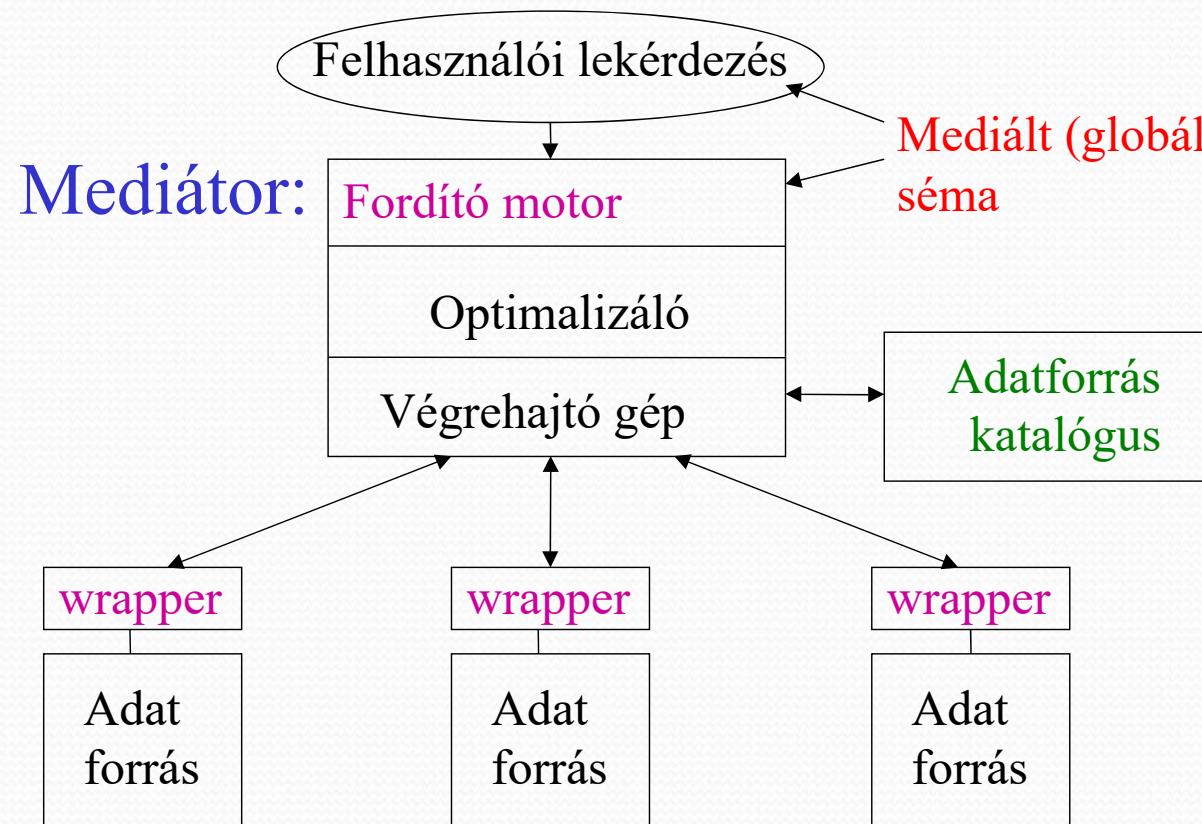
Virtuális integrációs séma

- Adatok a forrásokban maradnak
- Lekérdezés végrehajtásakor:
 - Releváns források meghatározása
 - Lekérdezés szétválasztása forrásokra vonatkozó lekérdezésekre.
 - Válaszok begyűjtése a forrásokból, és megfelelő kombinálása a válasz előállításához.
- Friss adatok
- A megoldás skálázható

Garlic [IBM], Hermes[UMD]; Tsimmis, InfoMaster[Stanford]; DISCO[INRIA]; Information Manifold [AT&T]; SIMS/Ariadne[USC]; Emerac/Havasu[ASU]

Virtuális integrátor architektúra

Források: relációs adatbázisok, weblapok, szövegek.

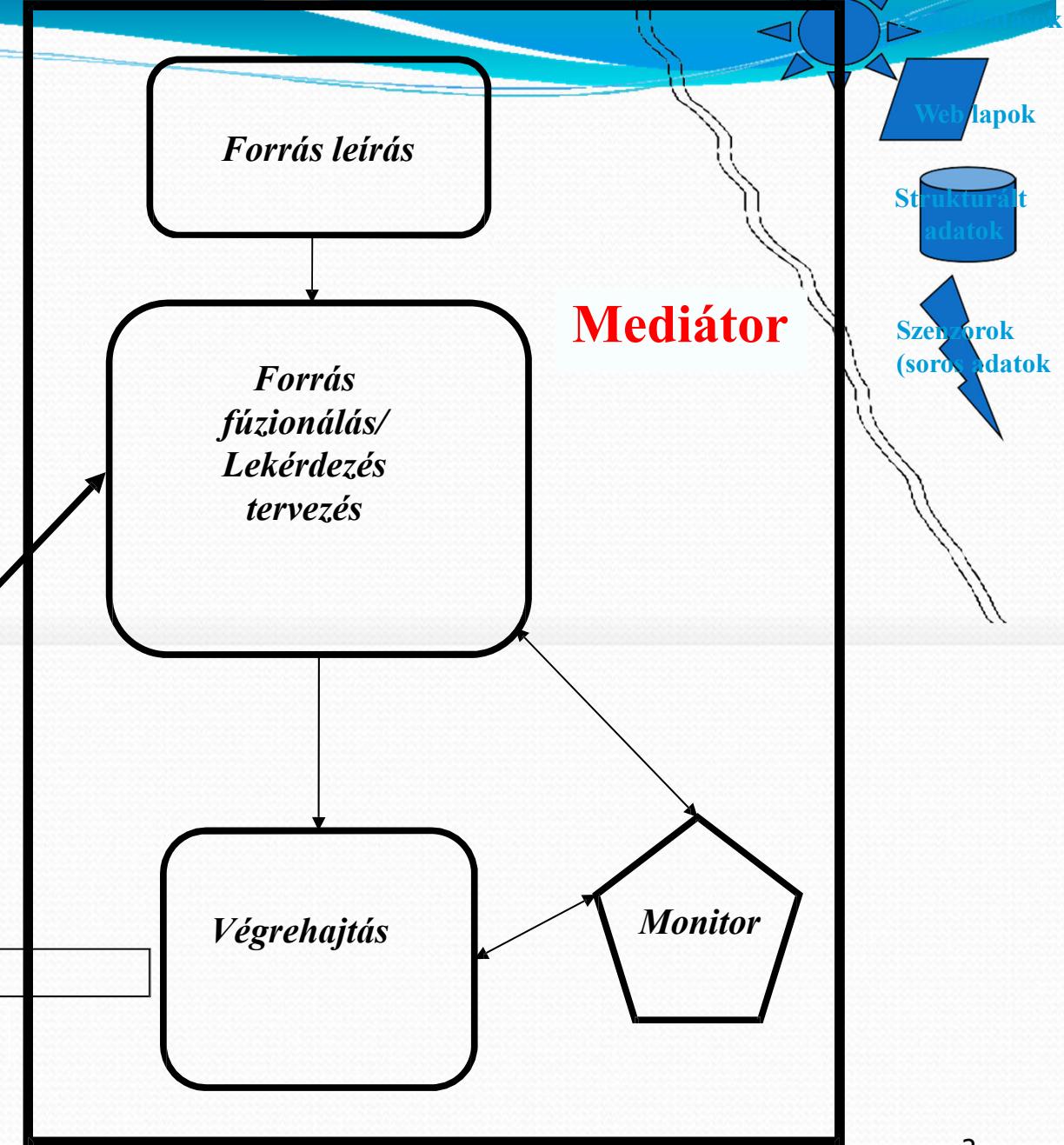
Integrációs és ellenőrzési technikák

VIMIAC04, 2022. tavasz

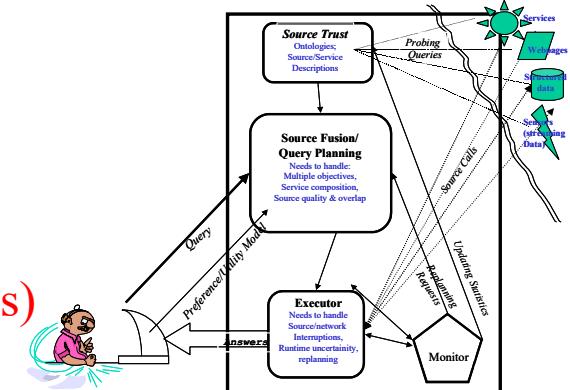
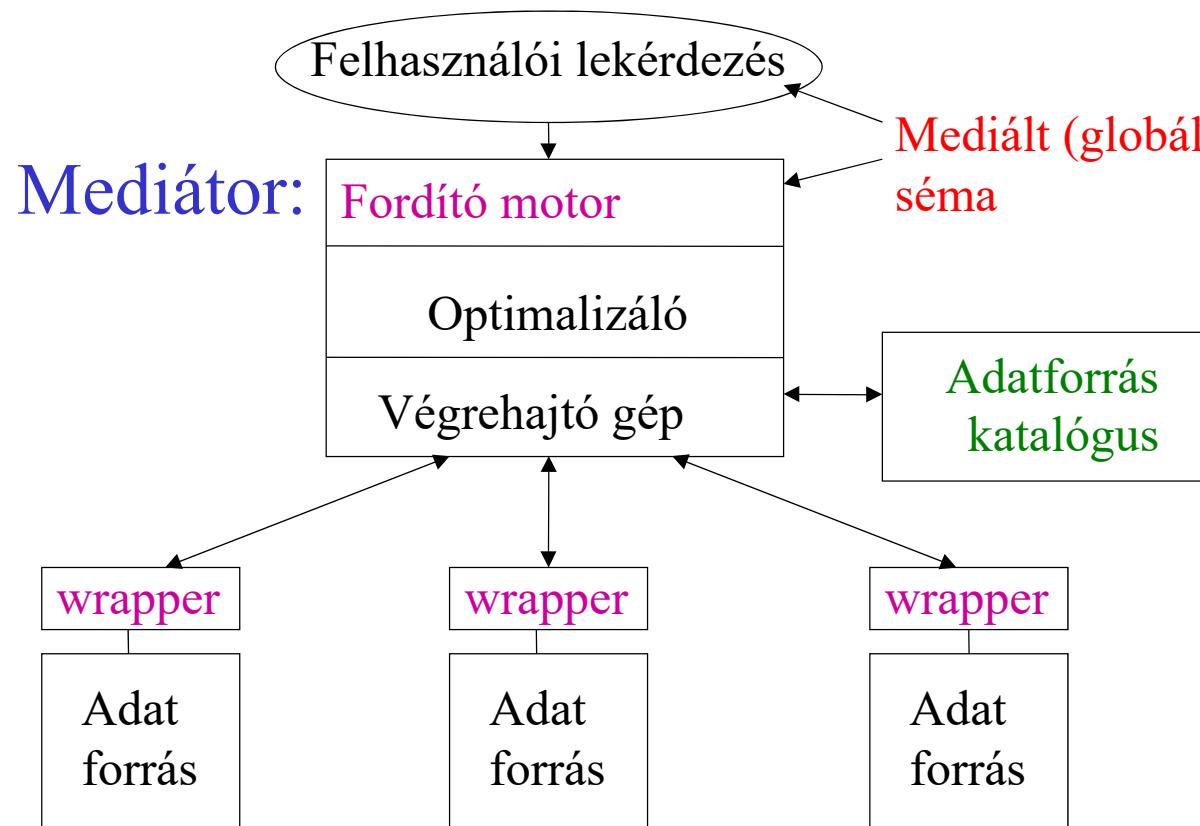
SZEMANTIKUS WEB

Méréstechnika és Információs Rendszerek Tanszék

Probléma
felvetés

Virtuális integrátor architektúra

Források: relációs adatbázisok, weblapok, szövegek.

A web napjainkban

- Résztvevők dokumentumokat, adatokat publikálnak, URL címeket adva elérhetővé teszik az információkat
 - Kapcsolódás, hivatkozás linkekkel
- Integrációs próbálkozások: mashup oldalak (ad hoc)
 - Webszolgáltatások integrációja (eltérő API, logika, struktúra)
 - Adatgyűjtés kereső robotokkal (crawler programokkal)
 - Újra és újra felfedezzük a „kereket”
- Egészítsük ki a webet standard adatelérési módokkal: “Adatweb”

Az adatok webje

- Amire szükségünk van:
 - Publikáljuk adatainkat úgy, hogy felfedezhetőek legyenek a weben:
 - Standardizáljuk az adatok leírását, elérését
 - Dokumentumok eléréhez hasonló, de általános címzés: URI
 - Az URI-kal elérhető forrásokat kapcsoljuk
 - És engedjük a hálózat hatását érvényesülni, ahogy mi is böngészünk a weben...

Böngészés a weben

Ivan Herman - Mozilla Firefox

File Edit View History Bookmarks Tools Help

<http://www.w3.org/People/Ivan/>

Ivan Herman

[My Work at W3C](#) | [Contact information](#) | [Short CV](#) | [Upcoming trips](#) | [Public presentations](#)

My Work at W3C

I am Semantic Web Activity Lead; that is my main work at W3C. I am member of [IW3C2](#) (International World Wide Web Conference Committee) (the committee coordinating the yearly WWW conference series), serving as a liaison for W3C, and of [SWSA](#) (Semantic Web Science Association), the committee responsible for the International Semantic Web Conferences series.

As part of my work, I also participate in lots of outreach activities, and I regularly make presentations, tutorials, etc. You can consult my list of presentations for further details.

Contact information

Email:
ivan@w3.org
(sha1sum: 5ac8022d5fc012dd1775ea2f00e1070b0fd5e80h)

Postal address:
C/o Centre for Mathematics and Computer Sciences (CWI)
Kruislaan 413, P.O. Box 94079, 1090 GB Amsterdam, The Netherlands.

Phone numbers:
phone: +31-20-5924163
mobile phone: +31-641044153
fax: +31-20-5924312

PGP/GPG:
My GnuPG key and signature is available on-line.

FOAF:
You can either extract a short FOAF information from this page, or consult my more complete, public FOAF file.

Misc:

... átugorva a munkahely linkre:

The screenshot shows a Mozilla Firefox browser window displaying the official website of Centrum Wiskunde & Informatica (CWI). The address bar shows the URL <http://www.cwi.nl/>. The page features a large red banner with the letters "CWI" in white. Below the banner, there's a navigation menu with links to "about cwi", "events", "library", "news", "research", and "scientists". A search bar is located at the top right. The main content area includes sections for "Centrum Wiskunde & Informatica" (with a brief description), four research themes ("Earth & life sciences", "The data explosion", "Societal logistics", "Software as service"), and a "News" section with recent updates. On the right side, there's an "Agenda" section listing events like "Science Day at the Science Park Amsterdam" and "MAS Seminar".

Centrum Wiskunde & Informatica

Centrum Wiskunde & Informatica performs fundamental scientific research in mathematics and computer science. CWI transfers the acquired knowledge to society and industry. The institute's strategy for the period up to 2012 is to concentrate research on four broad, societally relevant themes:

Earth & life sciences **The data explosion** **Societal logistics** **Software as service**

News

15-10-08
PhD defence Jarek Byrka

22-09-08
Best Paper Award for SMIL State research
At the ACM DocEngineering Symposium in São Paulo, Brazil, from 16 till 19 September, CWI researchers Jack Jansen and Dick Bulterman received the Best Paper Award.
[read more](#)

Agenda

18-10-08
Science Day at the Science Park Amsterdam
At Science Day the Science Park Amsterdam will be open for This year the theme of Science Day is 'Crack the code'. CWI workshops en demonstrations within this theme for every age
[read more](#)

21-10-08
MAS Seminar, speaker Svetlana Dubinkina
Two speaker session
Tea starting at 10.00
Room: M279
Speakers:
1. Svetlana Dubinkina, CWI MAS 1, tba
2. James Glazier, University of Indiana Bloomington, tba
[read more](#)

28-10-08
MAS Seminar, speaker Peter Sonneveld

Weblapok értelmezése

- A felhasználó megértik, hogy a link egy munkahely honlapjára mutat
- Tudjuk értelmezni, hogy ez egy kutatóhely leírása
- *Ami hiányzik az „adatok webjének” építéséhez:*
 - *Jelentéssel kiegészített, értelmezhető linkek*

Tehát bővítsünk:

- Adjunk a linkekhez kiegészítő információt, címkézzük fel őket
- A címkék legyenek géppel értelmezhetők
 - Kategorizálás
 - Esetleg következtetés

Adatok hálója

- Az adatok webje:
 - Használunk URI-kat adatok és (nemcsak) dokumentumok publikálására
 - Kapcsoljuk össze az adatokat - linkek
 - Jellemezzük/osztályozzuk a linkeket információk hozzáadásával
 - Használunk standard technológiákat
 - *Ez a szemantikus web alapja*

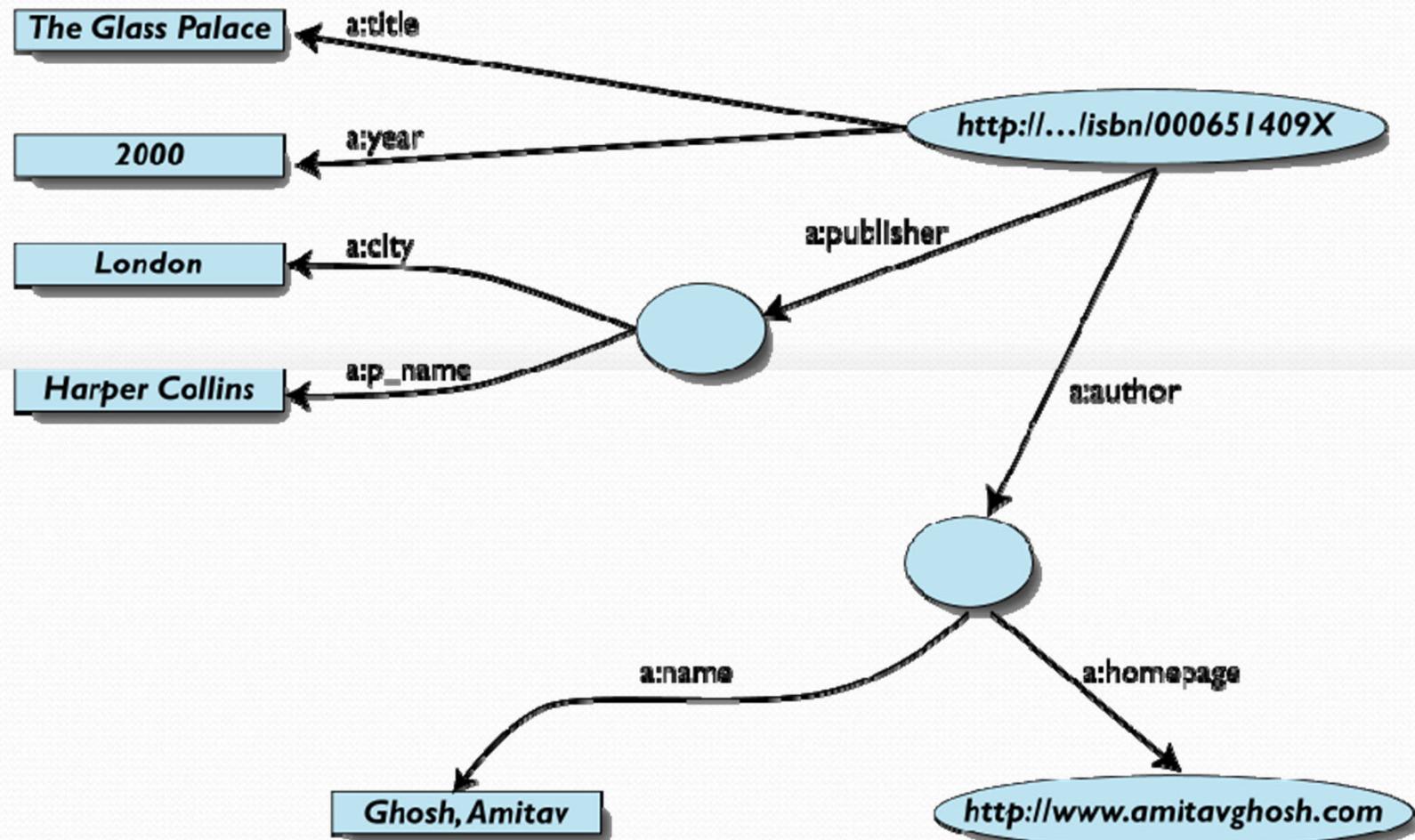
Példa: könyvesbolt adatai

ID	Author	Title	Publisher	Year
ISBN0-00-651409-X	id_xyz	The Glass Palace	id_qpr	2000

ID	Name	Home Page
id_xyz	Ghosh, Amitav	http://www.amitavghosh.com

ID	Publ. Name	City
id_qpr	Harper Collins	London

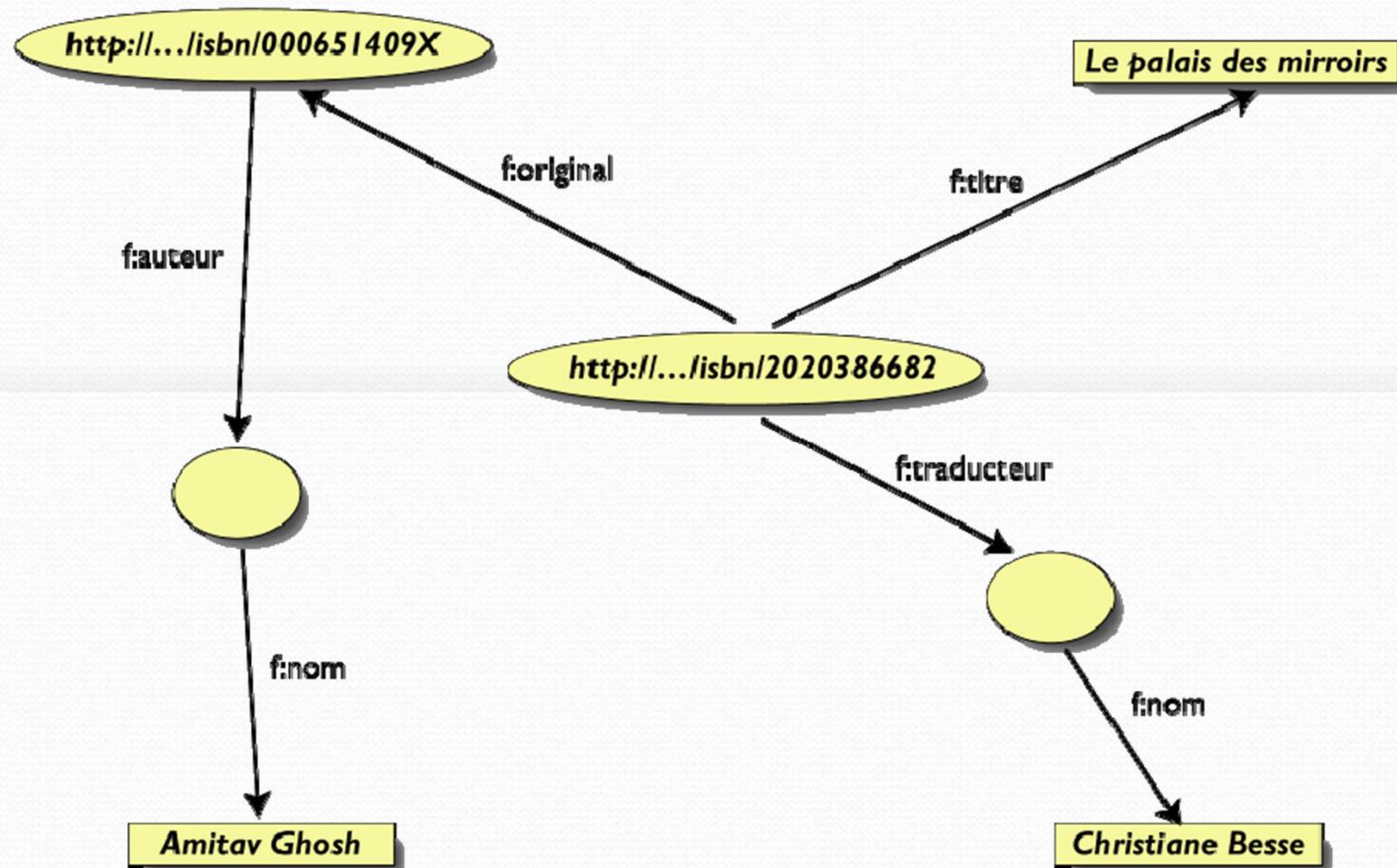
Adatok exportálása relációkként

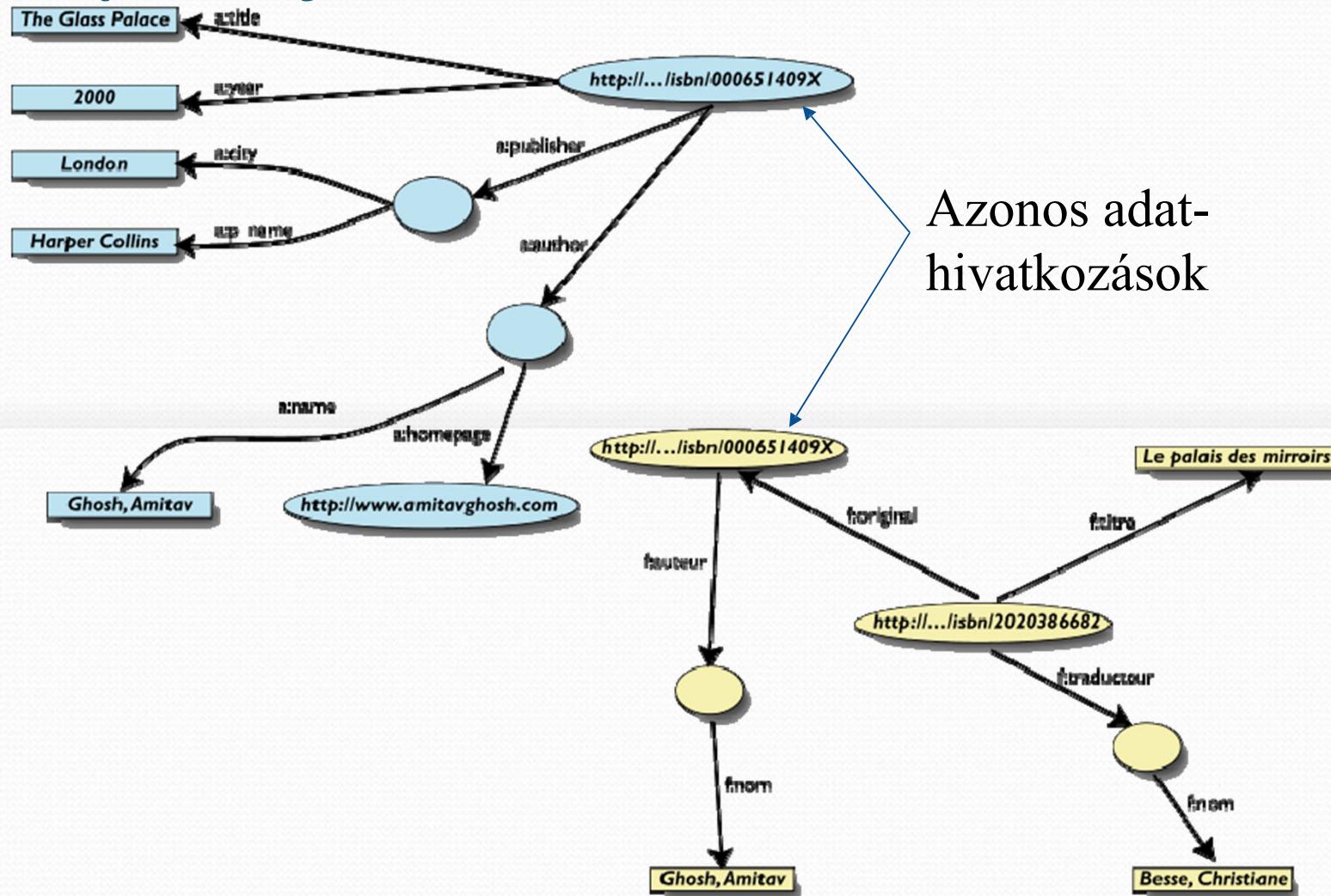
Egy másik könyvesbolt adatai

	A	B	D	E
1	ID	Titre	Traducteur	Original
2	ISBN0 2020386682	Le Palais des miroirs	A13	ISBN-0-00-651409-X
3				
6	ID	Auteur		
7	ISBN-0-00-651409-X	A12		
11	Nom			
12	Ghosh, Amitav			
13	Besse, Christianne			

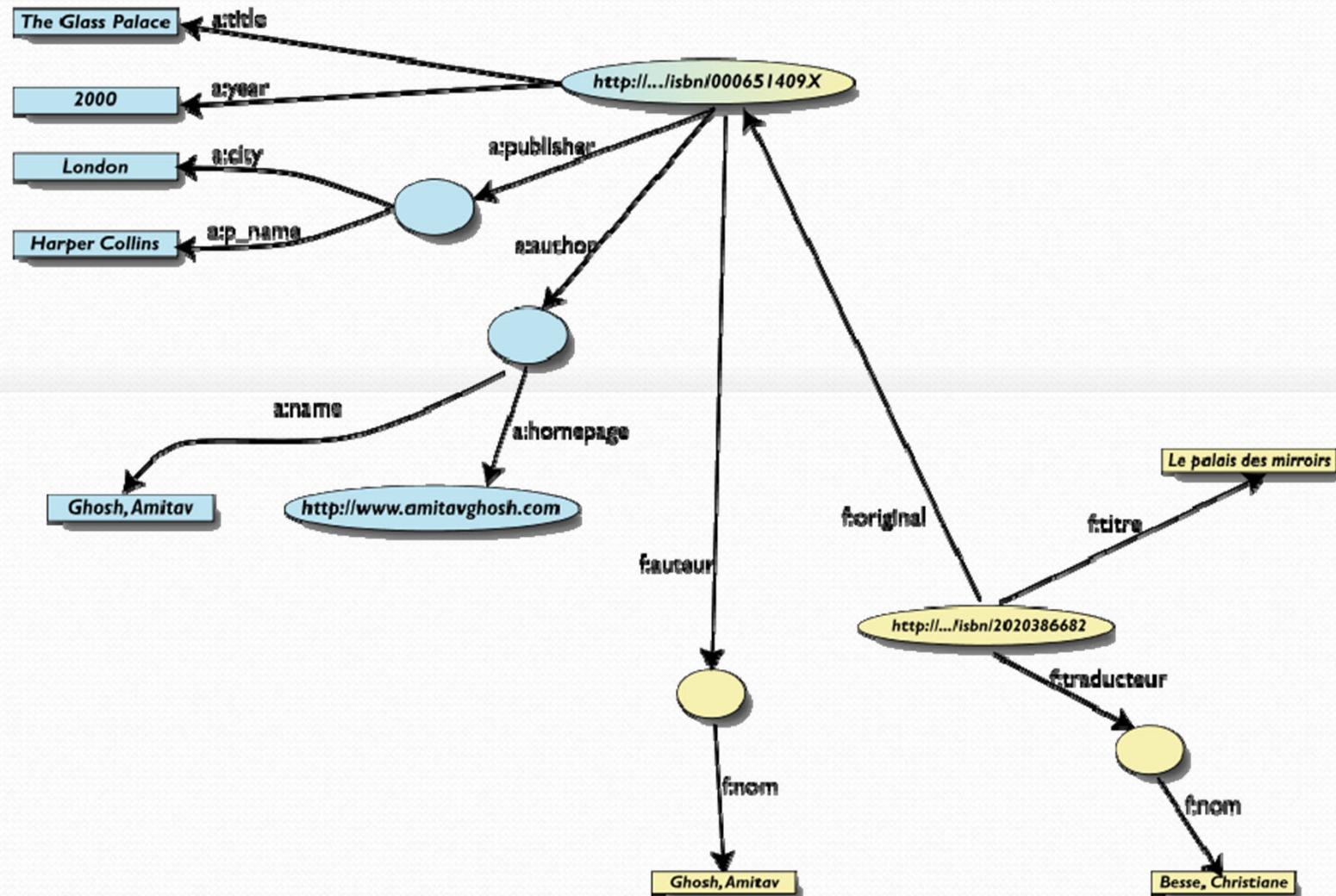
A második könyvesbolt adatainak exportja

Kapcsoljuk össze az adatokat

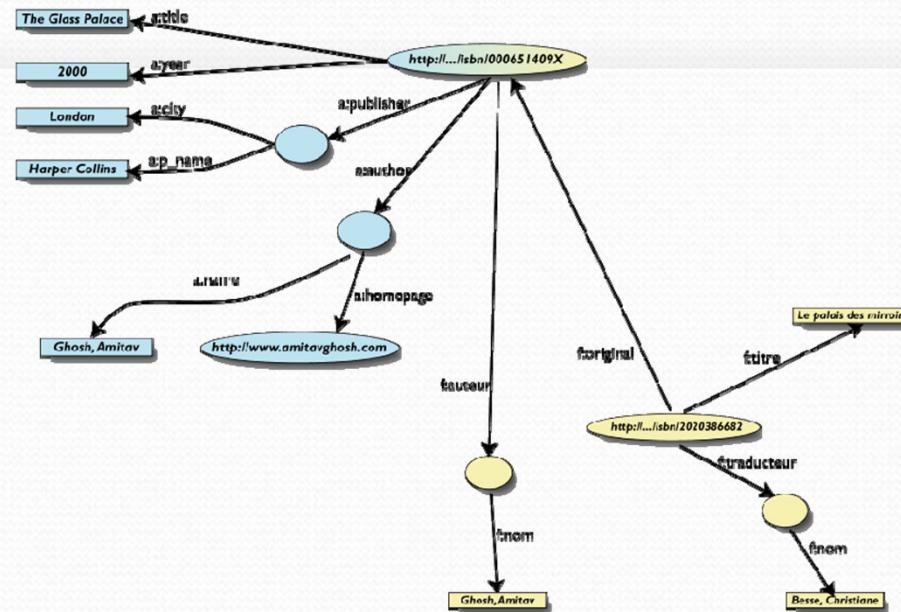

Amennyiben identikusak az elemek:

Írunk lekérdezéseket a kapcsolatokon keresztül:

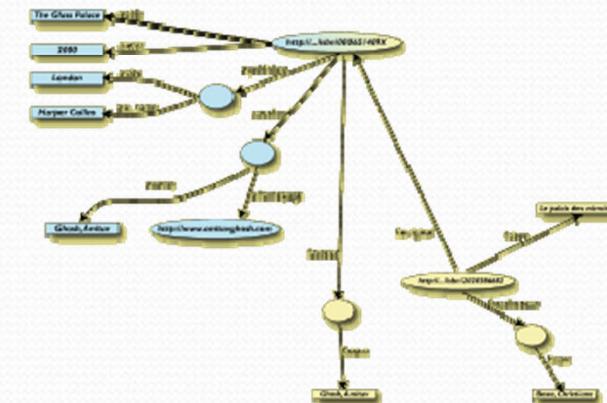
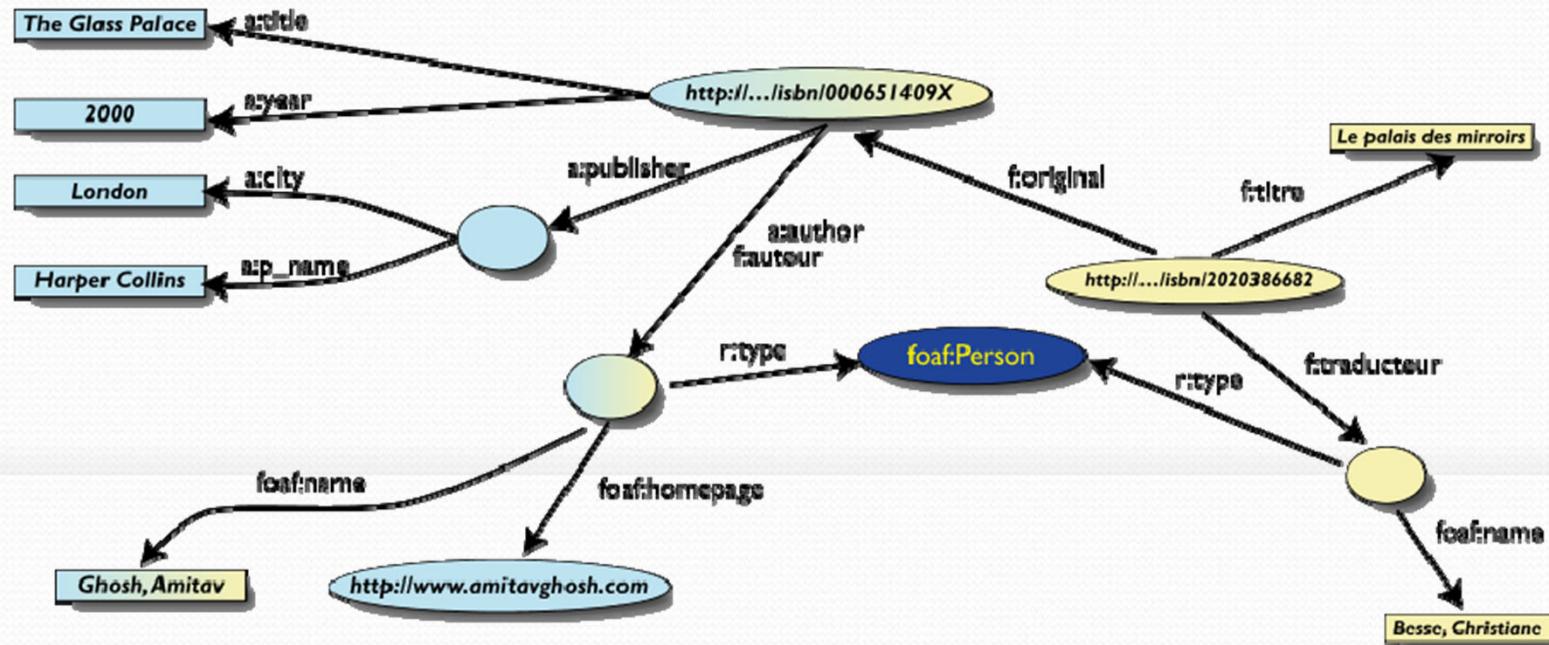
- Az első könyvesbolt adatai kiegészíthető például az eredeti könyvre vonatkozó információkkal

További kapcsolatok is felfedezhetőek...

- Vélhetően az **a:author** és az **f:auteur** azonos elemre mutat
- Automatikus összekapcsoláshoz: adjunk további információt a leíráshoz
 - **a:author** legyen azonos **f:auteur** erőforrással
 - Mindkettő személyt azonosít
 - Ilyen fogalmakat már a webes közösség definiált:
 - egy “Person” elem azonosítható a nevével és a honlapjával
 - Használjuk ezt kategóriaként

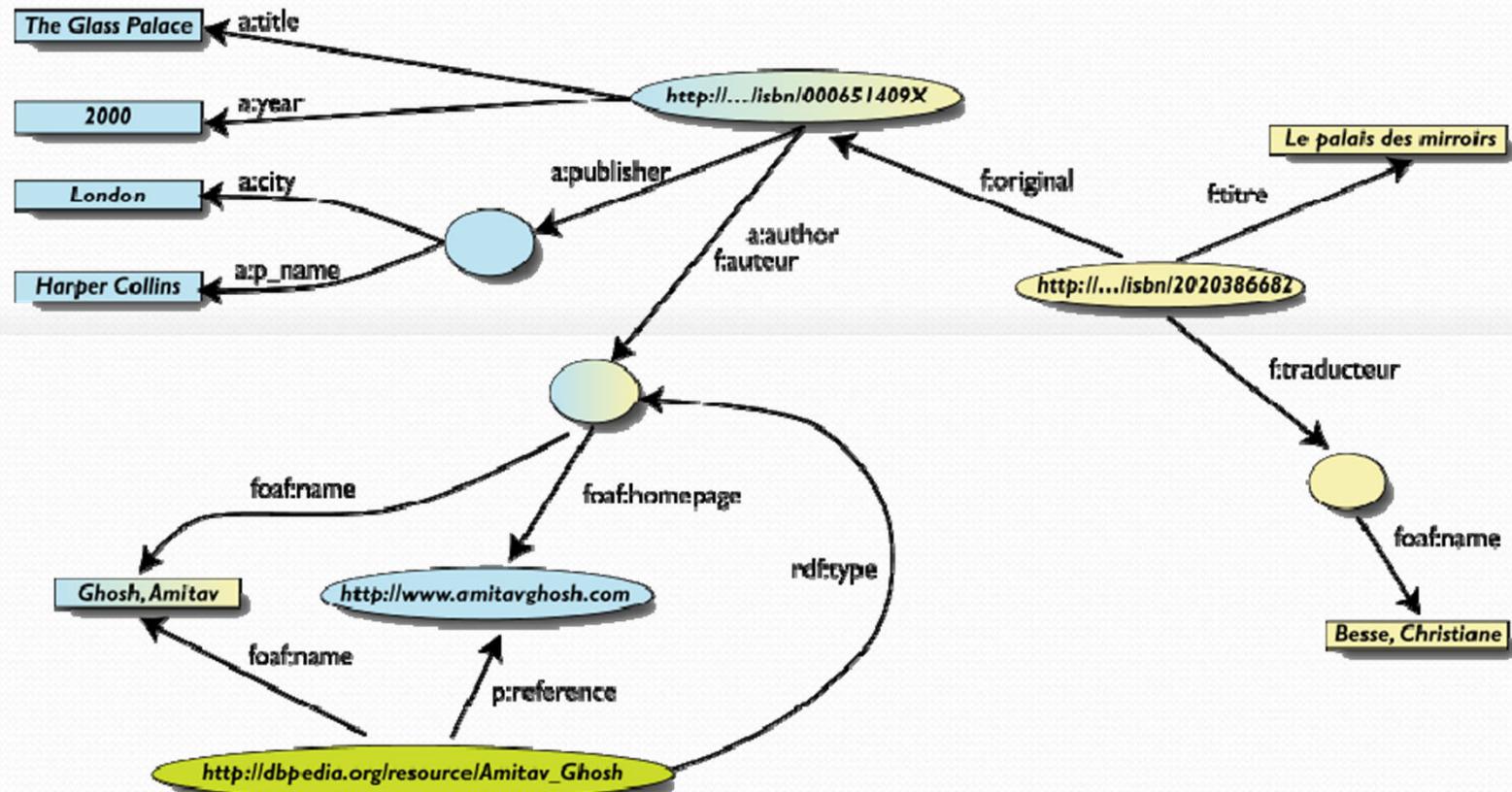
Adatháló kiegészíthető, lekérdezhető így:

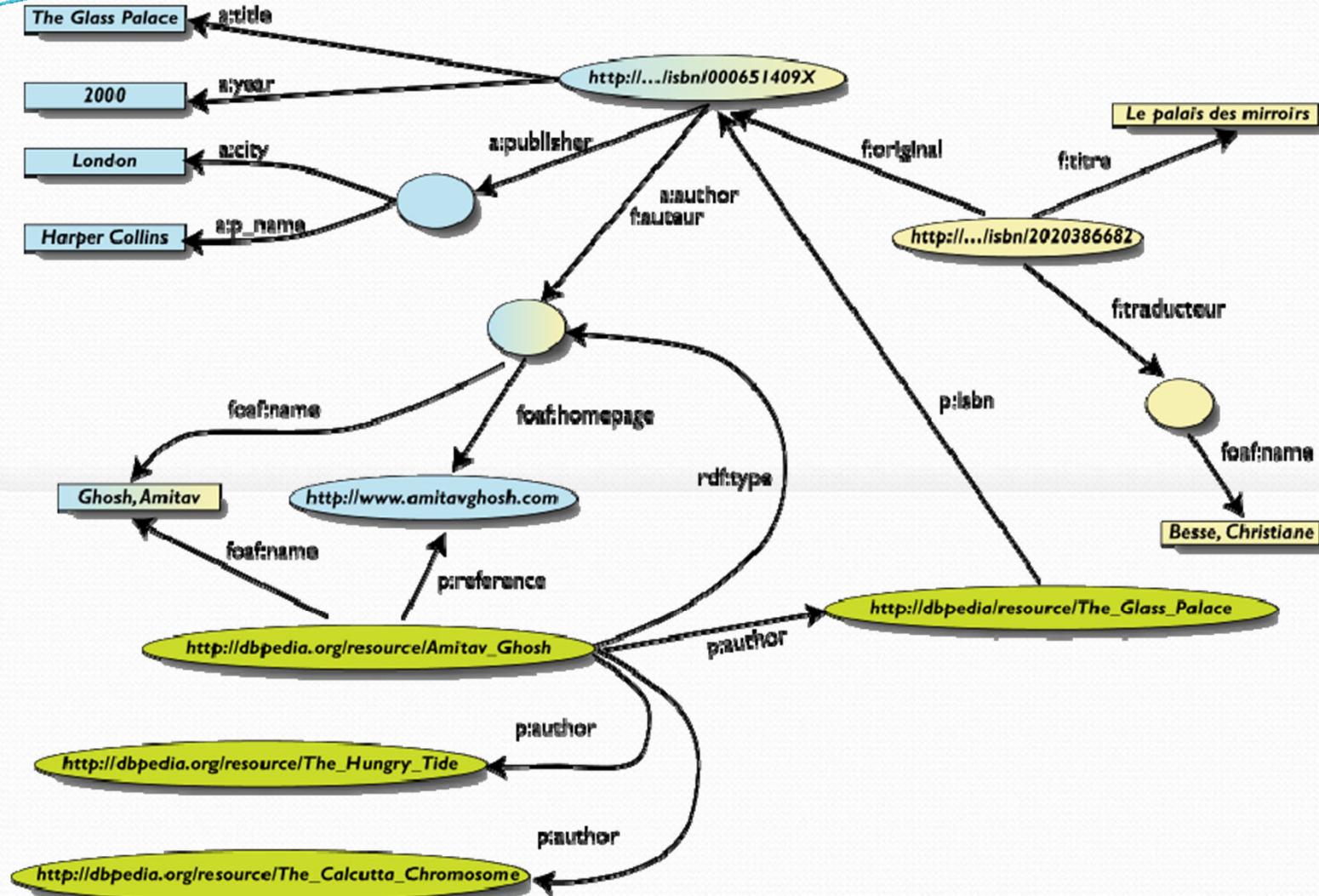
Bővítés újabb adathalmazokkal

- Például a “Person” típus esetén, használhatóak a Wikipédia adatai:
 - pl., a “[dbpedia](#)” projekt már feldolgozta a Wikipédia adatait

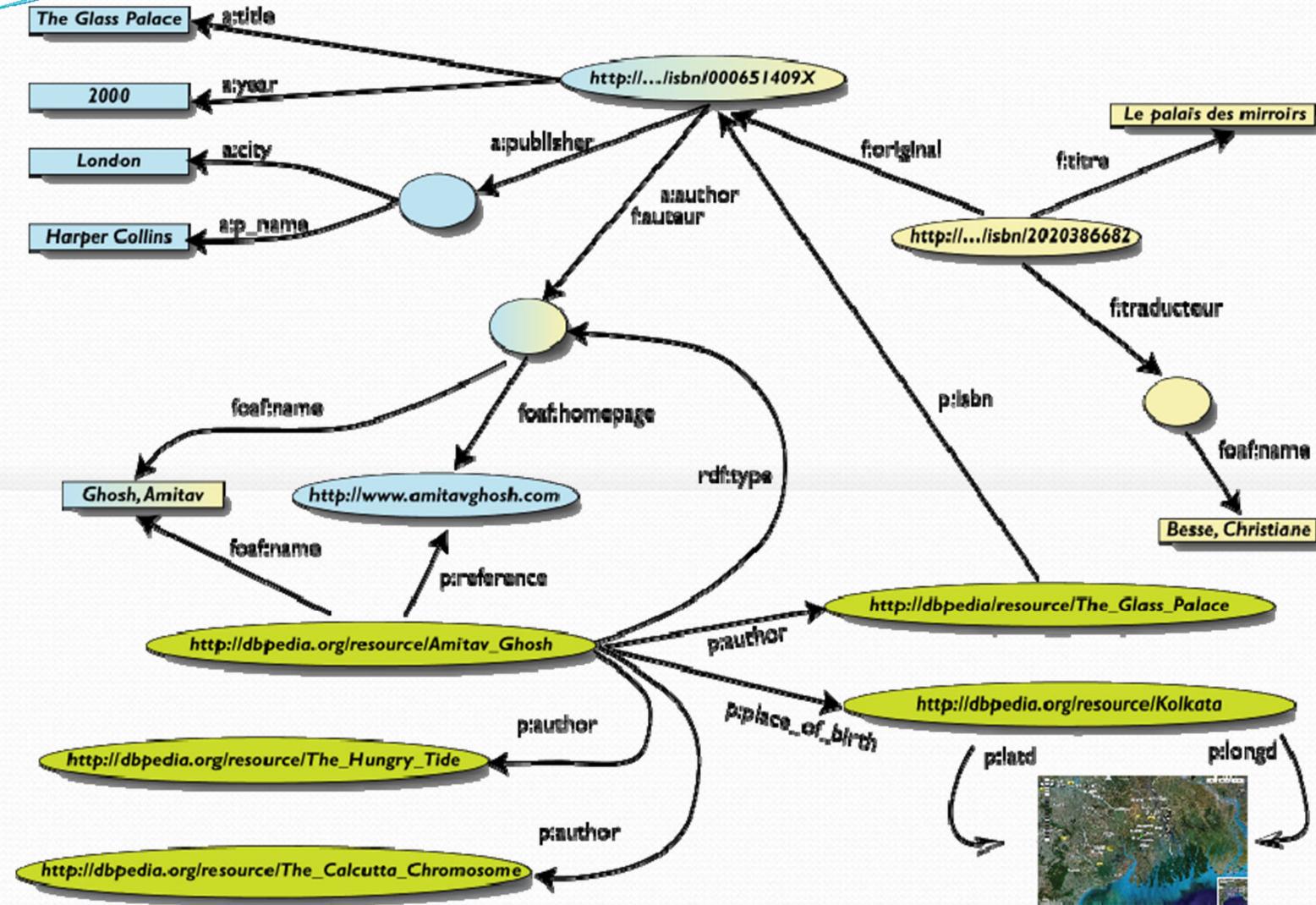
Összekapcsolás Wikipedia adatokkal

Összekapcsolás Wikipedia adatokkal

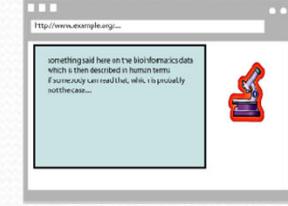
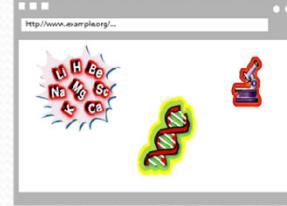

És így tovább...

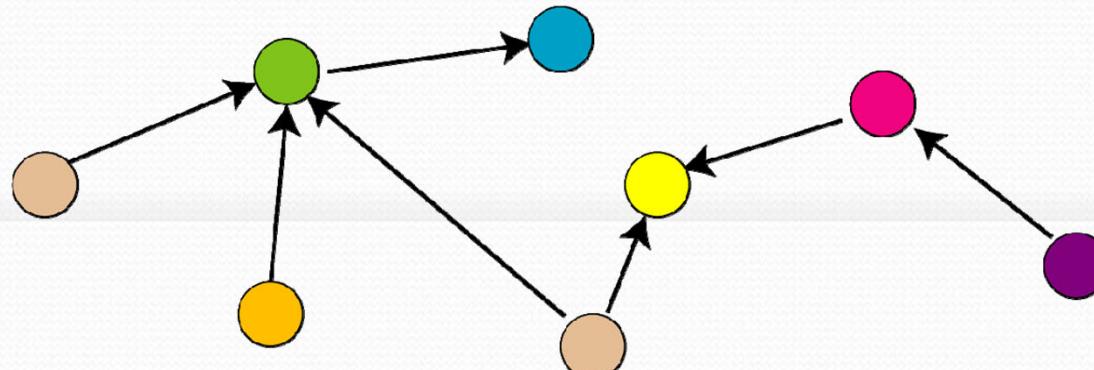

Az adatok webje kialakulófélben...

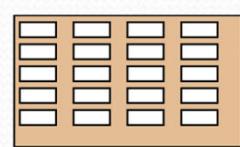
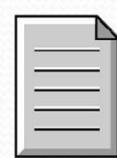
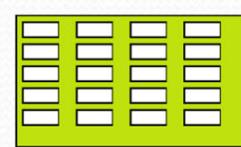
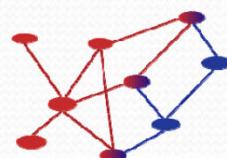
Alkalmazások

Lekérdezés,
adatmódosítás

Absztrakt adatstruktúra

Leképezés,

Forrás adatok különböző formátumokban

Szemantikus Web

- A szemantikus web alkalmas megközelítés, illetve megfelelő nyelvekkel, eszközökkel támogatja az intelligens információs rendszerek fejlesztését az elosztott információs környezetben.
- A SzW alapja a hagyományos web hálózat, így egyáltalán nem nyilvánvaló, hogy alkalmas a feladatra.
- A SzW technológia lehetőséget teremt az ágens alapú intelligens megoldások felhasználására a web területen.

Egy IBM 360 számítógép (1971)

2

Központi számítógépek helyett, elosztott, heterogén források környezete (2017)

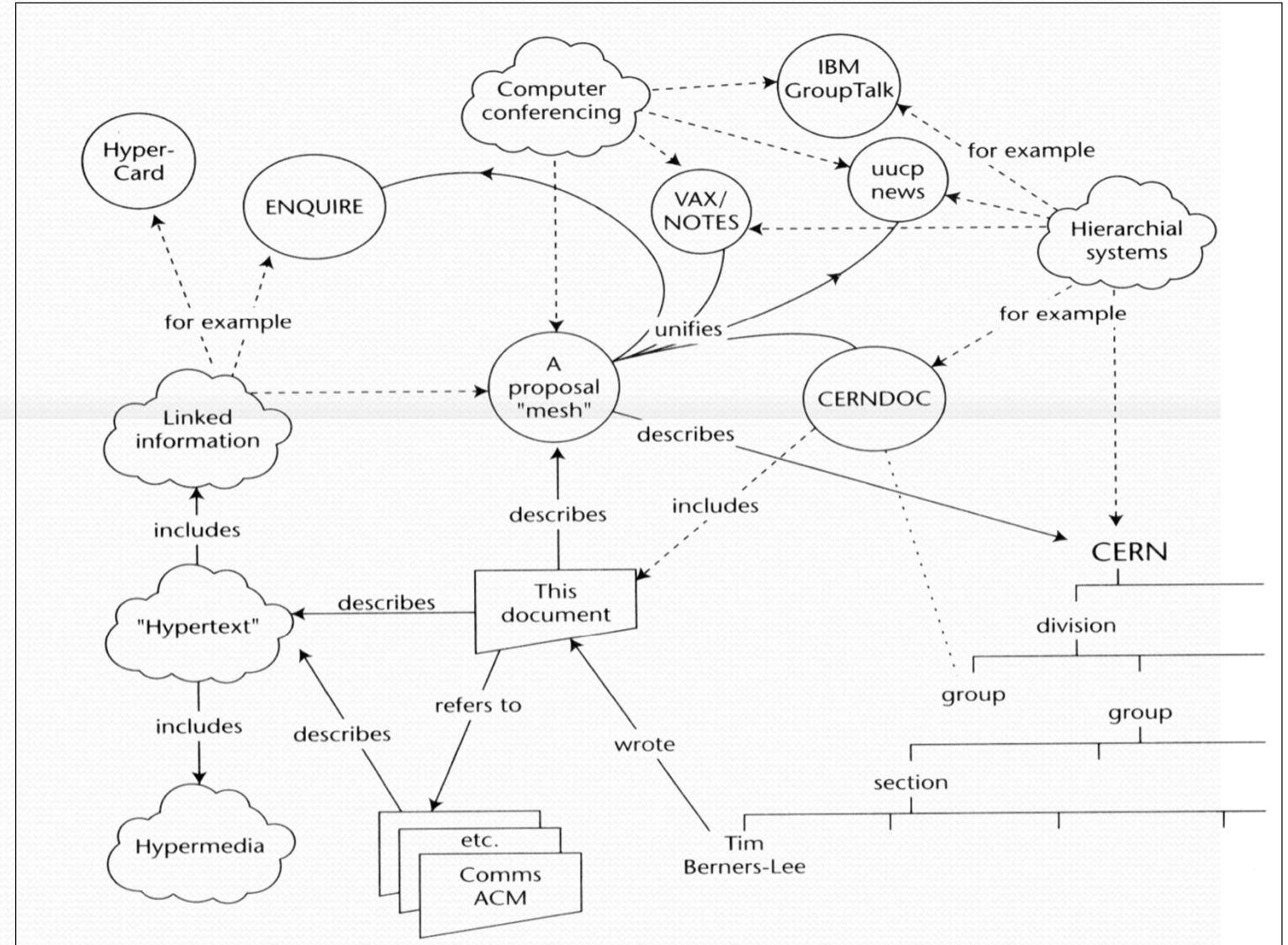

Szemantikus Web

- A szemantikus web alkalmas megközelítés, illetve megfelelő nyelvekkel, eszközökkel támogatja az intelligens információs rendszerek fejlesztését az elosztott információs környezetben.
- A SzW alapja a hagyományos web hálózat, így egyáltalán nem nyilvánvaló, hogy alkalmas a feladatra.
- A SzW technológia lehetőséget teremt az ágens alapú intelligens megoldások felhasználására a web területen.

A Szemantikus Web eredete

- Tim Berners-Lee eredeti 1989-es WWW javaslata a Web-et információ menedzselő funkciókkal ellátott objektumok kapcsolataiként jellemzi.

<http://www.w3.org/History/1989/proposal.html>

W3C szervezet célkitűzései

- Megközelítés – számítógépek jobb kihasználtságának biztosítása:

„A szemantikus web egy kiterjesztése a jelenlegi web-nek, amelyben az információknak jól definiált jelentést adhatunk, lehetővé téve a gépek és felhasználók jobb együttműködését..” -
- Berners-Lee, Hendler and Lassila, The Semantic Web, Scientific American, 2001

- A jelenlegi web tárol dolgokat, míg a szemantikus web képes működtetni dolgokat.

Mit működtet a szemantikus web?

- **Fogalom-alapú keresést**
≠ kulcsszó alapú keresés
- **Szemantikus navigáció**
≠ link alapú navigáció
- **Személyes megjelenés biztosítása**
≠ egységes megjelenés
- **Lekérdezés megválaszolása**
≠ dokumentum beszerzés
- **Szolgáltatások**
≠ CGI hívások, de nincs szolgáltatás leírási eszközkészlet, elemzés, kompozíció, stb.

Miért nehéz ez a feladat?

(példa az eredeti javaslat alapján)

Így látja a gép a web oldalt

林克昌 根留台灣 可能增高

在愛戴者熱心奔走之下，華裔名指揮家林克昌根留台灣的可行性又提升了幾分。兩廳院主任李炎、國家音樂廳樂團副團長黃奕明日前親赴林克昌、石聖芳寓所拜會，並提出多場客席邀約。此外，台灣省立交響樂團團長陳澄雄也早早「下訂」，邀請林克昌赴台中霧峰，從八月十日起訓練省交，為期長達一個月。

在台灣諸多公家樂團中，陳澄雄是以實際行動表達對林克昌肯定的樂界人士之一，曾多次公開表示對林克昌指揮才華的欽佩，而且幾乎每個樂季都邀請林克昌客席演出。

此外，林克昌上個月赴俄羅斯與頂尖的「俄羅斯國家管絃樂團」灌錄了柴可夫斯基晚期三大交響曲以及「羅密歐與茱麗葉」、「斯拉夫進行曲」、「義大利隨想曲」，最後的DAT母帶也在前兩天寄回台灣。製作人楊忠衡與林克昌試聽之後，都對錄音效果—尤其音質表現感到相當滿意，楊忠衡估計呈現了七分林克昌指揮神韻。

俄羅斯國家管絃樂團首席布魯尼日前也讚譽林克昌的指揮藝術有三大特點：一是控制自如的彈性速度；二是強烈的動態對比；三是宛如呼吸歌唱的旋律處理。這些對錄音師而言都構成很大挑戰。俄國錄音師雖然採用多軌混音，但定位、場面都有可觀之處。。

Természetes nyelv megértése, és különösen képi információk megértése igen nehéz.

HTML nem alkalmas a feladatra

Meg tudjuk fogalmazni a gép részére, hogy a különböző részek mit jelentenek?

education

work

private

林克昌 根留台灣 可能增高

在愛戴者熱心奔走之下，華裔名指揮家林克昌根留台灣的可行性又提升了幾分。兩廳院主任李炎、國家音樂廳樂團副團長黃奕明日前親赴林克昌、石聖芳寓所拜會，並提出多場客席邀約。此外，台灣省立交響樂團團長陳澄雄也早早「下訂」，邀請林克昌赴台中霧峰，從八月十日起訓練省交，為期長達一個月。

在台灣諸多公家樂團中，陳澄雄是以實際行動表達對林克昌肯定的樂界人士之一，曾多次公開表示對林克昌指揮才華的欽佩，而且幾乎每個樂季都邀請林克昌客席演出。

此外，林克昌上個月赴俄羅斯與頂尖的「俄羅斯國家管絃樂團」灌錄了柴可夫斯基晚期三大交響曲以及「羅密歐與茱麗葉」、「斯拉夫進行曲」、「義大利隨想曲」，最後的DAT母帶也在前兩天寄回台灣。製作人楊忠衡與林克昌試聽之後，都對錄音效果—尤其音質表現感到相當滿意，楊忠衡估計呈現了七分林克昌指揮神韻。

俄羅斯國家管絃樂團首席布魯尼日前也讚譽林克昌的指揮藝術有三大特點：一是控制自如的彈性速度；二是強烈的動態對比；三是宛如呼吸歌唱的旋律處理。這些對錄音師而言都構成很大挑戰。俄國錄音師雖然採用多軌混音，但定位、場面都有可觀之處。。

name

CV

XML használható?

Az XML hívei szerint jelentésekkel rendelkező tag-ek megoldják a problémát, de..

<education>

<work>

<private>

林克昌 根留台灣 可能增高

在愛戴者熱心奔走之下，華裔名指揮家林克昌根留台灣的可行性又提升了幾分。兩廳院主任李炎、國家音樂廳樂團副團長黃奕明日前親赴林克昌、石聖芳寓所拜會，並提出多場客席邀約。此外，台灣省立交響樂團團長陳澧雄也早早「下訂」，邀請林克昌赴台中霧峰，從八月十日起訓練省交，為期長達一個月。

在台灣諸多公家樂團中，陳澧雄是以實際行動表達對林克昌肯定的樂界人士之一，曾多次公開表示對林克昌指揮才華的欽佩，而且幾乎每個樂季都邀請林克昌客席演出。

此外，林克昌上個月赴俄羅斯與頂尖的「俄羅斯國家管絃樂團」灌錄了柴可夫斯基晚期三大交響曲以及「羅密歐與茱麗葉」、「斯拉夫進行曲」、「義大利隨想曲」，最後的DAT母帶也在前兩天寄回台灣。製作人楊忠衡與林克昌試聽之後，都對錄音效果—尤其音質表現感到相當滿意，楊忠衡估計呈現了七分林克昌指揮神韻。

俄羅斯國家管絃樂團首席布魯尼日前也讚譽林克昌的指揮藝術有三大特點：一是控制自如的彈性速度；二是強烈的動態對比；三是宛如呼吸歌唱的旋律處理。這些對錄音師而言都構成很大挑戰。俄國錄音師雖然採用多軌混音，但定位、場面都有可觀之處。

< name >

< CV >

XML ≠ gépi megértés támogatás

De a tag-ek is ilyenek tűnnek a gép számára....

<εδυχατιον>

<ωορκ>

<πριωατε>

在愛戴者熱心奔走之下，華裔名指揮家林克昌根留台灣的可行性又提升了幾分。兩廳院主任李炎、國家音樂廳樂團副團長黃奕明日前親赴林克昌、石聖芳寓所拜會，並提出多場客席邀約。此外，台灣省立交響樂團團長陳澄雄也早早「下訂」，邀請林克昌赴台中霧峰，從八月十日起訓練省交，為期長達一個月。

在台灣諸多公家樂團中，陳澄雄是以實際行動表達對林克昌肯定的樂界人士之一，曾多次公開表示對林克昌指揮才華的欽佩，而且幾乎每個樂季都邀請林克昌客席演出。

此外，林克昌上個月赴俄羅斯與頂尖的「俄羅斯國家管絃樂團」灌錄了柴可夫斯基晚期三大交響曲以及「羅密歐與茱麗葉」、「斯拉夫進行曲」、「義大利隨想曲」，最後的DAT母帶也在前兩天寄回台灣。製作人楊忠衡與林克昌試聽之後，都對錄音效果—尤其音質表現感到相當滿意，楊忠衡估計呈現了七分林克昌指揮神韻。

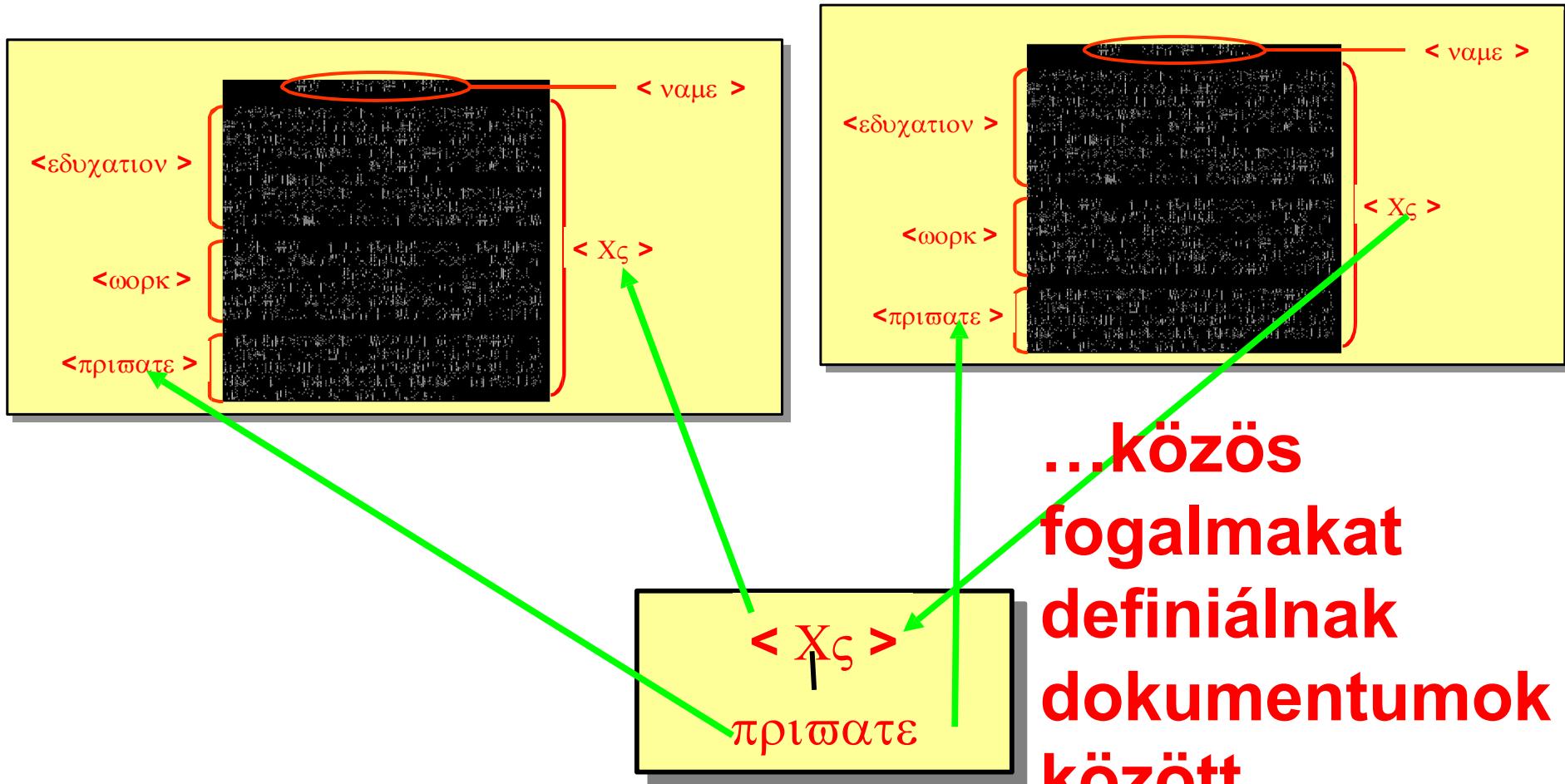
俄羅斯國家管絃樂團首席布魯尼日前也讚譽林克昌的指揮藝術有三大特點：一是控制自如的彈性速度；二是強烈的動態對比；三是宛如呼吸歌唱的旋律處理。這些對錄音師而言都構成很大挑戰。俄國錄音師雖然採用多軌混音，但定位、場面都有可觀之處。。

林克昌 根留台灣 可能增高

< ναιμ >

< X_Σ >

A sémák alkalmazása előrelépések:

Eltérő sémák problémája

林克昌 根留台灣 可能增高

在參議者熱心奔走之下，華裔名指揮家林克昌根留台灣的可行性又提升了幾分。兩廳院主任李炎、國家音樂廳樂團副團長黃奕明日前親赴林克昌、石聖芳寓所拜會，並提出多場客席邀約。此外，台灣省立交響樂團團長陳澄雄也早早「下訂」，邀請林克昌赴台中霧峰，從八月十日起訓練省交，為期長達一個月。

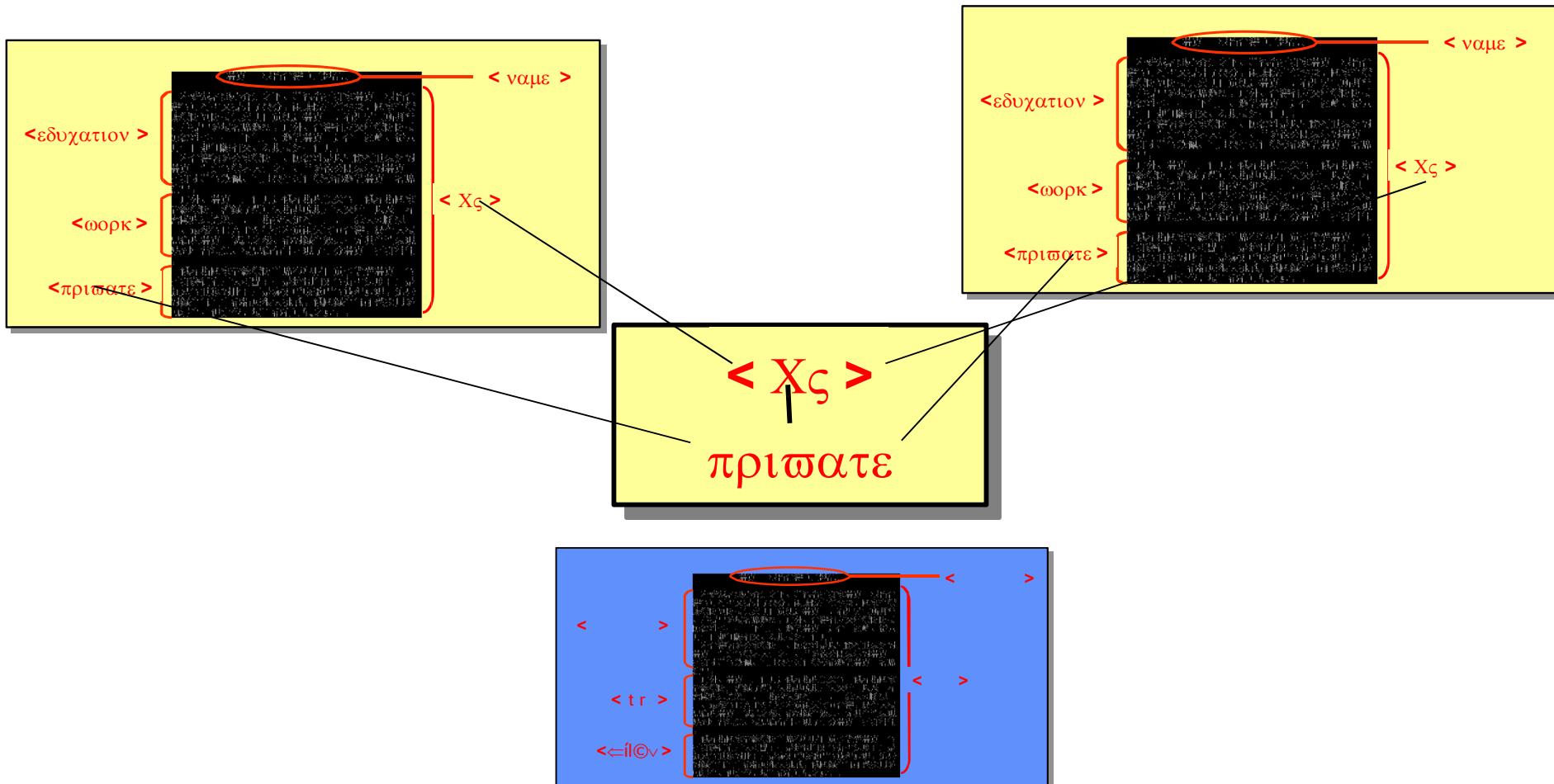
在台灣諸多公家樂團中，陳澄雄是以實際行動表達對林克昌肯定的樂界人士之一，曾多次公開表示對林克昌指揮才華的欽佩，而且幾乎每個樂季都邀請林克昌客席演出。

此外，林克昌上個月赴俄羅斯與頂尖的「俄羅斯國家管絃樂團」灌錄了柴可夫斯基晚期三大交響曲以及「羅密歐與茱麗葉」、「斯拉夫進行曲」、「義大利隨想曲」，最後的DAT母帶也在前兩天寄回台灣。製作人楊忠衡與林克昌試聽之後，都對錄音效果—尤其音質表現感到相當滿意，楊忠衡估計呈現了七分林克昌指揮神韻。

俄羅斯國家管絃樂團首席布魯尼日前也讚譽林克昌的指揮藝術有三大特點：一是控制自如的彈性速度；二是強烈的動態對比；三是宛如呼吸歌唱的旋律處理。這些對錄音師而言都構成很大挑戰。俄國錄音師雖然採用多軌混音，但定位、場面都有可觀之處。。

Más számára más jelenthet

A jelentés még mindig hiányzik

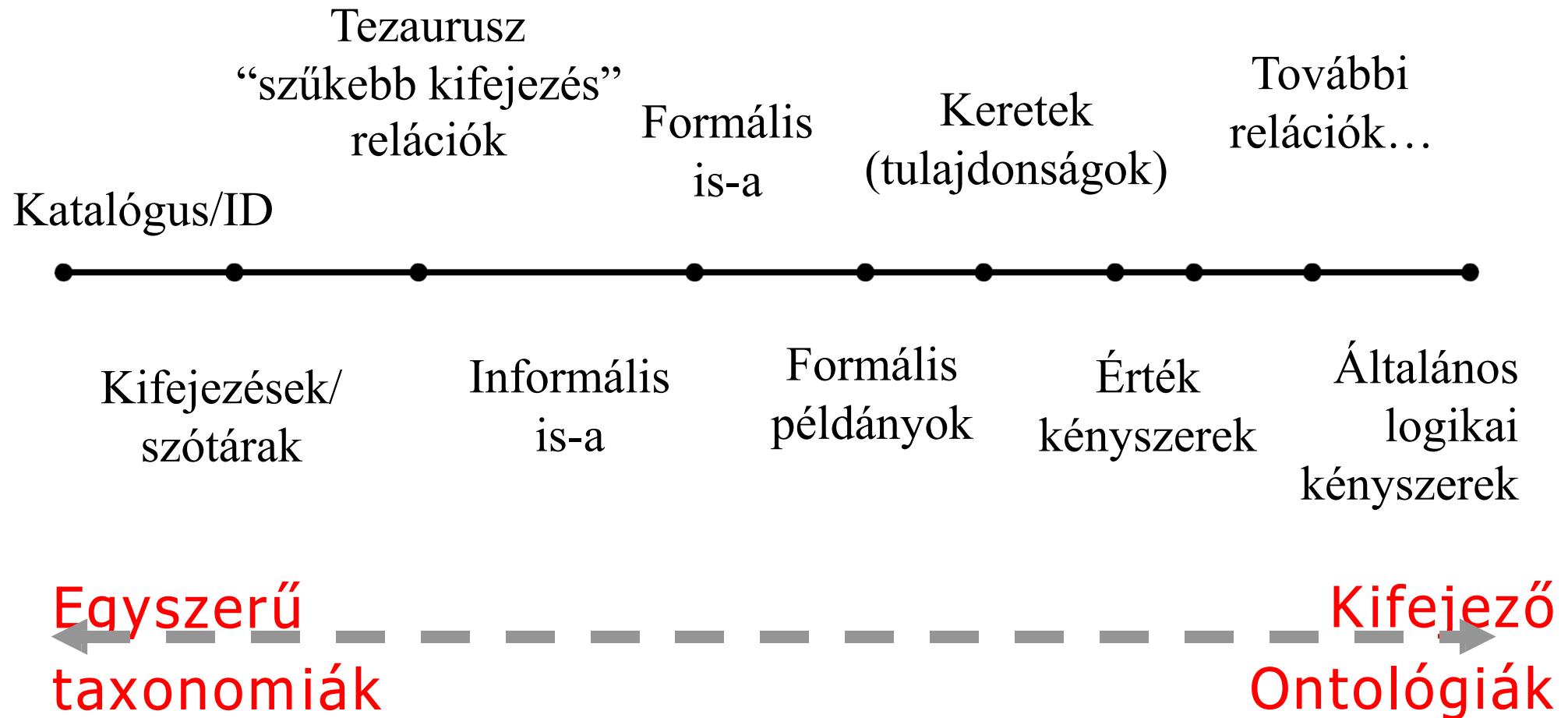

Ontológiák segíthetnek

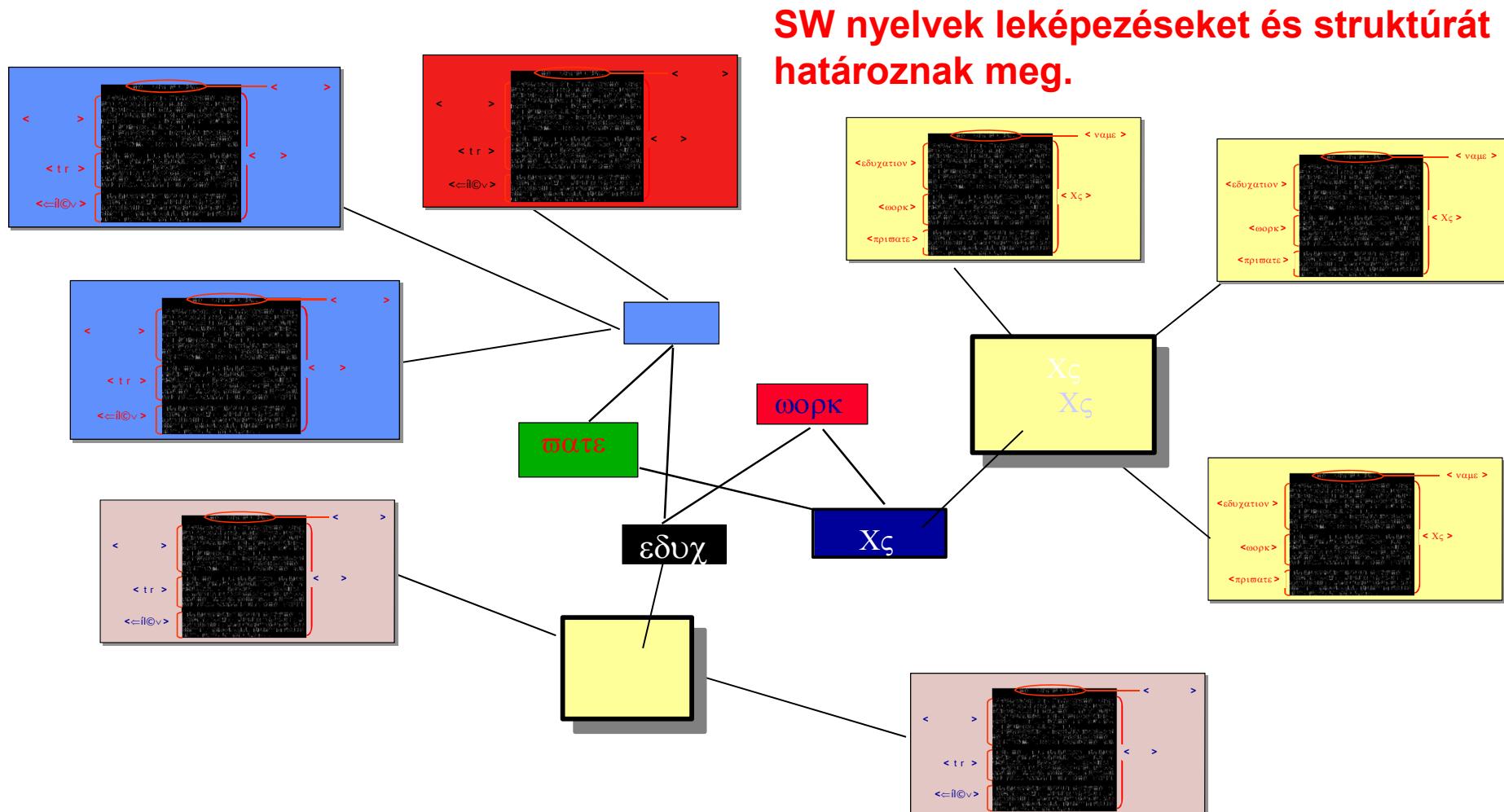
- **Az ontológia fogalmakat definiál, amely egy adott terület leírásához szükséges.**
- **Valójában tudást tárolnak az adott területre vonatkozó, vagy a területeken felüli információkra.**

Working Draft, Web Ontology Working Group.

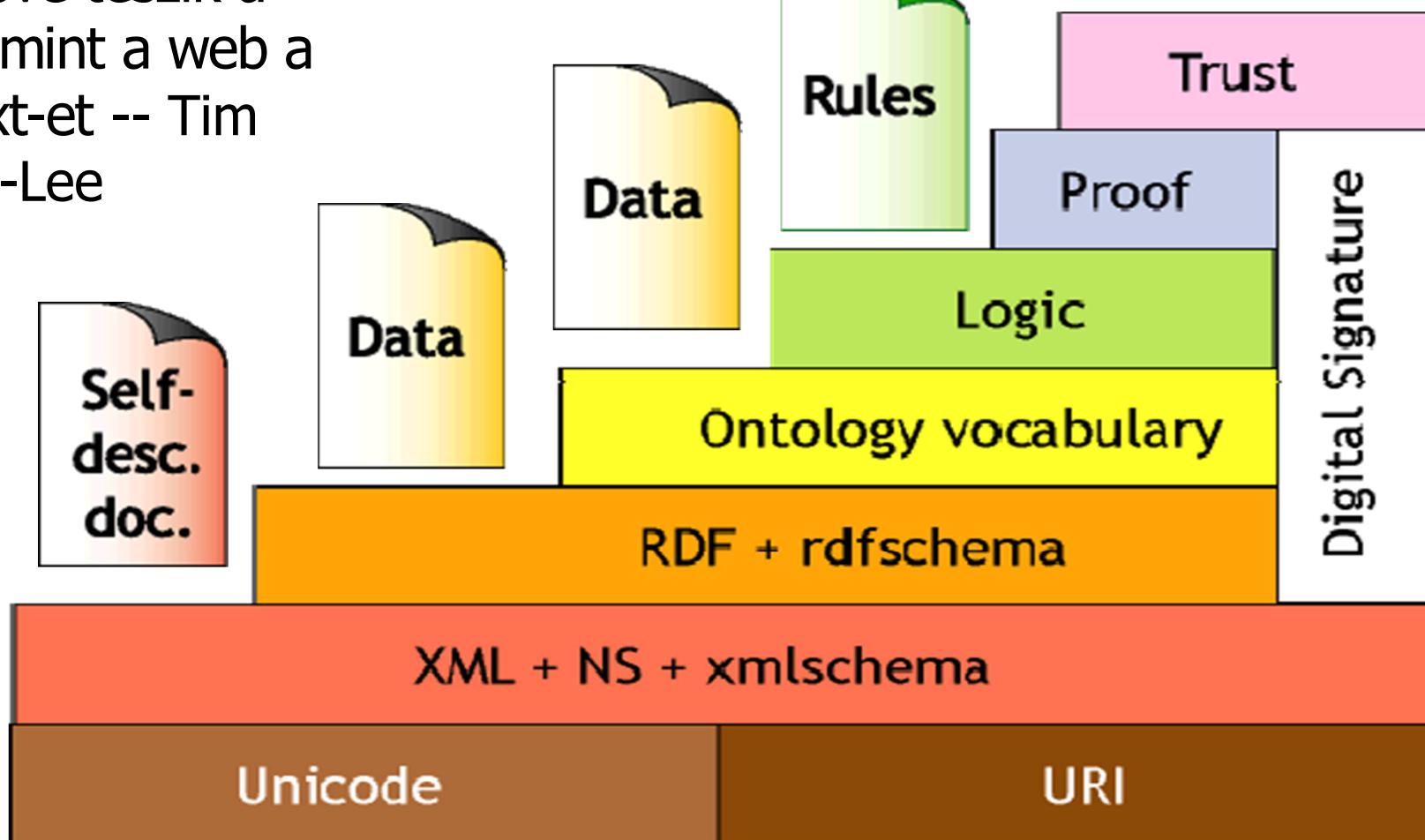
Ontológiák segíthetnek ...

Külső hivatkozások beillesztése

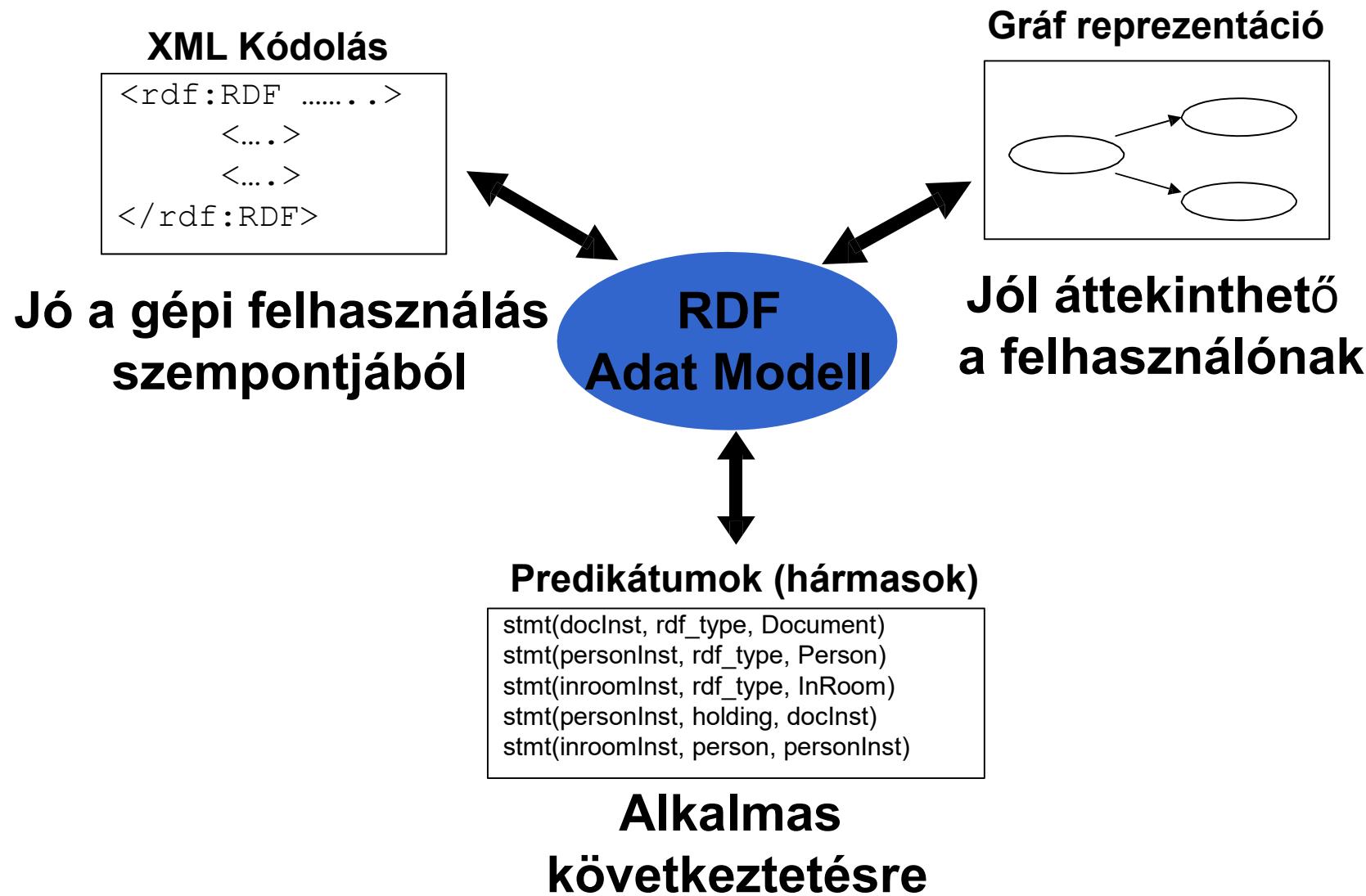
"A szemantikus web elérhetővé teszik a tudást, mint a web a hipertext-et -- Tim Berners-Lee

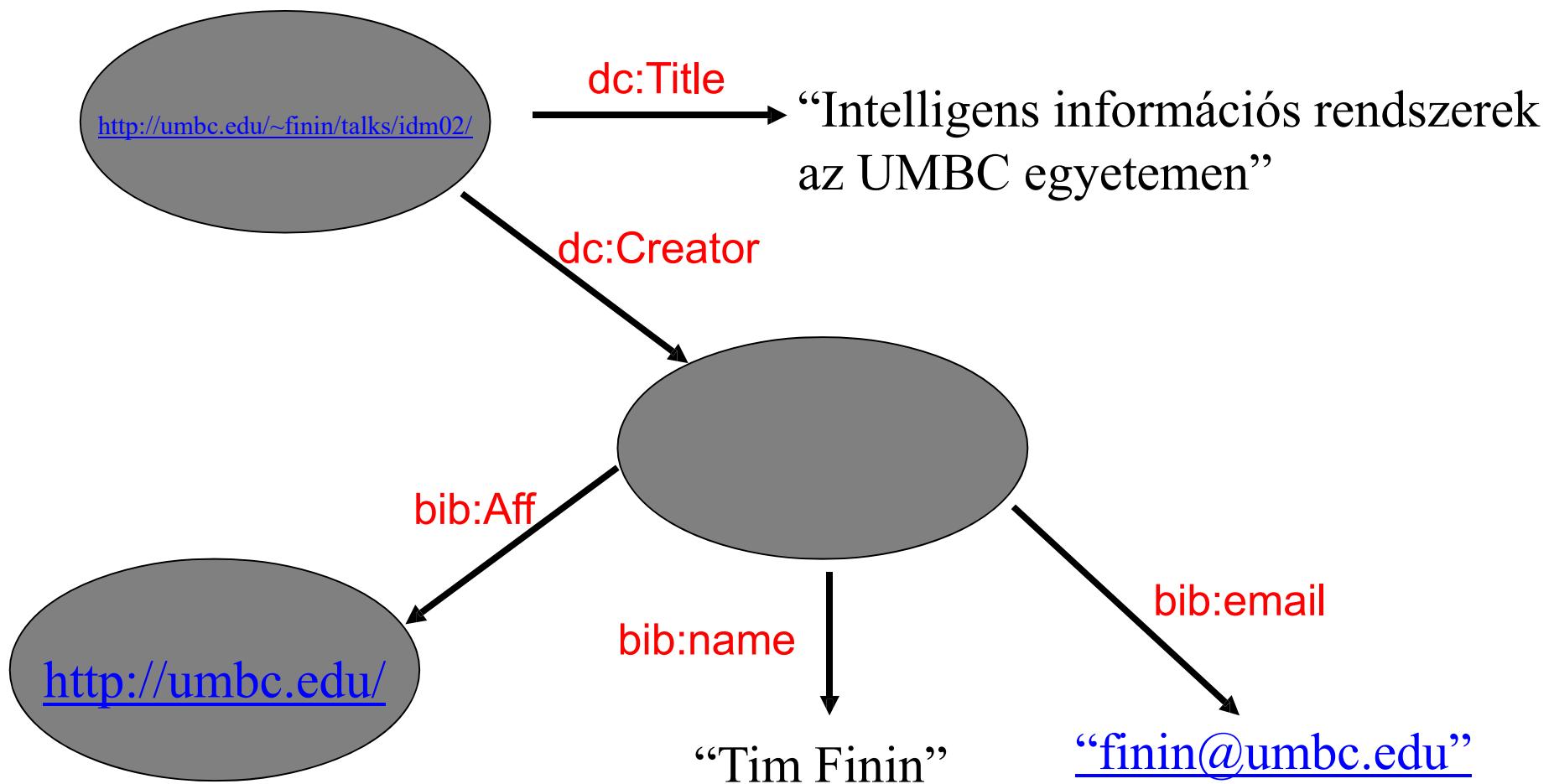
Szemantikus web leíró nyelvek ma

- Két fontos nyelv:
 - DAML – Darpa Agent Markup Language
<http://www.daml.org/>
 - RDF – Resource Description Framework
<http://www.w3.org/RDF/>
- Illetve új fejlesztés (W3C)
 - OWL – Ontology Web Language
<http://www.w3.org/2001/sw/>

RDF az első SzW nyelv

Egyeszerű RDF példa

A példa XML szintaxiszával

```
<rdf:RDF xmlns:rdf="http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#"  
    xmlns:dc="http://purl.org/dc/elements/1.1/"  
    xmlns:bib="http://daml.umbc.edu/ontologies/bib/">  
<description about="http://umbc.edu/~finin/talks/idm02/">  
    <dc:title>Intelligent Information Systems on the Web and in the  
Aether</dc:Title>  
    <dc:creator>  
        <description>  
            <bib:Name>Tim Finin</bib:Name>  
            <bib:Email>finin@umbc.edu</bib:Email>  
            <bib:Aff resource="http://umbc.edu/" />  
        </description>  
    </dc:Creator>  
</description>  
</rdf:RDF>
```

Hármasokat alkalmazó reprezentáció

- RDF kifejezések leírhatóak hármasokkal:
- *<alany> <állítmány> <tárgy>*

Megengedett szintaxis:

<URI><URI><URI>

<URI><URI><string>

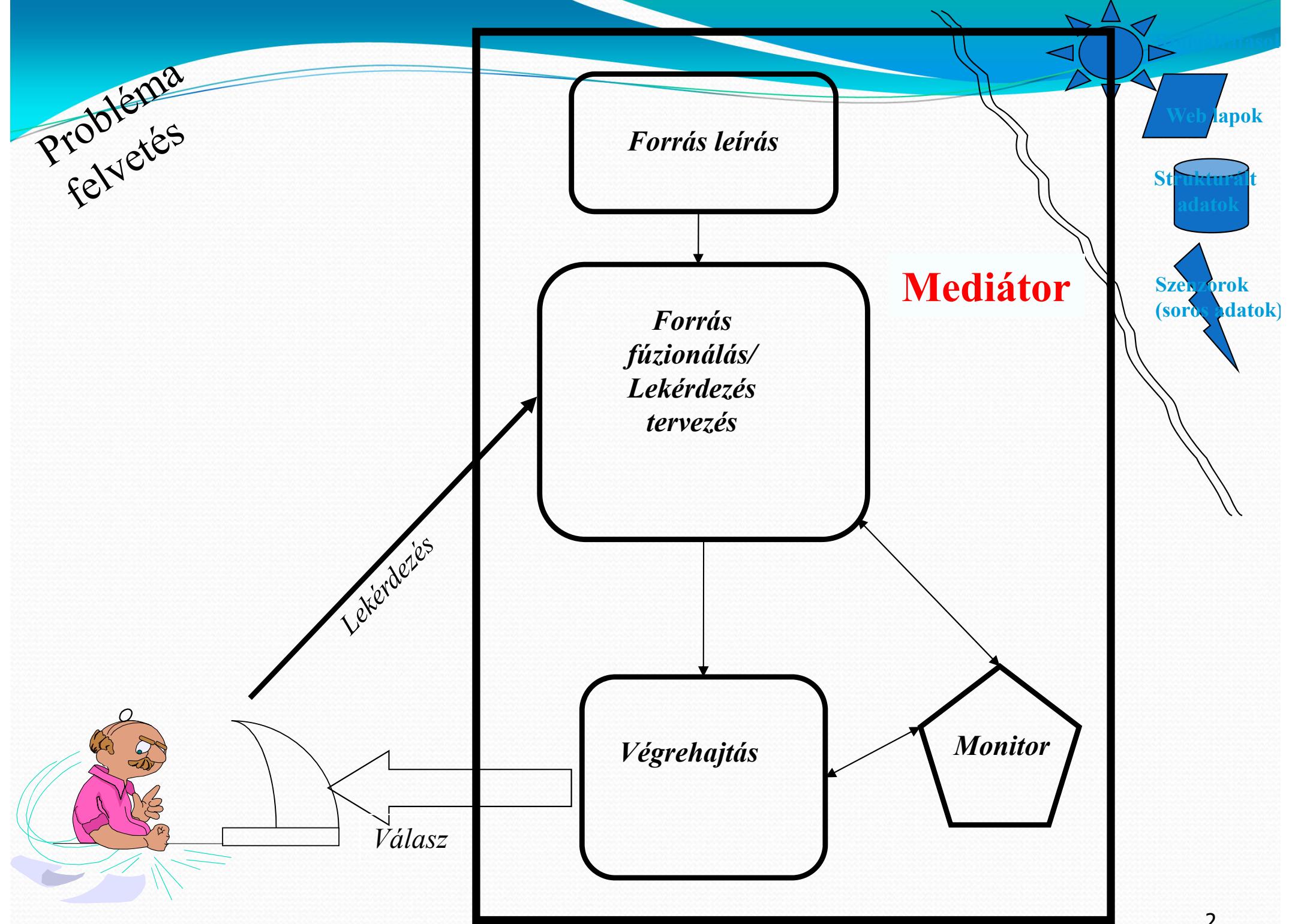
Integrációs és ellenőrzési technikák

VIMIAC04, 2021. tavasz

SZEMANTIKUS WEB

Méréstechnika és Információs Rendszerek Tanszék
<https://www.mit.bme.hu/oktatas/targyak/vimiac04>

Probléma felvetés

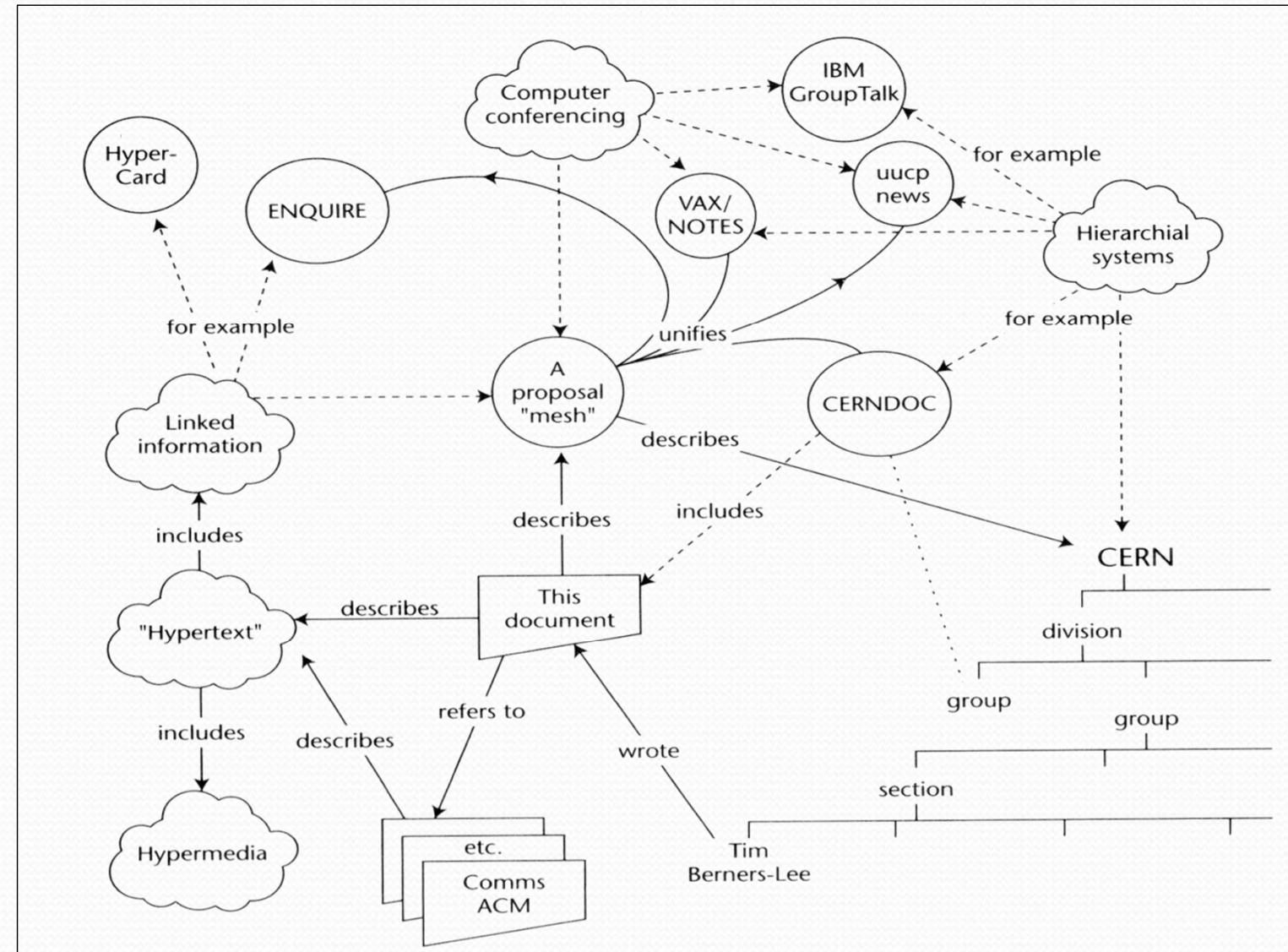

Szemantikus Web

- A szemantikus web alkalmas megközelítés, megfelelő nyelvekkel, eszközökkel támogatja az intelligens információs rendszerek fejlesztését az elosztott információs környezetben.
- A SzW alapja a hagyományos web hálózat, így egyáltalán nem nyilvánvaló, hogy alkalmas a feladatra.
- A SzW technológia lehetőséget teremt az ágens alapú intelligens megoldások felhasználására a web területen.

A Szemantikus Web eredete

- Tim Berners-Lee eredeti 1989-es WWW javaslata a Web-et információ menedzselő funkciókkal ellátott objektumok kapcsolataiként jellemzi.

<http://www.w3.org/History/1989/proposal.html>

W3C szervezet célkitűzései

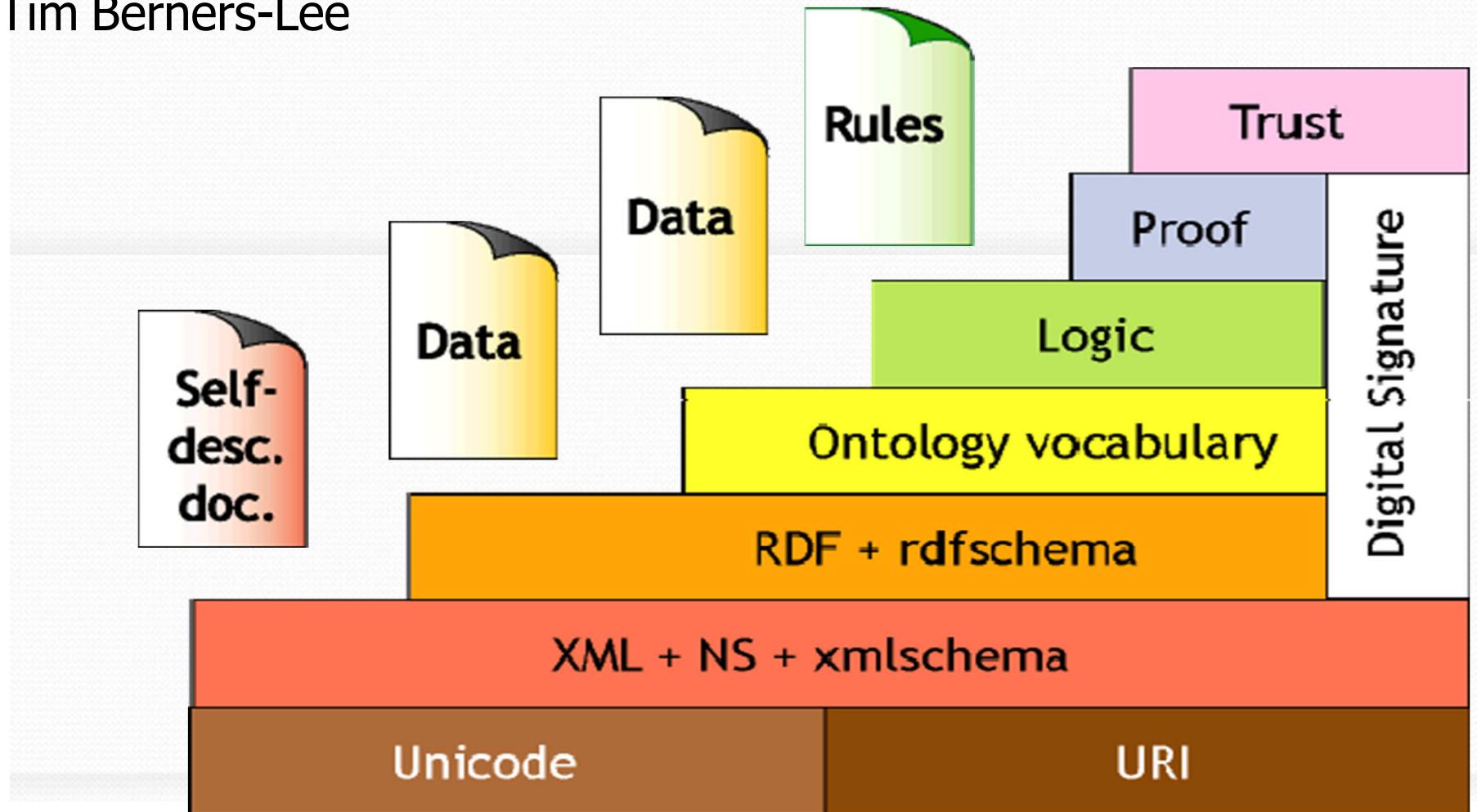
- Megközelítés – számítógépek jobb kihasználtságának biztosítása:

„A szemantikus web egy kiterjesztése a jelenlegi web-nek, amelyben az információknak jól definiált jelentést adhatunk, lehetővé téve a gépek és felhasználók jobb együttműködését..” -- Berners-Lee, Hendler and Lassila, The Semantic Web, Scientific American, 2001

- A jelenlegi web tárol dolgokat, míg a szemantikus web képes működtetni dolgokat.

TBL szemantikus web felépítése

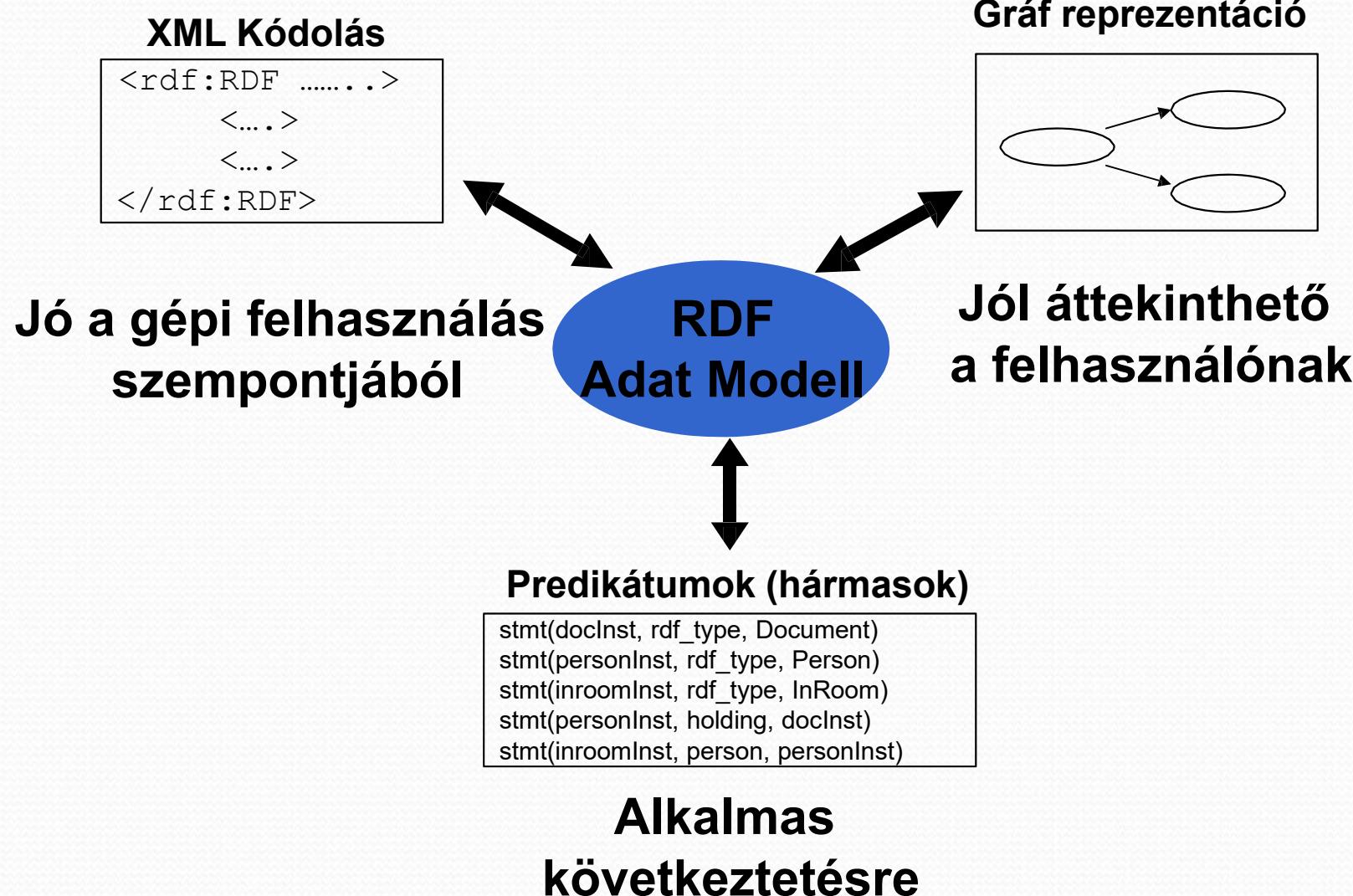
"A szemantikus web
elérhetővé teszik a tudást,
mint a web a hipertext-et --
Tim Berners-Lee

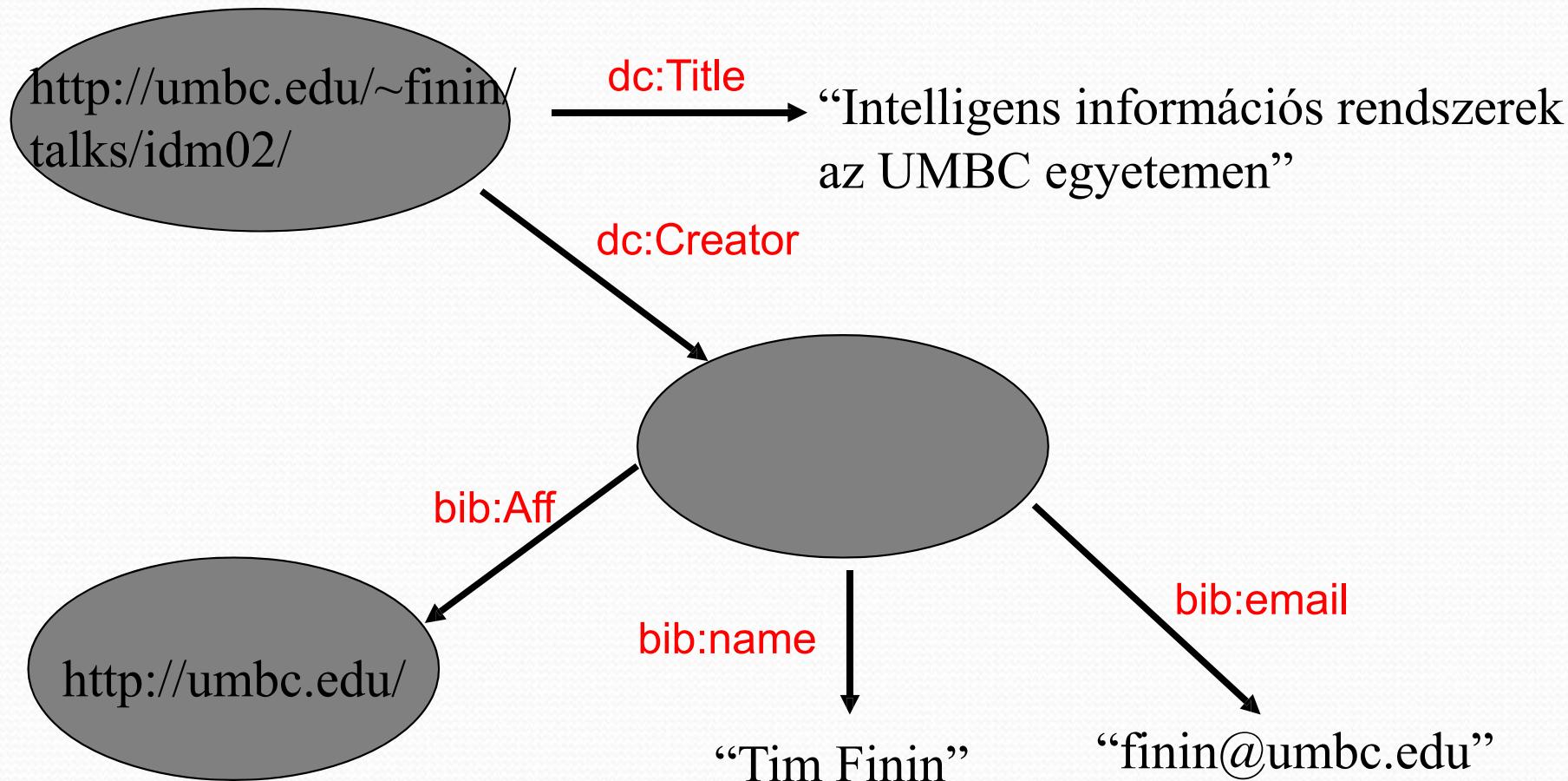
Dokumentumok

- **RDF Primer**
 - URI: <http://www.w3.org/TR/rdf-primer>
- **OWL Guide**
 - URI: <http://www.w3.org/TR/owl-guide/>
- **RDF Test Cases**
 - URI: <http://www.w3.org/TR/rdf-testcases/>
- **RDF: Concepts and Abstract Syntax**
 - URI: <http://www.w3.org/TR/rdf-concepts/>
- **RDF szemantika**
 - URI: <http://www.w3.org/TR/rdf-mt/>
 - Precíz, gráfokon alapuló szemantika
- **RDF/XML szintaxis**
 - URI: <http://www.w3.org/TR/rdf-syntax-grammar/>
- **RDF Vocabulary Description Language (RDF Schema)**
 - URI: <http://www.w3.org/TR/rdf-schema/>
- **Semantic Web/RDF Interest Group**
 - Vitafórum, alkalmazások
 - URI: <http://www.w3.org/RDF/Interest>
- **RDF Logic**
 - Nyilvános levelezési lista részletesebb szakmai vitákhoz
 - URI: <http://lists.w3.org/Archives/Public/www-rdf-logic/>
- **Annotation and Collaboration**
 - Nyilvános levelezési lista RDF-alapú annotációs rendszerekről
 - URI: <http://lists.w3.org/Archives/Public/www-annotation/>
- **W3C Semantic Web Home page**
 - URI: <http://www.w3.org/2001/sw/>

RDF - az első SzW nyelv

Egyszerű RDF példa

A példa XML szintaxiszáll

```
<rdf:RDF xmlns:rdf="http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#"  
    xmlns:dc="http://purl.org/dc/elements/1.1/"  
    xmlns:bib="http://daml.umbc.edu/ontologies/bib/">  
<description about="http://umbc.edu/~finin/talks/idm02/">  
    <dc:title>Intelligent Information Systems on the Web and in the  
Aether</dc:Title>  
    <dc:creator>  
        <description>  
            <bib:Name>Tim Finin</bib:Name>  
            <bib:Email>finin@umbc.edu</bib:Email>  
            <bib:Aff resource="http://umbc.edu/">  
        </description>  
    </dc:Creator>  
</description>  
</rdf:RDF>
```

Hármasokat alkalmazó reprezentáció

- RDF kifejezések leírhatóak hármasokkal:
- <alany> <állítmány> <tárgy>

Megengedett szintaxis:
<URI><URI><URI>
<URI><URI><string>

RDF tervezési szempontok

- Egyszerű adatmodell
- Formális szemantika és egyszerű következtetési lehetőségek
- Bővíthető URI
- XML alapú szintaktika (is)
 - XML séma adattípusok
- Bárki megfogalmazhat állításokat az erőforrásokról

Alapelvek (1/2)

- Külön értelmezhetően definiálva
 - Modell struktúra (RDF gráf)
 - Interpretációs szemantika (vonzatok)
 - Szintaktikák (XML, TN, N3, ...)
- Mindössze két alap adattípus
 - URI/URIref: minden URI-val azonosított
 - Literálisok
 - String vagy más XSD adattípus

Alapelvek (2/2)

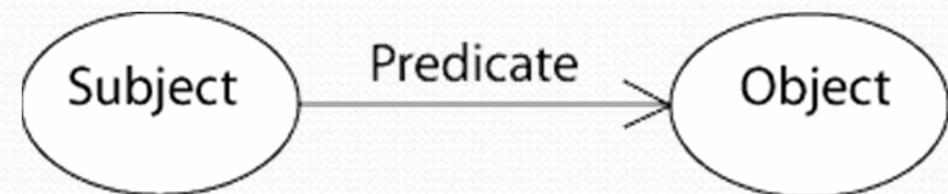
- Integrálható a webes információkkal
 - XML séma adattípusok
 - Referenciák http elérésű információkhoz
- Nyílt világ feltételezés
 - Bárki megfogalmazhat állításokat bármilyen erőforráshoz
 - Nem garantált a teljesség
 - Nem garantált a konzisztencia

Alapelemek

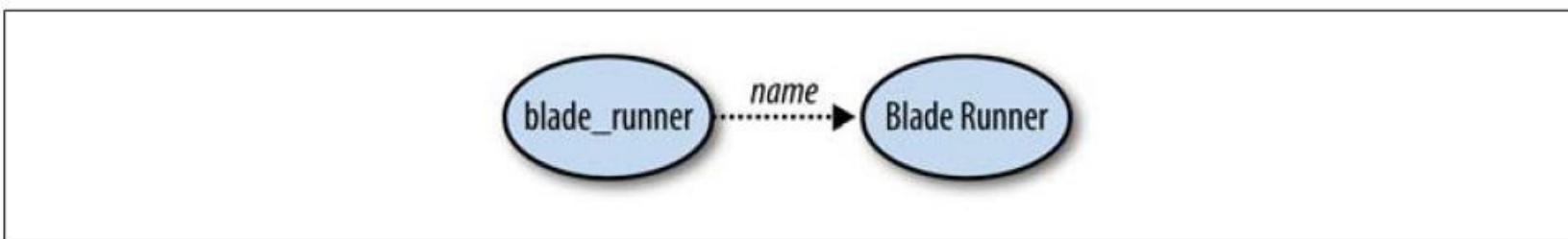
- Gráf adatmodell
- URI alapú szótárak
- Adattípusok
- Literálisok
- XML szerIALIZÁCIós szintaktika
- Egyszerű tények leírása
- Következtetés

Graph adatmodell

- Hármasok: alany, állítmány, tárgy
- Kifejezések: hármasok gyűjteménye

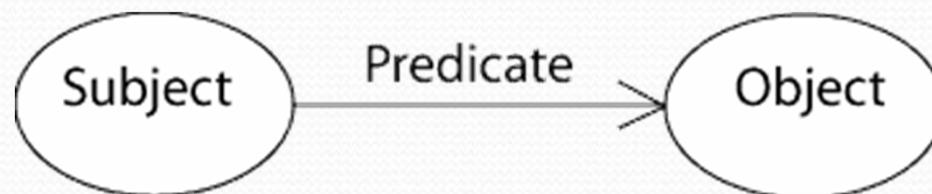

Példa

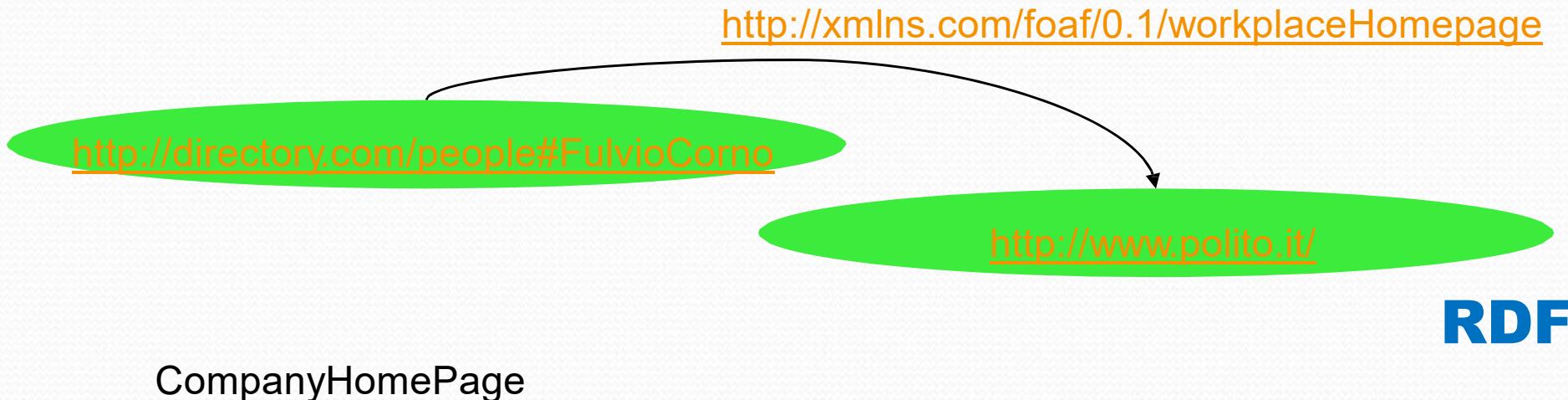

Terminológia és kényszerek

- Alany és tárgy a csomópontok
- Állítmány és tulajdonság szinonimák
- Különleges meg nem nevezett csomópontok: üres csomópontok
- Alany: URI referencia vagy üres csomópont
- Állítmány: URI referencia
- Tárgy: URI referencia, literális, üres csomópont

Információ a hármasokban

PersonID	Homepage
FulvioCorno	http://www.polito.it/

Relációs adatbázis

**Első rendű logikai
predikátum**

```
HasCompanyHomePage(  
  'FulvioCorno',  
  'http://www.polito.it/');
```

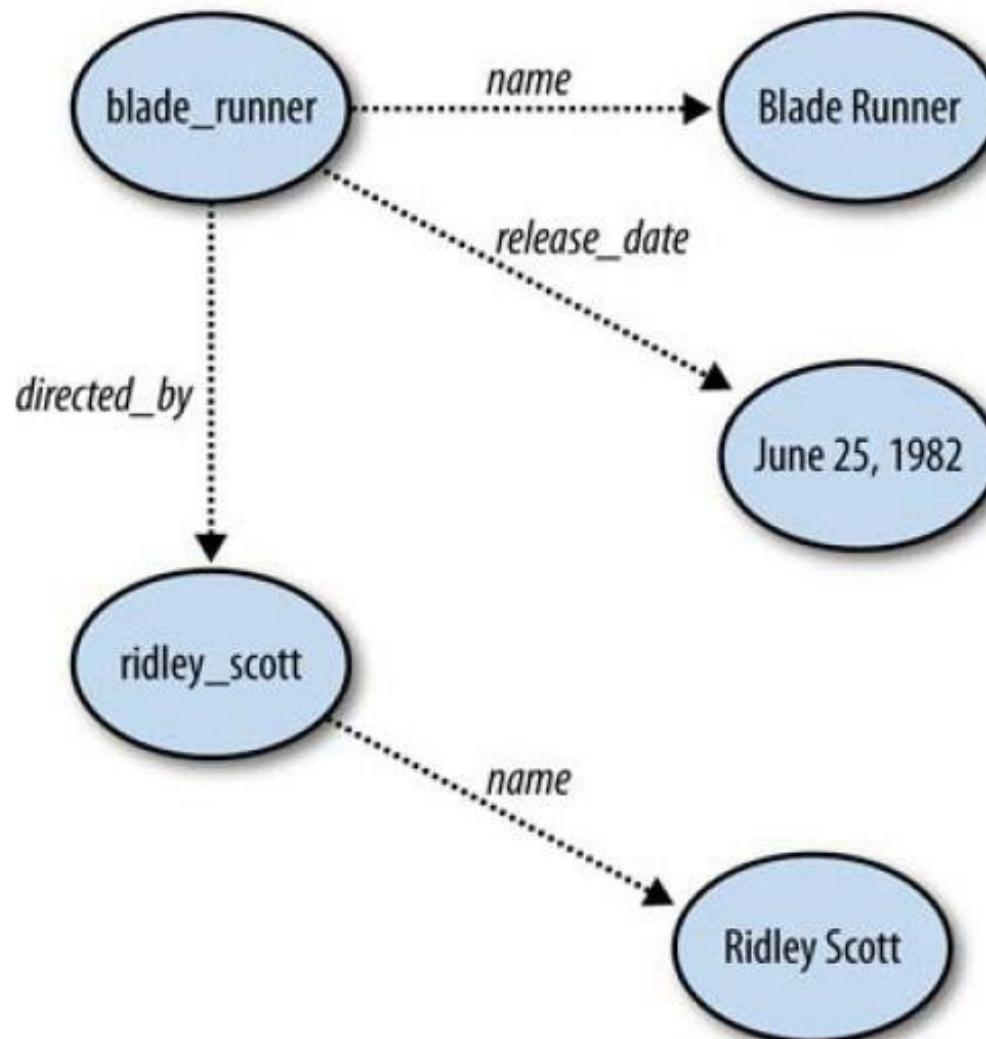
Hármások vs adatbázisok

FEATURE	RELATIONAL DATABASE	KNOWLEDGEBASE
Structure	Schema	Ontology statements
Data	Rows	Instance statements
Administration language	DDL	Ontology statements
Query language	SQL	SPARQL
Relationships	Foreign keys	Multidimensional
Logic	External of database/triggers	Formal logic statements
Uniqueness	Key for table	URI

Összehasonlítva...

- Relációs adatbázisban tetszőleges számú oszlopot definiálhatunk
- Elsőrendű logikában a predikátumok tetszőleges elemet (argumentumot) tartalmazhatnak
- Egy RDF hármas csak egy alanyt és egy tárgyat tartalmazhat
 - Komplex kijelentéseket dekomponálni kell

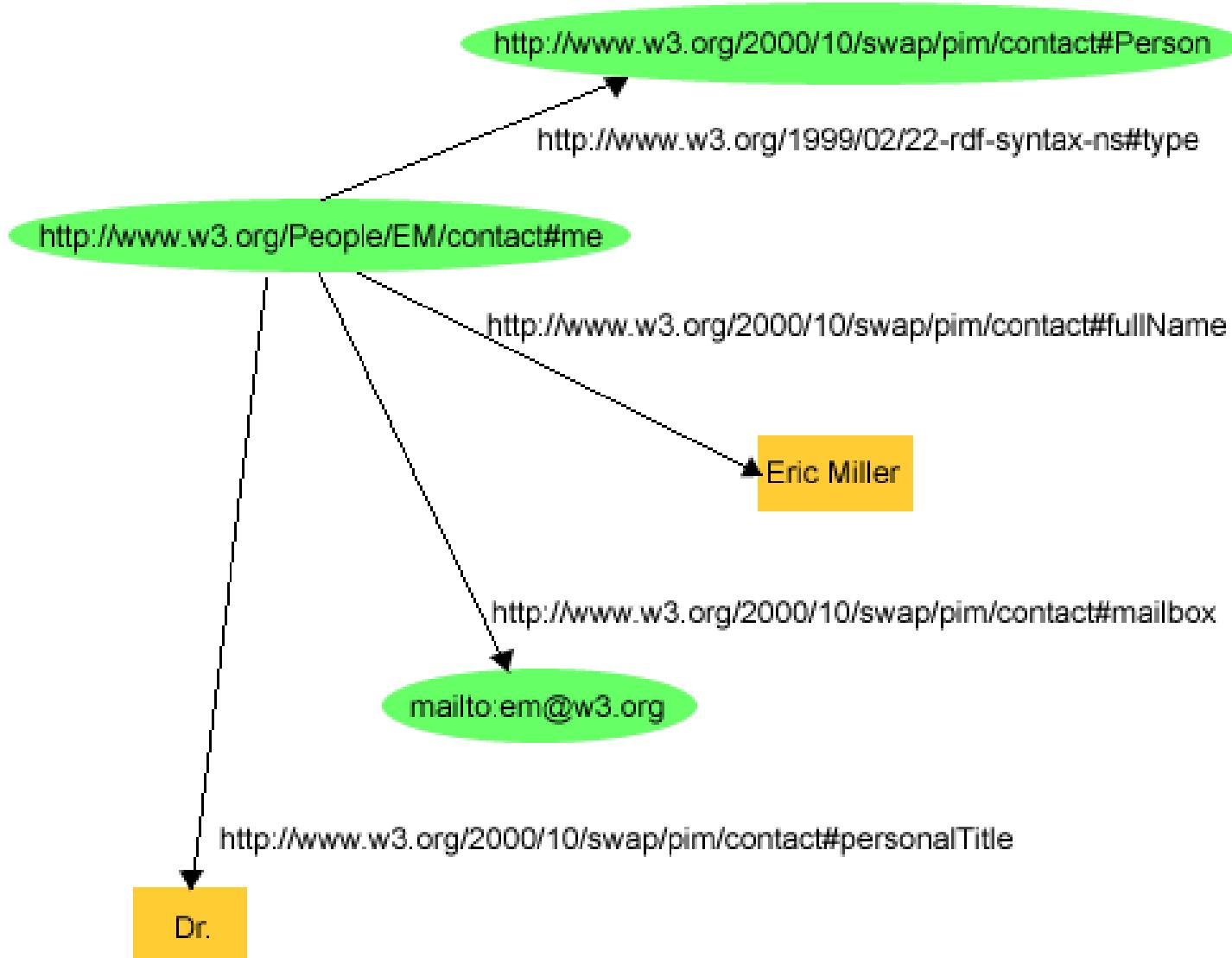
Példa

Példa

- Írjuk le RDF állításokkal a következő kijelentést
- "Ilétezik egy személy, akit a <http://www.w3.org/People/EM/contact#me> oldallal azonosíthatunk, akinek neve Eric Miller, email címe em@w3.org, és a titulusa Dr."

Példa

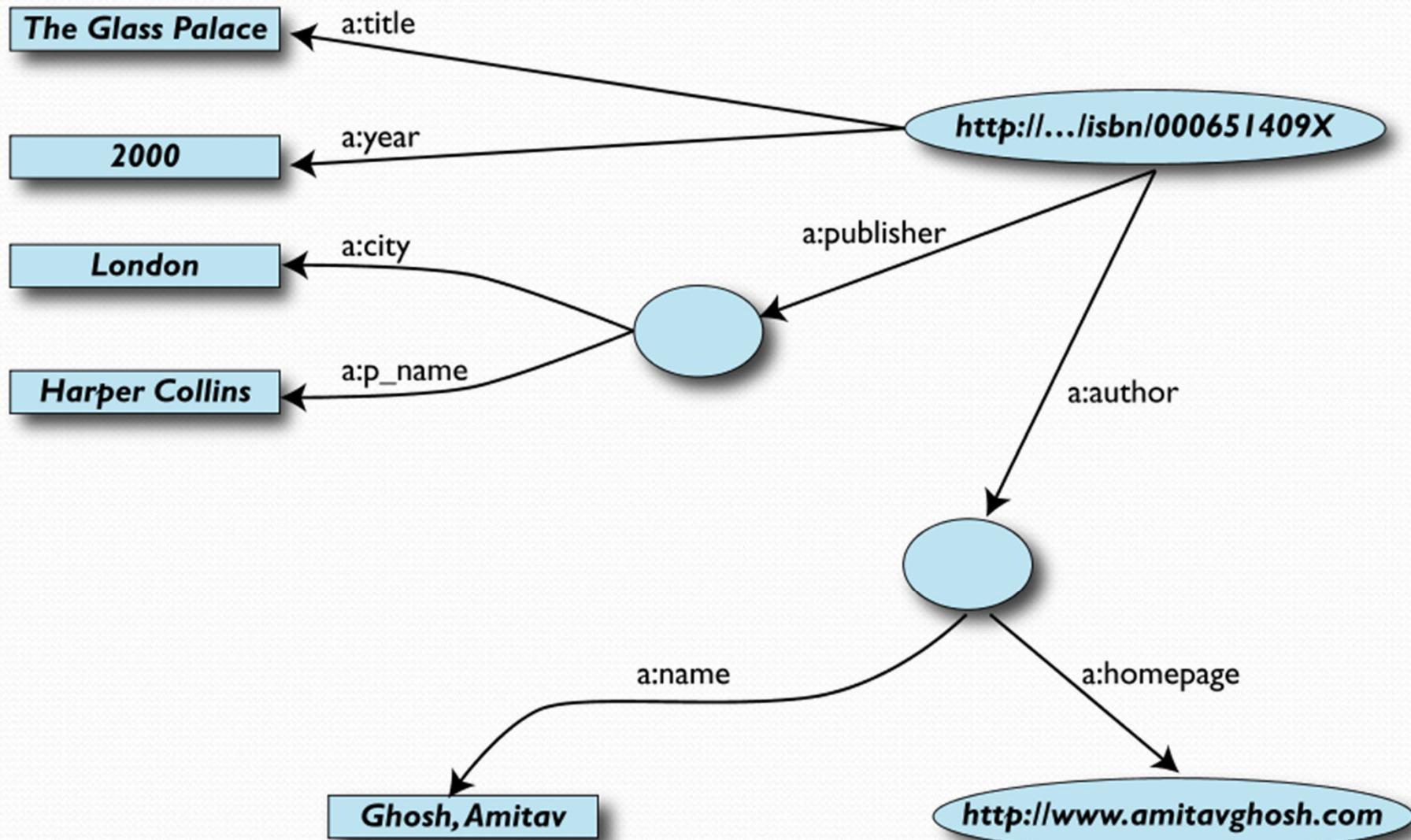
Példa: könyvesbolt adatai

ID	Author	Title	Publisher	Year
ISBN0-00-651409-X	id_xyz	The Glass Palace	id_qpr	2000

ID	Name	Home Page
id_xyz	Ghosh, Amitav	http://www.amitavghosh.com

ID	Publ. Name	City
id_qpr	Harper Collins	London

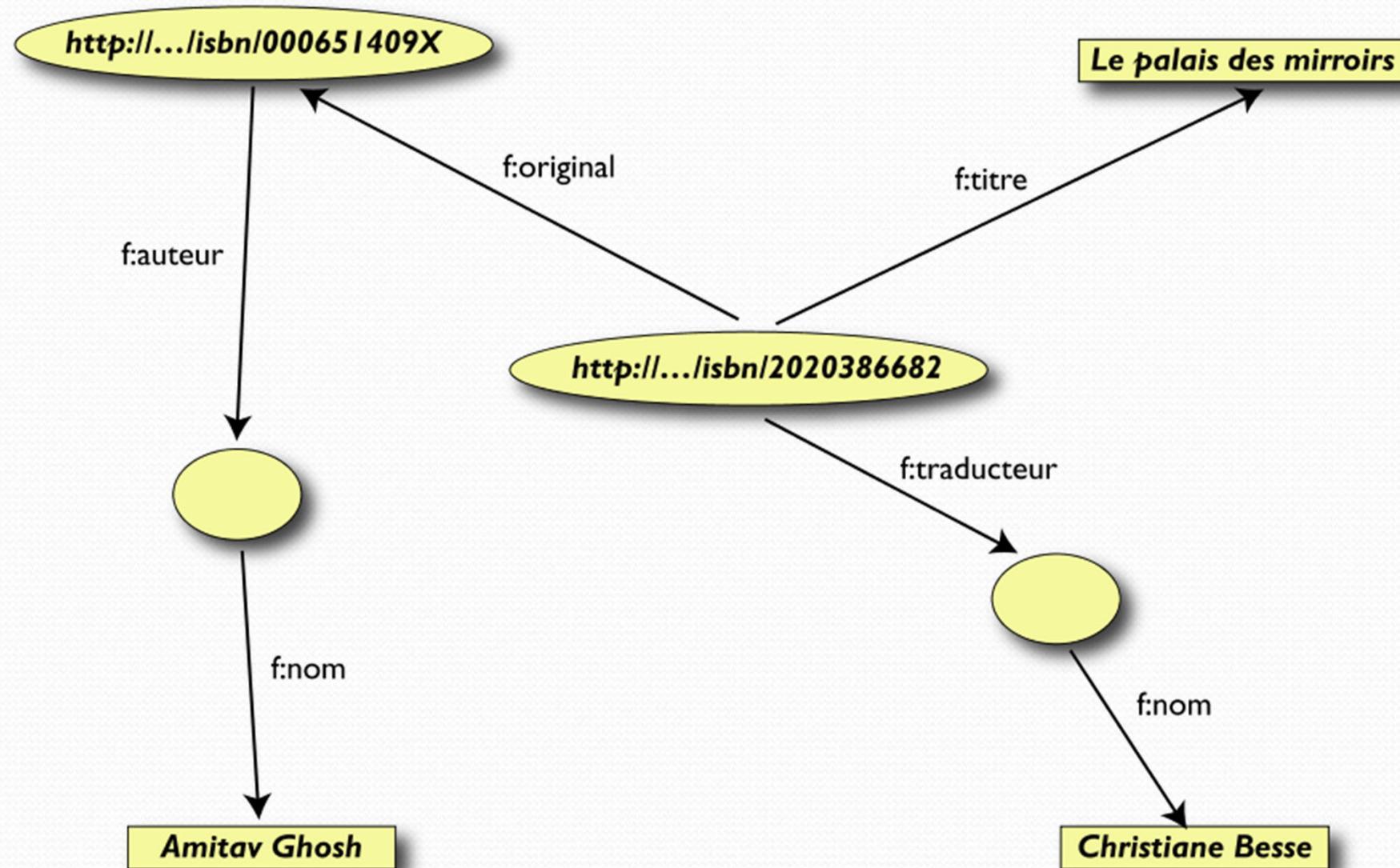
Adatok exportálása relációkként

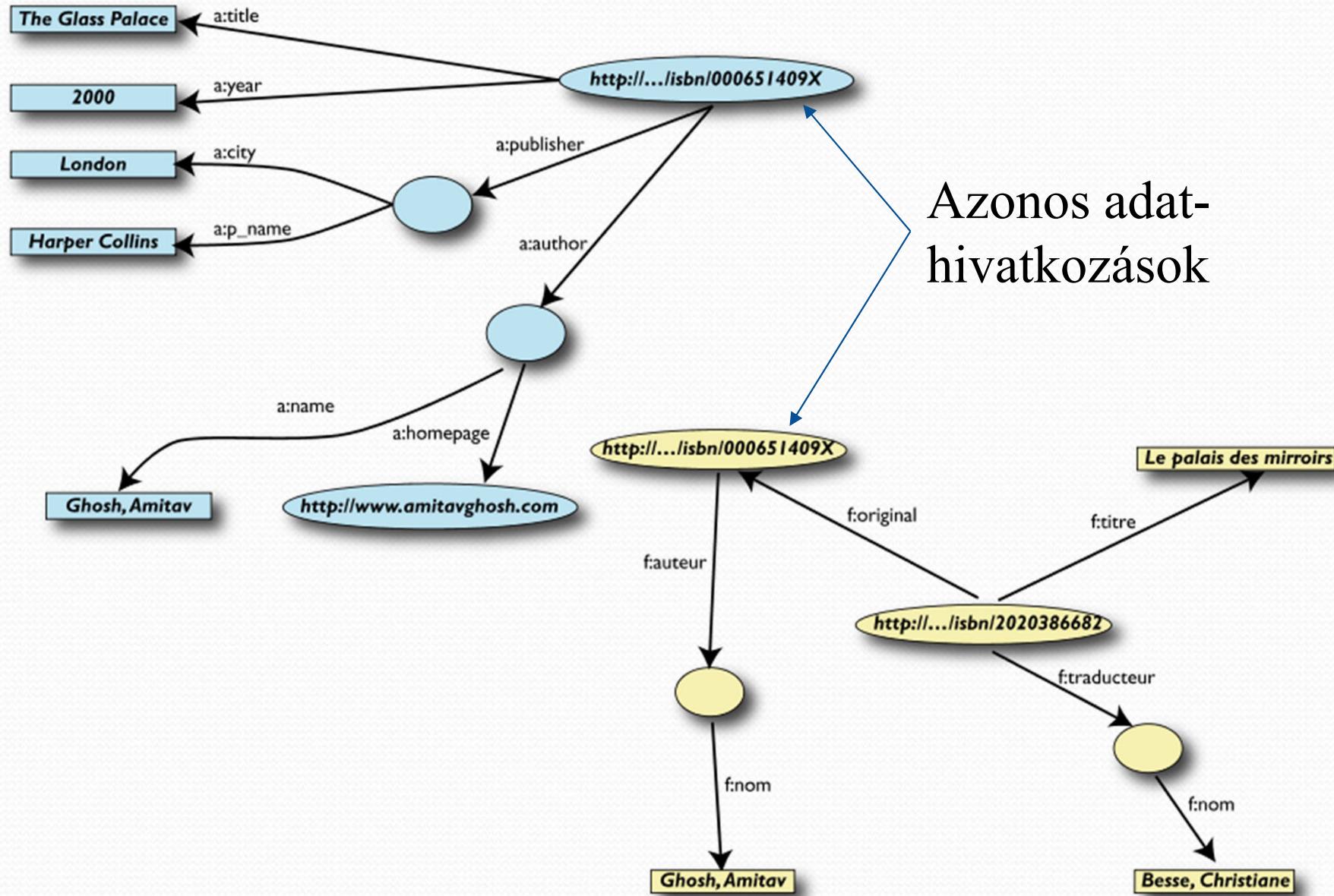
Egy másik könyvesbolt adatai

	A	B	D	E
1	ID	Titre	Traducteur	Original
2	ISBN0 2020386682	Le Palais des miroirs	A13	ISBN-0-00-651409-X
3				
6	ID	Auteur		
7	ISBN-0-00-651409-X	A12		
11	Nom			
12	Ghosh, Amitav			
13	Besse, Christianne			

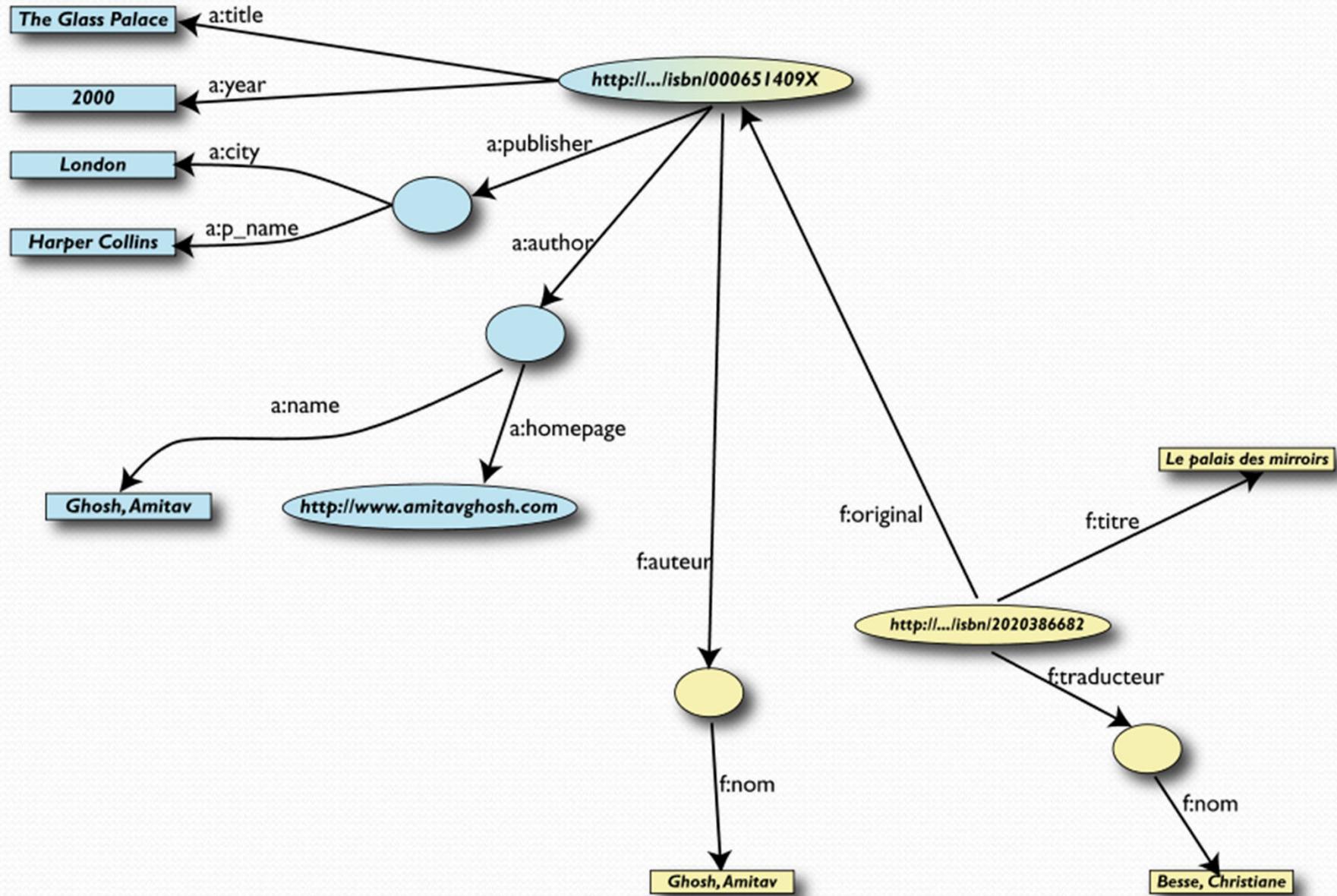
A második könyvesbolt adatainak exportja

Kapcsoljuk össze az adatokat

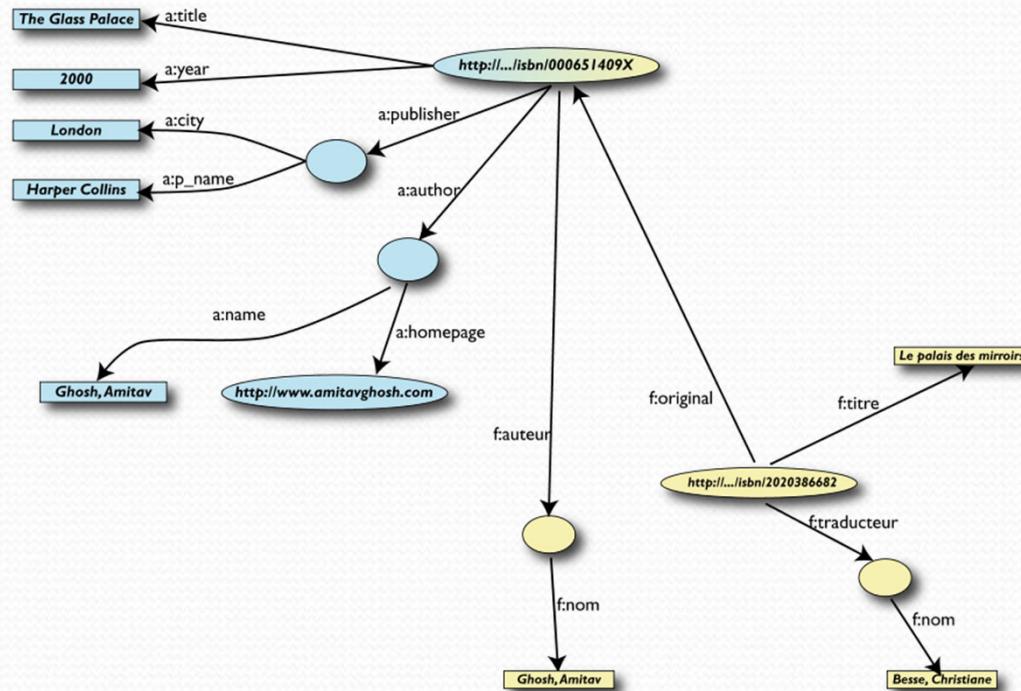

Amennyiben identikusak az elemek:

Írunk lekérdezéseket a kapcsolatokon keresztül:

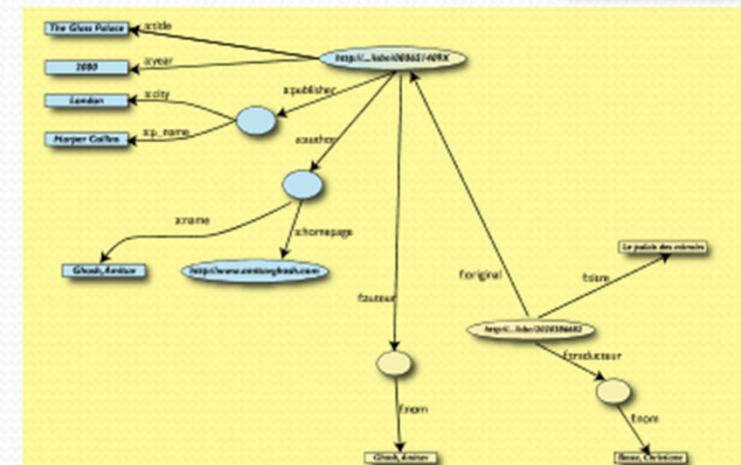
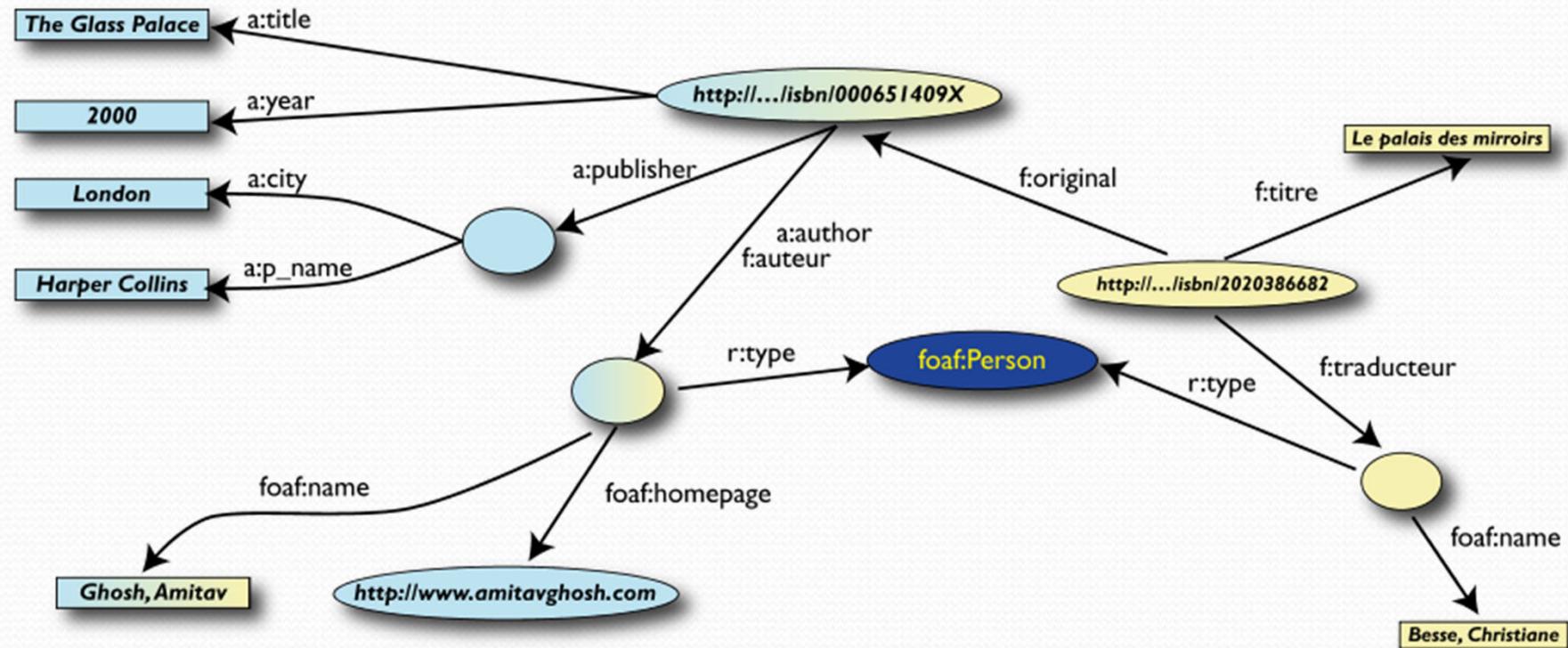
- Az első könyvesbolt adatai kiegészíthető például az eredeti könyvre vonatkozó információkkal

További kapcsolatok is felfedezhetőek...

- Vélhetően az **a:author** és az **f:auteur** azonos elemre mutat
- Automatikus összekapcsoláshoz: adjunk további információt a leíráshoz
 - **a:author** legyen azonos **f:auteur** erőforrással
 - Mindkettő személyt azonosít
 - Ilyen fogalmakat már a webes közösség definiált:
 - egy “Person” elem azonosítható a nevével és a honlapjával
 - Használjuk ezt kategóriaként

Adatháló kiegészíthető, lekérdezhető így:

RDF áttekintés

A formális modell alapelemei:

Két alaphalmaz: erőforrások (resources) és literálisok (literals)

Az erőforrások egy fontos részhalmaza: Tulajdonságok (properties).

Definiálunk egy hármaskóból álló halmazt: Állítások (statements), amelyek formája: {alany, állítmány, tárgy}, ahol az alany egy erőforrás,
az állítmány egy tulajdonság,
a tárgy vagy erőforrás vagy literális.

RDF adatmodell

- Erőforrások (Resources)
 - URI azonosítja
 - Kijelentés vonatkozik rá
- Tulajdonságok (Properties)
 - Erőforráshoz kapcsolt jellemző
 - A tulajdonság is erőforrás
- Literálok (Literals)
 - Karaktersorozatok
- Kijelentések (Statements)
 - Alany (subject); erőforrás
 - Állítmány (predicate); tulajdonság
 - Tárgy (object); erőforrás vagy literál

Ezek segítségével megfogalmazhatunk leírásokat:

```
<rdf:RDF  
    xmlns:rdf="http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#"  
    xmlns:s="http://description.org/schema/">  
    <rdf:Description about="http://www.w3.org/Home/Lassila">  
        <s:Creator>  
            <rdf:Description about="http://www.w3.org/staffId/85740">  
            <rdf:type resource="http://description.org/schema/Person"/>  
            <v:Name>Ora Lassila</v:Name>  
            <v:Email>lassila@w3.org</v:Email>  
        </rdf:Description>  
    </s:Creator>  
    </rdf:Description>  
</rdf:RDF>
```

Az RDF szerepe az SZV hierarchiában

- Technológiát és módszert ad ahhoz, hogy dokumentumainkhoz jelentést rendeljünk egy jól olvasható formában
- Jó lehetőség, de a szemantikai információk nem túl hasznosak, amíg strukturáltalan és nem tudjuk konzisztens módon értelmezni.

(XML séma kevés: csak szintaktikáról szól, nem ad lehetőséget a dokumentumon kívüli dolgok leírására)

Séma hiányában ugyanannak a tartalomnak sokféle reprezentációja lehetséges:

```
<rdf:RDF  
    xmlns:rdf="http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-  
syntax-ns#" />  
  
<rdf:Description  
    about="http://www.w3.org/Home/Lassila">  
    <Creator>  
        <rdf:Description  
            about="http://www.w3.org/staffId/85740">  
            <rdf:type  
                resource="http://desc.org/schema/Person"/>  
            <Name>Ora Lassila</Name>  
            <Email>lassila@w3.org</Email>  
        </rdf:Description>  
    </Creator>  
    </rdf:Description>  
</rdf:RDF>
```

```
<rdf:RDF  
    xmlns:rdf="http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-  
syntax-ns#" />  
  
<rdf:Description  
    about="http://www.w3.org/Home/Lassila">  
    <author>  
        <rdf:Description  
            about="http://www.w3.org/staffId/85740">  
            <rdf:type  
                resource="http://desc.org/schema/Person"/>  
            <name>  
                <surname>Lassila</surname>  
                <given>Ora</given>  
            </name>  
            <email>lassila@w3.org</email>  
        </rdf:Description>  
    </author>  
    </rdf:Description>  
</rdf:RDF>
```

SPARQL

- Lekérdező nyelv RDF-hez
- SPARQL gráf illesztésen alapuló lekérdező nyelv
- Gráf minták

- példa:

```
<http://example.org/book/book1>
<http://purl.org/dc/elements/1.1/title>
    ?title .
```

- ?title - változó.

Egy egyszerű SPARQL Query

- **Adat:**

```
<http://example.org/book/book1>
<http://purl.org/dc/elements/1.1/title>
"SPARQL Tutorial".
```

- **Lekérdezés:**

```
SELECT ?title
WHERE { <http://example.org/book/book1>
          <http://purl.org/dc/elements/1.1/title>
          ?title . }
```

- **Eredmény:**

title
"SPARQL Tutorial"

További példa

- **Adat:**

```
@prefix foaf: <http://xmlns.com/foaf/0.1/> .
```

```
_ :a foaf:name "Johnny Lee Outlaw" .
```

```
_ :a foaf:mbox <mailto:jlow@example.com> .
```

```
_ :b foaf:name "Peter Goodguy" .
```

```
_ :b foaf:mbox <mailto:peter@example.org> .
```

```
_ :c foaf:mbox <mailto:carol@example.org> .
```

- **Lekérdezés:**

```
PREFIX foaf: <http://xmlns.com/foaf/0.1/>
SELECT ?name ?mbox
WHERE { ?x foaf:name ?name . ?x foaf:mbox ?mbox }
```

- **Eredmény:**

name	mbox
"Peter Goodguy"	<mailto:peter@example.org>
"Johnny Lee Outlaw"	<mailto:jlow@example.com>

Lekérdezésel RDF literálisokkal

- **Példa RDF adatokra**

```
@prefix dt: <http://example.org/datatype#> .  
@prefix ns: <http://example.org/ns#> .  
@prefix : <http://example.org/ns#> .  
@prefix xsd: <http://www.w3.org/2001/XMLSchema#> .  
  
:x ns:p "cat"@en .  
:y ns:p "42"^^xsd:integer .  
:z ns:p "abc"^^dt:specialDatatype .
```

RDF Literálisok illesztése

- Lekérdezés 1:

```
SELECT ?v WHERE { ?v ?p "cat" }
```

Lekérdezés 2:

```
SELECT ?v WHERE { ?v ?p "cat"@en }
```

eltérő eredményt ad.

- Csak a második találja meg az előző példában az eredményt:

v
< http://example.org/ns#x >

Üres csomópontok a lekérdezésekben

- **Adat:**

```
@prefix foaf: <http://xmlns.com/foaf/0.1/> .
```

```
_ :a foaf:name "Alice" .  
_ :b foaf:name "Bob" .
```

- **Lekérdezés:**

```
PREFIX foaf: <http://xmlns.com/foaf/0.1/>  
SELECT ?x ?name  
WHERE { ?x foaf:name ?name . }
```

- **Eredmény:**

x	name
_ :c	"Alice"
_ :d	"Bob"

Üres csomópontok a lekérdezésekben (modell bővítés)

- **Adat:**

```
@prefix foaf: <http://xmlns.com/foaf/0.1/> .
```

```
_ :a foaf:name "Alice" .  
_ :b foaf:name "Bob" .  
_ :a foaf:knows _ :b .  
_ :b foaf:knows _ :a .
```

- **Lekérdezés:**

```
PREFIX foaf: <http://xmlns.com/foaf/0.1/>  
SELECT ?x ?name1 ?y ?name2  
WHERE { ?x foaf:name ?name1 . ?y foaf:name ?name2 .  
       ?x foaf:knows ?y }
```

- **Eredmény:**

?x	name1	?y	name2
_ :c	"Alice"	_ :d	"Bob"
_ :d	"Bob"	_ :c	"Alice"

RDF esettanulmányok

- Dublin Core
 - Magas szintű szótár definiálása
 - Elektronikus dokumentumok megtalálása
- Open Directory Project (OPD)
 - Webes katalógus keresők számára
- MusicBrainz
 - Hanganyagok (cd, mp3 ...) metaadatainak lekérésére
- RSS: RDF Site Summary
 - Hírek, események közzététele
- Wordnet
 - Szabadon letölthető szótár
 - Nem csak címszavakat, hanem kapcsolataokat is leír

Integrációs és ellenőrzési technikák
VIMIAC04, 2022. tavasz

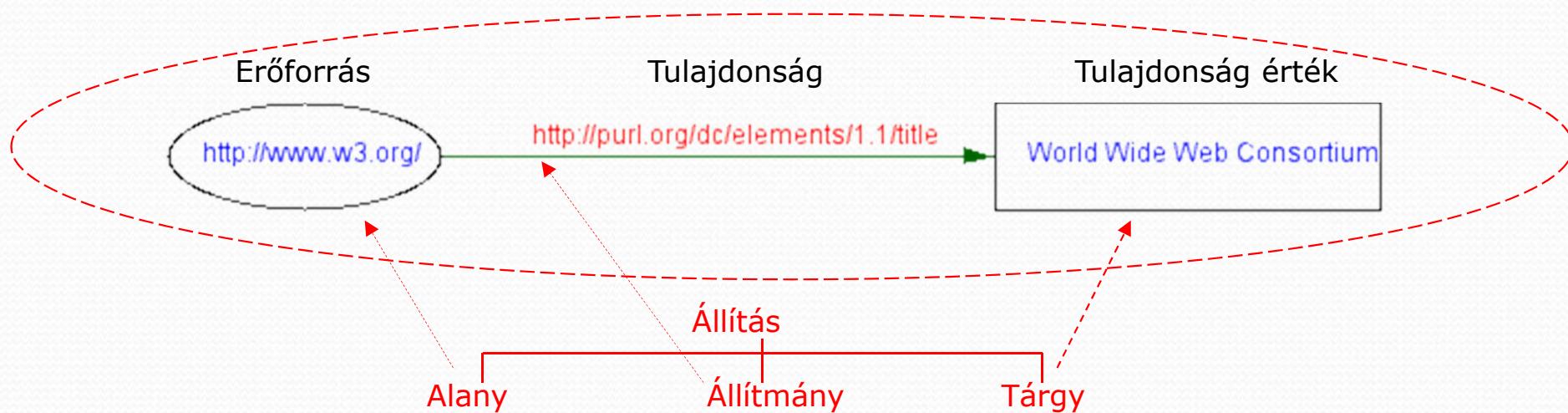
RDFS

(Resource Description Frameworks
Schema)

Méréstechnika és Információs Rendszerek Tanszék
<https://www.mit.bme.hu/oktatas/targyak/vimiac04>

RDF

- Eredetileg webes metaadat kezelés javasolt megközelítése volt.
- Objektum típusok: erőforrás, tulajdonság, és állítások.
- RDF XML szintaxis
- Alkalmazási terület független

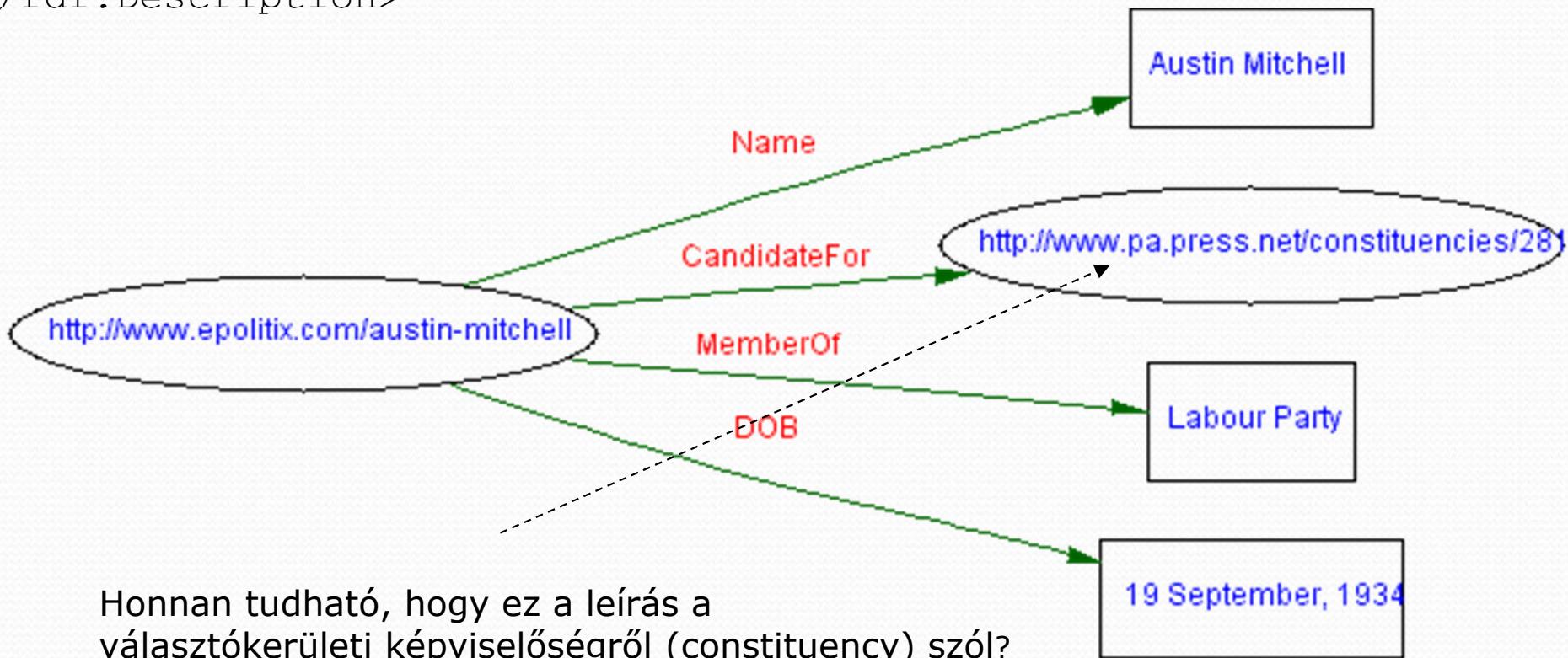

Mire használható az RDFS

- Tekinthető RDF kifejezés szótárként is, hagyományos megközelítésként séma
- Alkalmazási területek szemantikájának leírása.
- Tulajdonságok újrafelhasználhatóságának biztosítása. Értelmezési tartomány és értékkészlet megadása
- Tulajdonságok osztályokhoz, alosztályokhoz rendelése specifikálható

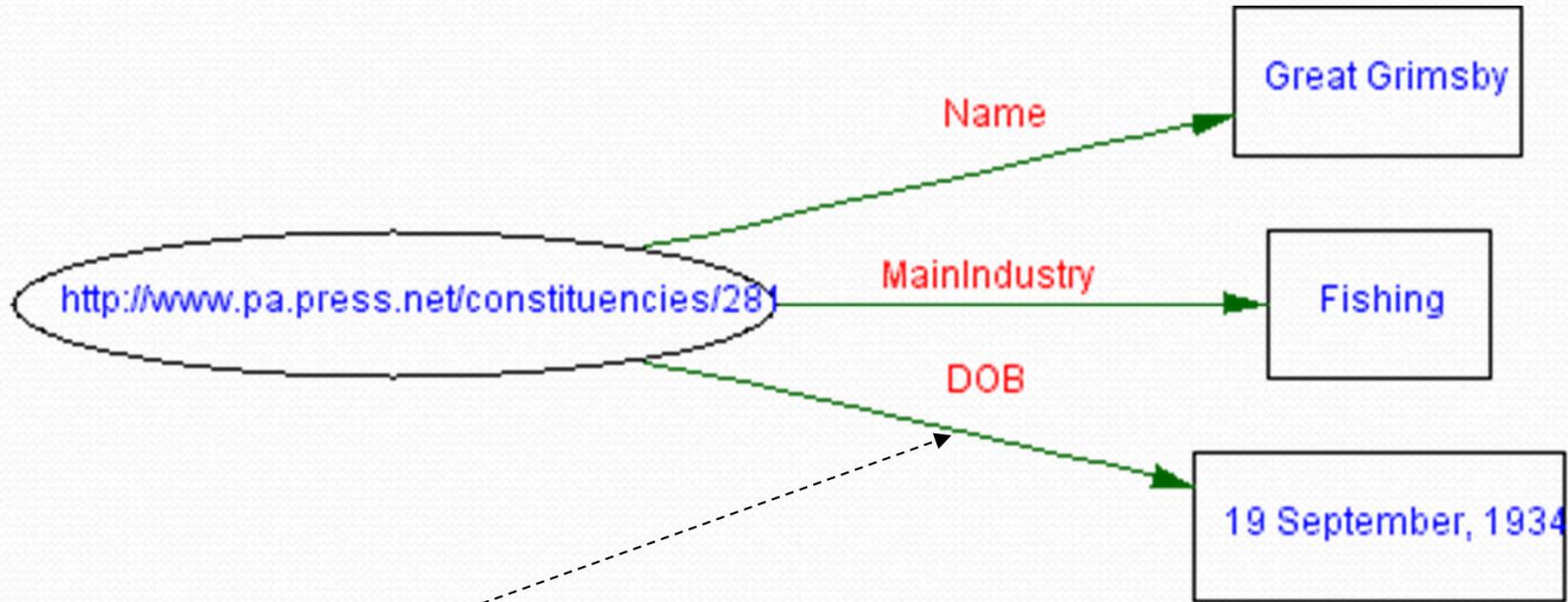
Adat integrációs probléma

```
<rdf:Description rdf:about="http://www.epolitix.com/austin-mitchell">
  <epx:Name>Austin Mitchell</epx:Name>
  <epx:CandidateFor
    rdf:resource="http://www.pa.press.net/constituencies/281" />
  <epx:MemberOf>Labour Party</epx:MemberOf>
  <epx:DOB>19 September, 1934</epx:DOB>
</rdf:Description>
```


Adat integrációs probléma

```
<rdf:Description rdf:about="http://www.pa.press.net/constituencies/281">
  <epx:Name>Great Grimsby</epx:Name>
  <epx:MainIndustry>Fishing</epx:MainIndustry>
  <epx:DOB>19 September, 1934</epx:DOB>
</rdf:Description>
```


Egy választókerületnek van születési dátuma?

Állítások validációja

- Alkalmas-e az alany az állításhoz?

```
{  
    epx:CandidateFor,  
    [http://www.epolitix.com/austin-mitchell],  
    [http://www.microsoft.com/]  
}
```

- Alkalmas-e az állítmány az alanyhoz?

```
{ epx:DOB,  
[http://www.pa.press.net/constituencies/281],  
"19 September, 1934" }
```

Erőforrások típizálása

- Honnan tudjuk, hogy ez egy választókörzet?

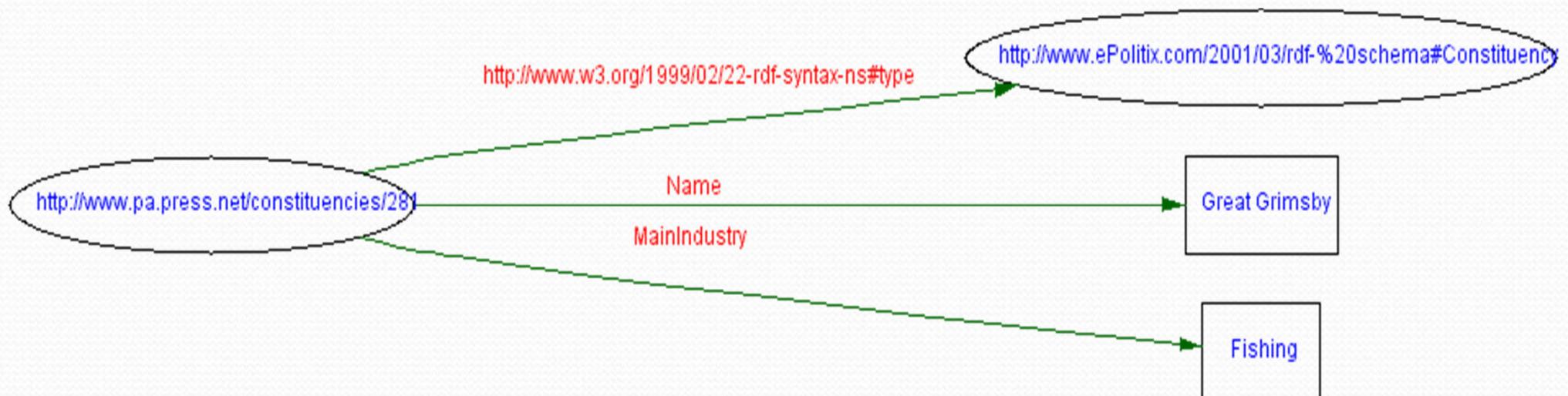
```
<rdf:Description rdf:about="http://www.pa.press.net/constituencies/281">
  <epx:Name>Great Grimsby</epx:Name>
  <epx:MainIndustry>Fishing</epx:MainIndustry>
</rdf:Description>
```

- „választókerület” típusba kell sorolni az erőforrást.

Erőforrás típus: Consistency

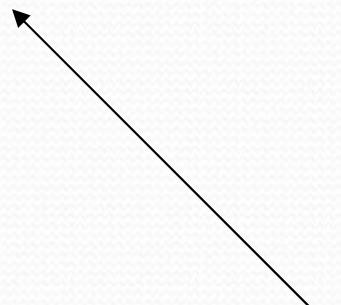
```
<rdf:RDF
    xmlns:rdf="http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#"
    xmlns:epx="http://www.ePolitix.com/2001/03/rdf-schema#" >

    <rdf:Description rdf:about=
        "http://www.pa.press.net/constituencies/281">
        <rdf:type resource=
            "http://www.ePolitix.com/2001/03/rdf-schema#Constituency"/>
        <epx:Name>Great Grimsby</epx:Name>
        <epx:MainIndustry>Fishing</epx:MainIndustry>
    </rdf:Description>
</rdf:RDF>
```


Tulajdonság értékek specifikálása: megfelelő állítmányok használata az alanyokhoz

```
{  
    epx:CandidateFor,  
    [http://www.epolitix.com/austin-mitchell],  
    [http://www.microsoft.com/]  
}
```

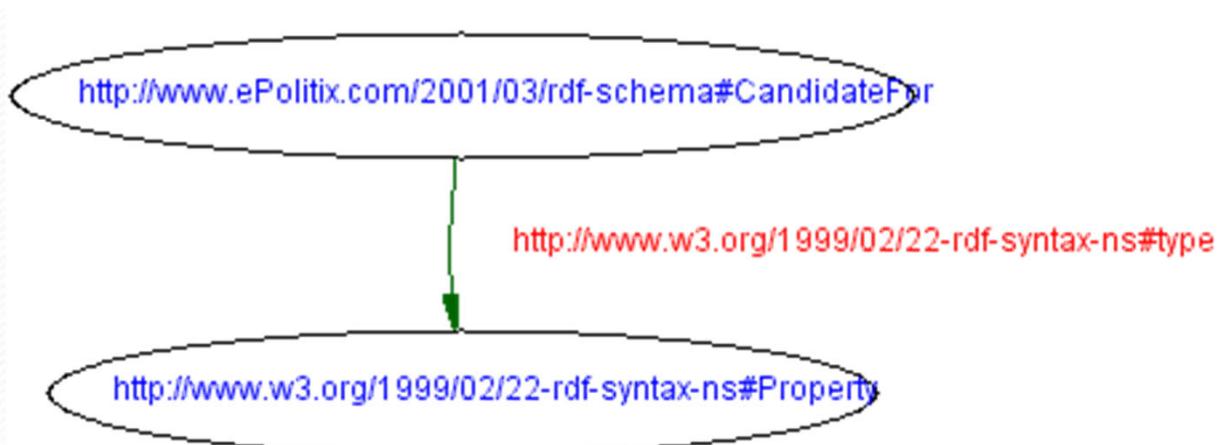

Érvénytelen: Nem választókerület

Tulajdonság értékek specifikálása: megfelelő állítmányok használata az alanyokhoz

Hozzunk létre: *rdf:property CandidateFor*

```
<rdf:Description  
    rdf:about="http://www.ePolitix.com/2001/03/rdf-schema#CandidateFor"  
    xmlns:rdf="http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#">  
    <rdf:type  
        resource="http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#Property" />  
</rdf:Description>
```


Tulajdonság értékek specifikálása: megfelelő állítmányok használata az alanyokhoz

A CandidateFor tulajdonság használatát korlátozzuk, hogy csak Constituency típushoz legyen alkalmazható

```
<rdf:Property  
    rdf:about="http://www.ePolitix.com/2001/03/rdf-schema#CandidateFor" >  
    <rdfs:range rdf:resource=  
        "http://www.ePolitix.com/2001/03/rdf-schema#Constituency" />  
</rdf:Property>
```


RDFS Névterek

Az RDFS séma névteréhez tartozó prefix,
URI: <http://www.w3.org/2000/01/rdf-schema#>

```
<rdf:Property  
    rdf:about="http://www.ePolitix.com/2001/03/rdf-schema#CandidateFor">  
    <rdfs:range rdf:resource=  
        "http://www.ePolitix.com/2001/03/rdf-schema#Constituency"/>  
</rdf:Property>
```


rdfs:range

A *ConstraintProperty* használata megadja, hogy az adott osztályok milyen tulajdonságúak lehetnek.

A *range* tulajdonság értéke minden esetben egy osztály. Egy tulajdonsághoz maximum egy *range* értéket lehet megadni.

```
<rdf:Property  
    rdf:about="http://www.ePolitix.com/2001/03/rdf-schema#CandidateFor" >  
    <rdfs:range rdf:resource=  
        "http://www.ePolitix.com/2001/03/rdf-schema#Constituency" />  
</rdf:Property>
```


Kifejezések validációja

- Alkalmas-e az alany az állításhoz?

```
{  
    epx:CandidateFor,  
    [http://www.epolitix.com/austin-mitchell],  
    [http://www.microsoft.com/]  
}
```

- Az állítmány alkalmazható-e az alanyhoz?

```
{ epx:DOB,  [http://www.pa.press.net/constituencies/281],  
    "19 September, 1934" }
```

Erőforrás tulajdonságok specifikálása: állítmányok meghatározása alanyokhoz

Korlátozzuk a *CandidateFor* tulajdonságot, hogy csak *Person* típusú alanyokhoz legyen használható

```
rdf:Property
  rdf:about="http://www.ePolitix.com/2001/03/rdf-schema#CandidateFor">
    <rdfs:domain
      rdf:resource="http://www.Schemas.org/2001/01/rdf-schema#Person" />
    <rdfs:range
      rdf:resource=
        "http://www.ePolitix.com/2001/03/rdf-schema#Constituency" />
  </rdf:Property>
```


rdfs:domain

A *domain* tulajdonság értéke minden esetben egy osztály. Egy tulajdonsághoz maximum egy *domain* értéket lehet megadni.

```
rdf:Property
  rdf:about="http://www.ePolitix.com/2001/03/rdf-
schema#CandidateFor">
    <rdfs:domain
      rdf:resource="http://www.Schemas.org/2001/01/rdf-
schema#Person" />
    <rdfs:range
      rdf:resource="http://www.ePolitix.com/2001/03/rdf-
schema#Constituency" />
</rdf:Property>
```


Specifikációk:

rdfs:ConstraintProperty

Ez az erőforrás az *rdf:Property* alosztályát definiálja, melynek példányai kényszerek megadására alkalmazható tulajdonságok.

Ez az osztály alosztálya az *rdfs:ConstraintResource* osztálynak, ennek az osztálynak azt a részhalmazát definiálja, amelyek tulajdonságok.

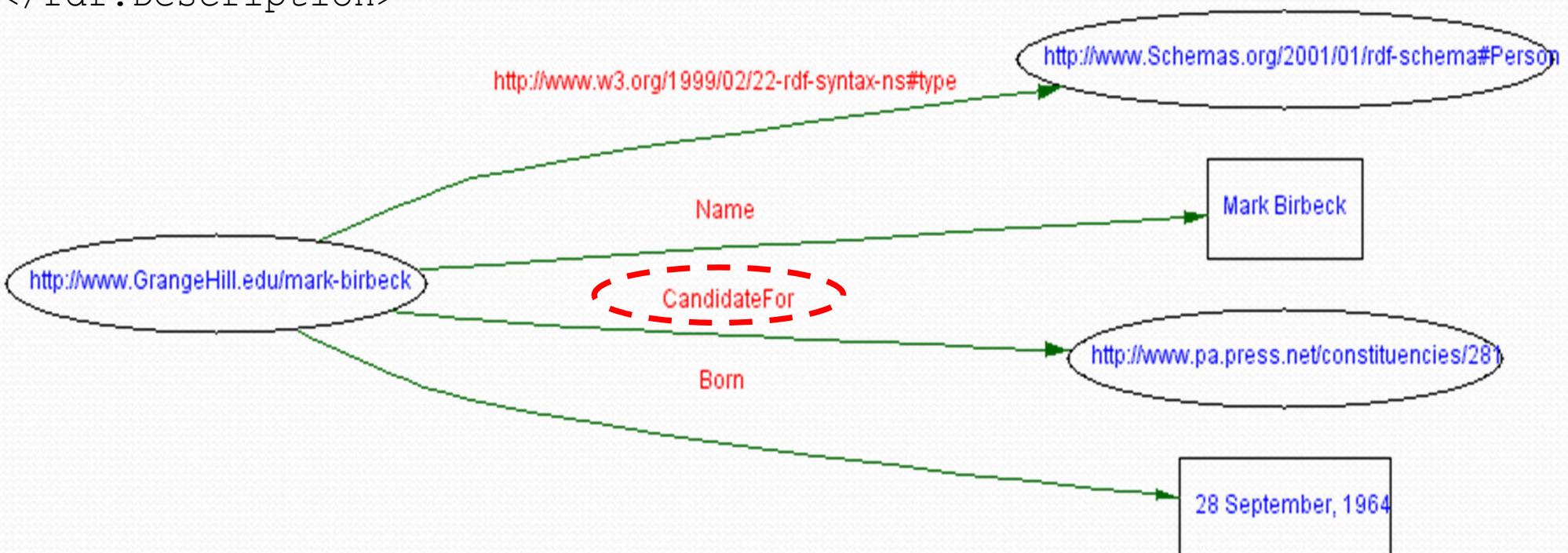
Az *rdfs:domain* és az *rdfs:range* példányai *rdfs:ConstraintProperty* osztálynak.

rdfs:ConstraintResource

Ez az erőforrás az *rdfs:Resource* alosztályát definiálja, melynek példányai olyan RDFS séma struktúrák, amelyek alkalmazhatóak kényszerek megadásában. Az osztály szerepe, hogy mechanizmusokat lehessen létrehozni RDF feldolgozó motorok számára, amellyel az RDF modell elemei értékelhetőek ki.

Tulajdonságok hasznosítása: hamis iskolai választás példa (RDF-statements)

```
<rdf:Description rdf:about="http://www.GrangeHill.edu/mark-birbeck">
  <rdf:type
    resource="http://www.Schemas.org/2001/01/rdf-schema#Person"/>
  <gh:Name>Mark Birbeck</gh:Name>
  <epx:CandidateFor
    rdf:resource="http://www.pa.press.net/constituencies/281" />
  <gh:Born>28 September, 1964</gh:Born>
</rdf:Description>
```


Tulajdonságok hasznosítása : Esemény web lap (egy RDFS részlet)

```
<rdf:Property rdf:about="http://www.ePolitix.com/2001/03/rdf-schema#Region">
  <rdfs:domain
    rdf:resource="http://www.WhatsOnWhere.com/2001/01/rdf-schema#Event" />
</rdf:Property>
```


Több típus megadása

```
<rdf:Description
  rdf:about="http://www.epolitix.com/austin-mitchell"
  xmlns:rdf="http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#"
  xmlns:s="http://www.Schemas.org/2001/01/rdf-schema#"
  xmlns:epx="http://www.ePolitix.com/2001/03/rdf-schema#" >

  <rdf:type
    resource="http://www.Schemas.org/2001/01/rdf-schema#Person" />
  <s:Name>Austin Mitchell</s:Name>
  <s:DOB>19 September, 1934</s:DOB>
  <rdf:type
    resource="http://www.ePolitix.com/2001/03/rdf-schema#Candidate" />
  <epx:CandidateFor
    rdf:resource="http://www.pa.press.net/constituencies/281" />
  <epx:MemberOf>Labour Party</epx:MemberOf>
</rdf:Description>
```

Több típus megadása

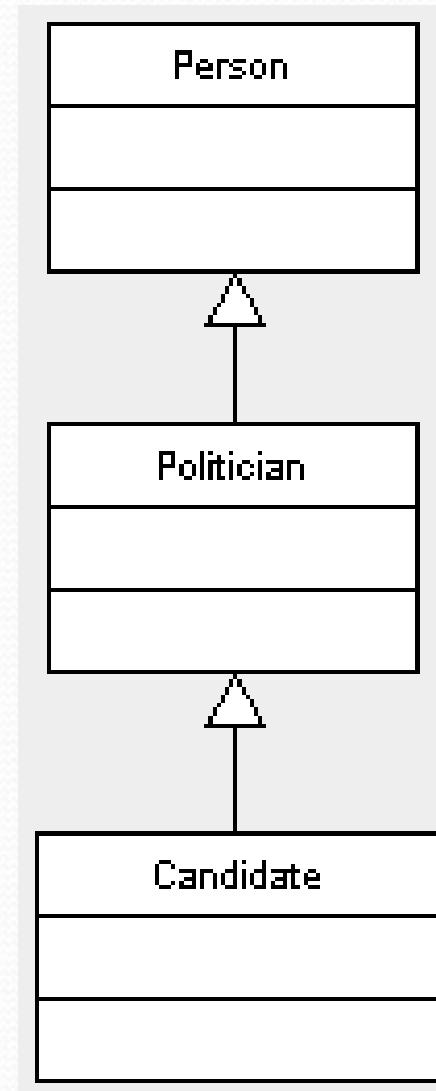
Osztályok az RDFS-ben

- Nincsenek metódusok, csak tulajdonságok
- Tulajdonság centrikus. OO világban az osztály metódusok és tulajdonságok halmazával definiált. RDF tulajdonságot az alkalmazhatóság (osztály) definiálja.
- Tulajdonságok osztályok kapcsolata nélkül is definiálható.

Kategória rendszer építése: rdfs:Class

```
<rdfs:Class  
    rdf:about="http://www.Schemas.org/2001/01/rdf-schema#Person"  
    xmlns:rdfs="http://www.w3.org/2000/01/rdf-schema#"  
/>
```

Alosztályok létrehozása

Alosztályok létrehozása (XML szintaxis)

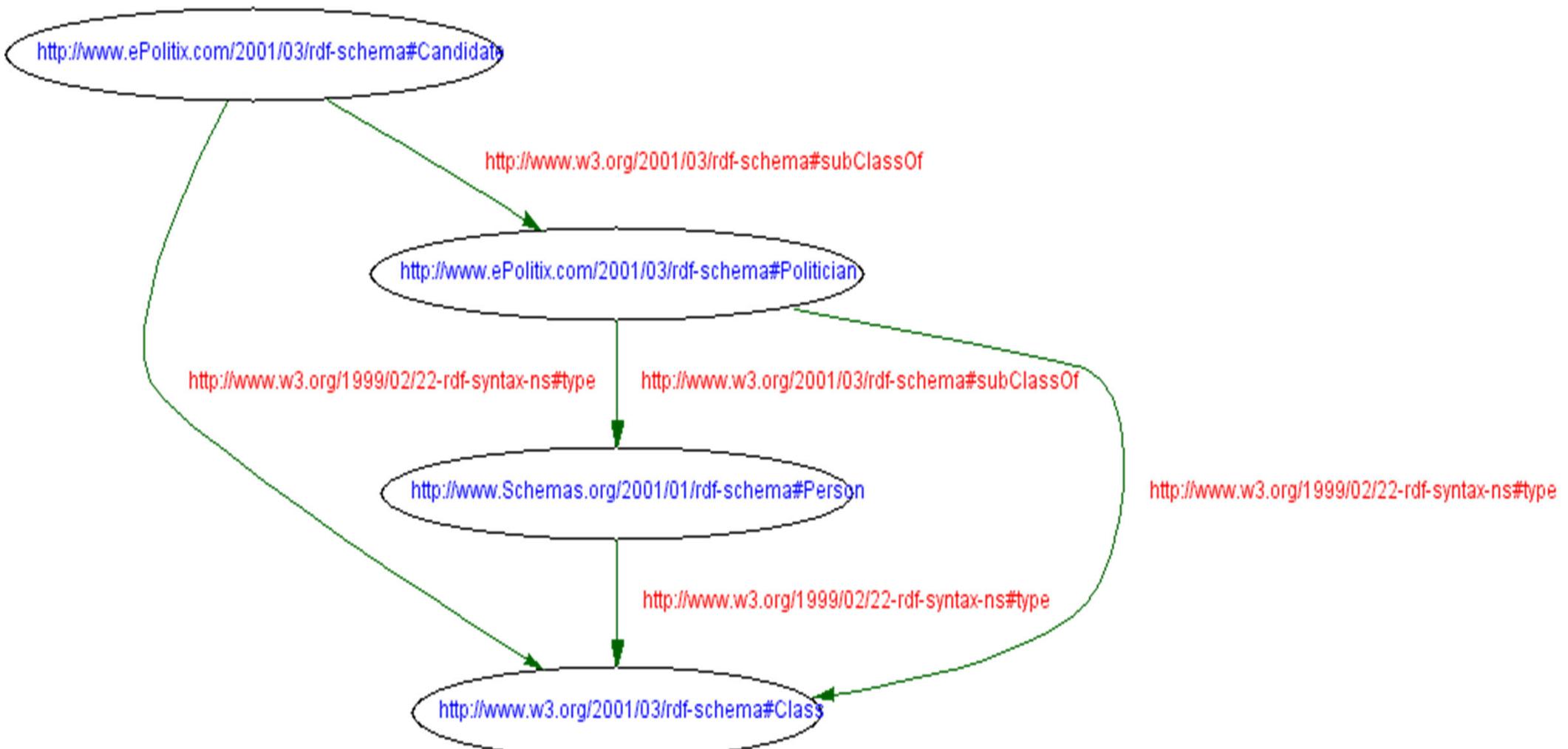
```
<rdf:RDF
  xmlns:rdf="http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#"
  xmlns:rdfs="http://www.w3.org/2000/01/rdf-schema#" >

  <rdfs:Class rdf:about="http://www.Schemas.org/2001/01/rdf-schema#Person">

    <rdfs:Class
      rdf:about="http://www.ePolitix.com/2001/03/rdf-schema#Politician">
        <rdfs:subClassOf
          rdf:resource="http://www.Schemas.org/2001/01/rdf-schema#Person">
    </rdfs:Class>

    <rdfs:Class
      rdf:about="http://www.ePolitix.com/2001/03/rdf-schema#Candidate">
      <rdfs:subClassOf
        rdf:resource=
          "http://www.ePolitix.com/2001/03/rdf-schema#Politician" >
    </rdfs:Class>
</rdf:RDF>
```

Alosztályok létrehozása

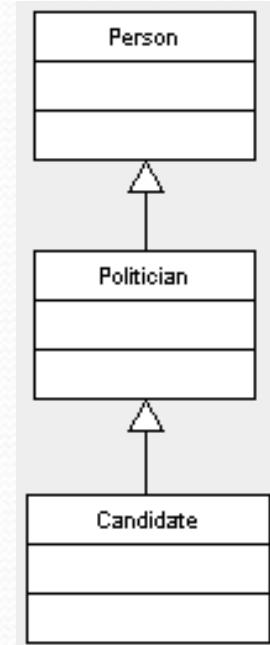

Alosztályok alkalmazása: RDFS Property

```
<rdf:RDF>
  <rdf:Property rdf:about="http://www.Schemas.org/2001/01/rdf-schema#Name">
    <rdfs:domain rdf:resource="http://www.Schemas.org/2001/01/rdf-schema#Person">
      <rdfs:range rdf:resource="http://www.w3.org/2000/01/rdf-schema#Literal">
    </rdf:Property>
  <rdf:Property rdf:about="http://www.Schemas.org/2001/01/rdf-schema#DOB">
    <rdfs:domain rdf:resource="http://www.Schemas.org/2001/01/rdf-schema#Person">
      <rdfs:range rdf:resource="http://www.w3.org/2000/01/rdf-schema#Literal">
    </rdf:Property>
</rdf:RDF>

<rdf:Property
  rdf:ID="MemberOf">
  <rdfs:domain rdf:resource="#Politician" >
    <rdfs:range rdf:resource="#PoliticalParty" >
</rdf:Property>

<rdf:Property
  rdf:ID="CandidateFor">
  <rdfs:domain rdf:resource="#Candidate" >
    <rdfs:range rdf:resource="#Constituency" >
</rdf:Property>
```

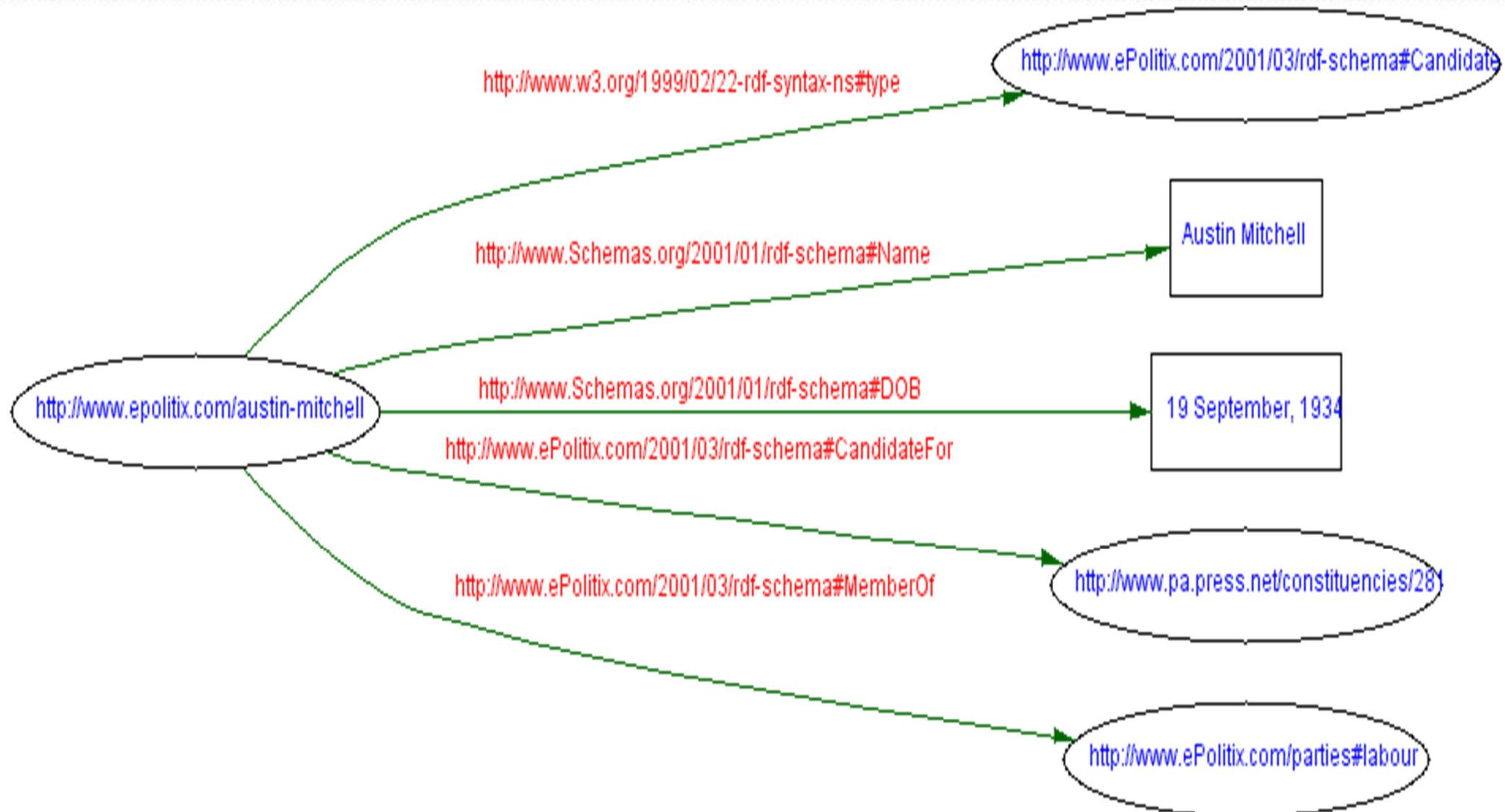

Alosztályok alkalmazása : RDF-statements

```
<rdf:Description
    rdf:about="http://www.epolitix.com/austin-mitchell"
    xmlns:rdf="http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#"
    xmlns:s="http://www.Schemas.org/2001/01/rdf-schema#"
    xmlns:epx="http://www.ePolitix.com/2001/03/rdf-schema#" >

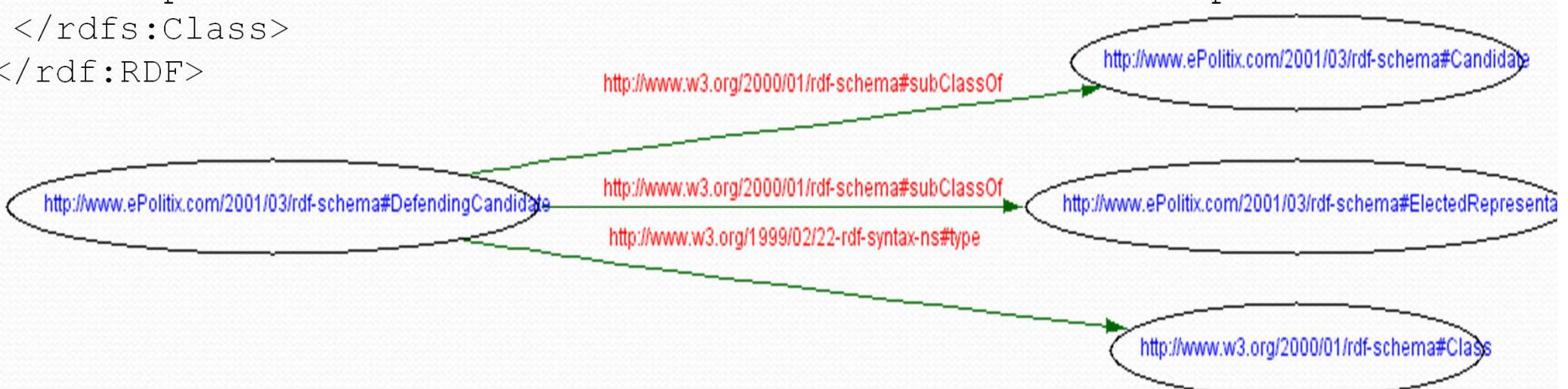
    <rdf:type resource="http://www.ePolitix.com/2001/03/rdf-
schema#Candidate" />
    <s:Name>Austin Mitchell</s:Name>
    <s:DOB>19 September, 1934</s:DOB>
    <epx:CandidateFor rdf:resource=
        "http://www.pa.press.net/constituencies/281" />
    <epx:MemberOf rdf:resource=
        "http://www.ePolitix.com/parties#labour" />
</rdf:Description>
```

Alosztályok alkalmazása

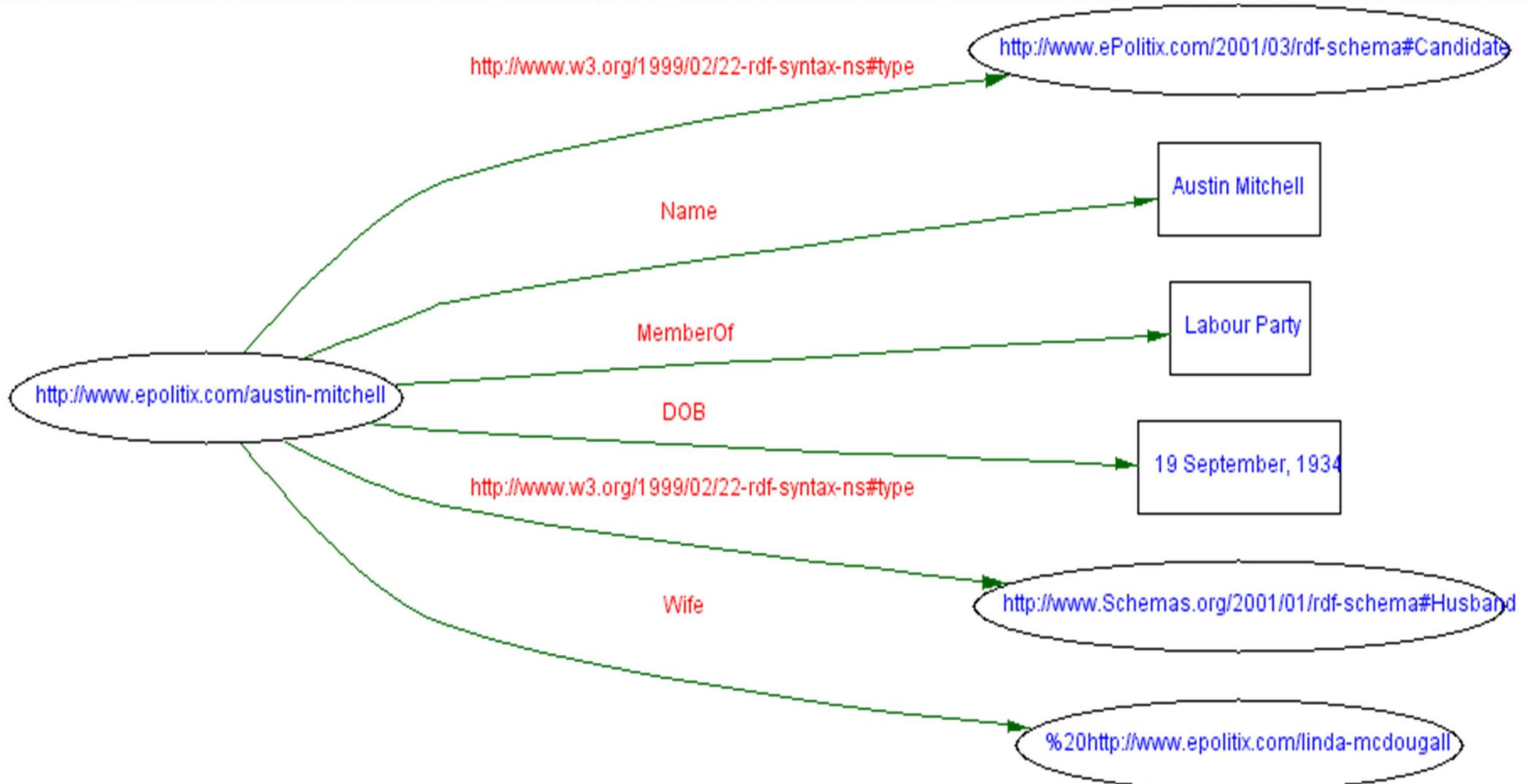

Többszörös öröklödés

```
<rdf:RDF  
    xmlns:rdf="http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#"  
    xmlns:rdfs="http://www.w3.org/2000/01/rdf-schema#" >  
  
<rdfs:Class  
    rdf:about=  
        "http://www.ePolitix.com/2001/03/rdf-schema#DefendingCandidate">  
<rdfs:subClassOf  
    rdf:resource=  
        "http://www.ePolitix.com/2001/03/rdf-schema#Candidate"/>  
<rdfs:subClassOf  
    rdf:resource=  
        "http://www.ePolitix.com/2001/03/rdf-schema#ElectedRepresentative" />  
</rdfs:Class>  
</rdf:RDF>
```


Több példány

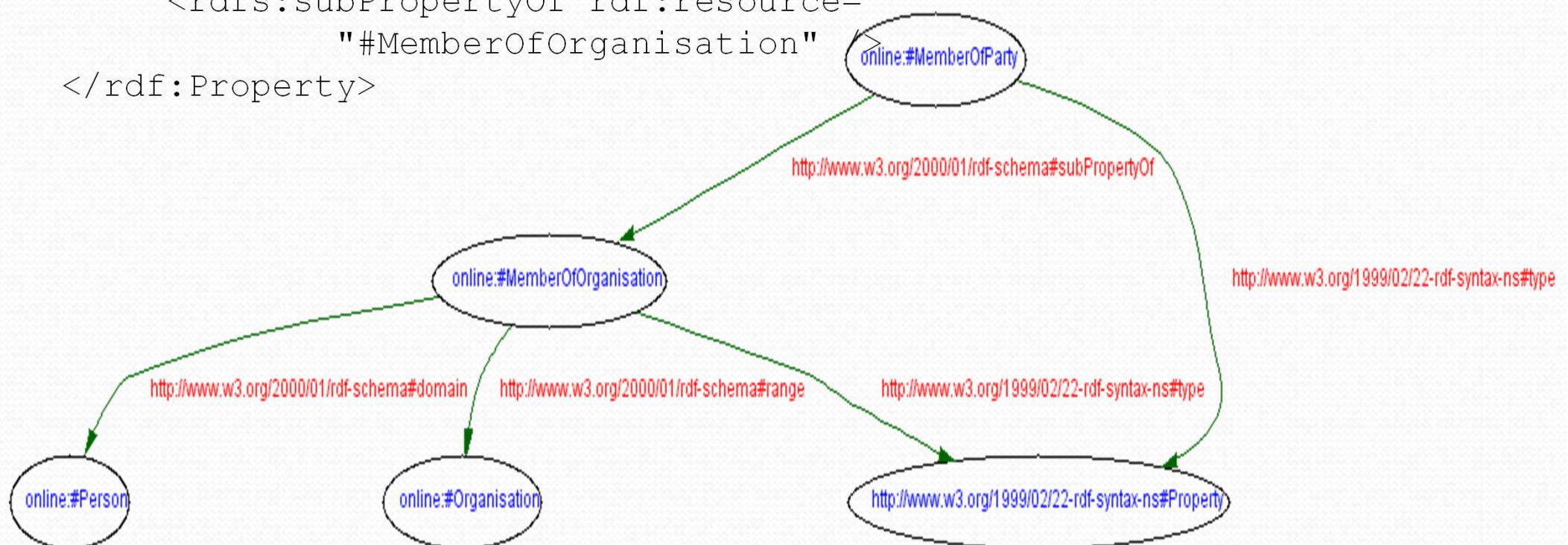
Több példány (XML szintaxis)

```
<rdf:Description
  rdf:about="http://www.ePolitix.com/austin-mitchell">
  <rdf:type
    resource="http://www.ePolitix.com/2001/03/rdf-schema#Candidate"/>
  <s:Name>Austin Mitchell</s:Name>
  <epx:MemberOf>Labour Party</epx:MemberOf>
  <s:DOB>19 September, 1934</s:DOB>
  <rdf:type
    resource="http://www.Schemas.org/2001/01/rdf-schema#Husband" />
  <s:Wife rdf:resource=" http://www.ePolitix.com/linda-mcdougall" />
</rdf:Description>
```

Rész tulajdonságok (Subproperties)

```
<rdf:Property rdf:ID="MemberOfOrganisation">
  <rdfs:domain rdf:resource="#Person" />
  <rdfs:range rdf:resource="#Organisation" />
</rdf:Property>

<rdf:Property rdf:ID="MemberOfParty">
  <rdfs:subPropertyOf rdf:resource=
    "#MemberOfOrganisation" />
</rdf:Property>
```

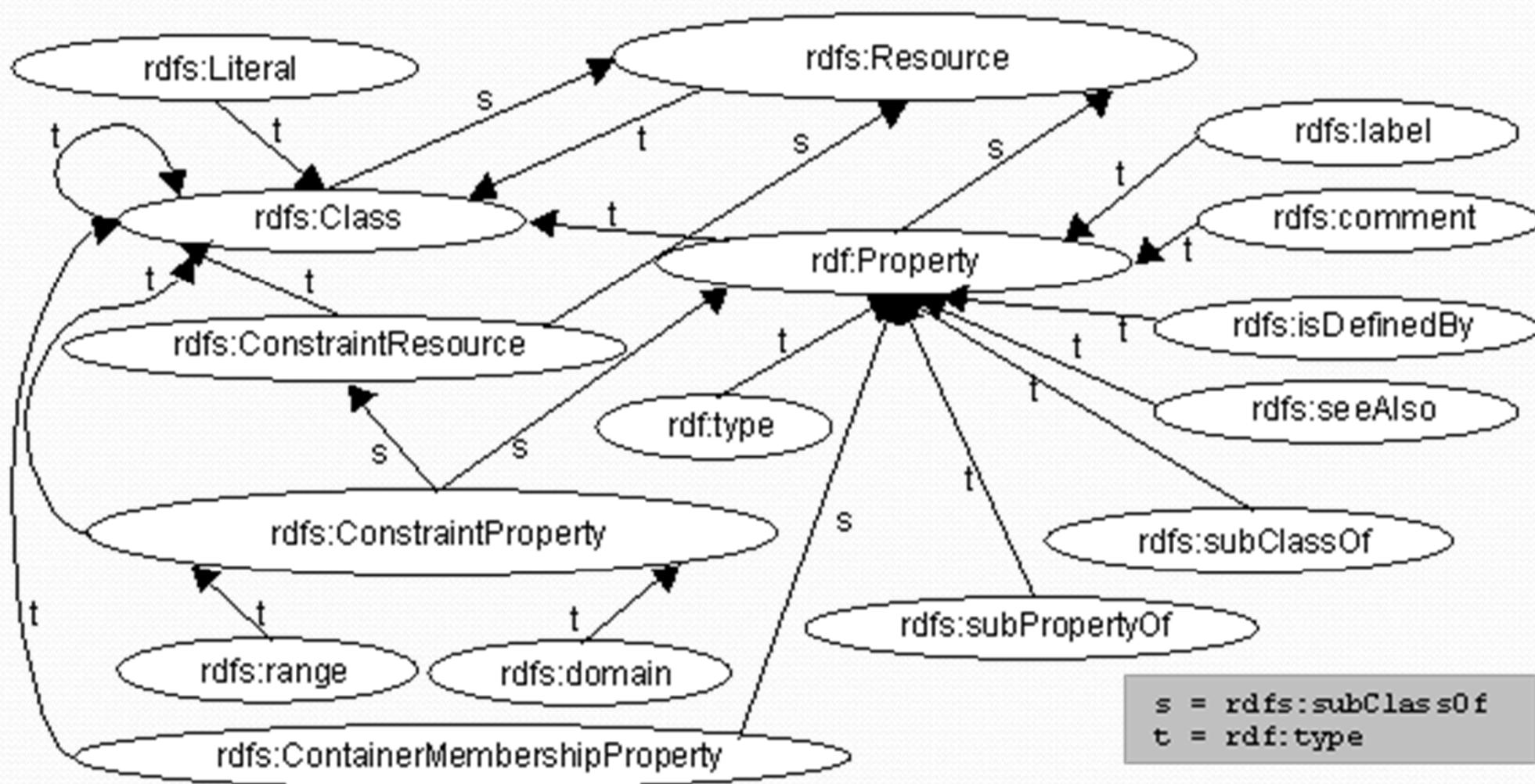

További RDFS elemek

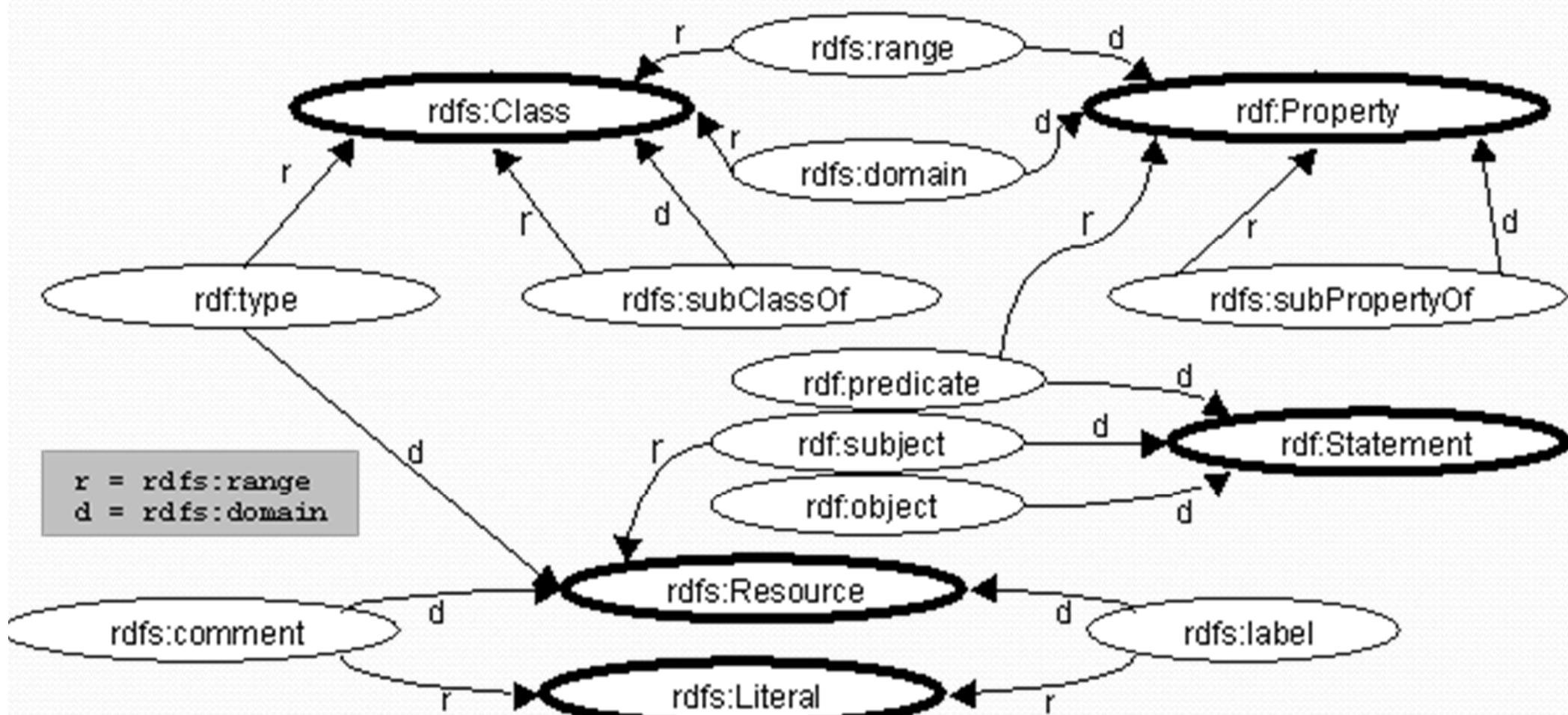
- rdf:Resource
- rdfs:label
- rdfs:comment
- rdfs:seeAlso
- rdfs:isDefinedBy
- rdf:Statement
- rdf:subject
- rdf:predicate
- rdf:object
- rdfs:container
- rdf:bag
- rdf:seq
- rdf:alt

Szabvány:
<http://www.w3.org/TR/rdf-schema/>

RDFS Osztály hierarchia

RDFS Kényszerek

Wordnet (célok, motivációk)

Szótár alapú, pszicho-lingvisztikai alapok

- Egy jelentésalapú feldolgozása a lexikonoknak.
 - Fogalom alapú keresés egy lexikális adatbázison
- A fogalmakat szemantikus hálóba rendezzük
 - A lexikális információkat a szavak jelentése szerint rendezzük és nem a szavak formája szerint
- A Wordnet egy tezaurusz

Elements	Refinements	Encodings	Types
1. Identifier	Abstract	Box	Collection
2. Title	Access rights	DCMType	Dataset
3. Creator	Alternative	DDC	Event
4. Contributor	<i>Audience</i>	IMT	Image
5. Publisher	Available	ISO3166	Interactive
6. Subject	Bibliographic citation	ISO639-2	Resource
7. Description	Conforms to	LCC	Moving Image
8. Coverage	Created	LCSH	Physical Object
9. Format	Date accepted	MESH	Service
10. Type	Date copyrighted	Period	Software
11. Date	Date submitted	Point	Sound
12. Relation	Education level	RFC1766	Still Image
13. Source	Extent	RFC3066	Text
14. Rights	Has format	TGN	
15. Language	Has part	UDC	
	Has version	URI	
	Is format of	W3CTDF	
	Is part of		

Creator

- “An entity primarily responsible for making the content of the resource”
- In other words – Author, Photographer, Illustrator, ...
 - Potential refinements by creative role
 - Rarely justified
- Creators can be persons or organizations
- Key Point - Dealing with names is a big issue in data quality:
 - Ron Daniel
 - Ron Daniel, Jr.
 - Ron Daniel Jr.
 - R.E. Daniel
 - Ronald Daniel
 - Ronald Ellison Daniel, Jr.
 - Daniel, R.
- Name fields may contain other information
 - <dc:creator>Case, W. R. (NASA Goddard Space Flight Center, Greenbelt, MD, United States)</dc:creator>

Refinements

None

Encodings

None

Example – Name mismatches

- One of these things is not like the other:
 - Ron Daniel, Jr. and Carl Lagoze; “Distributed Active Relationships in the Warwick Framework”
 - Hojung Cha and Ron Daniel; “Simulated Behavior of Large Scale SCI Rings and Tori”
 - ✓ Ron Daniel; “High Performance Haptic and Teleoperative Interfaces”
- Differences may not matter
- If they do
 - This error cannot be reliably detected automatically
 - Authority files and an **error-correction** procedure are needed

Contributor

- “An entity responsible for making contributions to the content of the resource.”
- In practice – rarely used. Difficult to distinguish from Creator.

Refinements

None

Encodings

None

Publisher

- “An entity responsible for making the resource available”.
- Problems:
 - All the name-handling stuff of Creator.
 - Hierarchy of publishers (Bureau, Agency, Department, ...)

Refinements

None

Encodings

None

Title

- “A name given to the resource”.
- Issues:
 - Hierarchical Titles
 - e.g. Conceptual Structures: Information Processing in Mind and Machine (The Systems Programming Series)
 - Untitled Works

Refinements

Alternative

Encodings

None

Date

- “A date associated with an event in the life cycle of the resource”
- Woefully underspecified.
- Typically the publication or last modification date.
- Best practice: YYYY-MM-DD

Refinements

Created

Valid

Available

Issued

Modified

Date Accepted

Date Copyrighted

Date Submitted

Encodings

DCMI Period

W3C DTF (Profile of ISO 8601)

Identifier

- “An unambiguous reference to the resource within a given context”
- Best Practice: URL
- Future Best Practice: URI?
- Problems
 - Metaphysics
 - Personalized URLs
 - Multiple identifiers for same content
 - Non-standard resolution mechanisms for URIs

Refinements

Bibliographic Citation

Encodings

URI

Subject

- The topic of the content of the resource.
- Best practice: Use pre-defined subject schemes, not user-selected keywords.
- Factor “Subject” into separate *facets*.
 - People, places, organizations, events, objects, services
 - Industry sectors
 - Content types, audiences, functions
 - Topic
- Some of the facets are already defined in DC (Coverage, Type) or DCTERMS (Audience)

Refinements

None

Encodings

DDC

LCC

LCSH

MESH

UDC

Coverage

- “The extent or scope of the content of the resource”.
- In other words – places and times as topics.
- Key Point – Locations important in SOME environments, irrelevant in others.

Refinements

*Spatial
Temporal*

Encodings

*Box (for Spatial)
ISO3166 (for Spatial)
Point (for Spatial)
TGN (for Spatial)
W3CTDF (for Temporal)*

Description

- “An account of the content of the resource”.
- In other words – an abstract or summary
- Key Point – What’s the cost/benefit tradeoff for creating descriptions?
 - Quality of auto-generated descriptions is low
 - For search results, hit highlighting is probably better

Refinements

*Abstract
Table of Contents*

Encodings

None

Type

- “The nature or genre of the content of the resource”
- Best Current Practice: Create a custom list of content types, use that list for the values.
 - Try to avoid “image”, “audio”, and other format names in the list of content types, they can be derived from “Format”.
 - No broadly-acceptable list yet found.

Refinements

None

Encodings

DCMI Type

Format

- The physical or digital manifestation of the resource.
- In other words – the file format
- Best practice: Internet Media Types
- Outliers: File sizes, dimensions of physical objects

Refinements

*Extent
Medium*

Encodings

IMT

Language

- “A language of the intellectual content of the resource”.
- Best Practice: ISO 639, RFC 3066
- Dialect codes: Advanced practice

Refinements

None

Encodings

ISO639-2
RFC1766
RFC3066

Relation

- “A reference to a related resource”
- Very weak meaning – not even as strong as “See also”.
- Best practice: Use a refinement element and URLs.

Refinements

Is Version Of
Has Version
Is Replaced By
Replaces
Is Required By
Requires
Is Part Of
Has Part
Is Referenced By
References
Is Format Of
Has Format
Conforms To

Encodings

URI

Source

- “A reference to a resource from which the present resource is derived”
- Original intent was for derivative works
- Frequently abused to provide bibliographic information for items extracted from a larger work, such as articles from a Journal

Refinements

None

Encodings

URI

Rights

- “Information about rights held in and over the resource”
- Could be a copyright statement, or a list of groups with access rights, or ...

Refinements

***Access Rights
License***

Encodings

None

A Wordnet szemantikus modellje

A „szó” egy asszociációs kapcsolat:

- a szótárba gyűjtött fogalmak, és
- a szó alakja között (szintaktika).

Lexikalis mátrix:

- Szó alakok(oszlopok)
- Szó jelentések (sorok).

Lexikális mátrix

Szinonimák

Szó jelentések	Szó alakok				
	F1	F2	F3	...	Fn
M1	E1,1	E1,2			
M2		E2,2			
M3			E3,3		
...				...	
Mm					Em,n

Többértelmű szavak

Reprezentációs módszer

- Konstruktív

- A reprezentáció tartalmazzon elégséges információt a fogalom felépítéséhez

- Differenciális

- A jelentések úgy legyenek fűzérekkel reprezentálva, hogy megkülönböztethetőek legyenek

Wordnet fogalmak

Hipotézis:

- A *szinonima halmaz* egy megfelelő megközelítés egy fogalom definiálására.

Differenciális megközelítés

- A szavak jelentését reprezentálhatjuk egy szó-listával:
synset.

Angol wordnet tartalma

Tartalom: 95600 szóalak

- 51.500 egyszerű szó
- 44.100 kollokáció

70100 szó jelentés alak

Wordnet relációk

- Lexikális relációk (szóalakok között)
 - szinonimák
 - antonímák
- Szemantikus relációk (szó jelentések között)
 - Hiponima/Hiperonímia (alárendelt/fölérendelt)
 - Meronímia/Holonímia (része/magában foglalja)
 - Vonzat

Szinonima

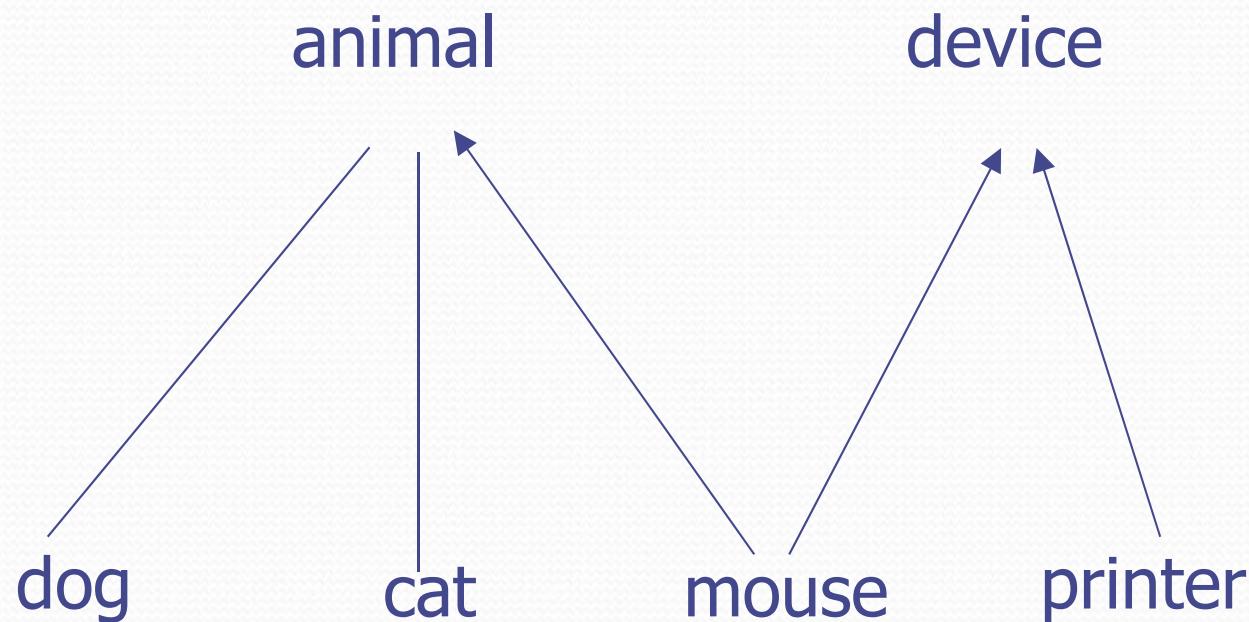
Két szó szinonima, azonos az értelmük, ha a következő kapcsolatok fennálnak:

- minden szemantikus tulajdonságuk értéke megegyezik
- Ugyanannak a fogalomnak a megjelenései
- Kielégítik a Leibniz féle helyettesítési szabályt:
 - Ha felcseréljük a szinonimákat egy mondatban, akkor a mondat igazságtartalma nem változik

A Synset nem magyarázza el a fogalom jelentését, de megjeleníti, igazolja a fogalom létezését

Hiponima

A hiponima egy olyan szókapcsolat, ahol a gyűjtő szó tartalmazza a kapcsolt szavak jelentését (alárendelés).

Meronima/Holonima

„Része” kapcsolat a jelentésben.

- Tranzitív és aszimmetrikus
- Egy tartalmazó fogalomhoz sok tartalmazott kapcsolódhat

Példa a Wordnet gazdagságára:

Rész-egész kapcsolat típusai a wordnet-ben:

- Component-object (branch/tree)
- Member-collection (tree/forest)
- Portion-mass (slice/cake)
- Stuff-object (aluminium/airplane)
- Feature-activity (paying/shopping)
- Place-area (Lausanne/Vaud)
- Phase-process (adolescence/growing up).

Szó kategóriák

Főnevek

- Hierarchiába szervezve – több (pl. hiponimák vagy meronimák szerint)

Igék

- Vonzat kapcsolatokon keresztül rendezve

Melléknevek

- Relációk (pl. ellentét) mentén rendezve

Kiindulópontok

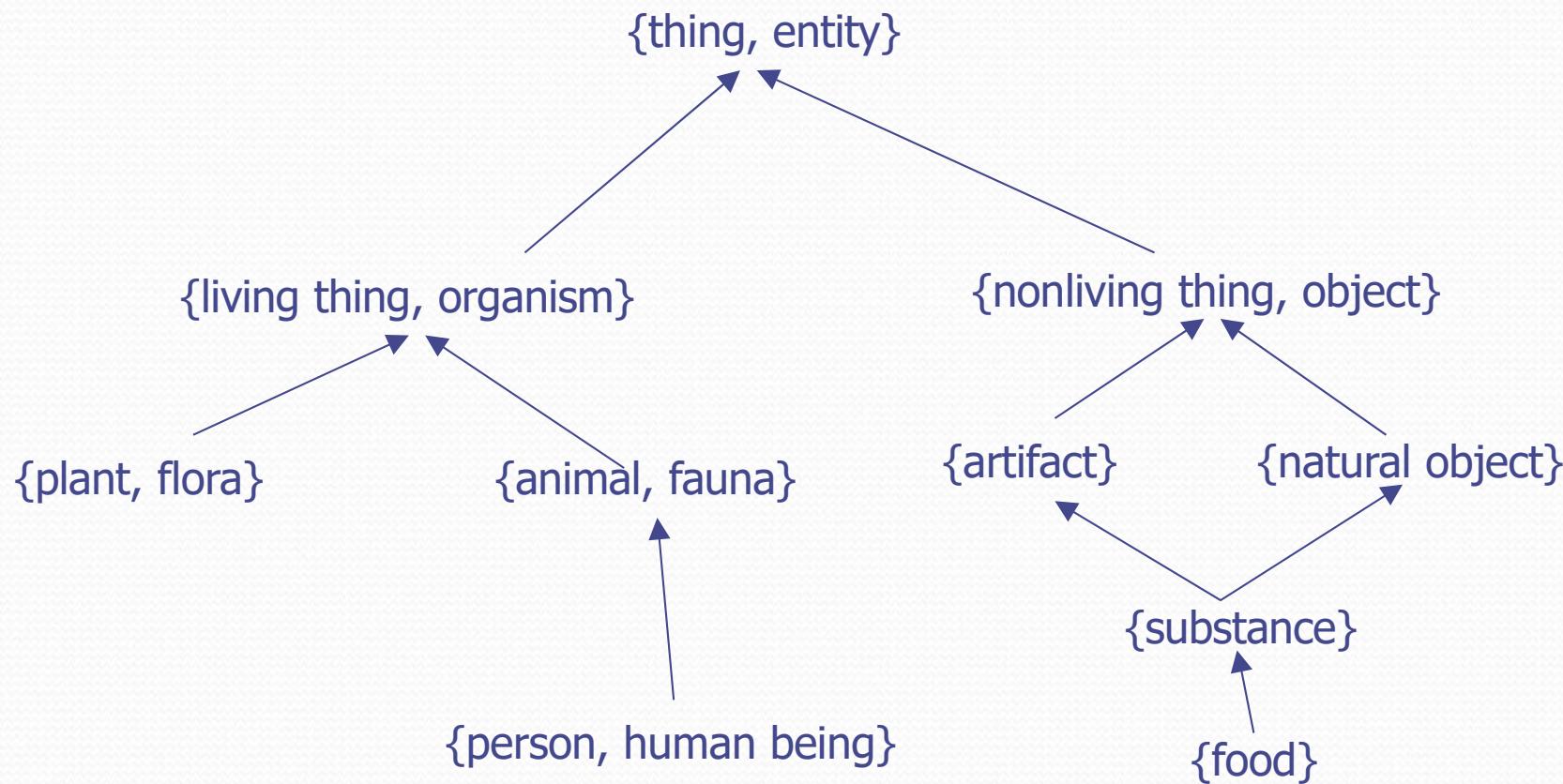
25 egyedi hierarchia

- Nem kölcsönösen kizáró kategóriák
- Keresztkapcsolatok megengedettek

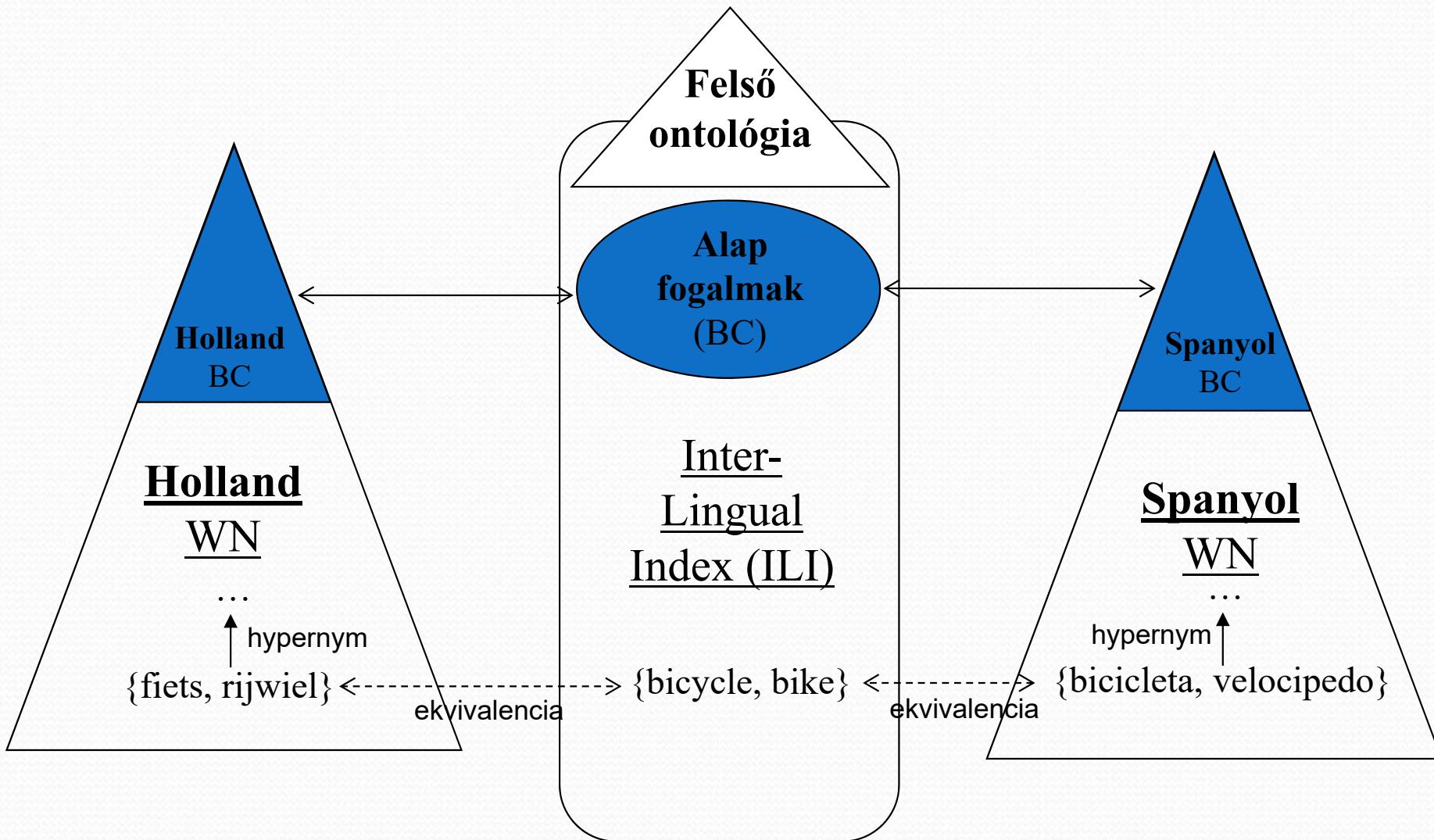
Fogalmi, lexikai területek:

{act, activity}	{food}	{possession}
{animal, fauna}	{group, grouping}	{process}
{artifact}	{location}	{quantity, amount}
{attribute}	{motivation, motive}	{relation}
{body}	{natural, object}	{shape}
{cognition,knowledge}	{natural phenomenon}	{state}
{communication}	{person, human being}	{substance}
{event, happening}	{plant, flora}	{time}
{feeling,emotion}		

Alap kategóriarendszer a Wordnet-ben

EuroWordNet: többnyelvű WN

Magyar WN ontológia (HuWN)

- **BalkaNet** projekt erőforrások használata
 - „Mag” rész: BN Concept Set (8 516 synset 13 nyelv alapján)
 - BN Interlingual Index (PWN 2.0 + SUMO hierarchia)
 - VisDic editor
- **Kiterjesztéses modell** (+ más)
 - Angol synsetek fordítása, relációk átvétele
 - Alapos kézi ellenőrzés és javítás
- **Fél-automatikus módszerek**
 - Korábban kifejlesztett fordító heurisztikák
 - 70% körüli pontosság (főnevek)
- **Meglévő erőforrások integrációja**
 - Magyar Értelmező Kéziszótár meghatározásai
 - NYTI igei vonzatkeret-adatbázis

Files Dictionary Help

English WordNet 2.0.c

+[n] dog:1, domestic dog:1, Canis

View Tree RevTree BCS1,2 E

POS: n ID:
ENG20-02001223-n

BCS: 3

Synonyms: dog:1,
domestic dog:1, Canis
familiaris:1

Definition: a member of the
genus *Canis* (probably
descended from the
common wolf) that has
been domesticated by man
since prehistoric times;
occurs in many breeds
Usage: the dog barked all
night

Domain: zoology
SUMO/MILO: + Canine
-->> [hypernym] *[n]
canine:2, canid:1
-->> [holo_member] +[n]
Canis:1, genus Canis:1
-->> [holo_member] +[n]
pack:6
<<< [hyponym] [n]
pooch:1, doggie:1,

Hungarian BCS

[n] *Canis familiaris*:1, *házikutya*:1, *kutya*:1, *eb*:1
[n] *korcs kutya*:1, *keverék kutya*:1
[n] *őrző-védő kutya*:1

View Tree RevTree Edit Nouns Verbs Verl

Definiton

A ragadozók közé tartozó, ház- és nyájé

Non Lexicalized

Usage

A szomszéd kutyája egész éjsz

[+/-]

Note

kutya_1_1

[+/-]

Part of Speech

n

[+/-]

Synonyms: Literal, Sense, LNote

Canis far	1		[+/-]
házikutya	1		[+/-]
kutya	1		[+/-]

Iagyar Ertelmező Keziszotar (

[fn] *kutya_1_1*
[fn] *kutya_1_2*
[fn] *kutya_1_3*

View XML

POS: fn ID: *kutya_1_1*
Headword(s): *kutya*

Definition: A ragadozók kö
tartozó, ház- és nyájé
vadászatra stb. haszn.
vagy kedvtelésből tartott
háziállat.
-->> [hypernym] háziállat

View XML

MorphoLogic Tezaurusz (r)

[a] borzasztó, éktelen, cs
[n] *kutya*, *eb*, *kutyu*, *kul*
[n] senki, senki fia, senki

View XML

POS: n ID:
TEZ-06661-n

Synonyms:
kutya
eb
kutyu
kutyuli

HuWN: igék

- Problémák
 - Homályos jelentésbeli megkülönböztetések
 - Inkonzisztens angol WN
Thematikus szerepek, metaforikus jelentések, szelekciós megkötések stb.
- Megoldás
 - „Vegyes” metodológia:
BCS fordítás + MNSZ vonzatkeret-gyakoriság alapján kiválasztott igék, saját rendezés
 - Specifikus magyar relációk
Igekötők, -képzők kezelése stb.

HuWN

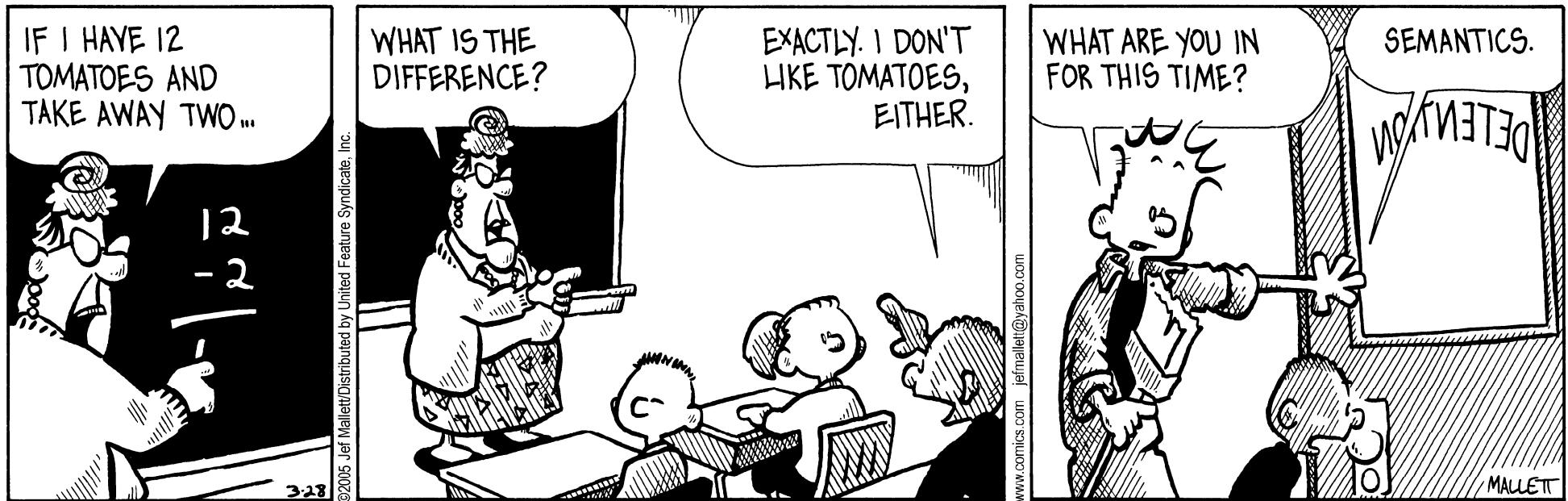
- Mag rész kiterjesztése
 - MNSZ és ÉKSz korpuszgyakoriságok alapján
- Ontológia további bővítése
 - Főnevek, melléknevek:
 - Iteratív koncentrikus bővítés PWN alapján
 - ÉKSz-ben feltárt szemantikai relációk alapján
 - Igék:
 - MNSZ vonzatkeret-gyakoriság alapján
 - PWN alapján
 - 2007: kb. 40K synset

Integrációs és ellenőrzési technikák
VIMIAC04, 2022. tavasz

ONTOLÓGIÁK, OWL₂, DL

Méréstechnika és Információs Rendszerek Tanszék

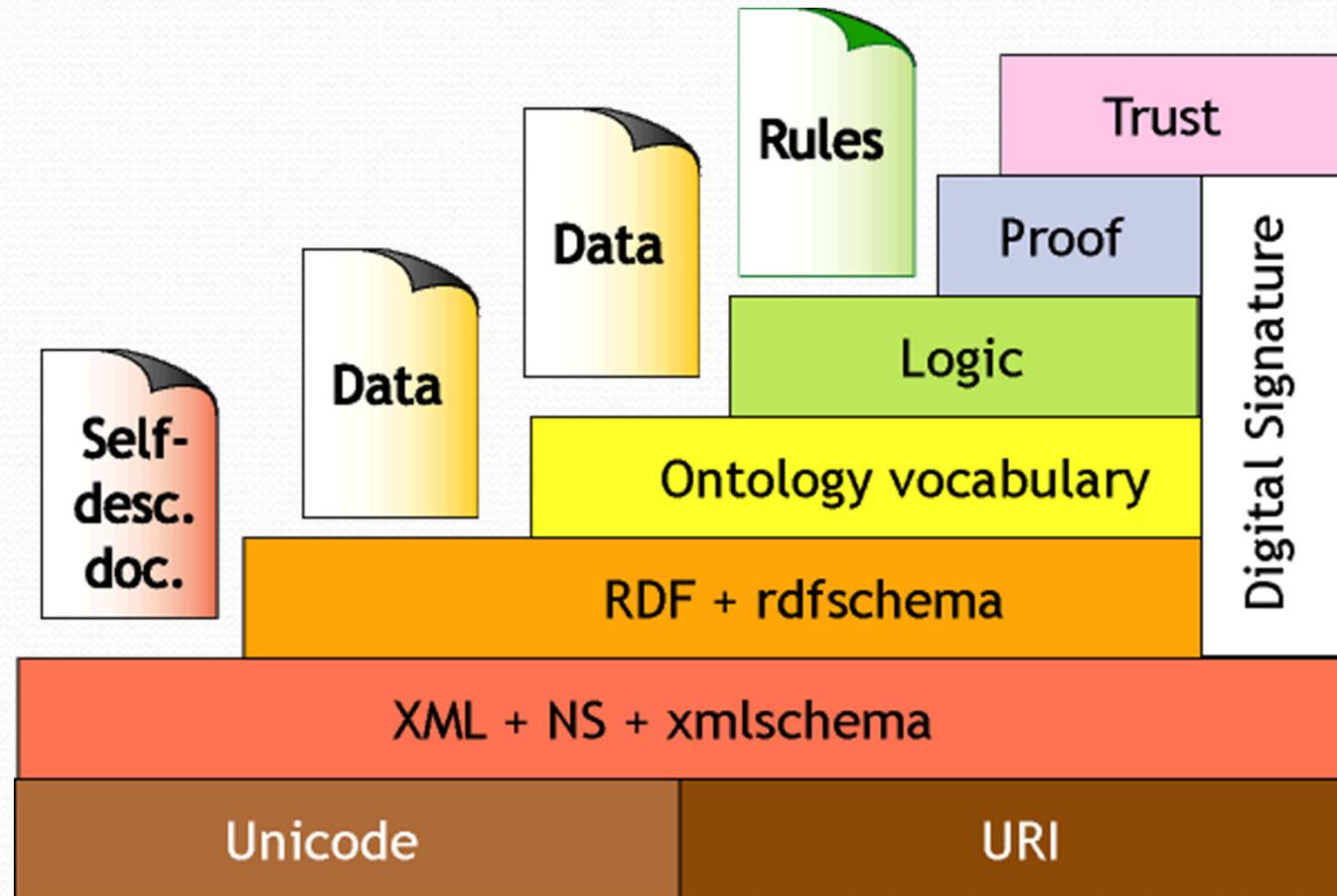
Szemanika

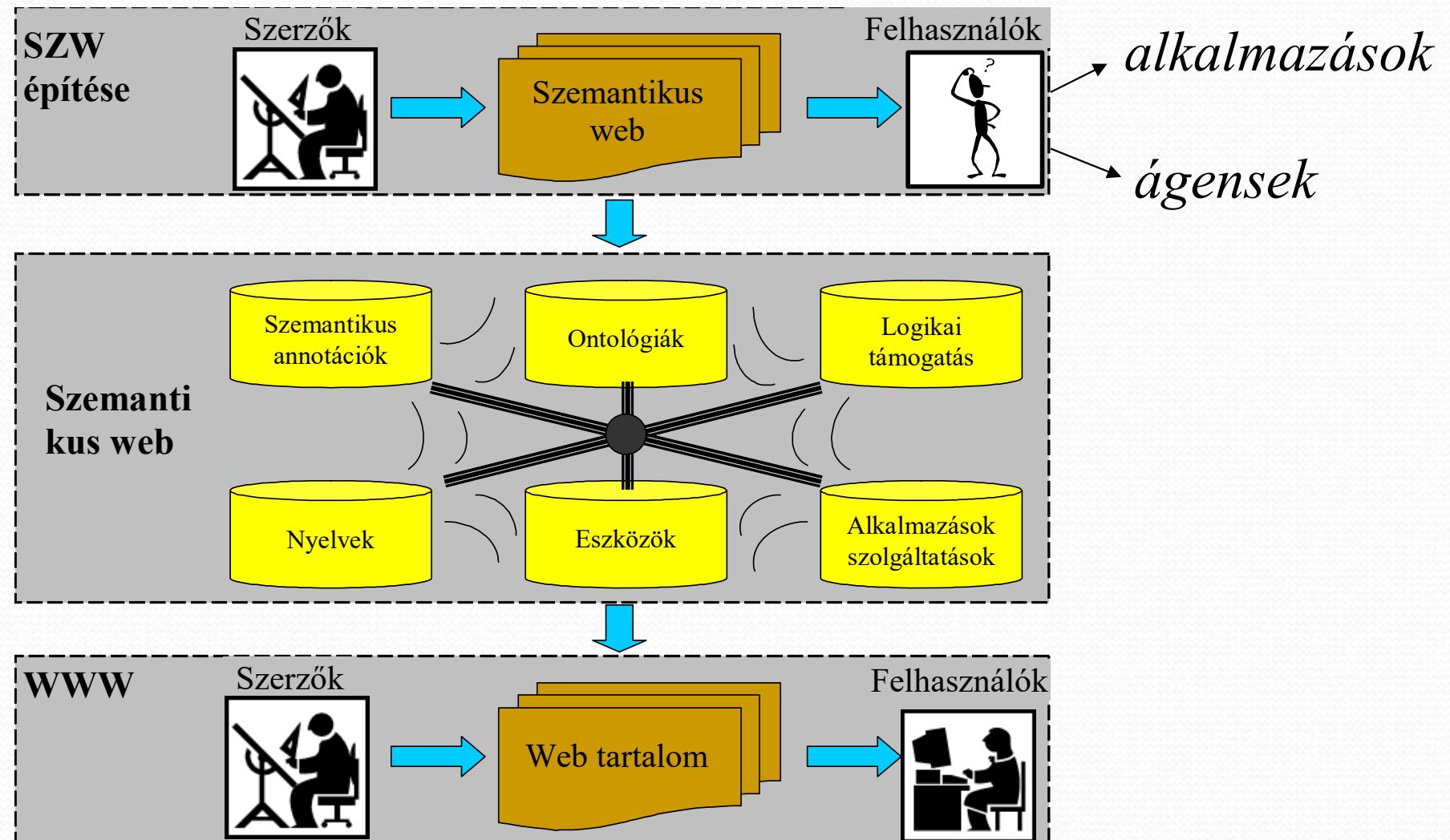
A szemantikus web koncepció

"The Semantic Web is an extension of the current web in which information is given well-defined meaning, better enabling computers and people to work in cooperation."

-- Tim Berners-Lee

Szemantikus web – új felhasználók

Ontológiák, az OWL nyelv

Szemantikus web példa

- Legyen ismert ez az állítás:
 - Budapest Magyarország fővárosa
- Háttértudásunk segítségével levezethetjük:
 - Budapest Magyarország fővárosa ✓
 - Magyarország egy állam ✓
 - Budapest egy város ✓
 - Budapest Magyarországon van ✓
 - Debrecen nem Magyarország fővárosa ✗
 - Budapest nem Ausztria fővárosa ✗
 - Budapest nem egy állam ✗
 - ...

Szemantikus web példa

- RDFS szintig nem tudjuk leírni a következőket:
 - minden államnak pontosan egy fővárosa van
 - Tulajdonság számosság
 - minden város csak egy ország fővárosa lehet
 - Függvény tulajdonság
 - egy város nem lehet egyben egy állam is.
 - Diszjunkt osztályok
 - ...

OWL elemek, példák

- Osztályok
 - Person osztály
 - Man, Woman alosztály
- Tulajdonságok (egyedi)
 - isWifeOf, isHusbandOf
- Tulajdonság jellemzők, korlátok
 - inverseOf
 - domain
 - range
 - cardinality
- Osztályok közti relációk
 - disjointWith

Ontológiák

- RDFS hasznos, de nem ad megoldást a szemantika pontos leírására.
- Összetett alkalmazások további igényei:
 - Tulajdonságok leírása, jellemzése
 - Különböző URI-val rendelkező objektumok azonosságának leírása (ekvivalencia)
 - Osztályok diszjunkt vagy éppen ekvivalens jellege
 - Osztályok konstruálása (nemcsak megnevezése)
 - Következtetési igények támogatása:
 - Pl.: "Ha két «Person» erőforrás «A» és «B» azonos «**foaf:email**» tulajdonsággal rendelkeznek, akkor «A» és «B» identikus.

Ontológiák

- Az SZW világban az ontológiákat a következő értelemben használjuk:

Fogalmak és ezek relációnak definiálása
egy adott tudásterület leírása céljából.

- Az RDFS is tekinthető egy egyszerű ontológia nyelvnek
- Nyelvek definiálása mindig egyfajta kompromisszum
 - gazdag szemantika tudás gazdag alkalmazásokhoz
 - ésszerűség (fizibilitás, megvalósíthatóság, fordító, következtetőgép)

Web Ontology Language = OWL

- OWL az SZW struktúrába egy újabb réteg, az RDFS bővítése
 - Saját névterek, saját elemek, kifejezések
 - RDFS-re épül (tartalmazza)
- Önálló SZW ajánlás
 - “OWL 2” – 2010 óta gyakorlatilag csak ezt használjuk
 - Akit a részletek érdekelnek:
<https://www.w3.org/TR/owl2-overview/>

Ekvivalencia relációk

- Osztályokra:
 - **owl:equivalentClass**: két osztálynak azonosak az elemei
 - **owl:disjointWith**: nincs közös elemük
- Tulajdonságokra:
 - **owl:equivalentProperty**
 - Példa: **a:author** vs. **f:auteur**
 - **owl:propertyDisjointWith**
- Egyedekre:
 - **owl:sameAs**: két URI ugyanazt a fogalmat vagy egyedet reprezentálja
 - **owl:differentFrom**: negált kifejezése az **owl:sameAs** kifejezésnek

Osztályok az OWL-ben

- RDFS: létező osztályokat alosztály struktúrába rendezhettük – osztályhierarchia építése, semmi több...
- OWL osztályok konstruálhatók más osztályok vagy példányok alapján, :
 - Elemek felsorolásával
 - Osztályok relációinak alkalmazásával: metszet, unió, komplemens, stb.

Eddig...

- OWL: erős leíró elemeket definiáltunk
- pl., adatbázisok összeköthetőek **owl:sameAs**, vagy inverse functional tulajdonságokkal.
- Számos kapcsolatot felderíthetünk hagyományos következtetési eljárásokkal

OWL 2

- Korlátozások definiáltak
 - classes, individuals, object , datatype properties - megkötésekkel
 - object properties csak individuals -re
 - *datatype* property nincs tovább specifikálva
 - ...
- Hatékony következtető algoritmus létezik!

OWL 2

- Korlátozások megadásával nagy méretű ontológiák építhetők,
és alkalmazhatóak pl. orvosi, robotika, biológia
tárgyterületeken
- OWL 2 lett a formális ontológiák nyelve
 - Nem feltétlenül a weben használjuk

OWL alapú ontológia

- "Debrecen nem Magyarország fővárosa ✗
- Miért nem?
 - Országoknak pontosan egy fővárosa van,
 - Debrecen és Budapest nem ugyanaz a város

- OWL:

```
:capitalOf a owl:InverseFunctionalProperty .  
:Budapest :capitalOf :Magyarország .  
:Budapest owl:differentFrom :Debrecen .
```

Lekérdezés { :Debrecen :capitalOf :Magyarország . } → false

OWL alapú ontológia

- Budapest nem Ausztria fővárosa ✗
- Miért nem?
 - Egy város csak egy ország fővárosa lehet
 - Ausztria és Magyarország nem azonos

- Hasonlóan:

```
:capitalOf a owl:FunctionalProperty .  
:Budapest :capitalOf :Magyarország .  
:Ausztria owl:differentFrom :Magyarország .
```

Lekérdezés { :Budapest :capitalOf :Ausztria . } → false

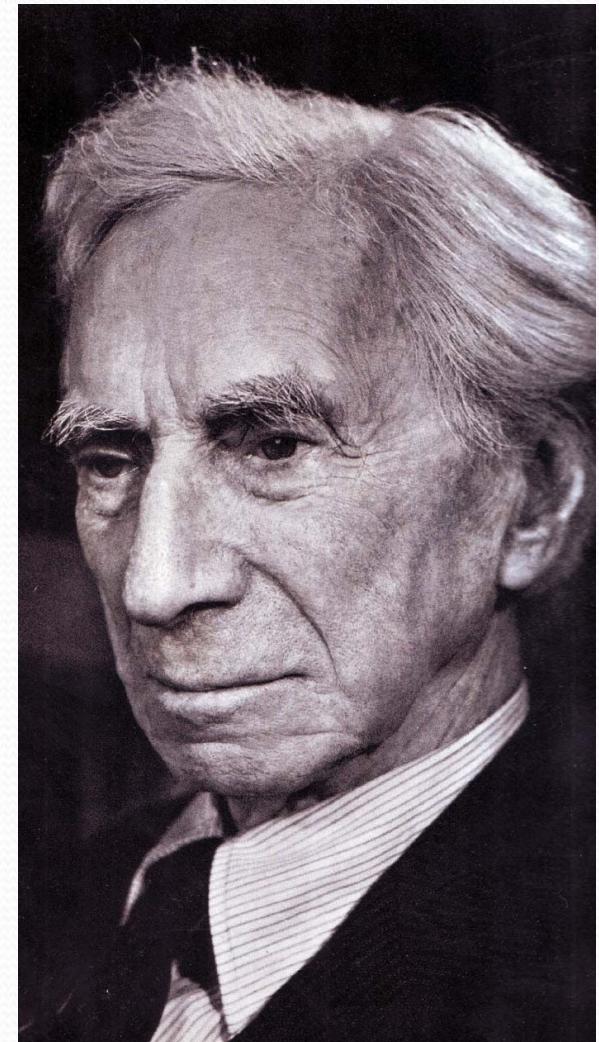
OWL2 példa: Russell paradoxon

Paradoxon

Bertrand Russell, 1918

Egy városban, ahol pontosan egy borbély van, mindenkit megborotvál, aki nem borotválja meg önmagát.

Ki borotválja meg a borbélyt?

OWL2 példa: Russell paradoxon

Osztály definíciók

```
:People owl:disjointUnionOf  
(:PeopleWhoShaveThemselves  
:PeopleWhoDoNotShaveThemselves) .
```

Relációk:

```
:shavedBy rdfs:domain :People .  
:shavedBy rdfs:range :People .  
:shaves owl:inverseOf :shavedBy .
```

Szabály:

```
:People rdfs:subClassOf [  
a owl:Restriction ;  
owl:onProperty :shavedBy ;  
owl:cardinality "1"^^xsd:integer] .
```

OWL2 példa: Russell paradoxon

- Borbély definíciója:

- :Barbers rdfs:subClassOf :People ;owl:equivalentClass [
 - rdf:type owl:Class ;
 - owl:oneOf (:theBarber)
-] .

OWL2 példa: Russell paradoxon

Magukat borotválók osztálya:

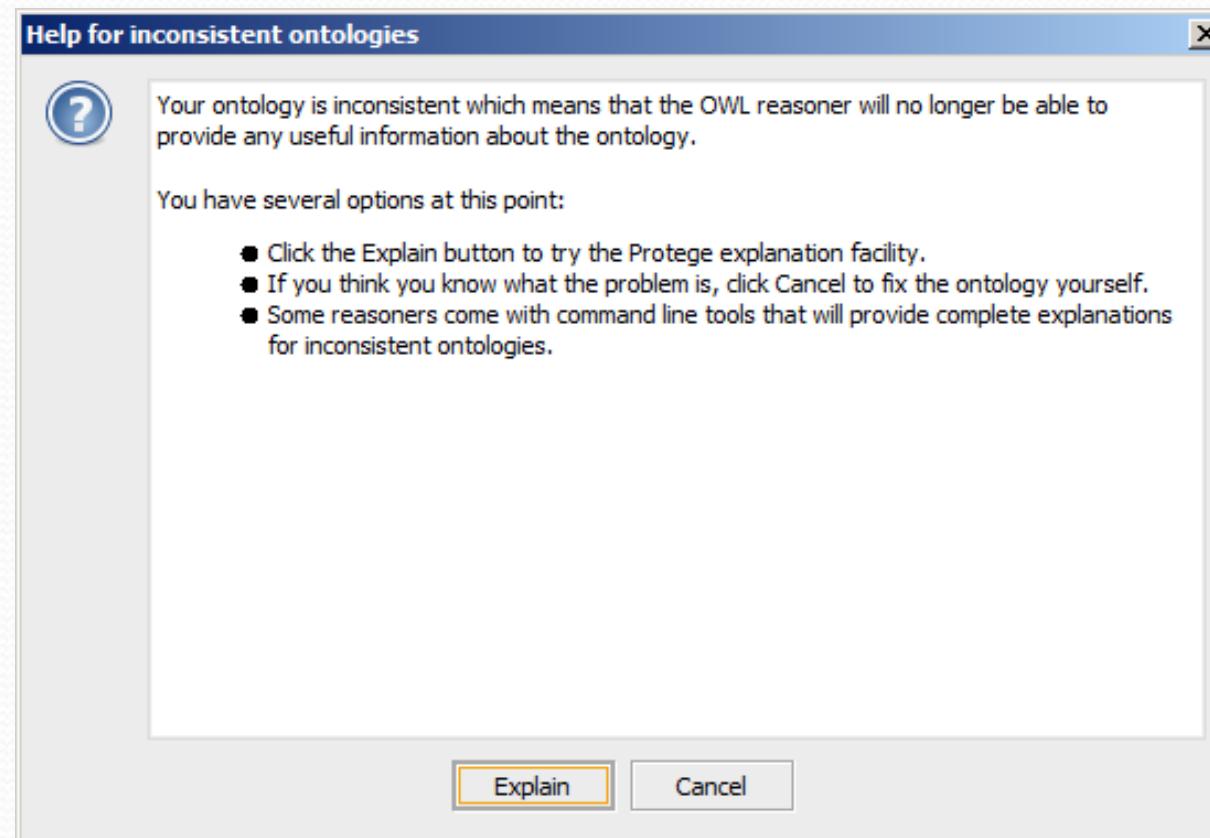
```
:PeopleWhoShaveThemselves owl:equivalentClass [  
    rdf:type owl:Class ;  
    owl:intersectionOf  
    ( :People  
        [  
            a owl:Restriction ;  
            owl:onProperty :shavedBy ;  
            owl:hasSelf "true"^^xsd:boolean  
        ]  
    )  
] .
```

OWL2 példa: Russell paradoxon

Akik nem magukat borotválják:

```
:PeopleWhoDoNotShaveThemselves owl:equivalentClass [  
    a owl:Class ;  
    owl:intersectionOf (  
        :People  
        [ a owl:Restriction  
            owl:onProperty :shavedBy ;  
            owl:allValuesFrom :Barbers  
        ]  
    )  
] .
```

OWL2 példa: Russell paradoxon

Inconsistent ontology explanation X

Show regular justifications All justifications
 Show laconic justifications Limit justifications to
1 1

Explanation 1 Display laconic explanation

Explanation for: Thing SubClassOf Nothing

1) PersonsWhoDoNotShaveThemselves(?x) -> shaves(the-barber, ?x)	In 1 other justifications	?
2) PersonsWhoDoNotShaveThemselves DisjointWith PersonsWhoShaveThemselves	In ALL other justifications	?
3) Barber SubClassOf Person	In ALL other justifications	?
4) shaves(?x, ?x) -> PersonsWhoShaveThemselves(?x)	In ALL other justifications	?
5) shaves(the-barber, ?x) -> PersonsWhoDoNotShaveThemselves(?x)	In 1 other justifications	?
6) PersonsWhoShaveThemselves(?x) -> shaves(?x, ?x)	In ALL other justifications	?
7) Person EquivalentTo PersonsWhoDoNotShaveThemselves or PersonsWhoShaveThemselves	ALL other justifications	?
8) the-barber Type Barber	In ALL other justifications	?

OK

Következtetés OWL DL nyelvben

- RDFS következtetés
 - Előrefele láncolás
 - Új axiómák vezetése ismertek alapján
- OWL DL következtetés bonyolultabb:
 - Előrefele láncolás nem hatékony nagy adatbázisokon
 - Konjunkció (pl., unionOf) nem támogatott
 - Más megközelítés: Tableau következtetés
 - Alapgondolat: találunk ellentmondást az ontológiában
 - Egy állítás és negáltja is szerepel

Következtetés OWL DL nyelvben

- Mit várunk a következtetőgéptől?
 - Alosztály definiálás
 - Pl. minden madár repülő állat?
 - Ekvivalens osztályok
 - Diszjunkt osztályok
 - Pl. lehet-e egy állat egyszerre emlős és madár is?
 - Osztály konzisztencia
 - Pl. Emlősök szaporodhatnak-e tojással?
 - Példányok kategorizálása
 - Osztályok tagjainak felsorolás

Példa: Egy egyszerű ellentmondás

- Adott:

:Man a owl:Class .

:Woman a owl:Class .

:Man owl:disjointWith :Woman .

:Alex a :Man .

:Alex a :Woman .

Példa: Egy egyszerű ellentmondás

- Levezethető:
 - $:Man \cap :Woman = \emptyset$
`owl:Nothing owl:intersectionOf (:Man :Woman) .`
 - $:Alex \in (:Man \cap :Woman)$
`:Alex a [a owl:Class; owl:intersectionOf (:Man :Woman)] .`
- Pl.:
 - $:Alex \in \emptyset$
`:Alex a owl:Nothing .`
 - ***Tehát a példány nem létezhetne, de van!***

Érvelési feladatok

- Alosztály relációk

Például: $\text{Student} \subseteq \text{Person} \Leftrightarrow \text{"Every student is a person"}$
- Bizonyítási módszer: Reductio ad absurdum
 - "Hozzunk létre" egy i példányt
 - Definiáljuk: $\text{Student}(i)$ és $\neg\text{Person}(i)$
 - Ellenőrizzük az ellentmondás-mentességet
 - Ha létezik ilyen: $\text{Student} \subseteq \text{Person}$ igaz
 - Ha nem létezik: $\text{Student} \subseteq \text{Person}$ nem levezethető
 - (Ettől még lehet igaz)

SZEMANTIKUS WEB

3. előadás

Méréstechnika és Információs Rendszerek Tanszék
<https://www.mit.bme.hu/oktatas/targyak/vimiaco4>

Zh feladat 1/1

```
<rdf:RDF
  xmlns:rdf="http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#"
  xmlns:rdfs="http://www.w3.org/2000/01/rdf-schema#"
  xmlns:ex="http://example.org/">

  <rdf:Description rdf:about="http://example.org/Magyarország">
    <rdf:type rdf:resource="http://example.org/Ország"/>
  </rdf:Description>

  <rdf:Description rdf:about="http://example.org/Fővárosa">
    <rdf:type rdf:resource="http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#Property"/>
    <rdfs:domain rdf:resource="http://example.org/Város"/>
    <rdfs:range rdf:resource="http://example.org/Ország"/>
  </rdf:Description>
```

Zh feladat 1/2

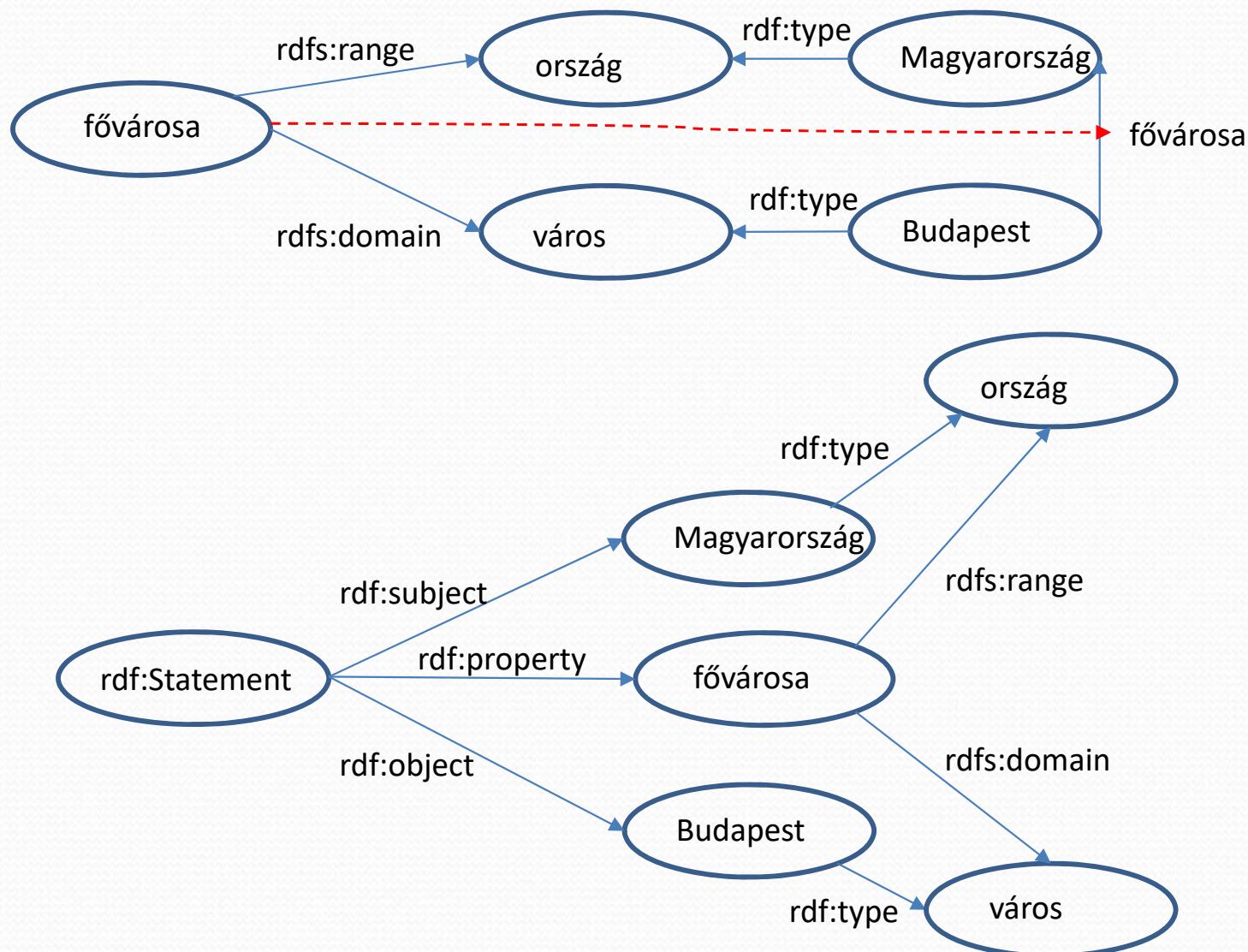
```
<rdf:Description rdf:about="http://example.org/Ország">
<rdf:type rdf:resource="http://www.w3.org/2000/01/rdf-schema#Class"/>
<rdfs:label xml:lang="en">country</rdfs:label>
</rdf:Description>
<rdf:Description rdf:about="http://example.org/Budapest">
<rdfs:label xml:lang="en">Budapest</rdfs:label>
<rdf:type rdf:resource="http://example.org/Város"/>
<ex:Fővárosa rdf:resource="http://example.org/Magyarország"/>
</rdf:Description>
<rdf:Description rdf:about="http://example.org/Város">
<rdf:type rdf:resource="http://www.w3.org/2000/01/rdf-schema#Class"/>
<rdfs:label xml:lang="en">city</rdfs:label>
</rdf:Description>
</rdf:RDF>
```

Zh feladat 1/3

a.) Milyen információt ír le a fenti RDF(S) dokumentum? Adjon meg egy lehetséges interpretációt saját szavaival! (4 pont)

Minden országnak (angolul: country) van fővárosa, ami egy város (angolul: city). Magyarország egy ország, amelynek fővárosa Budapest egy város.

b) Adja meg (rajzolja meg) az RDF(S) gráf grafikus reprezentációját!
(4 pont)

Zh feladat 1/4

c) Fogalmazzon meg egy lekérdezést SPARQL/SQL formátumban az RDF gráfban található országok (ex:Ország) fővárosainak (ex:Fővárosa) kigyűjtésére. (4 pont)

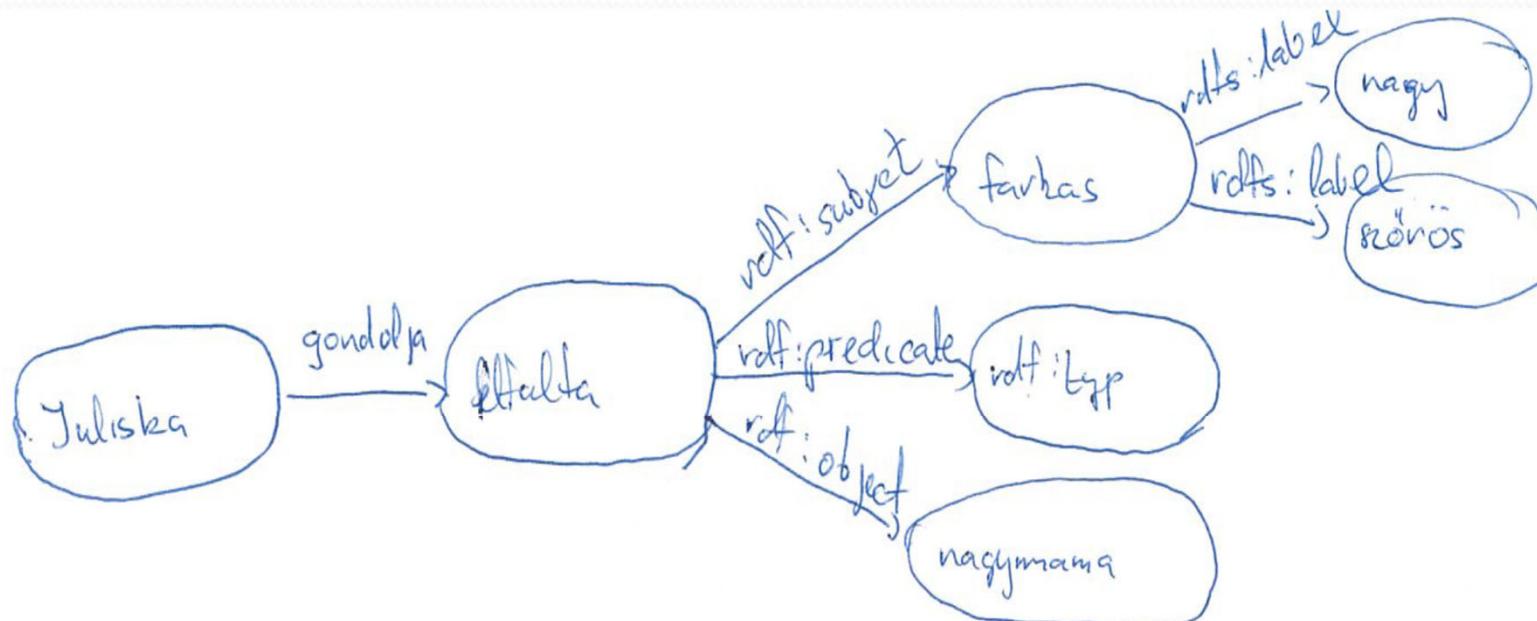
PREFIX ex:<http://example.org/>

SELECT ?f

WHERE { ?v a ex:Ország .
?f ex:Fővárosa ?v}

Zh feladat 1/5

Modellezze a következő mondatokat RDF-ben, a gráf leírásához bármelyik ismert RDF szintaxist használhat (pl.: XML, gráf, n3 predikátumok)! (6 pont)
Júliska azt gondolja, hogy a nagy, szőrős farkas felfalta a nagymamáját.

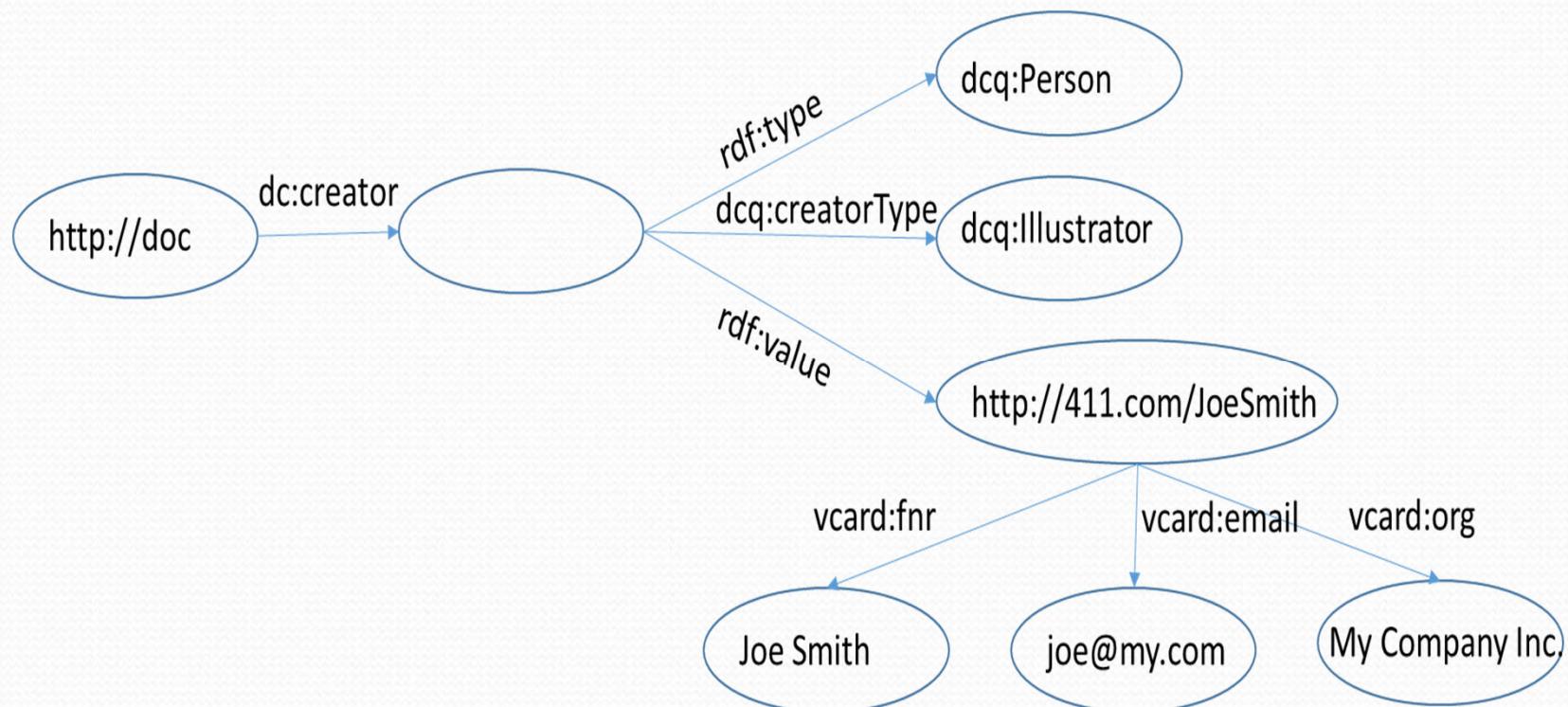

Zh feladat 2/1

```
<rdf:Description rdf:about = "http://doc">
  <dc:creator>
    <rdf:Description>
      <rdf:type rdf:resource = "dcq:Person"/>
      <dcq:creatorType rdf:resource = "dcq:Illustrator"/>
      <rdf:value rdf:resource = "http://411.com/JoeSmith"/>
    </rdf:Description>
  </dc:creator>
</rdf:Description>
<rdf:Description rdf:about = "http://411.com/JoeSmith">
  <vcard:fn> Joe Smith </vcard:fn>
  <vcard:email> joe@my.com </vcard:email>
  <vcard:org> My Company Inc.</vcard:org>
</rdf:Description>
```

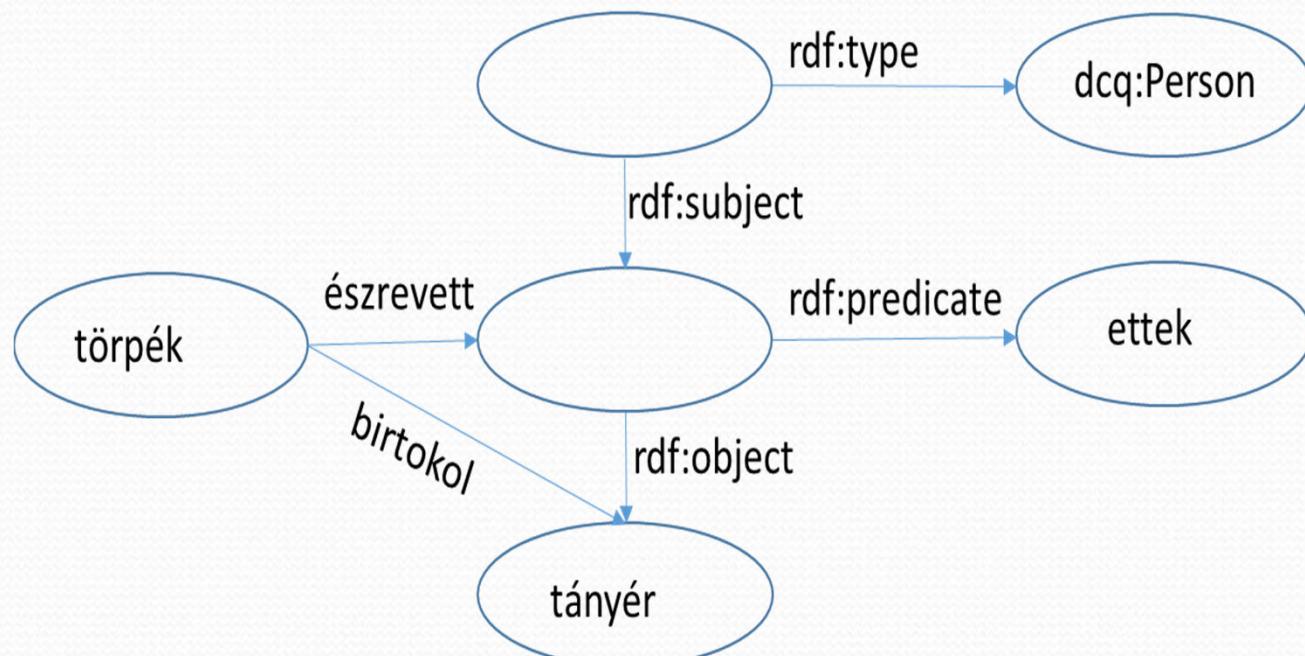
Zh feladat 2/2

A modell egy dokumentum (egyik) szerzőjének, illusztrátorának tulajdonságait írja le, aki egy személy, Joe Smith, és akinek az email címe joe@my.com és a MyCompany vállalatnál dolgozik.

Zh feladat 2/3

A törpék észrevették, hogy valaki evett a tányérjukból.

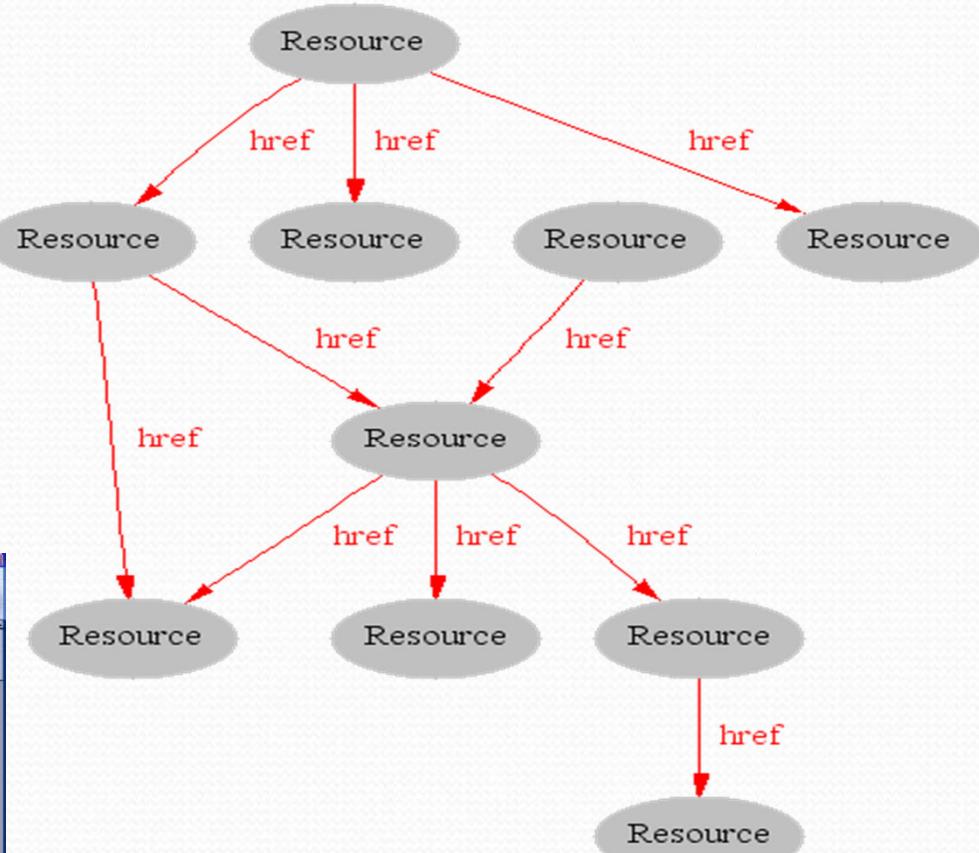

„Szintakitikus” web

The image shows two screenshots illustrating the concept of a "syntactic web".

The top screenshot is from the "WWW2002" conference website, held in Honolulu, Hawaii, from May 7-11, 2002. It features a banner with the conference logo and title, navigation links for "Conference Proceedings", "Call for Participation", "Program", "Registration Information", "Hotel Accommodation", "Conference Committee", "Sponsorship/Exhibition Opportunities", "Volunteer Information", "Information about Hawaii", and "Previous & Future WWW Conferences". Below this is a section titled "FEATURED SPEAKERS (CONFIRMED)" featuring portraits of Tim Berners-Lee and Richard A. DeMillo.

The bottom screenshot is from Tim Berners-Lee's homepage at <http://www.w3.org/People/Berners-Lee/>. It includes a "Contents" sidebar with links like "Home", "Bio", "Before you mail me", "Address", "Talks", "Articles", "Speaking engagements", and "Press interviews". The main content area features a portrait of Tim Berners-Lee and a bio. The bio highlights his work at CERN, his role as the Director of the W3C, and his involvement with the World Wide Web Consortium (W3C) and the Pacific Telecommunications Council (PTC).

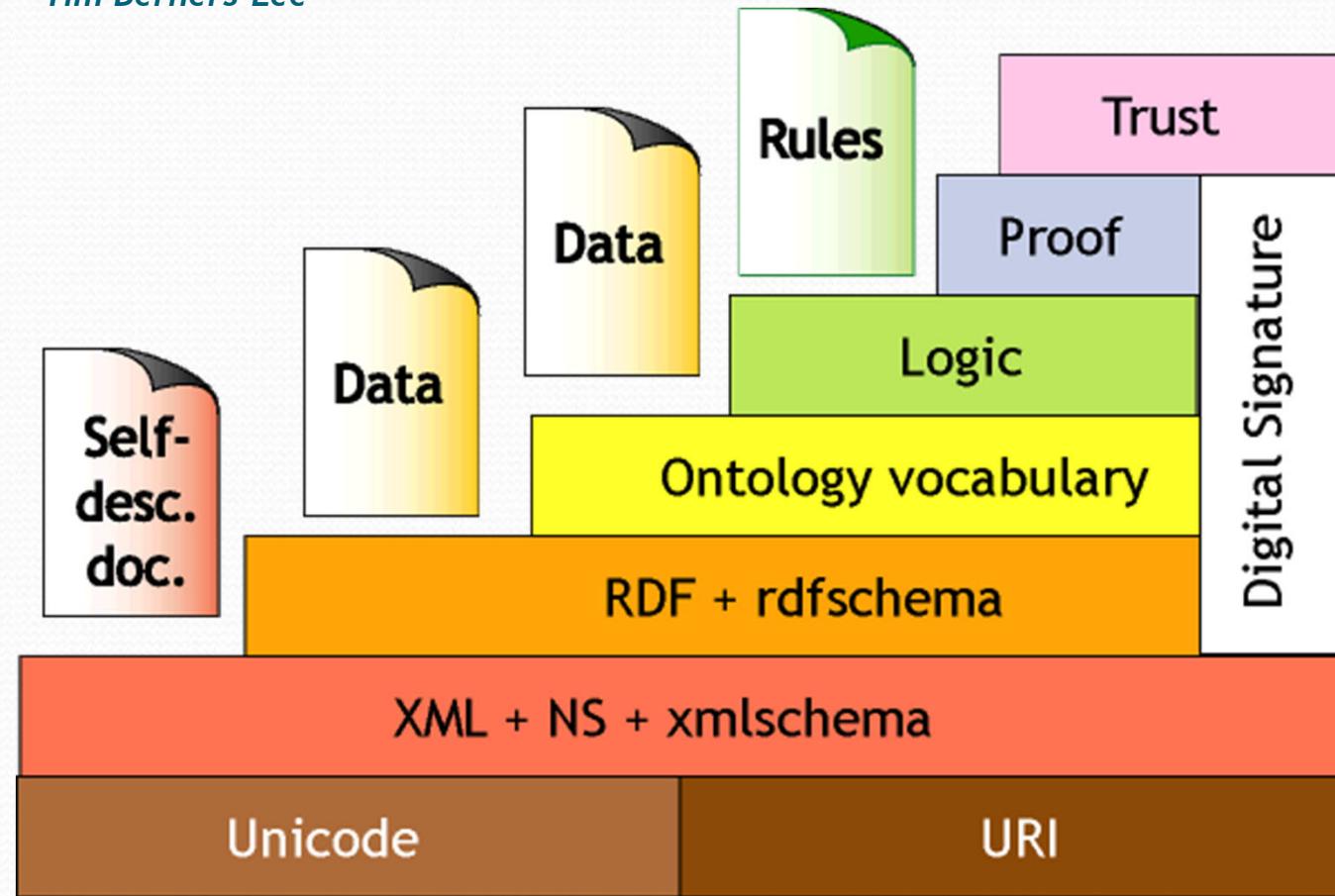

[Hendler & Miller 02]

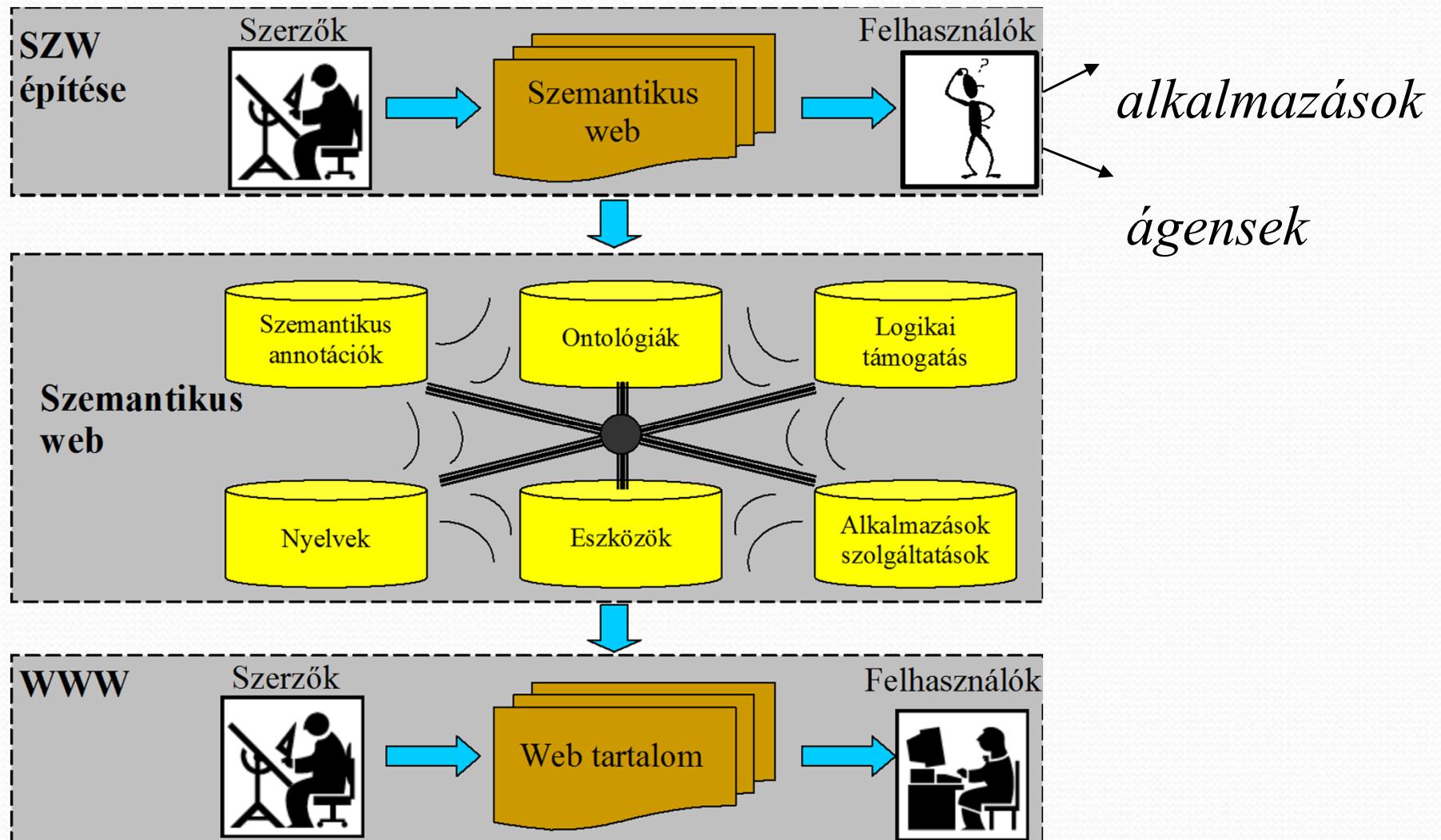
A szemantikus web koncepció

"The Semantic Web is an extension of the current web in which information is given well-defined meaning, better enabling computers and people to work in cooperation."

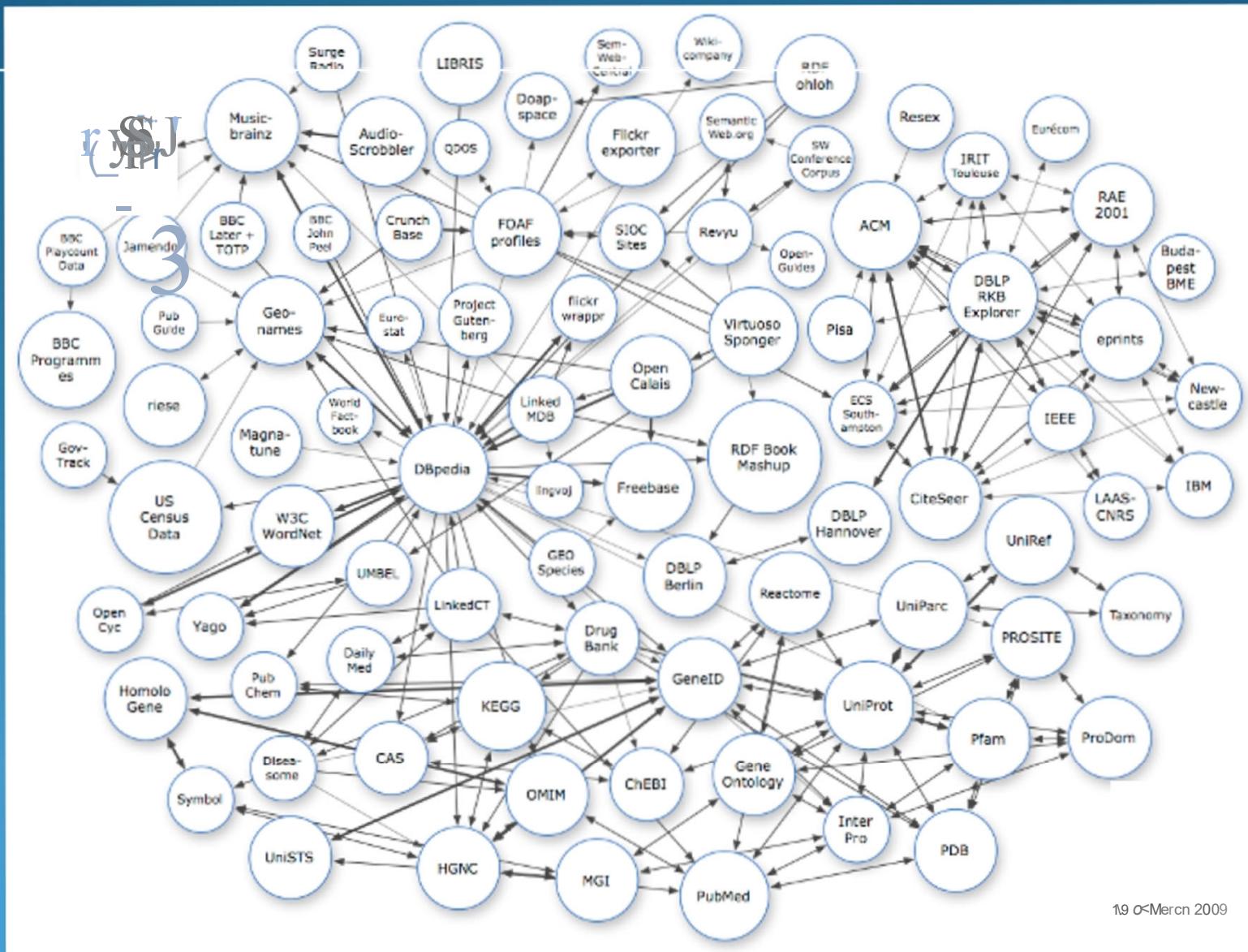
-- Tim Berners-Lee

Szemantikus web alkalmazása

Linked Data

Linked Open Data projekt

- Cél: elérhetővé tenni a nyitott RDF adatbázisokat
- *Hozzunk létre kapcsolatokat az RDF adathalmazok között*
- Rögzítsünk lekérdezési lehetőségeket
- Ma is elérhetőek: milliárdnyi hármasok, sok millió kapcsolat

Linked Open Data projekt

- A szemantikus web alapja a nagy mennyiségű tartalom szerint kapcsolható, a webes elérhető RDF adatok létezése
- A Linked Data nem specifikáció, hanem jó gyakorlatok gyűjteménye adatok megosztására a weben
- További szemantikus web technológiák (RDFS, OWL, SPARQL) segítik az adatok alkalmazásokba építését

5-star data

- ★ make your stuff available on the Web (whatever format) under an open license
- ★★ make it available as structured data (e.g., Excel instead of image scan of a table)
- ★★★ make it available in a non-proprietary open format (e.g., CSV as well as of Excel)
- ★★★★ use Linked Data format (URIs to identify things, RDF to represent data)
- ★★★★★ link your data to other people's data to provide context

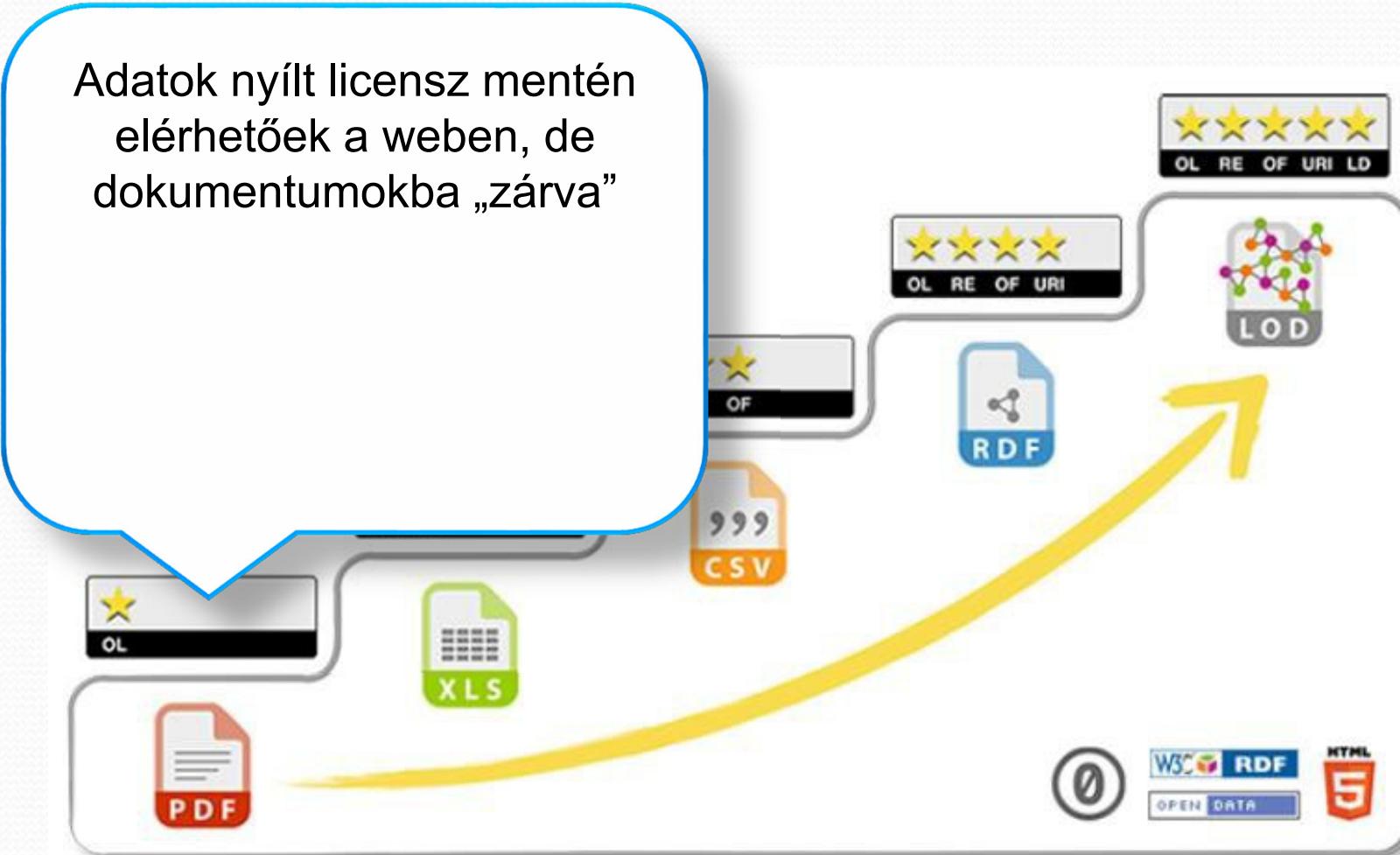
<https://5stardata.info/en/>

5-star data

5-star data

Adatok nyílt licensz mentén
elérhetőek a weben, de
dokumentumokba „zárva”

5-star data

Adatok nyíltan elérhetőek,
itt már strukturált formában,
de „zárt”, licensssel védett
technológiákon keresztül

5-star data

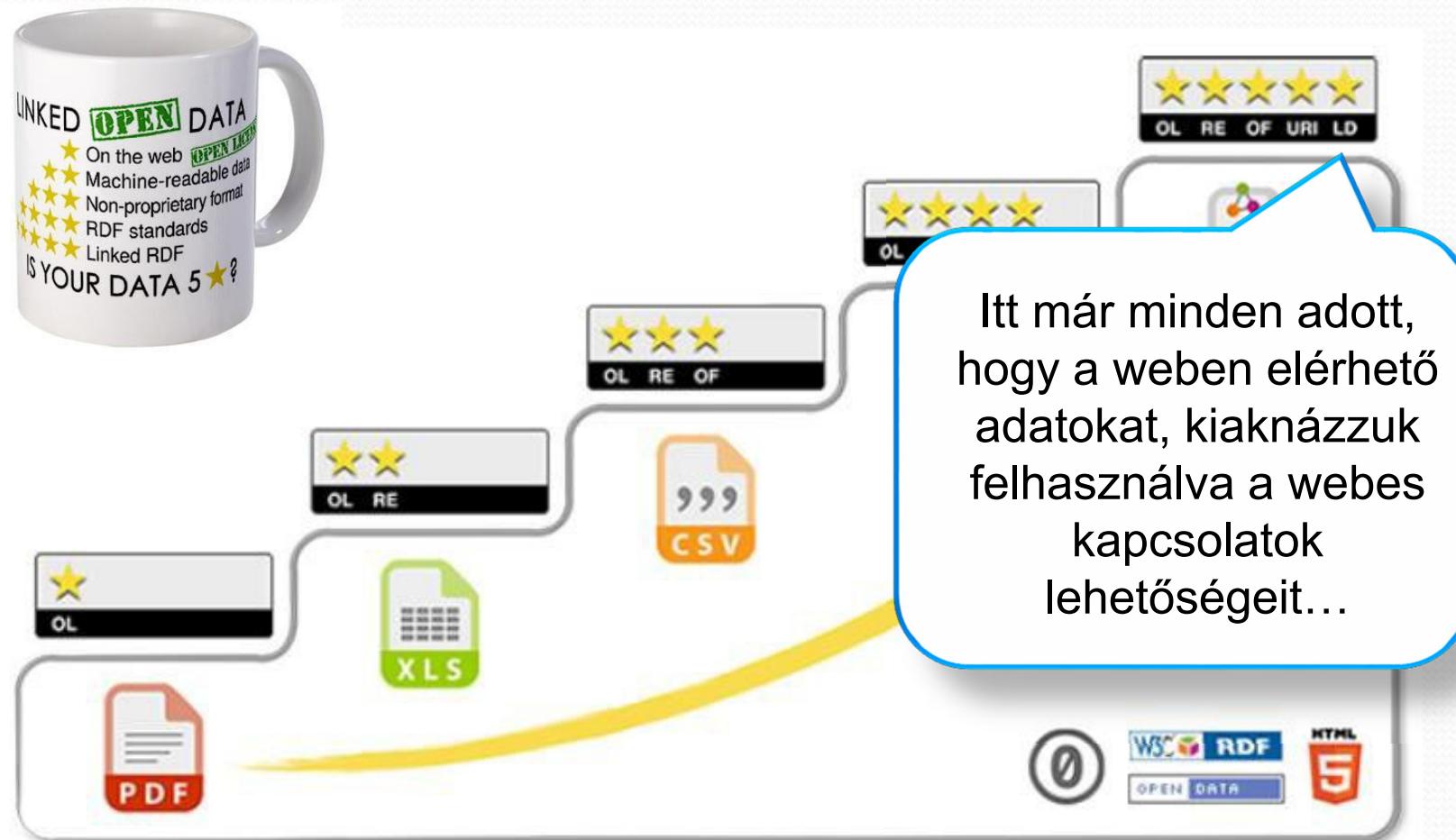

5-star data

Itt már az adatok közvetlenül elérhetőek a weben az egyes forrásokban, de hiányzanak a kapcsolatok

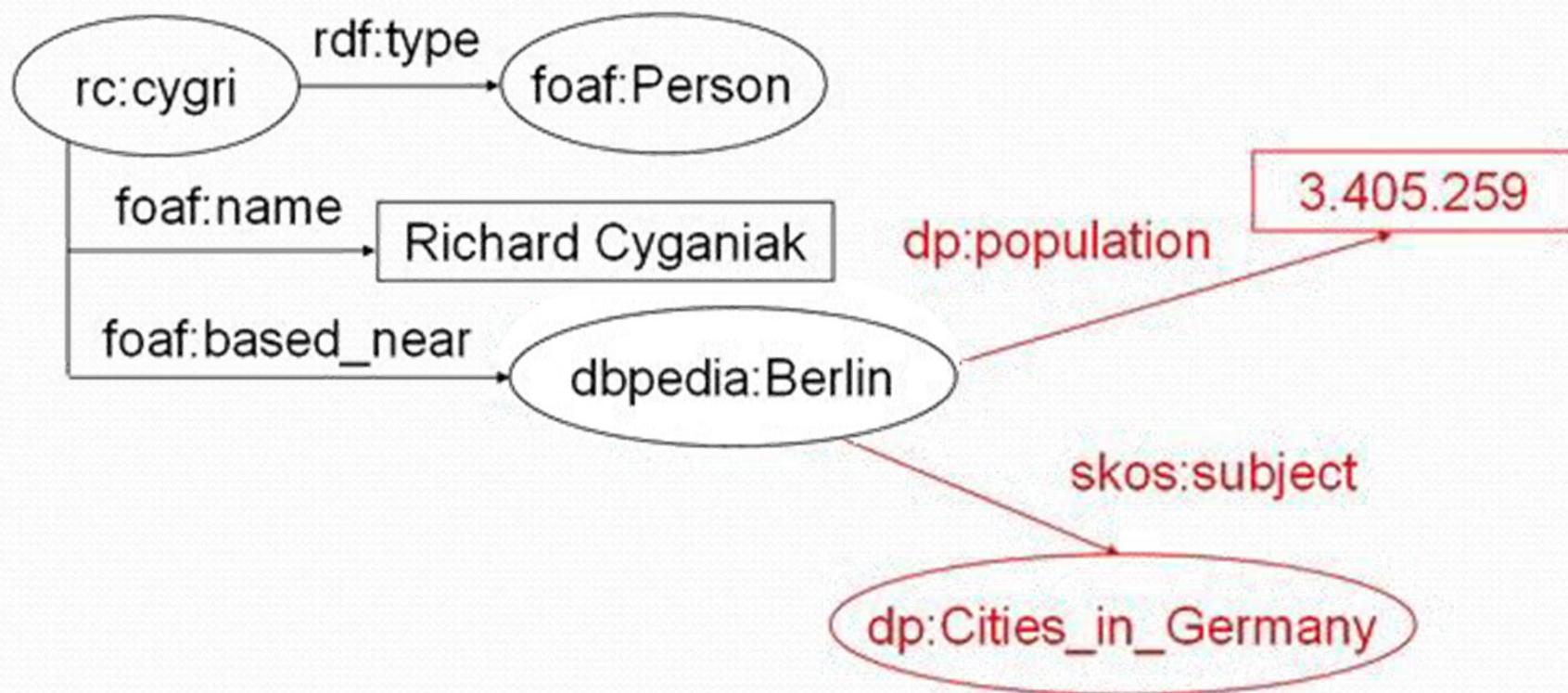
5-star data

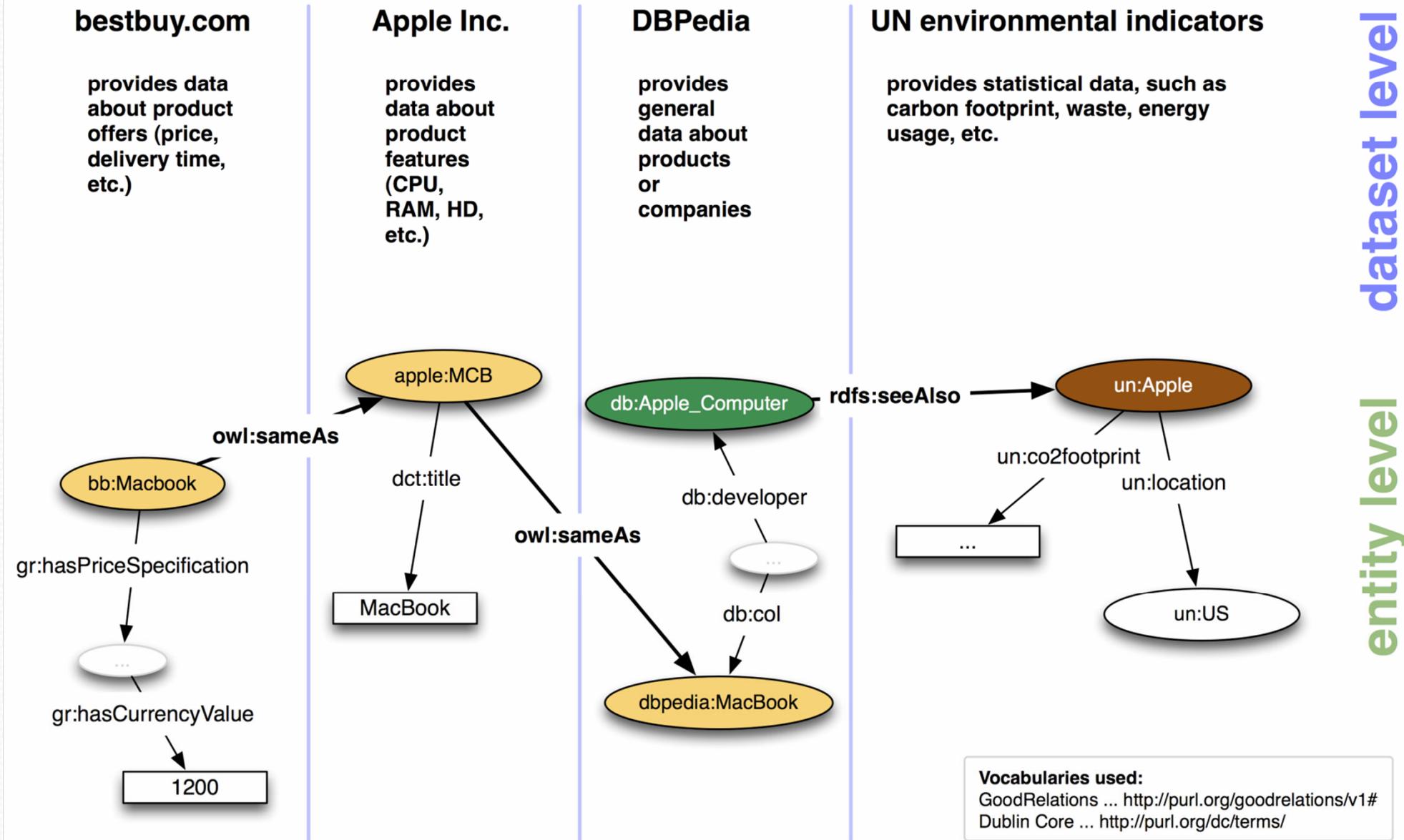
Linked Data példa

Linked Data példa

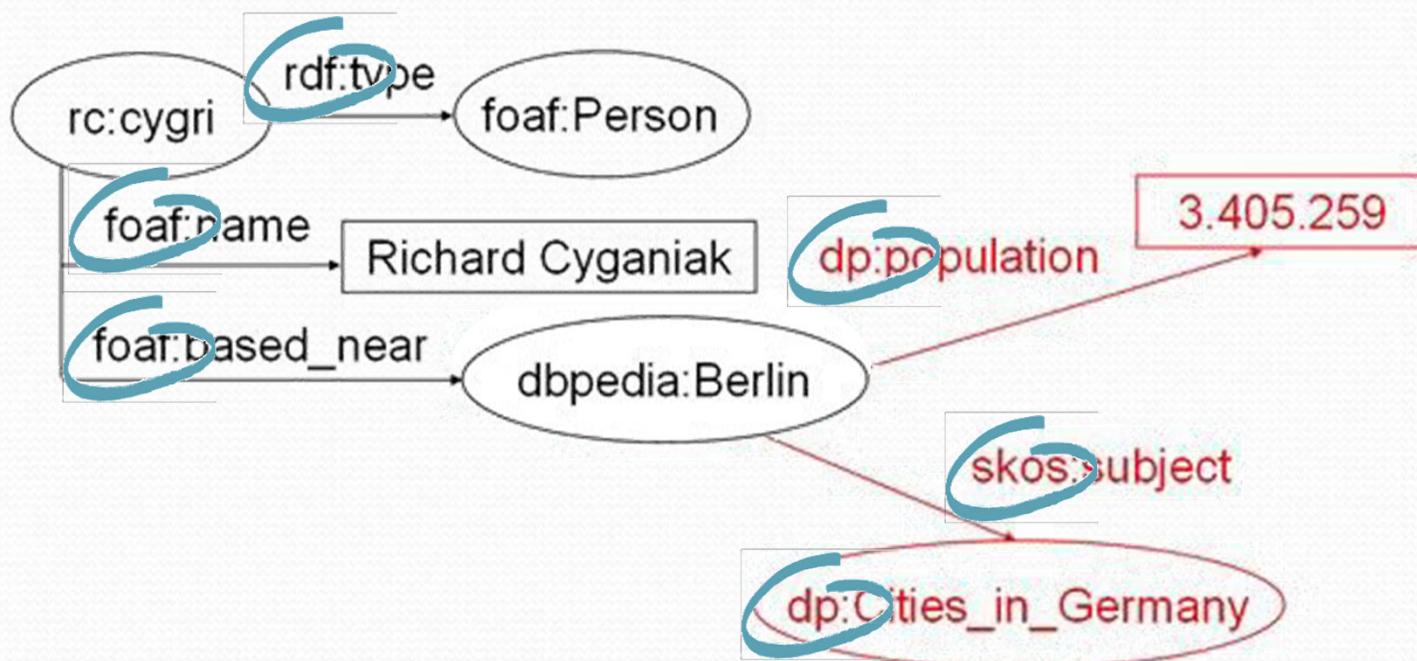

Linked Data példa

Szótárak

- Kifejezések definiálása (osztályok és tulajdonságok)
- Leggyakrabban RDFS vagy OWL leírások

DBpedia: Wikipedia adatok

Amsterdam	
	
The Keizersgracht at dusk	
Location of Amsterdam	
Coordinates:	52°22'23"N 4°53'32"E
Country	Netherlands
Province	North Holland
Government	
- Type	Municipality
- Mayor	Job Cohen ^[1] (PvdA)
- Aldermen	Lodewijk Asscher Carolien Gehrels Tjeerd Herrema Maarten van Poelgeest Marijke Vos Erik Gerritsen
- Secretary	
Area ^{[2][3]}	
- City	219 km ² (84.6 sq mi)
- Land	166 km ² (64.1 sq mi)
- Water	53 km ² (20.5 sq mi)
- Urban	1,003 km ² (387.3 sq mi)
- Metro	1,815 km ² (700.8 sq mi)
Elevation ^[4]	2 m (7 ft)
Population (1 October 2008) ^{[5][6]}	
- City	755,269
- Density	4,459/km ² (11,548.8/sq mi)
- Urban	1,364,422
- Metro	2,158,372
- Demonym	Amsterdammer
Time zone	CET (UTC+1)
- Summer (DST)	CEST (UTC+2)
Postcodes	1011 – 1109
Area code(s)	020
Website: www.amsterdam.nl	

```
@prefix dbpedia <http://dbpedia.org/resource/> .  
@prefix dbterm <http://dbpedia.org/property/> .
```

dbpedia:Amsterdam

```
dbterm:officialName "Amsterdam" ;
```

```
dbterm:longd "4" ;
```

```
dbterm:longm "53" ;
```

```
dbterm:longs "32" ;
```

```
...
```

```
dbterm:leaderTitle "Mayor" ;
```

```
dbterm:leaderName dbpedia:Job_Cohen
```

```
;
```

```
...
```

```
dbterm:areaTotalKm "219" ;
```

```
...
```

dbpedia:ABN_AMRO

```
dbterm:location dbpedia:Amsterdam ;
```

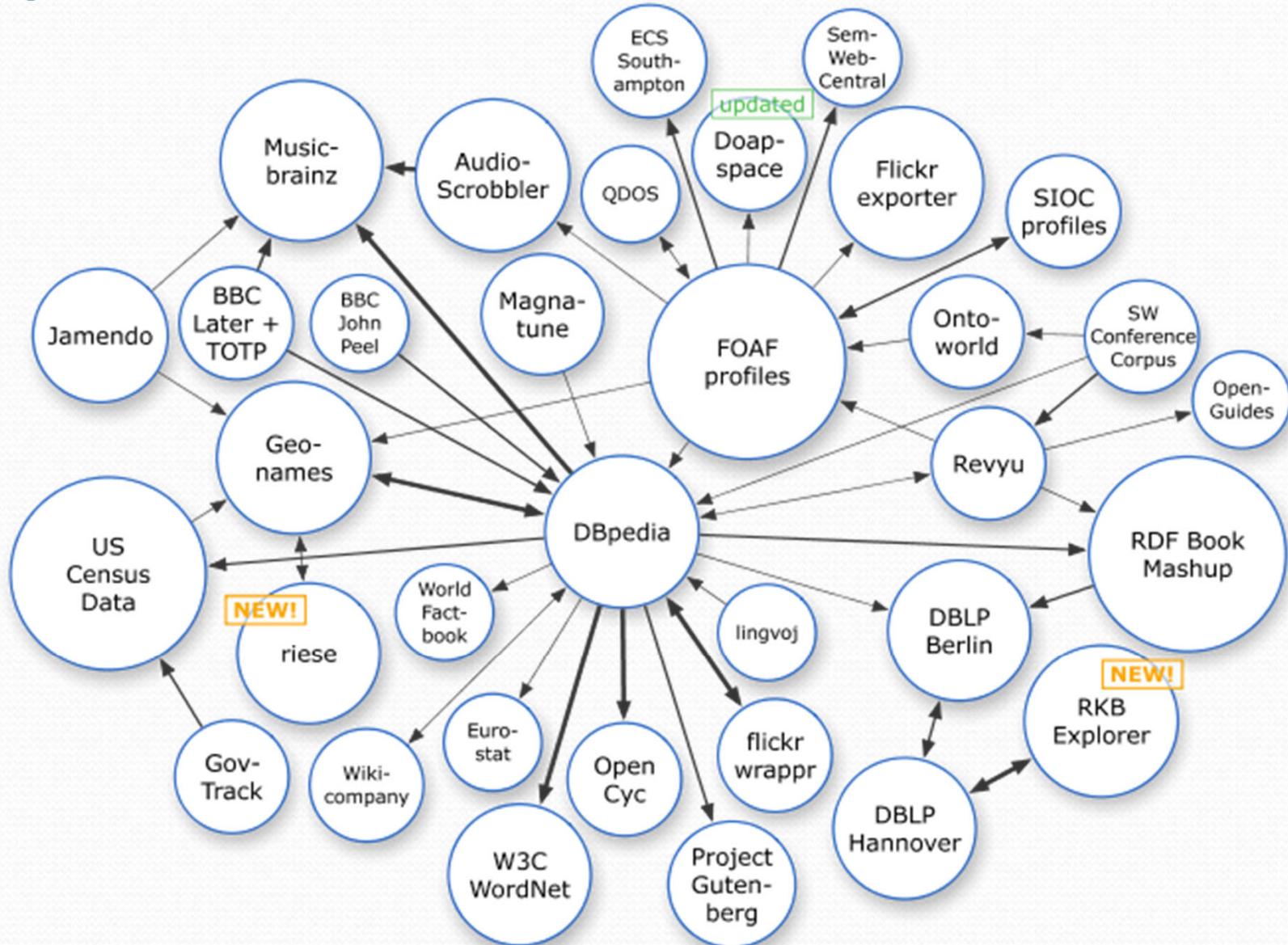
Automatikus, felderíthető kapcsolatok

```
<http://dbpedia.org/resource/Amsterdam>
  owl:sameAs <http://rdf.freebase.com/ns/...> ;
  owl:sameAs <http://sws.geonames.org/2759793> ;
  ...
```

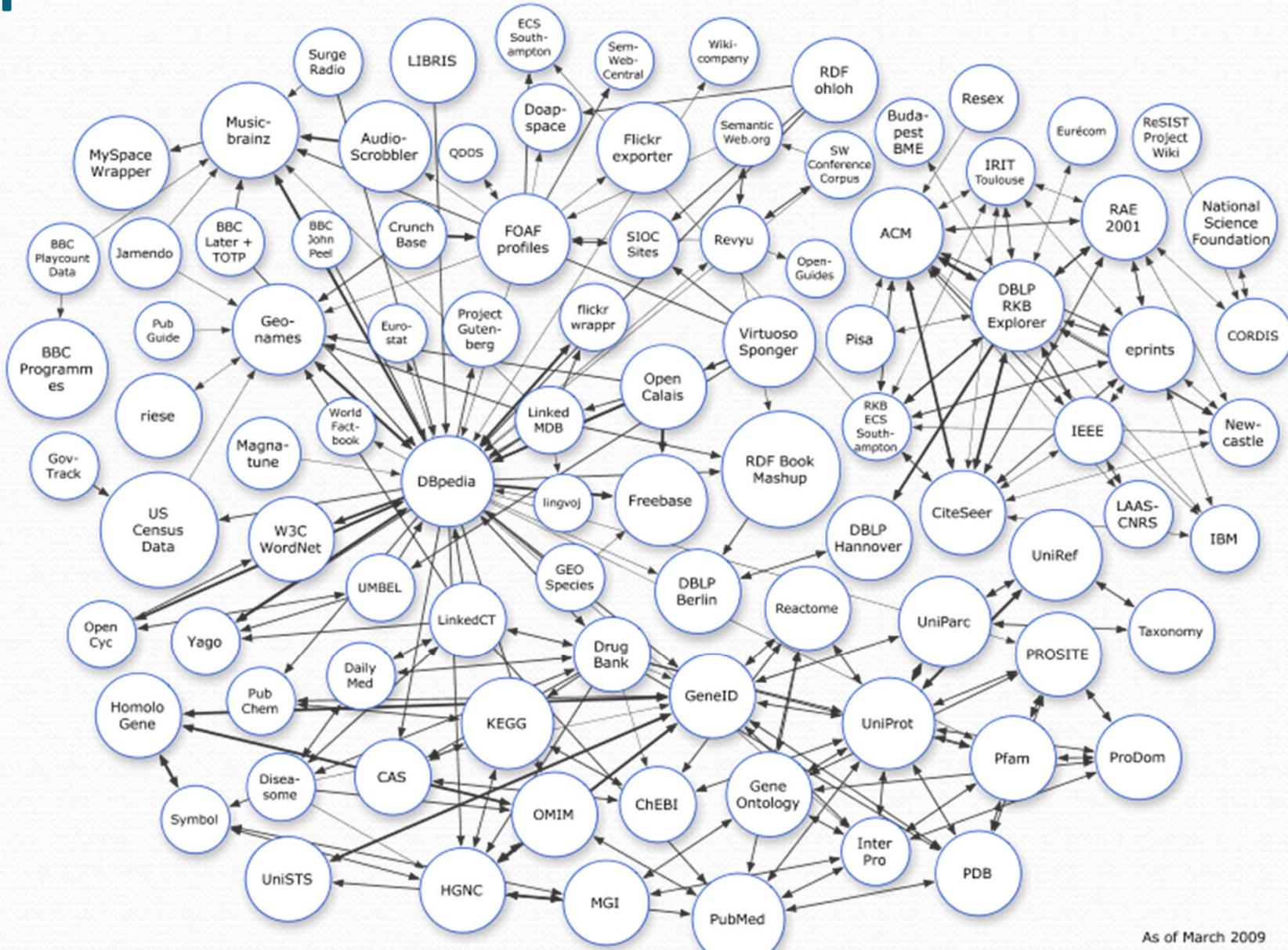
```
<http://sws.geonames.org/2759793>
  owl:sameAs <http://dbpedia.org/resource/Amsterdam>
  wgs84_pos:lat "52.3666667" ;
  wgs84_pos:long "4.8833333" ;
  geo:inCountry <http://www.geonames.org/countries/#NL> ;
  ...
```

Szolgáltatások maguk döntik el honnan gyűjtenek információt

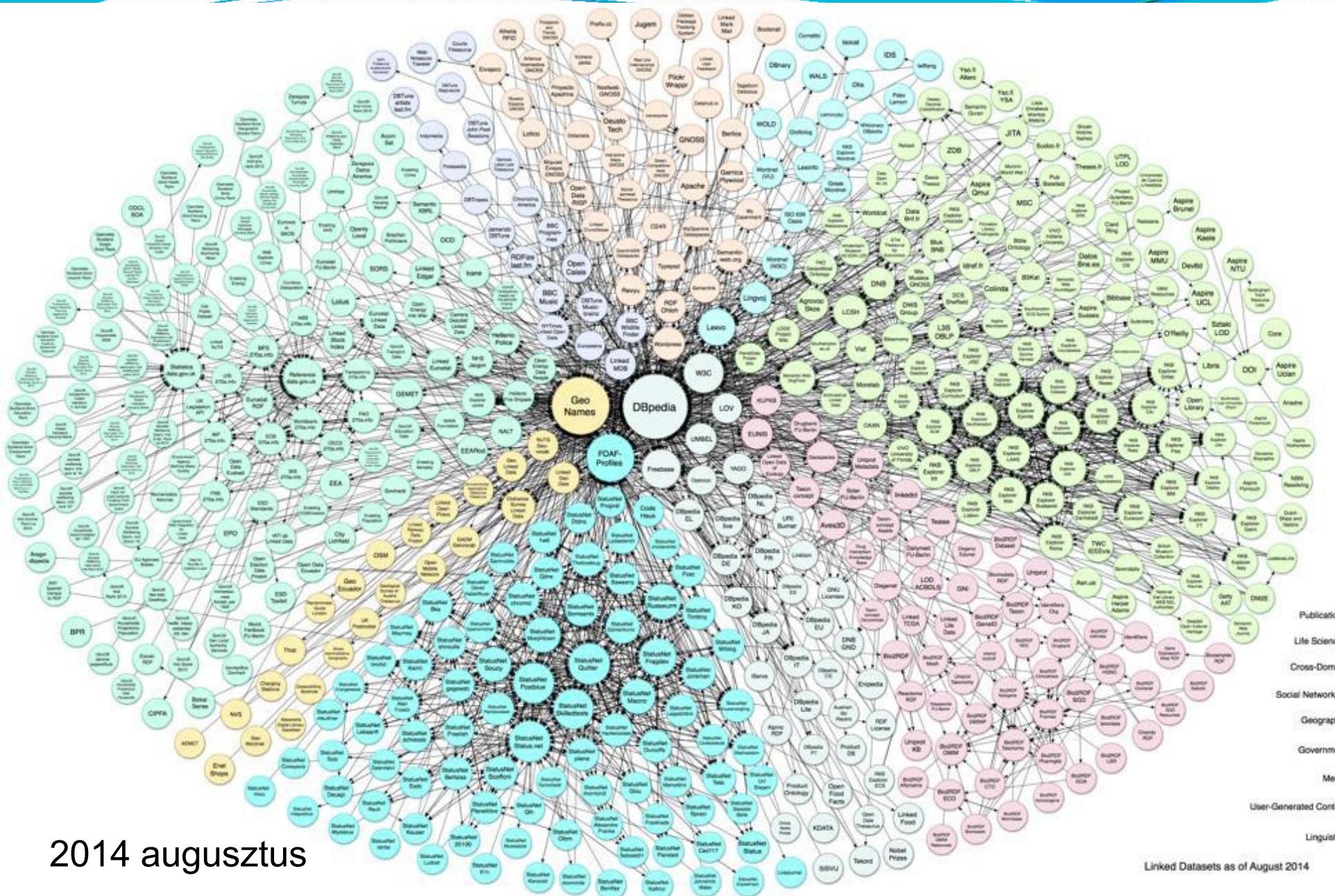
A kapcsolati felhő – kiindulás 2008

Kapcsolati felhő - 2009

As of March 2009

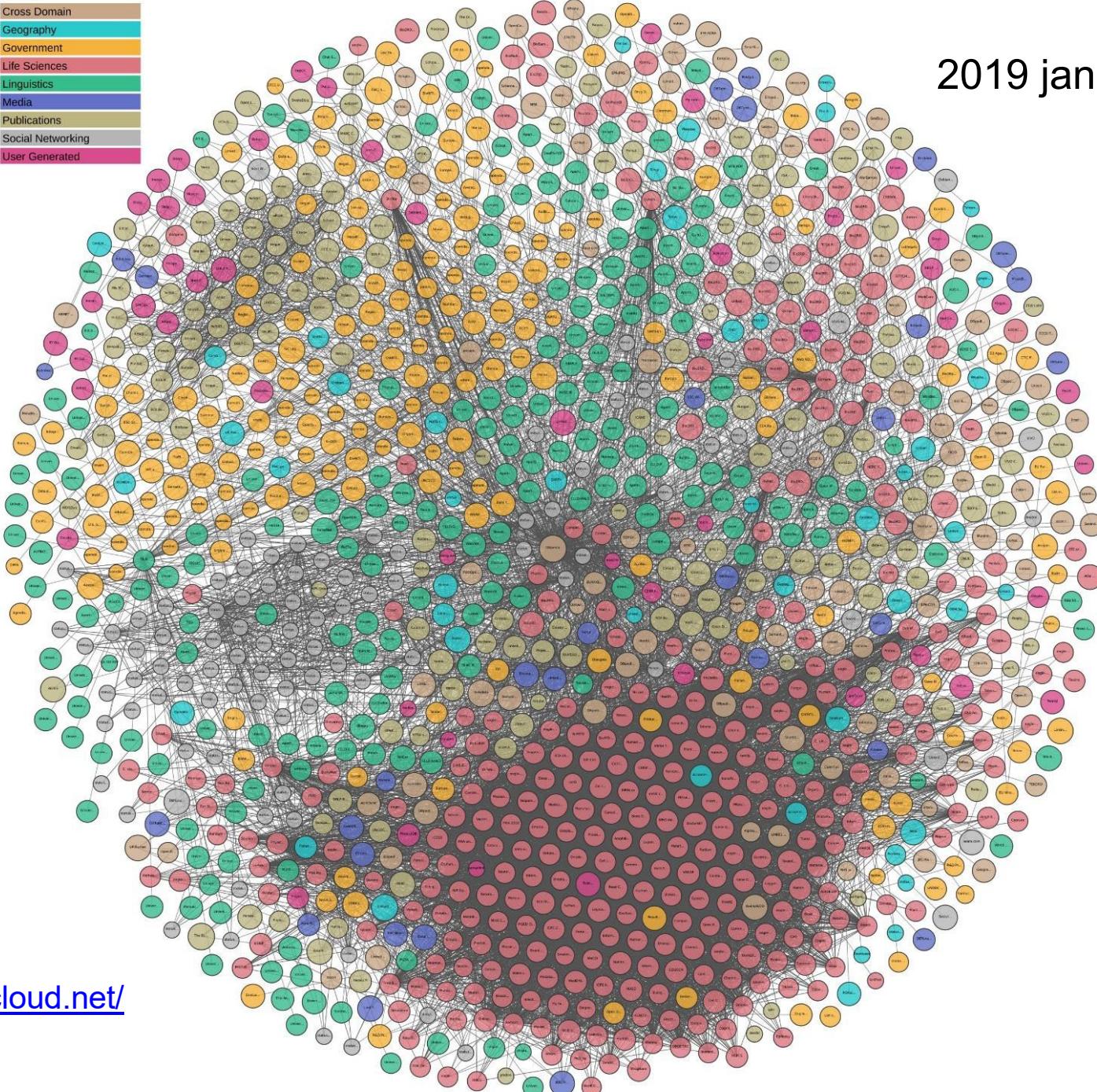
2014 augusztus

1/15/2019

2019 január

Legend

- Cross Domain
- Geography
- Government
- Life Sciences
- Linguistics
- Media
- Publications
- Social Networking
- User Generated

<https://lod-cloud.net/>

The Linked Open Data Cloud from lod-cloud.net

1/15/2019

Alkalmazások...

Alkalmazások...

Tehát mi is a Linked Data?

- A Linked Data megközelítés (szabvány) realizálja az eredeti Szemantikus Web koncepciót az összekötöttség tekintetében
- Összekapcsol információ forrásokat FOAF, RDF, OWL és egyéb formátumokban

A Linked Data szabályai

- minden adat megnevezése URI- keresztül
- A kapcsolatok URI-jai legyenek érvényes URL-ek
- Legyen egy URL lap, amely tartalmazza az URI-val hivatkozott adatot, ennek a lapnak az URL címe ne változzon
- Az adatok dokumentumokban, fájlokban legyenek elérhetőek a weben

Célok

- Számos forrás tartalmaz hasonló adatokat a weben
 - Pl.személyes adatok
- Az adatokat kössük össze fogalomtáron keresztül, számos fogalomtár egyidejű felhasználásával.
- Az eredmény egy hatalmas háló, gráf.

Fontosabb adattárak

[DBpedia](#) - a dataset containing extracted data from [Wikipedia](#); it contains about 2.18 million concepts described by 218 million triples, including abstracts in 11 different languages

[DBLP Bibliography](#) - provides bibliographic information about scientific papers; it contains about 800,000 articles, 400,000 authors, and approx. 15 million triples

[GeoNames](#) provides RDF descriptions of more than 6,500,000 geographical features worldwide.

[Revyu](#) - a Review service consumes and publishes Linked Data, primarily from [DBpedia](#).

[riese](#) - serving statistical data about 500 million Europeans (the first linked dataset deployed with [XHTML+RDFa](#))

[UMBEL](#) - a lightweight reference structure of 20,000 subject concept classes and their relationships derived from [OpenCyc](#), which can act as binding classes to external data; also has links to 1.5 million named entities from [DBpedia](#) and [YAGO](#)

[Sensorpedia](#) - A scientific initiative at [Oak Ridge National Laboratory](#) using a [RESTful](#) web architecture to link to sensor data and related sensing systems.

SKOS

Simple Knowledge Organisation Systems

Egyszerű megközelítés fogalomtárrak
összekötésére

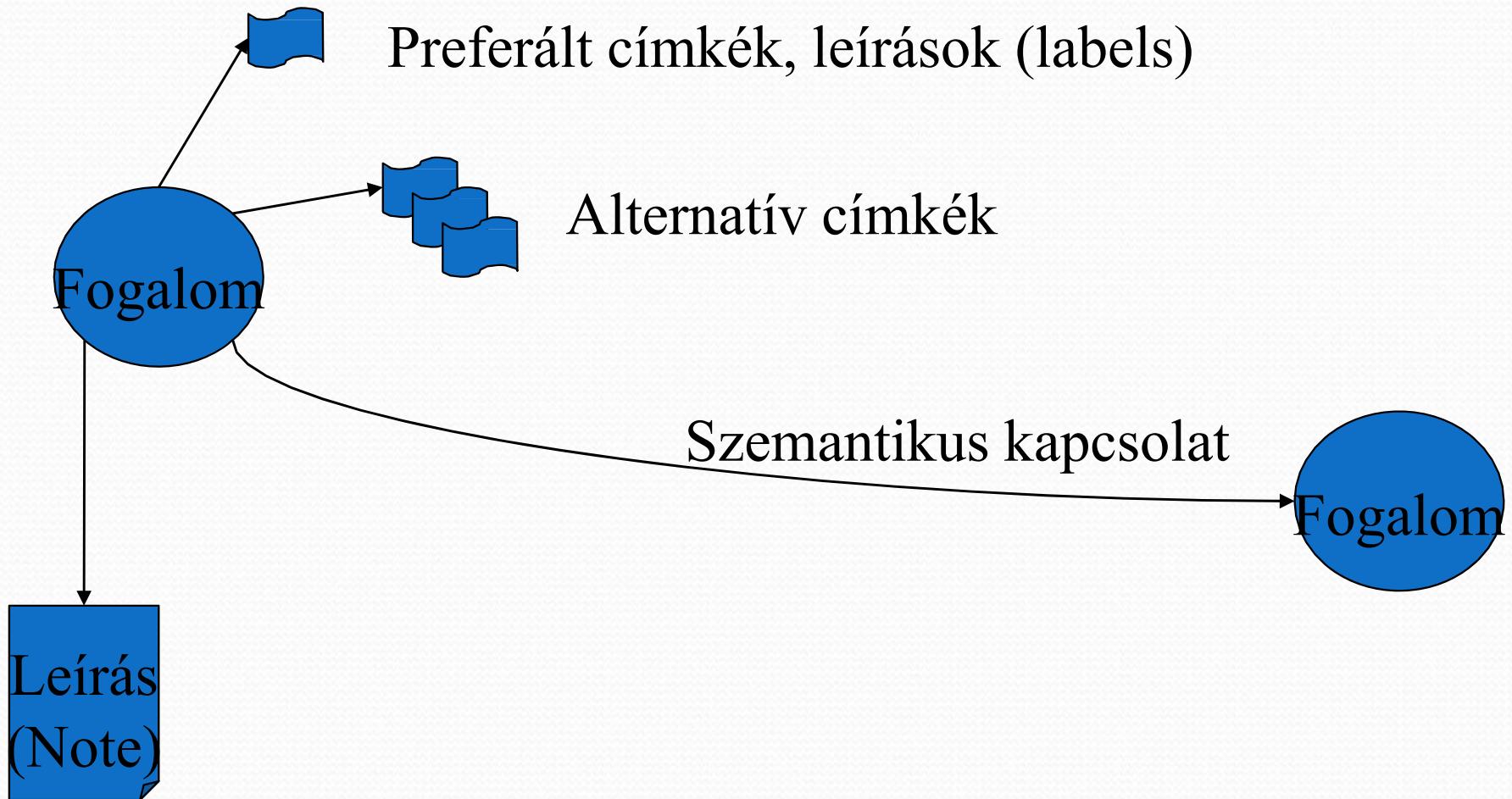
SKOS alapok

- SKOS alapvető RDF szótárak
 - Pl. DC dokumentumok meta adatai
 - Pl. VCard kontakt részletek
 - Pl. FOAF social networks
 - Pl. OWL ontológiák

Az SKOS Core és az OWL

- OWL egy W3C ajánlás, ontológiák leírására
 - Logika orientált
 - ⇒ Erős következtetés
 - ⇒ pontos szemantika
- SKOS
 - Nyelv orientált
 - ⇒ Egyszerűbb következtetés
 - ⇒ Rugalmas szemantika

SKOS alapvető elemei

Pl. definíció, szkóp, háttér információk

SKOS alapvető tulajdonságok

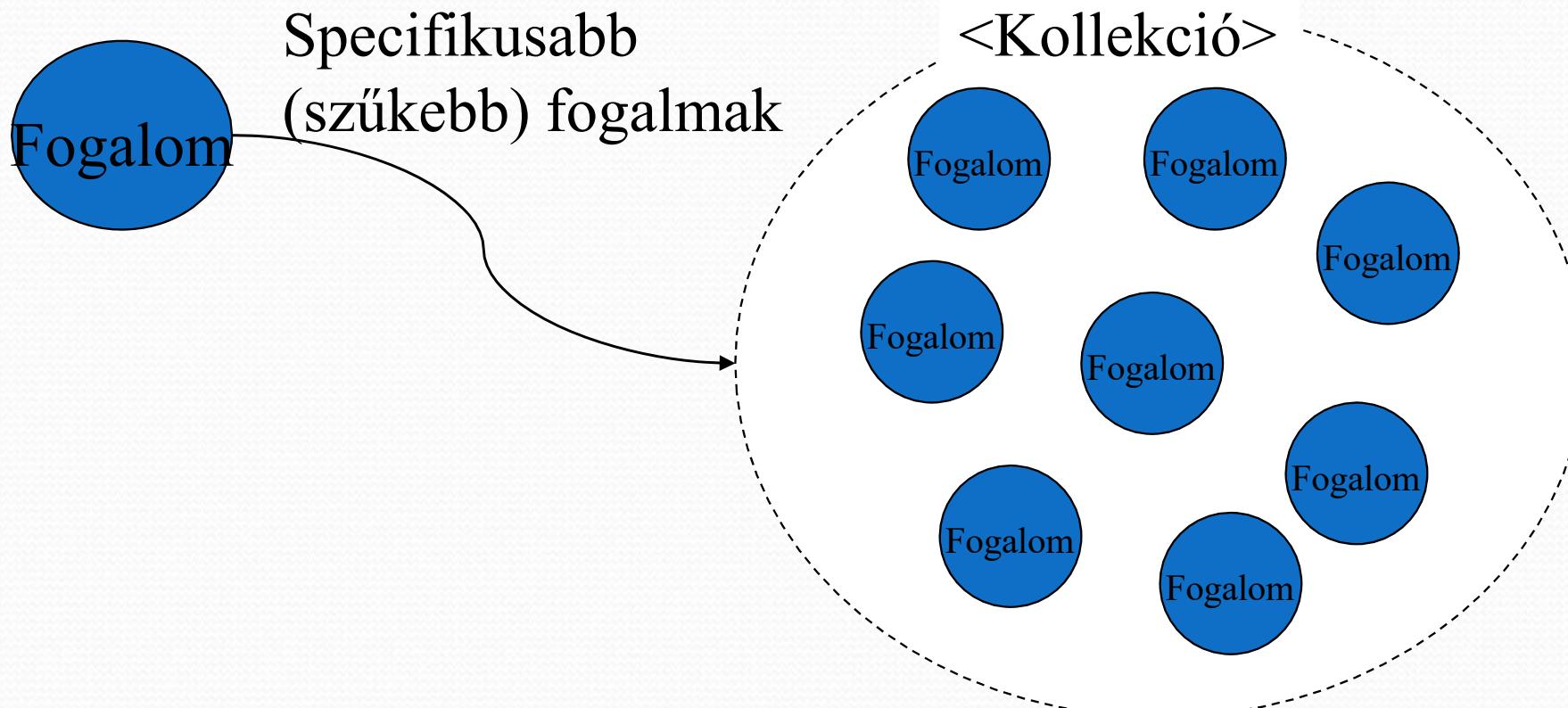
- Kiterjeszthető ...
 - Tulajdonságok és résztulajdonságok hierarchiája
 - Címkék
 - leírások
 - Egyedi relációk (általánosabb, specifikusabb fogalmak)
 - BroaderGeneric, BroaderInstantive ...
 - PartOf ...
- ⇒ Specializált alkalmazások

SKOS Core bonyolultabb elemek

- Fogalmak több sémában
 - ⇒ Virtuális sémák - nézetek
 - ⇒ Séma újrafelhasználás
 - ⇒ Sémák összekapcsolása

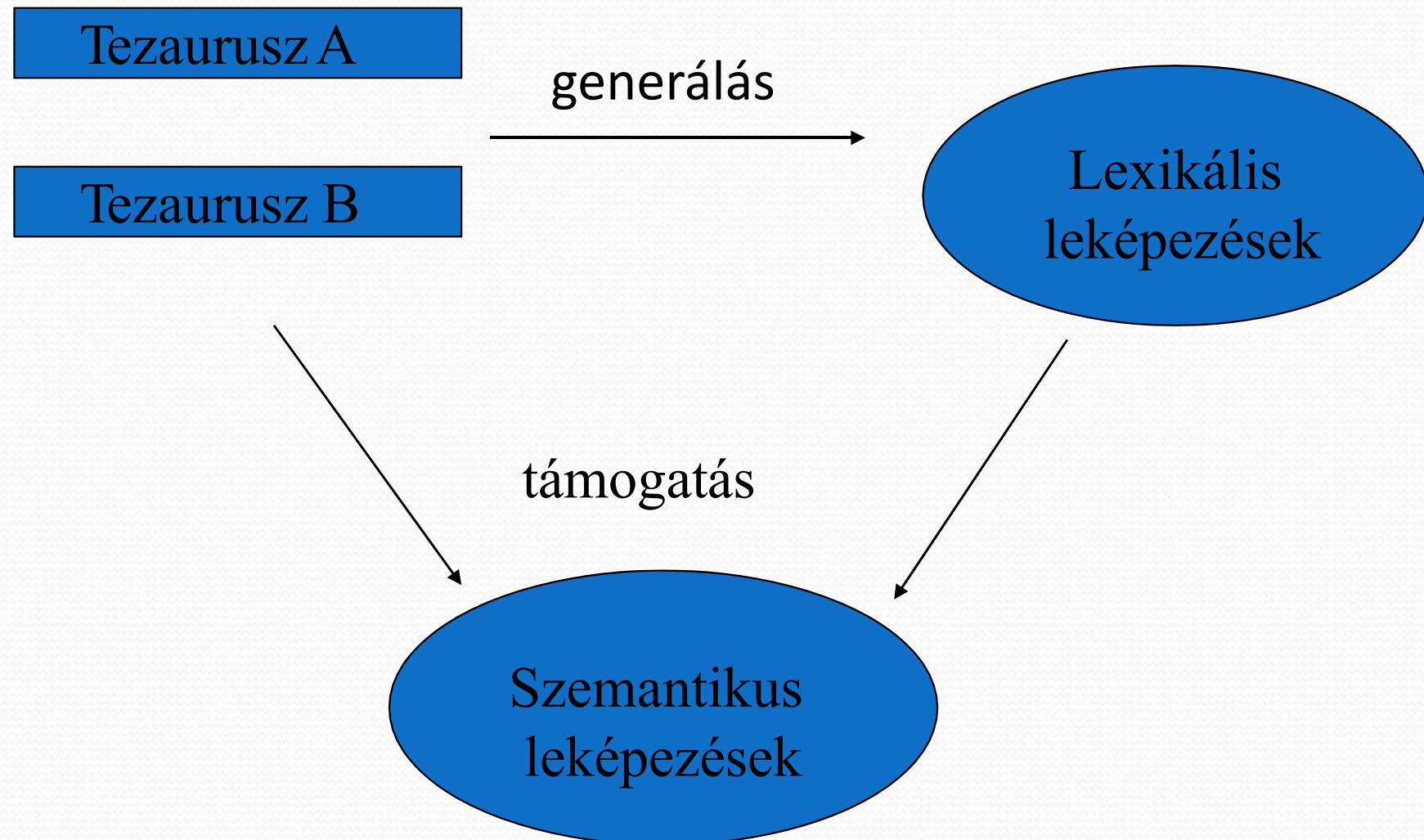
(Például SKOS alkalmazás virtuális integrációs megoldásokban.)

SKOS alapok – fogalom gyűjtemények

SKOS leképezések...

- Támogassuk a lexikális leképezéseket ...

SKOS core szótár elemel

- skos:Concept: egy OWL osztály SKOS erőforrások leírására
 - <MyConcept> rdf:type skos:Concept
- skos:prefLabel, skos:altLabel, skos:hiddenLabel példányai az owl:DatatypeProperty osztálynak (gyakorlaton Protege-ben majd vizsgáljuk)
 - <MyResource>
skos:prefLabel "animals"@en ;
skos:altLabel "fauna"@en ;
skos:hiddenLabel "aminals"@en ;
skos:prefLabel "animaux"@fr ;
skos:altLabel "faune"@fr .

SKOS core szótár elemek II.

- skos:note, skos:changeNote, skos:definition, skos:editorialNote, skos:example, skos:historyNote skos:scopeNote példányai owl:ObjectProperty osztálynak.
- Példa:
 - <MyResource> skos:note <MyNote> .
 - <Protein> rdf:type owl:Class ;
skos:definition "A physical entity consisting of a sequence of amino-acids; a protein monomer; a single polypeptide chain. An example is the EGFR protein."@en .

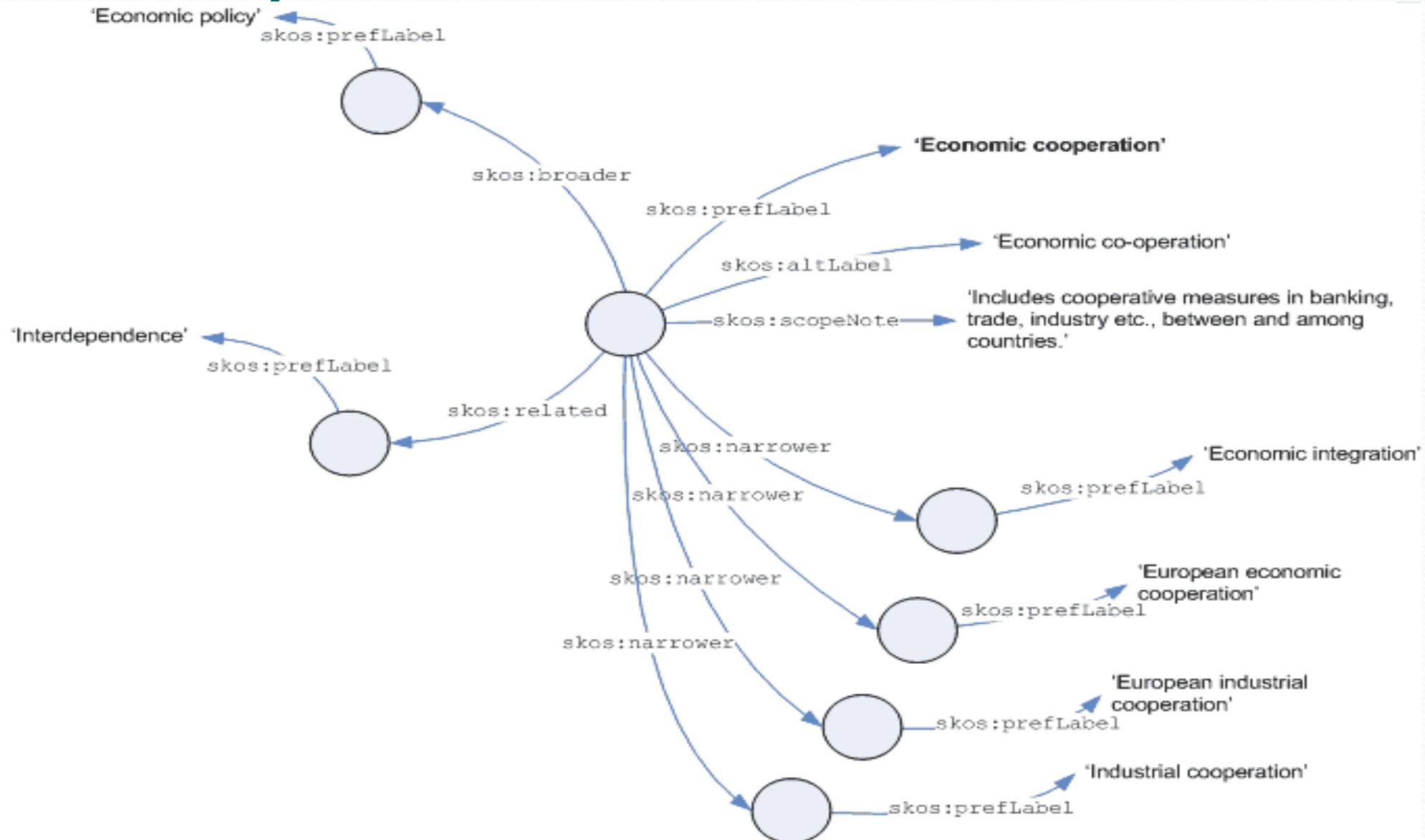
SKOS core fogalom kapcsolatok

- skos:semanticRelation, skos:broader, skos:narrower, skos:related példányai az owl:ObjectProperty osztálynak:
 - <A> skos:broader ; skos:related <C> .
 - <A> skos:broader <B,> <C> .
 skos:broader <D> .
<C> skos:broader <D> .

SKOS core további elemek

- skos:Collection, skos:OrderedCollection, skos:member, skos:memberList
 - <MyCollection> rdf:type skos:Collection ; skos:member <X> , <Y> , <Z> .
- skos:mappingRelation, skos:exactMatch, skos:broadMatch, skos:narrowMatch, skos:relatedMatch szintén owl:ObjectProperty elemek
 - <A> skos:broadMatch ; skos:relatedMatch <C> .
 - <A> skos:exactMatch <A> . skos:broadMatch . <C> skos:relatedMatch <C> .

SKOS példa

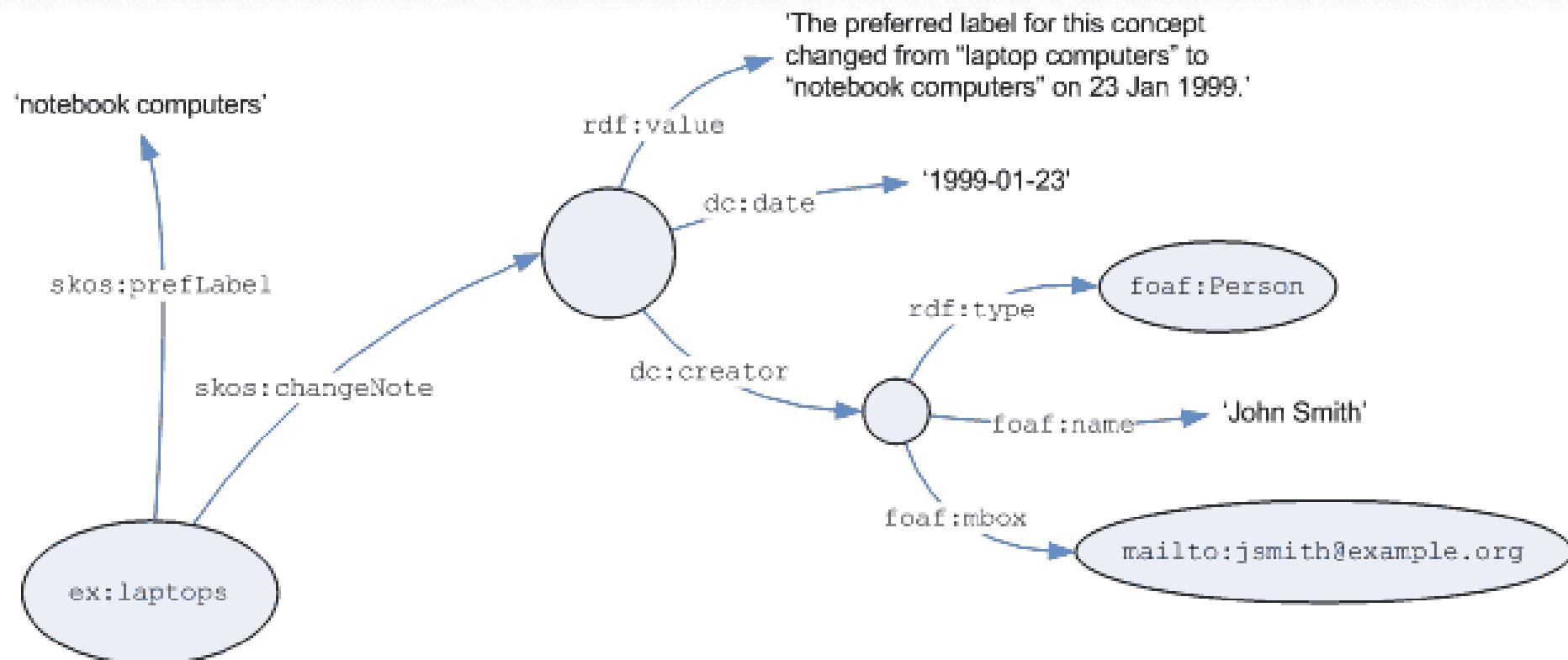

SKOS példa (xml szintaxiszal)

```
<rdf:RDF
  xmlns:rdf="http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#"
  xmlns:rdfs="http://www.w3.org/2000/01/rdf-schema#"
  xmlns:skos="http://www.w3.org/2004/02/skos/core#">

<skos:Concept rdf:about="http://www.ukat.org.uk/thesaurus/concept/1750">
  <skos:prefLabel>Economic cooperation</skos:prefLabel>
  <skos:altLabel>Economic co-operation</skos:altLabel>
  <skos:scopeNote>Includes cooperative measures in banking, trade,
    industry etc., between and among countries. </skos:scopeNote>
  <skos:inScheme rdf:resource="http://www.ukat.org.uk/thesaurus"/>
  <skos:broader rdf:resource="http://www.ukat.org.uk/thesaurus/concept/4382"/>
  <skos:narrower rdf:resource="http://www.ukat.org.uk/thesaurus/concept/2108"/>
  <skos:narrower rdf:resource="http://www.ukat.org.uk/thesaurus/concept/9505"/>
  <skos:narrower rdf:resource="http://www.ukat.org.uk/thesaurus/concept/15053"/>
  <skos:narrower rdf:resource="http://www.ukat.org.uk/thesaurus/concept/18987"/>
  <skos:related rdf:resource="http://www.ukat.org.uk/thesaurus/concept/3250"/>
</skos:Concept>
</rdf:RDF>
```

SKOS bővítése FOAF és DC névterekkel


```
prefix ex: <http://www.example.com/concepts#>
prefix rdf: <http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#>
prefix skos: <http://www.w3.org/2004/02/skos/core#>
prefix dc: <http://purl.org/dc/elements/1.1/>
prefix foaf: <http://xmlns.com/foaf/0.1/>
```

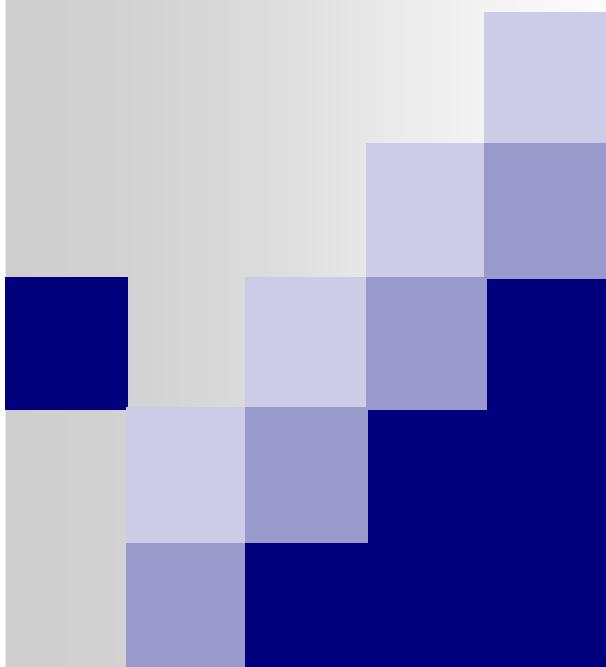
SKOS bővítése FOAF és DC elemekkel

<rdf:RDF

```
  xmlns:rdf="http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#"
  xmlns:skos="http://www.w3.org/2004/02/skos/core#"
  xmlns:dc="http://purl.org/dc/elements/1.1/"
  xmlns:foaf="http://xmlns.com/foaf/0.1/">

  <skos:Concept rdf:about="http://www.example.org/concepts#laptops">
    <skos:prefLabel>notebook computers</skos:prefLabel>
    <skos:changeNote rdf:parseType="Resource">
      <rdf:value>The preferred label for this concept changed from 'laptop
                  computers' to 'notebook computers' on 23 Jan 1999.</rdf:value>
    <dc:creator>
      <foaf:Person>
        <foaf:name>John Smith</foaf:name>
        <foaf:mbox rdf:resource="mailto:jsmith@example.org"/>
      </foaf:Person>
    </dc:creator>
    <dc:date>1999-01-23</dc:date>
  </skos:changeNote>
</skos:Concept>

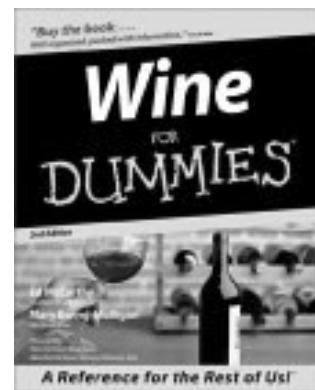
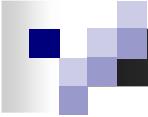
</rdf:RDF>
```


Ontológiák építése

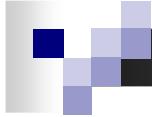
Ontology Engineering

A Protege OWL eszköz modellezéshez javasolt módszertan és példák áttekintése a labor előtt
(forrás: www.protege.stanford.edu)

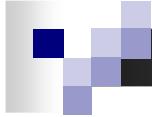
Ontológia borokról és ételekről

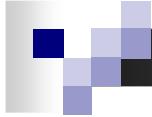
Vázlat

- Mi is az ontológia?
- Miért fejlesszünk ontológiákat?
- Ontológiák építése lépésről lépésre
- Alaposabb elemzés: problémák és megoldások
- Ontológiák a szemantikus web eszközeivel
- Ontológiák fejlesztésének jelenlegi irányai

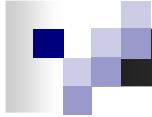
Mi az ontológia?

- Az ontológia egy tárgyterület explicit leírása:
 - Fogalmak
 - Fogalmak attribútumai és jellemzői
 - Attribútumok és jellemzők kényszerei
 - Egyedek
- Az ontológia tartalma
 - Közös szótár
 - Egy megosztható értelmezés

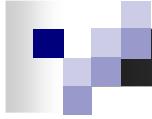
Ontológia példák

- Weben elérhető taxonómiák
 - Yahoo! kategóriák
- On-line boltok kategóriái
 - Amazon.com termék katalógus
- Tárgyterület függő standard terminológiák
 - Unified Medical Language System (UMLS)
 - UNSPSC – termékek és szolgáltatások terminológiái

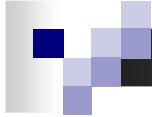
Vázlat

- Mi is az ontológia?
- Miért fejlesszünk ontológiákat?
- Ontológiák építése lépésről lépésre
- Alaposabb elemzés: problémák és megoldások
- Ontológiák a szemantikus web eszközeivel
- Ontológiák fejlesztésének jelenlegi irányai

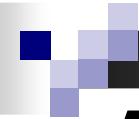
Miért fejlesszünk ontológiát

- Az információk struktúrájáról lévő értelmezés megosztása
 - emberek között
 - szoftver ágensek között
- Egy tárgyterületről leírt ismeretek újrafelhasználhatóságának biztosítása
 - elkerüljük a kerék újrafelfedezését
 - standardok bevezetése a osztott feladatmegoldás támogatásához

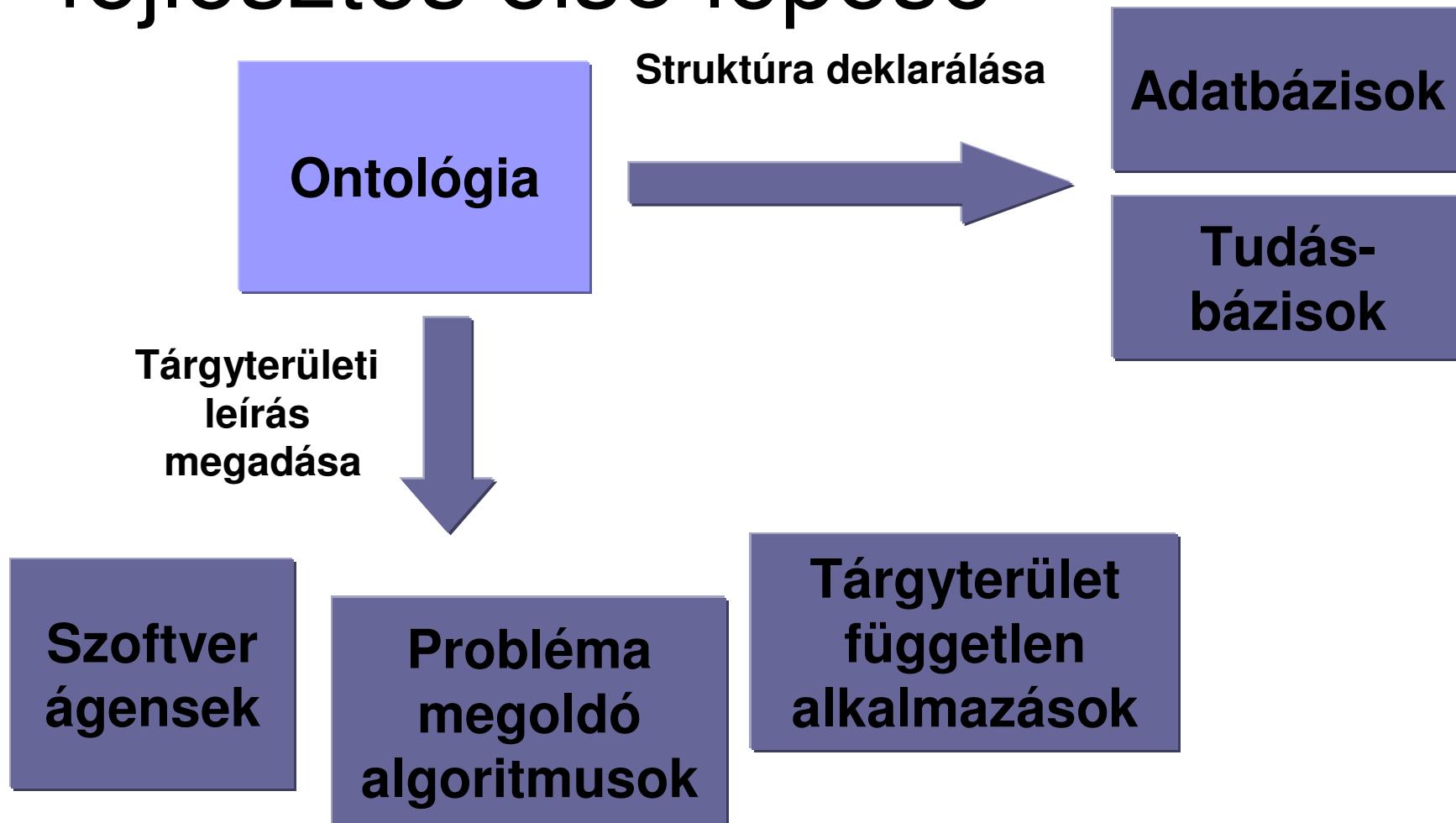

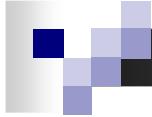
További érvek

- Tárgyterületi feltételezések explicit leírása
 - könnyebb változatathatóság a tárgyterület leírásában
 - Könnyebb megérteni és módosítani az öröklött információkat
- Tárgyterületi tudás szétválasztása a működéssel kapcsolatos tudástól
 - A tárgyterületi és operatív tudás újrafelhasználhatósága külön-külön (kényszerekkel leírt konfigurációk)

Az ontológia van amikor a fejlesztés első lépése

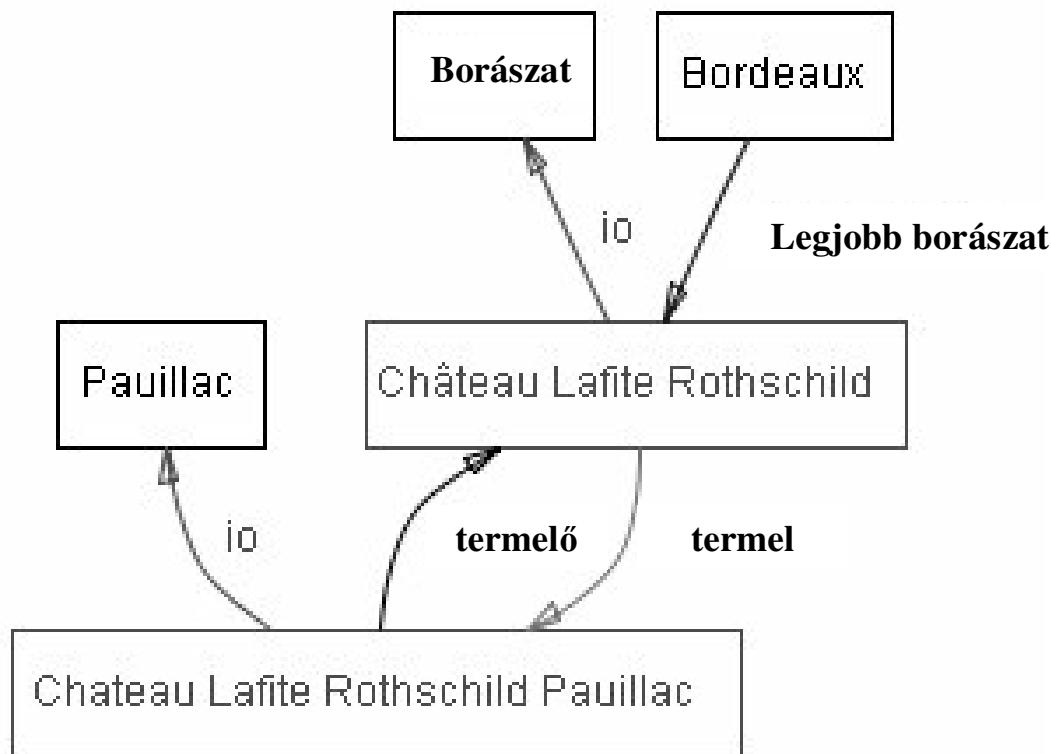

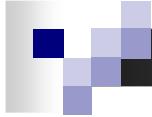

Vázlat

- Mi is az ontológia?
- Miért fejlesszünk ontológiákat?
- Ontológiák építése lépésről lépésre
- Alaposabb elemzés: problémák és megoldások
- Ontológiák a szemantikus web eszközeivel
- Ontológiák fejlesztésének jelenlegi irányai

Borok és borászatok

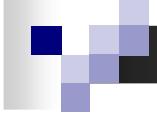
Ontológia fejlesztési folyamat

Fontosabb lépések:

Valóságban egy iteratív folyamat:

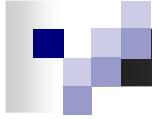
Ontológi építés vs. objektumorientált programstruktúrák

Ontológia

- a világ struktúrájának jellemzése
- fogalmak struktúrája
- nem foglalkozunk a fizikai reprezentációval

Egy OO osztály struktúra

- Az adat és a kód struktúrájának leírása
- Viselkedés struktúrája (metódusok)
- Az adatok fizikai reprezentációjának leírása (long int, char, etc.)

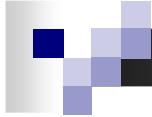
Eszközök (előzetes)

■ Protege 2000:

- Grafikus ontológia fejlesztő eszköz
- Gazdag tudás modell támogatása
- Nyitott forráskód, szabadon elérhető
(<http://protege.stanford.edu>)

■ Más eszközök:

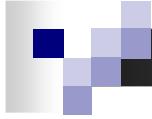
- Ontolingua és Chimaera
- OntoEdit
- OilEd

Tárgyterület és látókör meghatározása

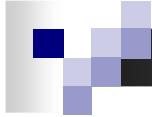

- Ontológia tárgyterületének megválasztása?
 - Mire kívánjuk használni az ontológiát?
 - Milyen típusú kérdésekre kell tudni választ adni (kompetencia kérdések)?
- A fejlesztés ideje alatt ezekre a kérdésekre adott válaszok változhatnak*

Kompetencia kérdések

- Milyen jellemzők alapján választunk bort?
- A bordói borok vörös vagy fehér borok?
- A Cabernet Savignon illik-e halételhez?
- Mi a legjobb választása sült húsokhoz?
- A bor milyen jellemzői befolyásolják, hogy illik-e egy ételtípushoz?
- Változik-e egy bor íze, testessége az évjárat függvényében?
- Melyek voltak Napa Zinfandel legjobb évjáratai?

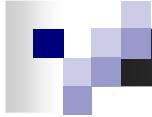

Újrafelhasználhatóság

■ Miért fontos az újrafelhasználhatóság?

- ráfordítások csökkentése
- más ontológiákat használó eszközökkel kooperálás
- Olyan ontológiákat használhassunk, amelyek igazolhatóak más alkalmazások által

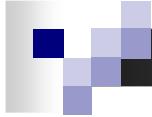
Mit akarunk újrafelhasználni?

■ Ontológia könyvtárak

- DAML ontológia könyvtár (www.daml.org/ontologies)
- Ontolingua könyvtár
(www.ksl.stanford.edu/software/ontolingua/)
- Protégé ontológia könyvtár (protege.stanford.edu/plugins.html)

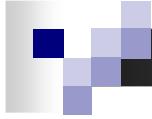
■ Felsőbb ontológiák

- IEEE Standard Upper Ontology (suo.ieee.org)
- Cyc (www.cyc.com)

Mit akarunk újrafelhasználni?(II)

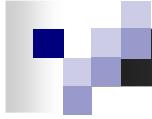
- Általános ontológiák
 - DMOZ (www.dmoz.org)
 - WordNet (www.cogsci.princeton.edu/~wn/)
- Tárgyterületi ontológiák
 - UMLS Semantic Net
 - GO (Gene Ontology) (www.geneontology.org)

Fontos termek felsorolása

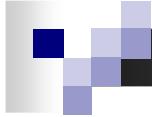
- Mik azok a termek amiket használni akarunk?
- Milyen tulajdonságai vannak ezeknek?
- Mit akarunk ezekről kijelenteni?

Termek felsorolása – A bor ontológia

*wine, grape, winery, location,
wine color, wine body, wine flavor, sugar
content*

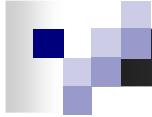
*white wine, red wine, Bordeaux wine
food, seafood, fish, meat, vegetables,
cheese*

Osztályhierarchia definiálása

- Egy osztály egy fogalmat jelöl
 - Borok osztálya
 - Borászatok osztálya
 - Vörös borok osztálya
- Egy osztály hasonló tulajdonságú elemek gyűjteménye
- Osztály példányok
 - Egy pohár burgundi vörösbor

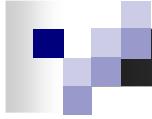

Öröklődés osztályok között

- Taxonómiai hierarchiába rendeződnek az osztályok (subclass-superclass)
- IS-A hierarchia:

Egy példány tekinthető egy alosztálynak

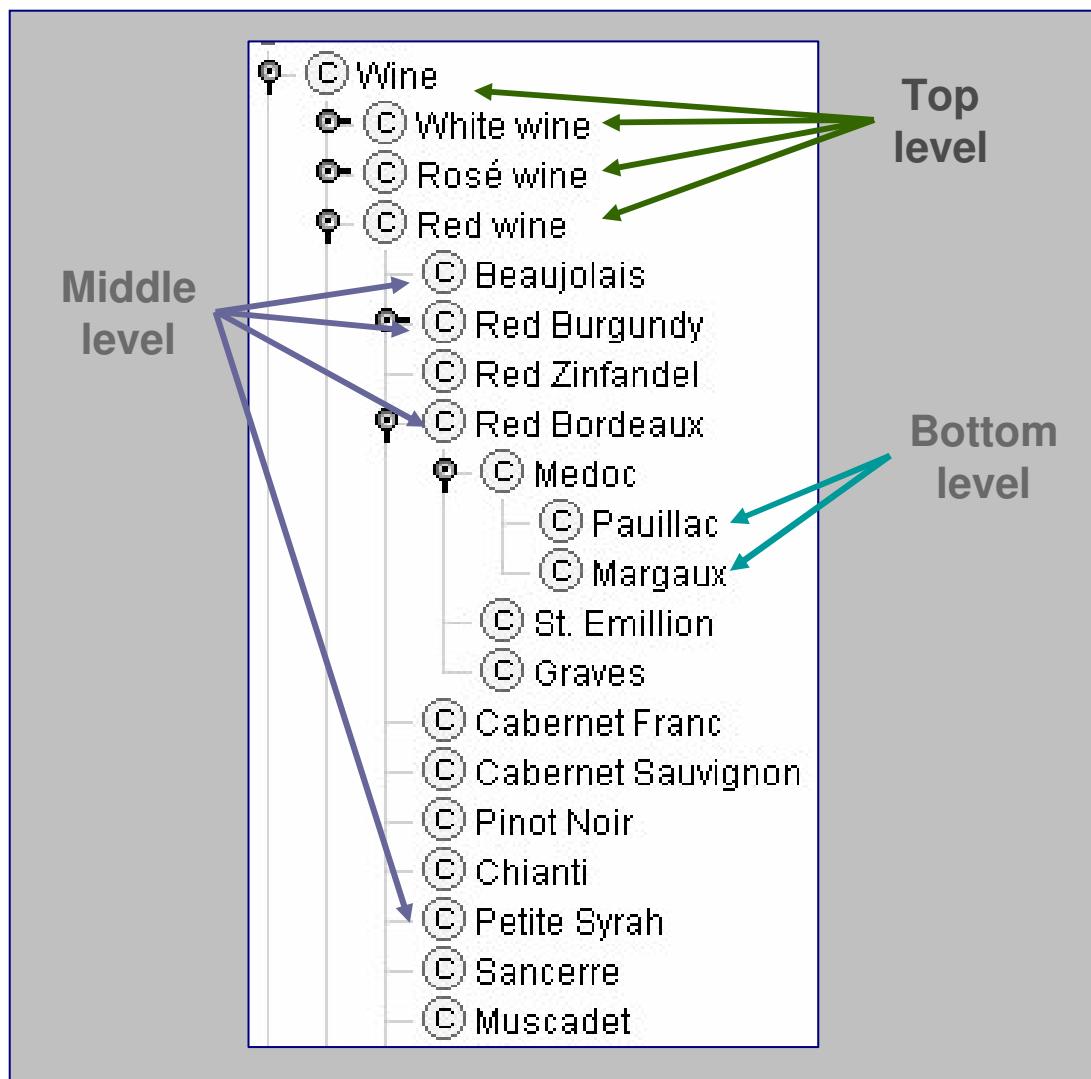
- Az osztályokat halmazokként is definiálhatjuk, egy alosztály egy részhalmaz

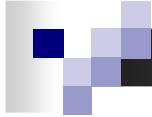

Öröklődés - Példa

- Az alma a gyümölcsök egy alosztálya
Every apple is a fruit
- Vörös borok a borok alosztálya
Every red wine is a wine
- Chianti bor a vörös borok egy alosztálya
Every Chianti wine is a red wine

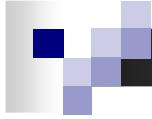
Hierarchia szintek

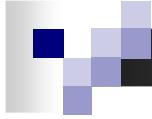
Fejlesztési megközelítések

- top-down – általános elemeket definiálunk először és aztán specializáljuk ezeket
- bottom-up – a legspecifikusabb fogalmakat definiáljuk és aztán megkeressük az összetartozásokat
- kombinált – a legtipikusabb elemeket megkeressük, ezt általánosítjuk, majd ezek speciális példányait is bevesszük

Dokumentáció

- Osztályokat (és slot-okat) rendszerint dokumentáljuk
 - Osztály leírása természetes nyelven
 - Tárgyterületi feltételezések felsorolása
 - Szinonímák felsorolása
- Az osztályok és slot-ok dokumentálása hasonlóan fontos mint a programkód kommentezése!

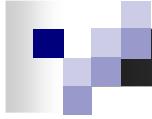

Osztályok tuéajdonságainak definiálása –slot-ok

Az osztályok slot-jai a példányok attribútumait és a példányok relációit írják le.

Each wine will have color, sugar content, producer, etc.

Tulajdonságok (Slot)

■ Tulajdonság típusok

- “belső” tulajdonságok: bor zamata és színe
- “külső” tulajdonságok: a bor neve ás ára
- részek: egy étel össztevői
- Más objektumokhoz kapcsolatok: a bor készítője (borászat)

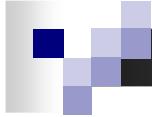
■ Egyszerű és összetett tulajdonságok

- Egyszerű tulajdonságok (attribútumok): egyszerű értékeket tartalmaznak (stringek, számok)
- Összetett tulajdonságok: tartalmaznak (vagy hivatkoznak) más objektumokat

A bor osztály attribútumai

Template Slots				Y	M	C	X	+	-
Name	Type	Cardinality		Other Facets					
S body	Symbol	single		allowed-values={FULL,MEDIUM,LIGHT}					
S color	Symbol	single		allowed-values={RED,ROSÉ,WHITE}					
S flavor	Symbol	single		allowed-values={DELICATE,MODERATE,STRONG}					
S grape	Instance	multiple		classes={Wine grape}					
S maker ^I	Instance	single		classes={Winery}					
S name	String	single							
S sugar	Symbol	single		allowed-values={DRY,SWEET,OFF-DRY}					

Protégé-2000)

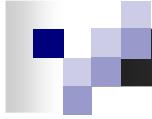
Attribútum és osztály öröklődés

- Egy alosztály megörököl minden attribútumot

Ha a bornak van színe és zamata, akkor a vörösbornak is van színe és zamata.

- Ha több szülőosztálya van egy osztálynak,akkor megörökli mindegyik szülő tulajdonságait

Egy portói bor desszert bor is és vörös bor is.

Tulajdonság kényszerek

- Tulajdonság kényszerek (facets) leírják vagy korlátozzák a felvehető értékek körét

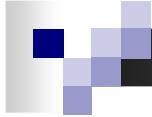
A bor neve egy string

A bor gyártója egy példánya a Borászat osztálynak

Egy borászat pontosan egy helyhez tartozik

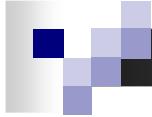
Kényszerek a bor osztályhoz

Template Slots				V	V _c	C	X	+	-
Name	Type	Cardinality	Other Facets						
S body	Symbol	single	allowed-values={FULL,MEDIUM,LIGHT}						
S color	Symbol	single	allowed-values={RED,ROSÉ,WHITE}						
S flavor	Symbol	single	allowed-values={DELICATE,MODERATE,STRONG}						
S grape	Instance	multiple	classes={Wine grape}						
S maker ^I	Instance	single	classes={Winery}						
S name	String	single							
S sugar	Symbol	single	allowed-values={DRY,SWEET,OFF-DRY}						

Tipikus kényszerek

- Slot számosság – a felvehető értékek száma
- Slot érték típus – a felvehető érték típusa
- Minimum és maximum értékek – értékkészlet
- Alapértelmezett érték – a slot által felvett érték, ha nem definiálják máshogy.

Tipikus kényszerek: Slot számosság

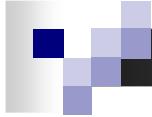
■ Számosság

- Az N számosság azt jelzi, hogy a slot-nak N értéke kell, hogy legyen

■ Minimum számosság

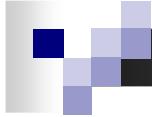
- Általában az 1 érték azt jelzi, hogy kell, hogy legyen egy értéke
- A 0 érték azt jelzi, hogy a minimum számosság tetszőleges

■ Maximum számosság

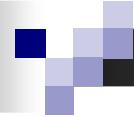
Tipikus kényszerek: Érték típus

- String: “Château Lafite”
- Szám: 15, 4.5
- Boolean: igaz vagy hamis
- Enumeráció: megengedett értékek lista (magas, közepes, alacsony)
- Komplex típusok: egy másik osztály példánya
 - Meg kell adni az osztályt, amihez a példány tartozik
A bot osztály gyártó slot-ja a borászatok közül veszi fel értékét

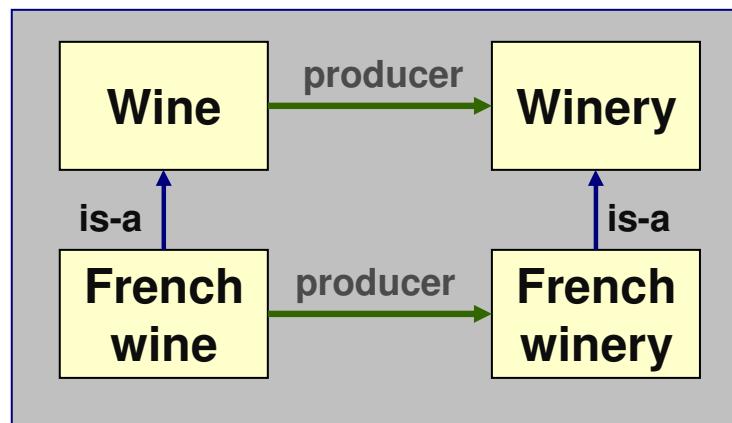
Tárgyterület és értékészlet

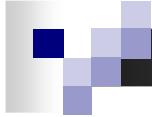
- Tárgyterület (Domain) – az osztály(ok), mi tartalmazza a tulajdonságot
 - Pontosabban: osztálypéldányok, amik felvehetik az értéket
- Értékkészlet (Range)– az osztály, amhez a rekesz tartozik

Kényszerek és öröklődés

- Egy alosztály örökli a tulajdonságot a szülőosztálytól
- Egy alosztály felülírhatja a kényszereket, hogy szűkítse az értékkészletet

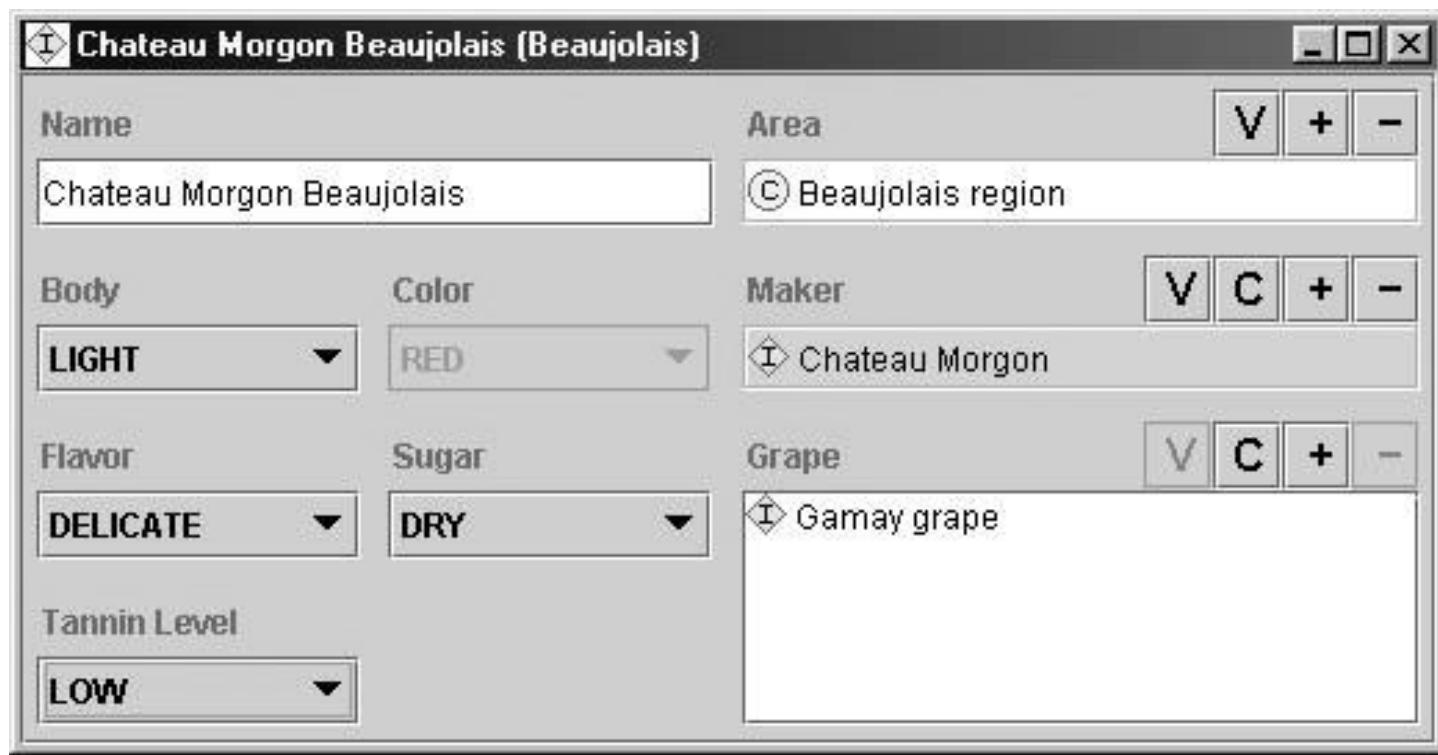

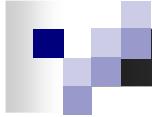
Példányok létrehozása

- Egy osztály példányának létrehozása
 - Az osztály és bármely szülőosztály a példány közvetlen típusa lesz
- Attribútum értékek meghatározása a példányokhoz
 - Az értékeknek teljesíteniük kell a rájuk vonatkozó ékényszereket

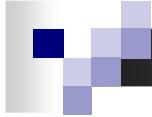
Egy példány létrehozása

Vázlat

- Mi is az ontológia?
- Miért fejlesszünk ontológiákat?
- Ontológiák építése lépésről lépésre
- Alaposabb elemzés: problémák és megoldások
- Ontológiák a szemantikus web eszközeivel
- Ontológiák fejlesztésének jelenlegi irányai

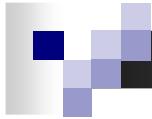
Osztályok és hierarchiák tervezése

- Fontos:

- Nincs egy egyetlen helyes osztályozása
 - De vannak iránymutatások

- Ellenőrző kérdés:

“Egy osztály minden példánya tagja-e az összes szülőosztálynak?”

Az osztályhierarchia tranzitivitása

■ Az is-a kapcsolat tranzitív:

B is-a A

C is-a B

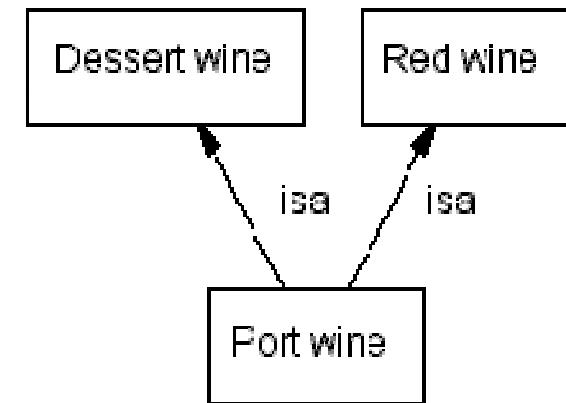
C is-a A

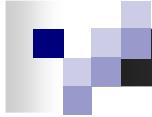
■ Egy közvetlen szülőosztály a legközelebbi szülőosztály

Többszörös öröklődés

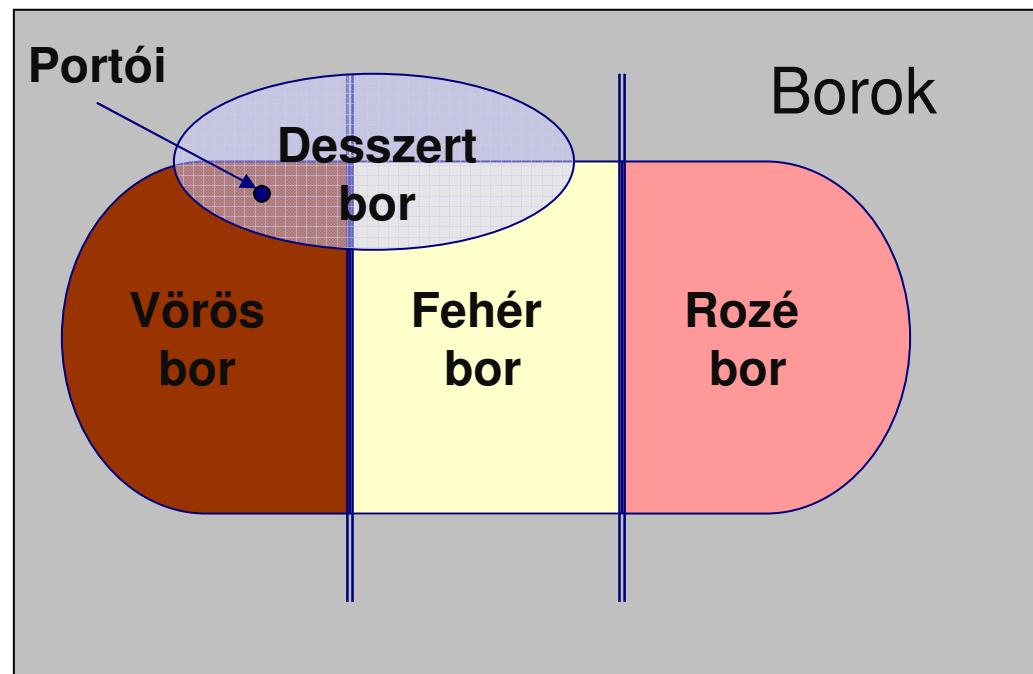
- Egy osztálynak több mint egy szülőosztálya létezhet
- A konfliktusok feloldása nehéz probléma

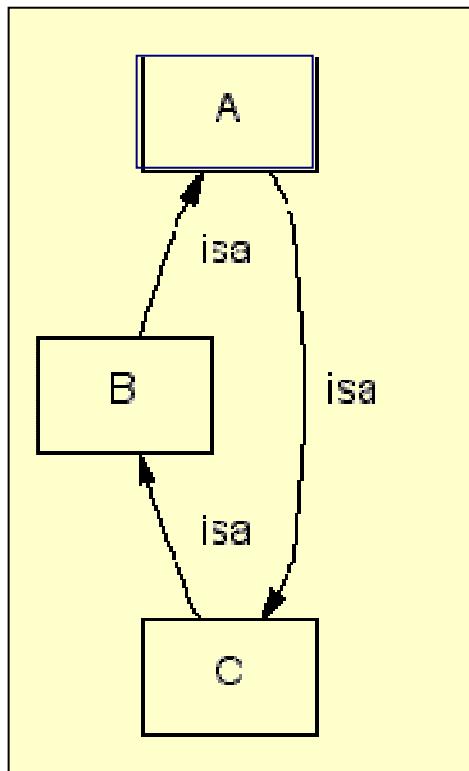

IKizáró osztályok

- Osztályok kizáják egymást, ha nincs közös példányuk
- Kizáró osztályoknak nem lehet közös alosztályuk sem

Ciklusok elkerülése az osztályhierarcíában

- Többszörös öröklődés veszélye: ciklusok az osztályhierarciában
- Az ábra A, B és C osztályai elvileg ekvivalensek, mert ugyanazok a példányai

Kedvencek az osztályhierarchiában

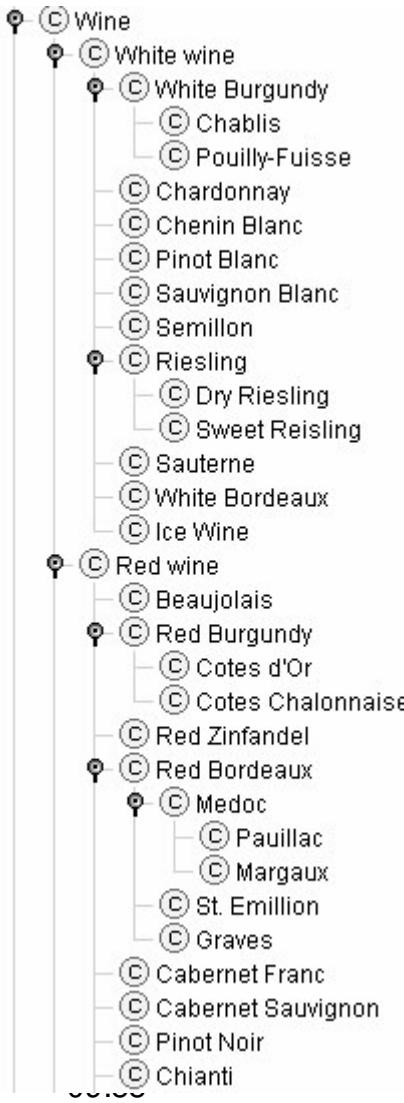
- minden azonos szintű fogalomnak egy hierarchia szinten kell lennie

Ideális méret megválasztása

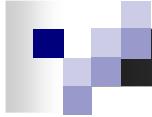

- Ha egy osztálynak egy gyereke van az valószínüleg helytelen modellezése
- Ha csak egy példány van, akkor minek neki osztály?

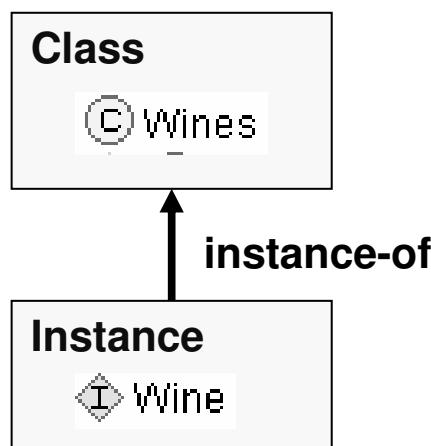
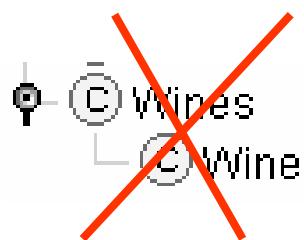
Ideális méret megválasztása (II)

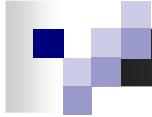
- Ökölszabály: ha egy osztálynak egy tucatnál több alosztálya van érdemes egy közébúlső szintet felvenni
- Lehet azonban egy hosszú lista természetes is.

Azonos osztálynevek problémája

- A bor ne legyen egyfajta bor is
- Esetleg lehet példány, de az sem szerencsés
- Osztálynevek lehetnek
 - egyszeresek
 - többszörösek

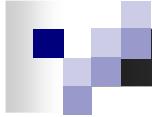

Osztályok és neveik

- Az osztályok fogalmakat reprezentálnak és nem a nevüket
- Az osztálynév akár változhat is egy fogalomhoz
- Synonym names for the same concept are not different classes
- Sok rendszer megenged szinonim nevek felvitelét

Egy teljes hierarchia a borokhoz

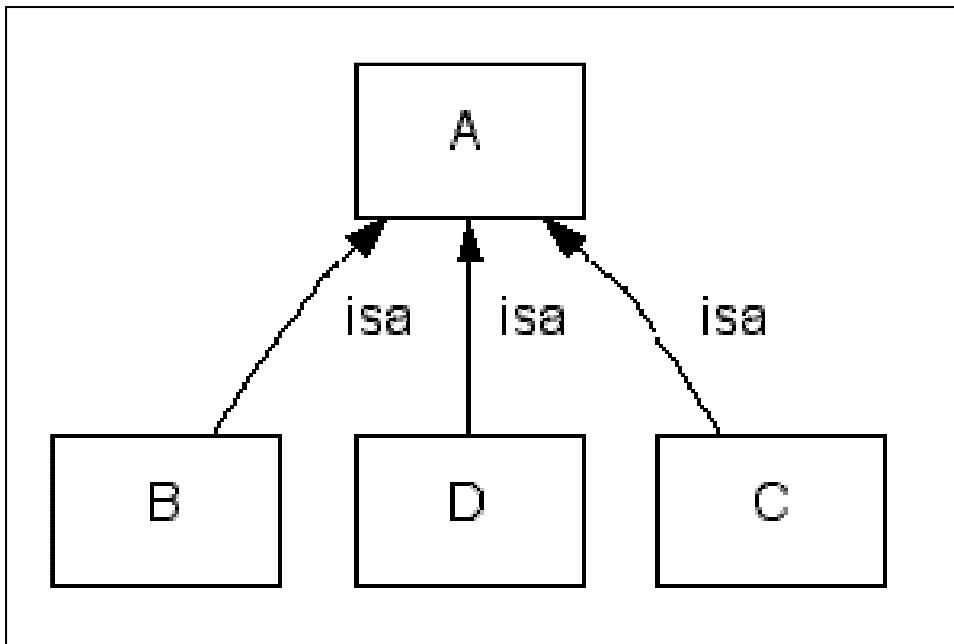

Attribútumok: Tárgyterület és értékkészlet

- A tárgyterület és értékkészlet meghatározásához találjuk meg a legáltalánosabb szülőosztályt
- Attribútum jellegének megérzése
 - Tárgyterület: Vörös bor, fehér bor
 - Tárgyterület: bor
- Például a termék slot-ra:
 - Értékkészlet: Vörös bor, Fehér bor, ...,
 - Értékkészlet: Bor

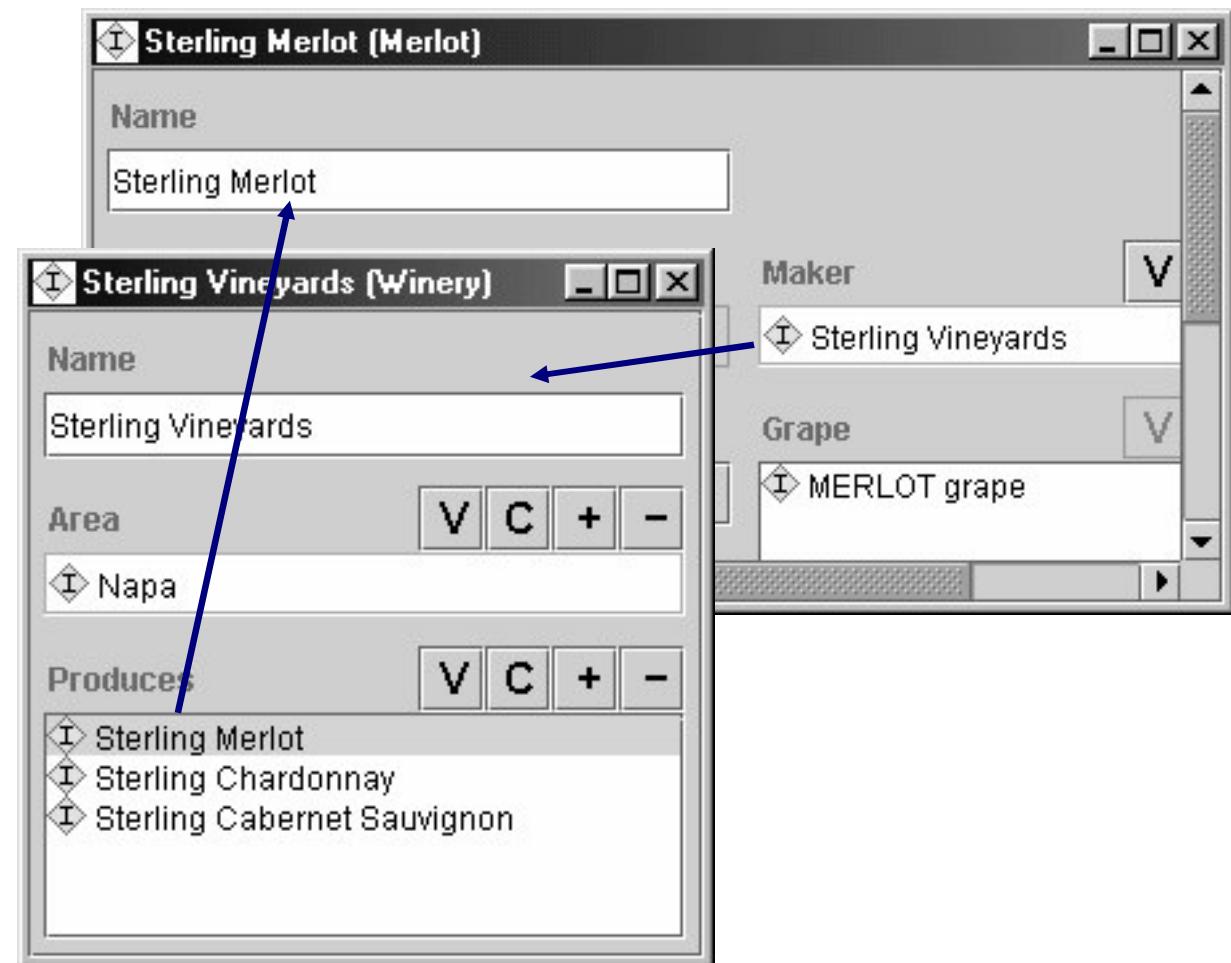
Tárgyterület és értékkészlet meghatározása

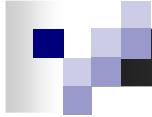

- Ha ugyanaz az osztályra és szülőjénél, akkor helyettesítsük a szülővel

Inverz attribútumok

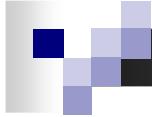
A gyártó például
egy inver slot.

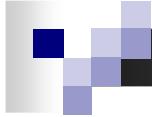
Inverz slot-ok (II)

- Az inverze slot-ok redundáns információt tartalmaznak
 - Többirányú információ elérést engednek meg
 - További ellenőrzést tesznek lehetővé
- A megvalósítás eltérő a rendszerekben
 - Mindkét értéket tároljuk?
 - Az inverz értéket mikor töltük fel?
 - Mi történik, ha az inverz érték valamelyik kapcsolatát változtajuk?

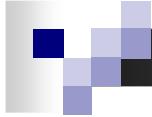
Alapértelmezett értékek

- A létrehozáskori érték
- Változtatható
- Nem szükséges, de általában tipikus

A vizsgált terület korlátozása

- Az ontológiának nem szabad tartalmaznia minden tárgyterületi információt
 - Az adott alkalmazás határozza meg az általánosítás és a specializáció szintjét
 - Nincs szükség minden tulajdonság felsorolásáá
 - Alapvető információk
 - Alkalmazás által igényelt speciális információk

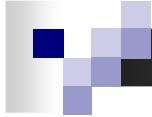
A vizsgált terület korlátozása(ii)

- A példa tárgyterület valószínűleg nem tartalmaz
 - Üveg méret
 - Címke jellemzése
 - Az én kedvenc borom
- Biológiai vizsgálatokról szóló ontológia tartalmaz:
 - Biológiai organizmusok
 - Vizsgálat végzője
- A vizsgálat végzője egy biológiai organizmus?

Szemantikus web nyelvek ontológiák építéséhez

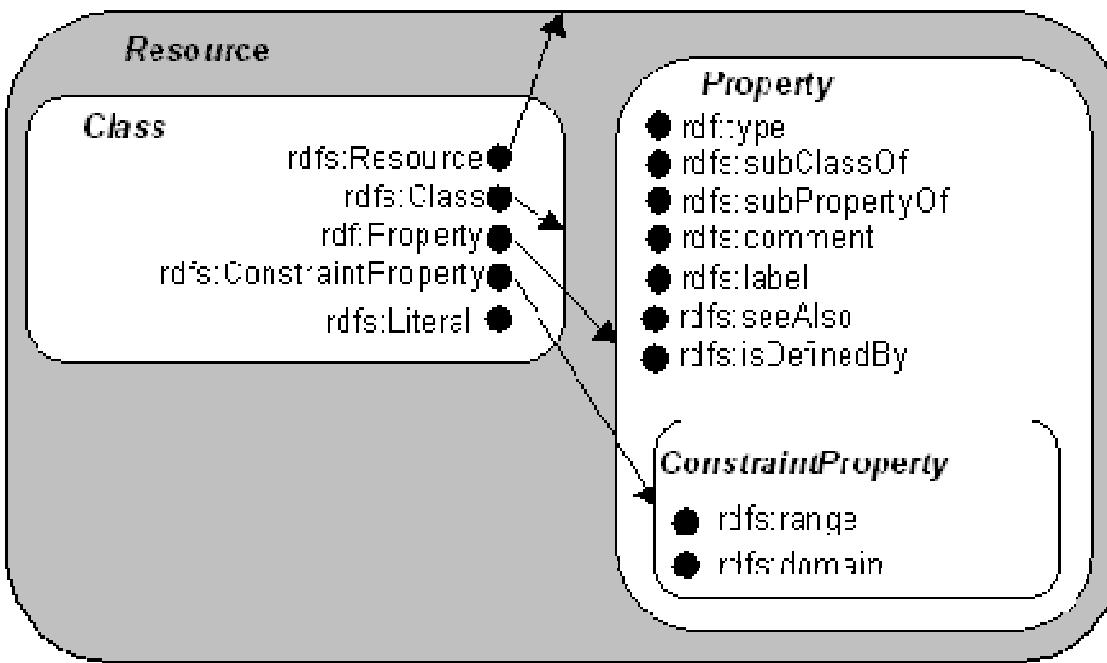
- A szemantikus web nyelvek kifejezetten ontológiák leírására lettek tervezve
 - RDF Schema
 - DAML+OIL
 - SHOE
 - XOL
 - XML Schema

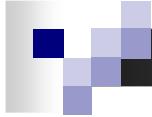
SzW nyelvek

- A nyelvek különböznek
 - szintakszis
 - (nem elsődleges kérdés)
 - terminológia
 - Osztály - koncepció
 - Példány - objektum
 - Slot- tulajdonság
 - kifejezőerő
 - Van amit az egyik nyelvben ki tudunk fejezni, míg a másikban nem
 - szemantika
 - Ugyanaz az állítás más jelentést hordozhat

RDF és RDF Séma osztályok

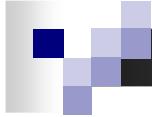

RDF Schema Specification 1.0 (<http://www.w3.org/TR/2000/CR-rdf-schema-20000327/>)

RDF(S) terminológia és szemantika

- Osztályok és osztályhierarchiák
 - minden osztály leszármazottja az rdfs:Class osztálynak
 - Osztályhierarchia: rdfs:subClassOf
- Példányok
 - Definíció: rdf:type
- Tulajdonságok
 - A tulajdonságok globálisak:
Közös névterben a különböző osztályok azonos nevű tulajdonságai
azonos jelentéssel bírnak
 - Tulajdonság-hierarchiák (rdfs:subPropertyOf)

Tulajdonság kényszerek RDF(S)

■ Számosság kényszerek

- Nincs explicit számosság kényszer
- Bármely tulajdonság több értéket vehet fel

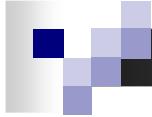
■ Tulajdonság értékkészlete

- Egy értékkészlet lehet

■ Tulajdonság tárgyterülete

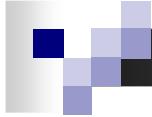
- Több tárgyterülethez tartozhat

■ Nincsenek kezdeti értékek

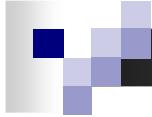
Kutatási irányok az ontológiák fejlesztésével kapcsolatosan

- Tartalom generálás
- Analízis és kiértékelés
- Karbantartás
- Ontológia nyelvek
- Eszközök fejlesztése

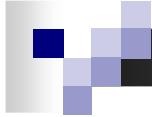
Tartalon: Top-Level Ontológiák

- Mit jelent a “felső-szint”?
 - Objektumok: érzékelhetők, nem érzékelhetők
 - Folyamatok, események, szereplők, szerepek
 - Ágensek, szerveződések
 - Terek, korlátok, helyek
 - Idő
- IEEE Standard Upper Ontology próbálkozás
 - Cél: Tervezni upper-level ontology-t a mérnöki terület igényei szerint
 - Folyamat: Meglévő ontológiák összeválogatásával

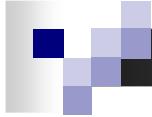
Tartalom: Tudásmegszerzés

- Tudás összegyűjtése a szűk keresztmetszet
- Megosztás és újrafelhasználhatóság segít a problémán
- Automatikus tudáskinyerési módszerre is szükség volna:
 - Nyelvtechnológia: ontológia kinyerése szövegekből
 - Gépi tanulás: ontológiák létrehozása strukturált szövegekből (pl. XML dokumentumok)
 - A Web struktúra kibővítése: ontológiák létrehozása Web portálok átolvasásával
 - Tudás kinyerési sémák: a szakértők definiálják egy részét az ismerteknek

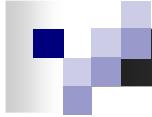
Analízis

- Analízis: szemantika konzisztenciája
 - Tulajdonság kényszerek megsértése
 - Ciklusok az osztályhierarchiában
 - Nem definiált, de használt kifejezések
 - Intervallum korlátok megsértése
(min > max)
- Analízis: stílus
 - Osztályok egyetlen alosztállyal
 - Osztályok és slotok definíció nélkül
 - Slot-ok kényszerek nélkül (típus, számosság)
- Automatikus analízis eszközök
 - Chimaera (Stanford KSL)
 - DAML Validator

Kiértékelés

- Egyik legbonyolultabb feladat az ontológia tervezésben
- Az ontológia tervezés szubjektív
- Mikor mondhatjuk, hogy egy ontológia helyes (objektívan)?
- A legjobb teszt az alkalmazás építése

Ontológia karbantartás

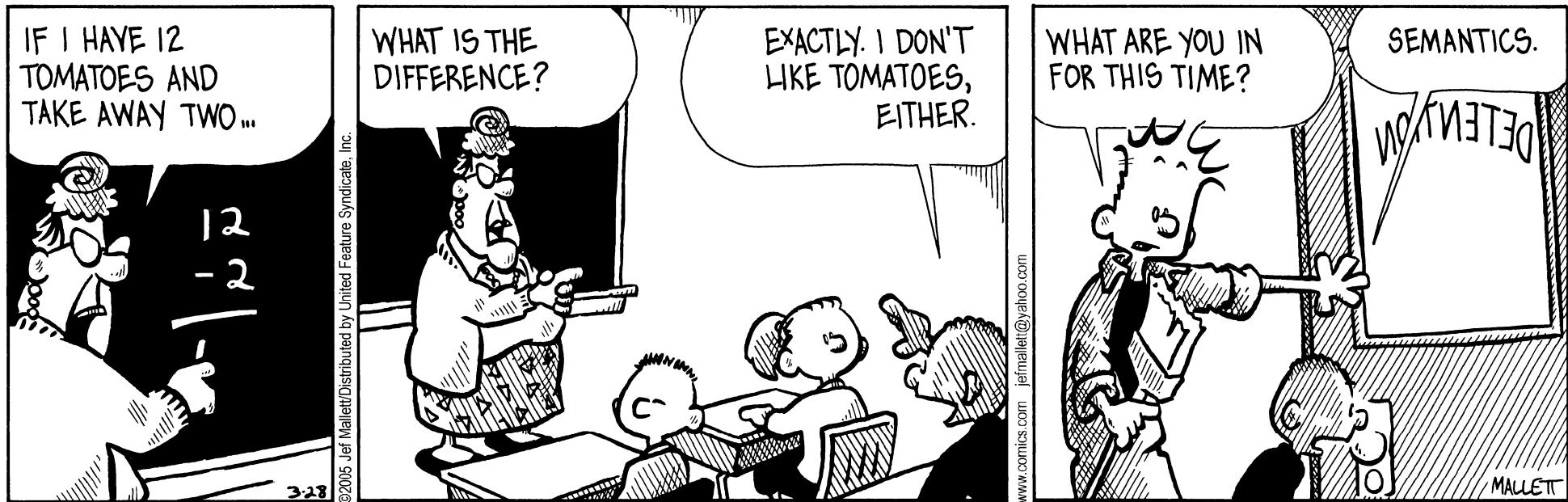
- Ontológiák összeillesztése
 - Két vagy több átfedő ontológia összerakása
- Ontology leképezés
 - Ontológiák közötti leképezés építése
- Verziókezelés
 - Kompatibilitás biztosítása a különböző verziók között
 - Kompatibilitás biztosítása a verziók és a példányok között

Integrációs és ellenőrzési technikák
VIMIAC04, 2022. tavasz

ONTOLÓGIÁK, OWL₂, DL

Méréstechnika és Információs Rendszerek Tanszék

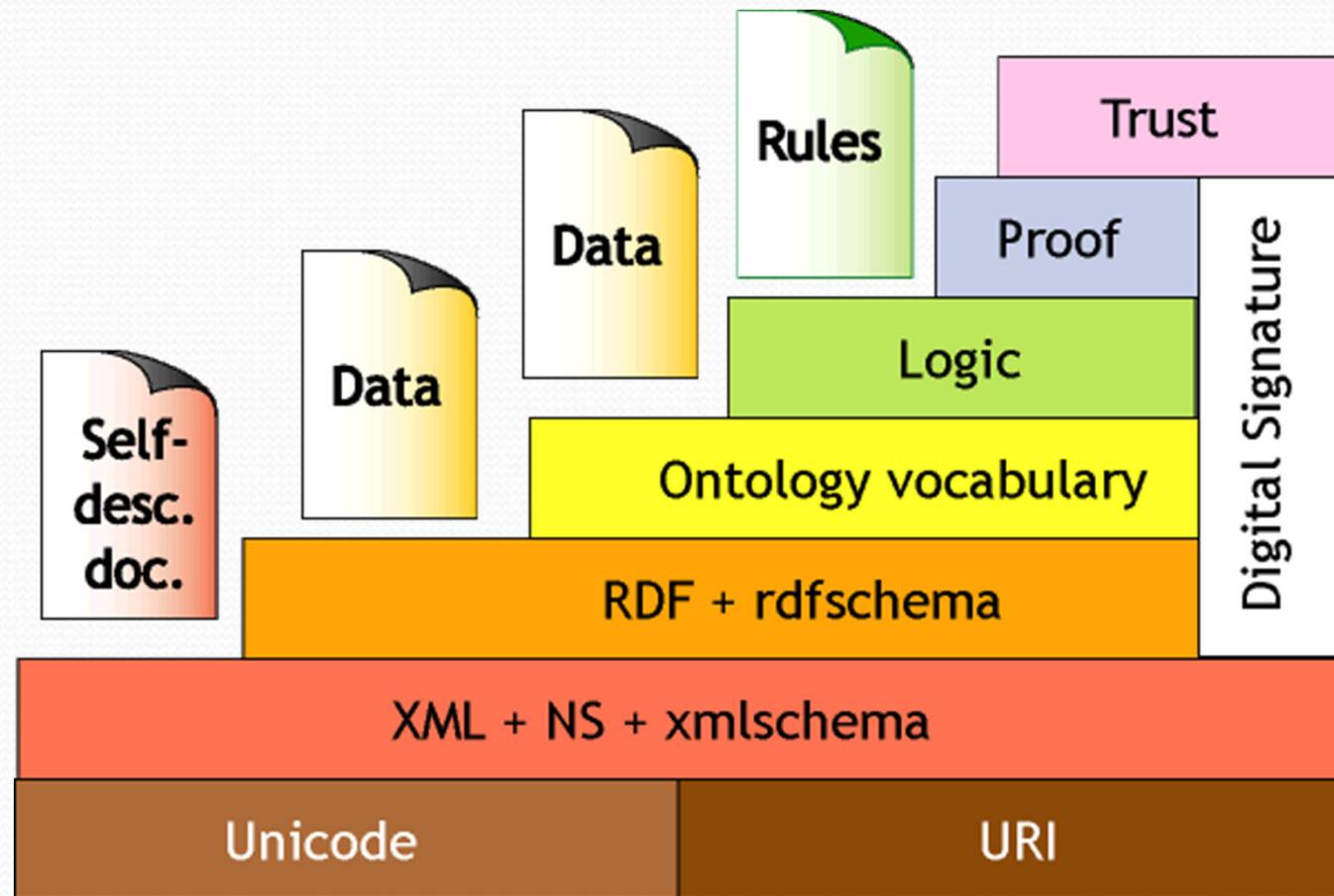
Szemanika

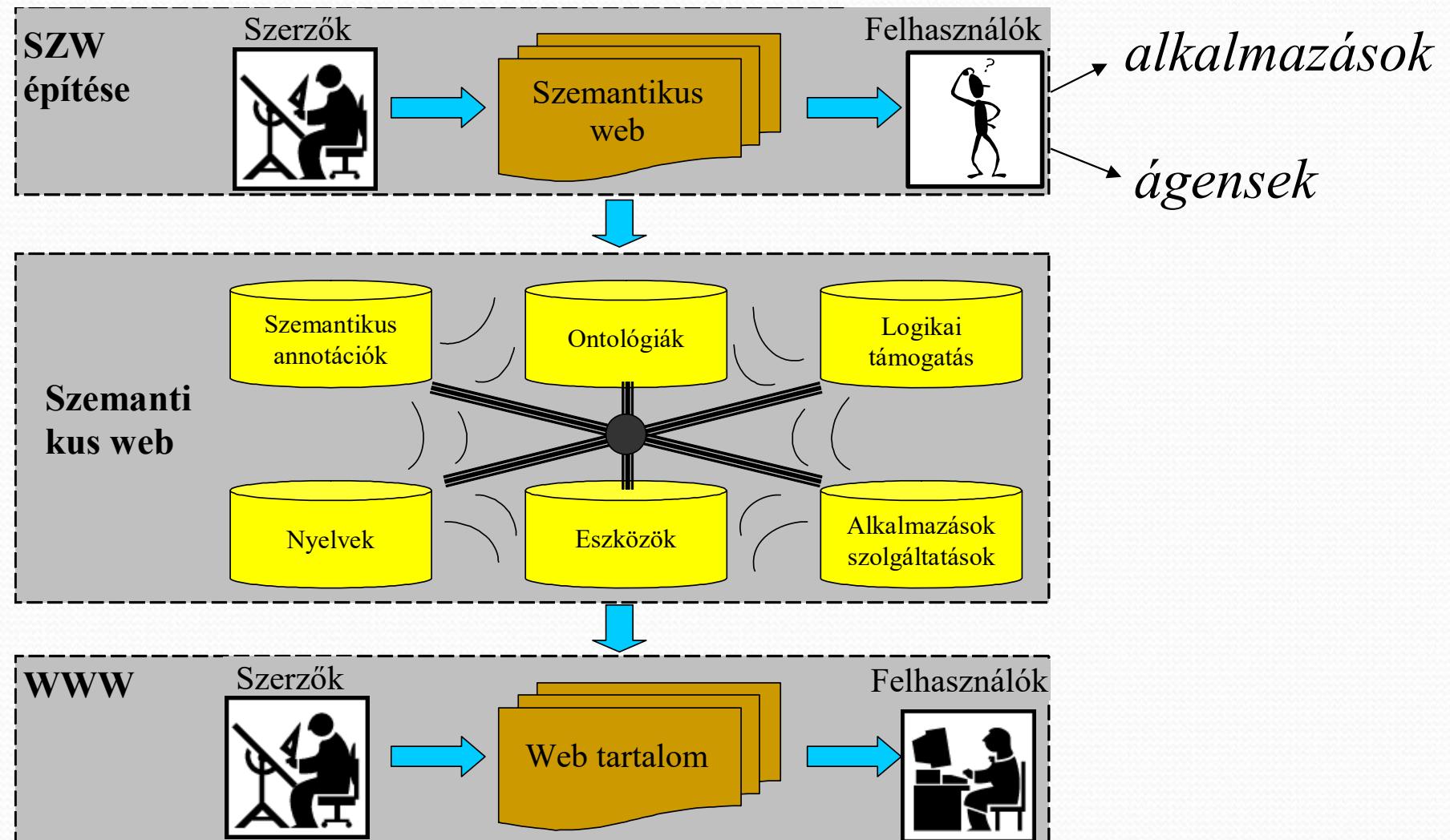
A szemantikus web koncepció

"The Semantic Web is an extension of the current web in which information is given well-defined meaning, better enabling computers and people to work in cooperation."

-- Tim Berners-Lee

Szemantikus web – új felhasználók

Ontológiák, az OWL nyelv

Szemantikus web példa

- Legyen ismert ez az állítás:
 - Budapest Magyarország fővárosa
- Háttértudásunk segítségével levezethetjük:
 - Budapest Magyarország fővárosa ✓
 - Magyarország egy állam ✓
 - Budapest egy város ✓
 - Budapest Magyarországon van ✓
 - Debrecen nem Magyarország fővárosa ✗
 - Budapest nem Ausztria fővárosa ✗
 - Budapest nem egy állam ✗
 - ...

Szemantikus web példa

- RDFS szintig nem tudjuk leírni a következőket:
 - minden államnak pontosan egy fővárosa van
 - Tulajdonság számosság
 - minden város csak egy ország fővárosa lehet
 - Függvény tulajdonság
 - egy város nem lehet egyben egy állam is.
 - Diszjunkt osztályok
 - ...

OWL elemek, példák

- Osztályok
 - Person osztály
 - Man, Woman alosztály
- Tulajdonságok (egyedi)
 - isWifeOf, isHusbandOf
- Tulajdonság jellemzők, korlátok
 - inverseOf
 - domain
 - range
 - cardinality
- Osztályok közti relációk
 - disjointWith

Ontológiák

- RDFS hasznos, de nem ad megoldást a szemantika pontos leírására.
- Összetett alkalmazások további igényei:
 - Tulajdonságok leírása, jellemzése
 - Különböző URI-val rendelkező objektumok azonosságának leírása (ekvivalencia)
 - Osztályok diszjunkt vagy éppen ekvivalens jellege
 - Osztályok konstruálása (nemcsak megnevezése)
 - Következtetési igények támogatása:
 - Pl.: "Ha két «Person» erőforrás «A» és «B» azonos «**foaf:email**» tulajdonsággal rendelkeznek, akkor «A» és «B» identikus.

Ontológiák

- Az SZW világban az ontológiákat a következő értelemben használjuk:

Fogalmak és ezek relációnak definiálása
egy adott tudásterület leírása céljából.

- Az RDFS is tekinthető egy egyszerű ontológia nyelvnek
- Nyelvek definiálása mindig egyfajta kompromisszum
 - gazdag szemantika tudás gazdag alkalmazásokhoz
 - ésszerűség (fizibilitás, megvalósíthatóság, fordító, következtetőgép)

Web Ontology Language = OWL

- OWL az SZW struktúrába egy újabb réteg, az RDFS bővítése
 - Saját névterek, saját elemek, kifejezések
 - RDFS-re épül (tartalmazza)
- Önálló SZW ajánlás
 - “OWL 2” – 2010 óta gyakorlatilag csak ezt használjuk
 - Akit a részletek érdekelnek:
<https://www.w3.org/TR/owl2-overview/>

Ekvivalencia relációk

- Osztályokra:
 - **owl:equivalentClass**: két osztálynak azonosak az elemei
 - **owl:disjointWith**: nincs közös elemük
- Tulajdonságokra:
 - **owl:equivalentProperty**
 - Példa: **a:author** vs. **f:auteur**
 - **owl:propertyDisjointWith**
- Egyedekre:
 - **owl:sameAs**: két URI ugyanazt a fogalmat vagy egyedet reprezentálja
 - **owl:differentFrom**: negált kifejezése az **owl:sameAs** kifejezésnek

Osztályok az OWL-ben

- RDFS: létező osztályokat alosztály struktúrába rendezhettük – osztályhierarchia építése, semmi több...
- OWL osztályok konstruálhatók más osztályok vagy példányok alapján, :
 - Elemek felsorolásával
 - Osztályok relációinak alkalmazásával: metszet, unió, komplemens, stb.

Eddig...

- OWL: erős leíró elemeket definiáltunk
- pl., adatbázisok összeköthetőek **owl:sameAs**, vagy inverse functional tulajdonságokkal.
- Számos kapcsolatot felderíthetünk hagyományos következtetési eljárásokkal

OWL 2

- Korlátozások definiáltak
 - classes, individuals, object , datatype properties - megkötésekkel
 - object properties csak individuals -re
 - *datatype* property nincs tovább specifikálva
 - ...
- Hatékony következtető algoritmus létezik!

OWL 2

- Korlátozások megadásával nagy méretű ontológiák építhetők,
és alkalmazhatóak pl. orvosi, robotika, biológia
tárgyterületeken
- OWL 2 lett a formális ontológiák nyelve
 - Nem feltétlenül a weben használjuk

OWL alapú ontológia

- "Debrecen nem Magyarország fővárosa ✗
- Miért nem?
 - Országoknak pontosan egy fővárosa van,
 - Debrecen és Budapest nem ugyanaz a város

- OWL:

```
:capitalOf a owl:InverseFunctionalProperty .  
:Budapest :capitalOf :Magyarország .  
:Budapest owl:differentFrom :Debrecen .
```

Lekérdezés { :Debrecen :capitalOf :Magyarország . } → false

OWL alapú ontológia

- Budapest nem Ausztria fővárosa ✗
- Miért nem?
 - Egy város csak egy ország fővárosa lehet
 - Ausztria és Magyarország nem azonos

- Hasonlóan:

```
:capitalOf a owl:FunctionalProperty .  
:Budapest :capitalOf :Magyarország .  
:Ausztria owl:differentFrom :Magyarország .
```

Lekérdezés { :Budapest :capitalOf :Ausztria . } → false

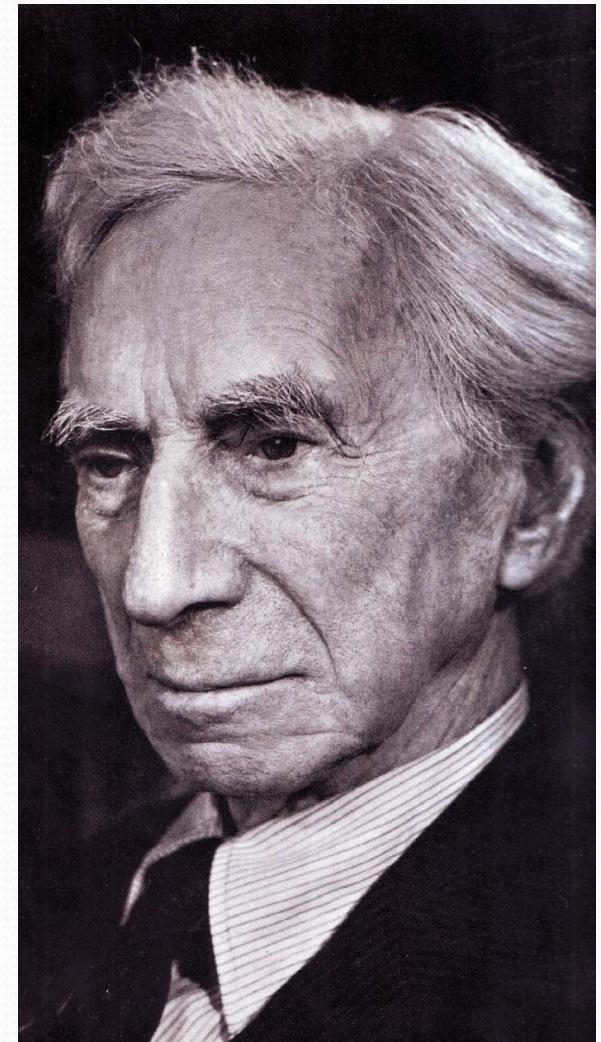
OWL2 példa: Russell paradoxon

Paradoxon

Bertrand Russell, 1918

Egy városban, ahol pontosan egy borbély van, mindenkit megborotvál, aki nem borotválja meg önmagát.

Ki borotválja meg a borbélyt?

OWL2 példa: Russell paradoxon

Osztály definíciók

```
:People owl:disjointUnionOf  
(:PeopleWhoShaveThemselves  
:PeopleWhoDoNotShaveThemselves) .
```

Relációk:

```
:shavedBy rdfs:domain :People .  
:shavedBy rdfs:range :People .  
:shaves owl:inverseOf :shavedBy .
```

Szabály:

```
:People rdfs:subClassOf [  
a owl:Restriction ;  
owl:onProperty :shavedBy ;  
owl:cardinality "1"^^xsd:integer] .
```

OWL2 példa: Russell paradoxon

- Borbély definíciója:

- :Barbers rdfs:subClassOf :People ;owl:equivalentClass [
 - rdf:type owl:Class ;
 - owl:oneOf (:theBarber)
-] .

OWL2 példa: Russell paradoxon

Magukat borotválók osztálya:

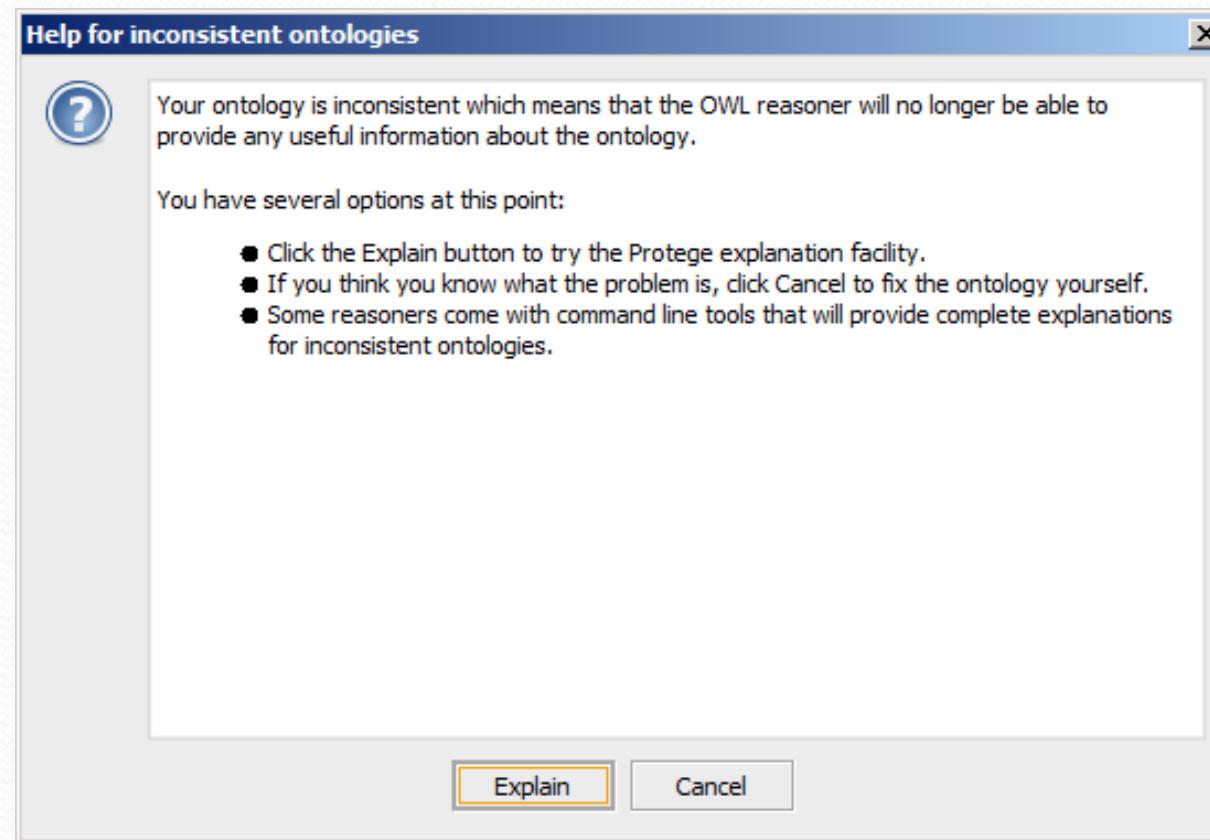
```
:PeopleWhoShaveThemselves owl:equivalentClass [  
    rdf:type owl:Class ;  
    owl:intersectionOf  
    ( :People  
        [  
            a owl:Restriction ;  
            owl:onProperty :shavedBy ;  
            owl:hasSelf "true"^^xsd:boolean  
        ]  
    )  
] .
```

OWL2 példa: Russell paradoxon

Akik nem magukat borotválják:

```
:PeopleWhoDoNotShaveThemselves owl:equivalentClass [  
    a owl:Class ;  
    owl:intersectionOf (  
        :People  
        [ a owl:Restriction  
            owl:onProperty :shavedBy ;  
            owl:allValuesFrom :Barbers  
        ]  
    )  
] .
```

OWL2 példa: Russell paradoxon

Inconsistent ontology explanation X

Show regular justifications All justifications
 Show laconic justifications Limit justifications to
1 1

Explanation 1 Display laconic explanation

Explanation for: Thing SubClassOf Nothing

1) PersonsWhoDoNotShaveThemselves(?x) -> shaves(the-barber, ?x)	In 1 other justifications	?
2) PersonsWhoDoNotShaveThemselves DisjointWith PersonsWhoShaveThemselves	In ALL other justifications	?
3) Barber SubClassOf Person	In ALL other justifications	?
4) shaves(?x, ?x) -> PersonsWhoShaveThemselves(?x)	In ALL other justifications	?
5) shaves(the-barber, ?x) -> PersonsWhoDoNotShaveThemselves(?x)	In 1 other justifications	?
6) PersonsWhoShaveThemselves(?x) -> shaves(?x, ?x)	In ALL other justifications	?
7) Person EquivalentTo PersonsWhoDoNotShaveThemselves or PersonsWhoShaveThemselves	ALL other justifications	?
8) the-barber Type Barber	In ALL other justifications	?

OK

Következtetés OWL DL nyelvben

- RDFS következtetés
 - Előrefele láncolás
 - Új axiómák vezetése ismertek alapján
- OWL DL következtetés bonyolultabb:
 - Előrefele láncolás nem hatékony nagy adatbázisokon
 - Konjunkció (pl., unionOf) nem támogatott
 - Más megközelítés: Tableau következtetés
 - Alapgondolat: találunk ellentmondást az ontológiában
 - Egy állítás és negáltja is szerepel

Következtetés OWL DL nyelvben

- Mit várunk a következtetőgéptől?
 - Alosztály definiálás
 - Pl. minden madár repülő állat?
 - Ekvivalens osztályok
 - Diszjunkt osztályok
 - Pl. lehet-e egy állat egyszerre emlős és madár is?
 - Osztály konzisztencia
 - Pl. Emlősök szaporodhatnak-e tojással?
 - Példányok kategorizálása
 - Osztályok tagjainak felsorolás

Példa: Egy egyszerű ellentmondás

- Adott:

:Man a owl:Class .

:Woman a owl:Class .

:Man owl:disjointWith :Woman .

:Alex a :Man .

:Alex a :Woman .

Példa: Egy egyszerű ellentmondás

- Levezethető:
 - $:Man \cap :Woman = \emptyset$
`owl:Nothing owl:intersectionOf (:Man :Woman) .`
 - $:Alex \in (:Man \cap :Woman)$
`:Alex a [a owl:Class; owl:intersectionOf (:Man :Woman)] .`
- Pl.:
 - $:Alex \in \emptyset$
`:Alex a owl:Nothing .`
 - ***Tehát a példány nem létezhetne, de van!***

Érvelési feladatok

- Alosztály relációk

Például: $\text{Student} \subseteq \text{Person} \Leftrightarrow \text{"Every student is a person"}$
- Bizonyítási módszer: Reductio ad absurdum
 - "Hozzunk létre" egy i példányt
 - Definiáljuk: $\text{Student}(i)$ és $\neg\text{Person}(i)$
 - Ellenőrizzük az ellentmondás-mentességet
 - Ha létezik ilyen: $\text{Student} \subseteq \text{Person}$ igaz
 - Ha nem létezik: $\text{Student} \subseteq \text{Person}$ nem levezethető
 - (Ettől még lehet igaz)

Példa: alosztály relációk

- **Ontológia:**

```
:Student owl:subClassOf :UniversityMember .  
:UniversityMember owl:subClassOf :Person .
```

- **Bevezetett példányok:**

```
:i a :Student .  
:i a [ owl:complementOf :Person ] .
```

- **Így adott most:**

```
:i a :Student .  
:Student owl:subClassOf :UniversityMember .
```

Ezáltal:

```
:i a :UniversityMember .
```

- .. és ez is igaz:

```
:UniversityMember owl:subClassOf :Person .
```

- **Ebből pedig levezethető:**

```
:i a Person .
```

Példa: alosztály relációk

- Tehát ismerjük:

```
:i a :Person .
```

```
:i a [ owl:complementOf :Person ] .
```

Pl.,

```
:i a [ owl:intersectionOf (:Person  
[ owl:complementOf :Person  
]) ] .
```

- Amiből következik, hogy:

```
:i a owl:Nothing .
```

Érvelési feladatok

- Osztály ekvivalencia
 - Person \equiv Human
- Részfeladatra bontható:
 - Person \subseteq Human and
 - Human \subseteq Person

Tehát két alosztály definíció igazolása a feladat
- Osztályok diszjunktsága
 - C és D diszjunkt osztályok?
 - Definiáljunk példányokat: C(i) és D(i)
 - - Ellentmondás vizsgálat: létezik-e ilyen i

Osztály konzisztencia vizsgálata

- Léteznek-e az osztályhoz tartozó példányok?

- Pl., női aggregények:

```
:Bachelor owl:subClassOf :Man .
```

```
:Bachelor owl:subClassOf
[ a owl:Restriction;
owl:onProperty :marriedTo;
owl:cardinality 0 ] .
```

```
:MarriedPerson owl:subClassOf [
a owl:Restriction;
owl:onProperty :marriedTo;
owl:cardinality 1 ] .
```

```
:MarriedBachelor owl:intersectionOf
(:Bachelor :MarriedPerson) .
```

- Ezután definiálunk egy példányt, és ellenőrizzük, hogy van-e ellentmondás

Érvelési feladatok

- Példányok osztályba tartozása
 - Flipper egy delfin?
- Vizsgáljuk:
 - define `¬Dolphin(Flipper)`
 - Vizsgálni a konzisztenciát
- Osztály felsorolás
 - Ismételni az osztályba tartozás vizsgálatot minden ismert példányra.

Tipikus következtetési feladatok (összefoglalás)

- Mit várunk egy következtetőtől?
 - Alosztály relációk
 - pl., minden madár repülő állat?
 - Ekvivalens osztályok
 - pl., minden madár állat, és fordítva is igaz?
 - Diszjunkt osztályok
 - Pl., létezik-e olyan állat, amely emlős és madár egyszerre?
 - Osztály konzisztencia
 - Pl.: létezik olyan emlős, amely tojásokat rak?
 - Osztályok példányai
 - Pl.: Flipper egy delfin?
 - Osztályok felsorolással
 - Pl.: adjuk meg az összes delfint

Tipikus következtetési feladatok (összefoglalás)

- Eddig láttuk:
 - minden következtetési feladat levezethető néhány alap következtetési feladatra, pl. szubsumáció, konzisztencia ellenőrzés
- Tehát építsünk egy következtetőt konzisztencia ellenőrzésre

Leíró logikai notáció

- Osztályok és példányok
 - $C(x)$ $\leftrightarrow x \text{ a } C .$
 - $R(x,y)$ $\leftrightarrow x \text{ R } y .$
 - $C \sqsubseteq D$ $\leftrightarrow C \text{ rdfs:subClassOf } D$
 - $C \equiv D$ $\leftrightarrow C \text{ owl:equivalentClass } D$
 - $C \sqsubseteq \neg D$ $\leftrightarrow C \text{ owl:disjointWith } D$
 - $C \equiv \neg D$ $\leftrightarrow C \text{ owl:complementOf } D$
 - $C \equiv D \sqcap E$ $\leftrightarrow C \text{ owl:intersectionOf } (D \ E) .$
 - $C \equiv D \sqcup E$ $\leftrightarrow C \text{ owl:unionOf } (D \ E) .$
 - T — owl:Thing
 - \perp — owl:Nothing

Leíró logikai notáció

- Tárgyterület, értékkészlet, egyéb korlátozások

$$-\exists R.T \sqsubseteq C$$

R rdfs:domain C

Példa: \exists Apja.leánygyermek fogalom jelöli azon dolgokat, akik Apja szereben (relációban) vannak leánygyermekekkel, tehát a C= Apák osztályából veszi elemeit, azaz a tárgyterülete az Apák osztálya

$$-\forall R.C$$

R rdfs:range C

Példa: \forall Leányapa.leánygyermek fogalom jelöli azon dolgokat, akiknek LeányApa relációban vannak leánygyermekekkel, tehát a Leányapa szerep a leánygyermek osztályából veszi értékeit, azaz értékkészlete a leánygyermek osztály.

$$-\mathbf{C} \sqsubseteq \forall R.D \leftrightarrow C$$

owl:subClassOf
[a owl:Restriction;
owl:onProperty R;
owl:allValuesFrom D] .

$$-\mathbf{C} \sqsubseteq \exists R.D \leftrightarrow C$$

owl:subClassOf
[a owl:Restriction; owl:onProperty
R; owl:someValuesFrom D] .

$$-\mathbf{C} \sqsubseteq \geq n R \leftrightarrow C$$

owl:subClassOf
[a owl:Restriction; owl:onProperty
R; owl:minCardinality n] .

Negációs normál forma (NNF)

- Ontológiák átalakítása NNF-re
 - \sqsubseteq és \equiv nem használható
 - Negációt csak atomi formulákra és osztályokra alkalmazható
- Egyszerűbb notáció
- Tabló következtetés formalizmusa

Negációs normál forma (NNF)

- \sqsubseteq eliminálás:
 - Helyettesítsük $C \sqsubseteq D$ -t: $\neg C \sqcup D$
 - Rövidített notáció az ismert formára: $\forall x: \neg C(x) \vee D(x)$
- Miért
 - $C \sqsubseteq D$ ekvivalens $C(x) \rightarrow D(x)$

$C(x)$	$D(x)$	$C(x) \rightarrow D(x)$	$\neg C(x) \vee D(x)$
true	true	true	true
true	false	false	false
false	true	true	true
false	false	true	true

Negációs normál forma (NNF)

- Elimináljuk \equiv :
 - Helyettesítsük $C \equiv D$ –t: $C \sqsubseteq D$ és $D \sqsubseteq C$
 - Innen használható a korábbi megoldás
- Pl.: $C \equiv D$ átírva:
 - $C \sqsubseteq D$
 - $D \sqsubseteq C$
 - És így:
 - $\neg C \sqcup D$
 - $\neg D \sqcup C$

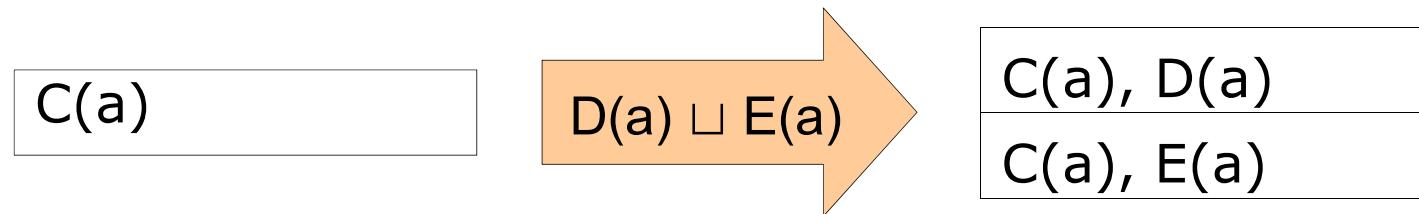
Negációs normál forma (NNF)

- További transzformációs szabályok:

- $\text{NNF}(C)$	= C	(for atomic C)
- $\text{NNF}(\neg C)$	= $\neg C$	(for atomic C)
- $\text{NNF}(\neg \neg C)$	= C	
- $\text{NNF}(C \sqcup D)$	= $\text{NNF}(C) \sqcup \text{NNF}(D)$	
- $\text{NNF}(C \sqcap D)$	= $\text{NNF}(C) \sqcap \text{NNF}(D)$	
- $\text{NNF}(\neg(C \sqcap D))$	= $\text{NNF}(\neg C) \sqcup \text{NNF}(\neg D)$	
- $\text{NNF}(\neg(C \sqcup D))$	= $\text{NNF}(\neg C) \sqcap \text{NNF}(\neg D)$	
- $\text{NNF}(\forall R.C)$	= $\forall R.\text{NNF}(C)$	
- $\text{NNF}(\exists R.C)$	= $\exists R.\text{NNF}(C)$	
- $\text{NNF}(\neg \forall R.C)$	= $\exists R.\text{NNF}(\neg C)$	
- $\text{NNF}(\neg \exists R.C)$	= $\forall R.\text{NNF}(\neg C)$	

Tabló következtető (Tableau Algorithm)

- Tabló: Levezetett axiómák gyűjteménye
 - Folyamatosan bővítjük
 - Előrefele láncoláshoz hasonló eljárással
- Például konjunkcióra:
 - Bontsuk ketté a tablót:

Mikor ellentmondásmentes egy ontológia?

- Tablót bővítjük és bontjuk
- Nincs ellentmondás, ha
 - További axióma nem hozható létre
 - Legalább egy rész tabló ellentmondás mentes
 - Egy rész tabló tartalmaz ellentmondást, ha egy axióma és ellentettje is eleme:
 - Pl.. $\text{Person}(\text{Peter})$ és $\neg\text{Person}(\text{Peter})$
 - Ilyenkor a rész tablót lezárjuk.

Tabló következtető

- Adott: egy ontológia NNF formában
Amíg nem minden rész tabló lezárt
 - * Válasz egy nyitott tablót T és egy $A \in O \cup T$
 - Ha A-t nem tartalmazza T, akkor
 - Ha A atomi formula, akkor
 - adjuk A-t
 - T-hez és
 - vissza *
 - Ha A nem atomi formula, akkor
 - Válasszunk egy $i \in O \cup T$
 - példányt
 - Adjuk $A(i)$ -t T-hez
 - Vissza *
 - egyénként
 - Bővítsük a tablót A következményeivel és
 - vissza *

Tabló következtető

- Bővítsük a tablót a következményekkel:

Nr	Axiom	Action
1	$C(a)$	Add $C(a)$
2	$R(a,b)$	Add $R(a,b)$
3	C	Choose an individual a , add $C(a)$
4	$(C \sqcap D)(a)$	Add $C(a)$ and $D(a)$
5	$(C \sqcup D)(a)$	Split tableau into T_1 and T_2 . Add $C(a)$ to T_1 , $D(a)$ to T_2
6	$(\exists R.C)(a)$	Add $R(a,b)$ and $C(b)$ for a <i>new</i> Individual b
7	$(\forall R.C)(a)$	For all b with $R(a,b) \in T$: add $C(b)$

Példa

- Adott egy ontológia:
 :Animal owl:unionOf (:Mammal :Bird :Fish :Insect :Reptile) .
 :Animal owl:disjointWith :Human .
 :Seth a :Human .
 :Seth a :Insect .
- Konzisztens-e a tudásbázis?

Példa

- Adott a következő ontológia:
 :Animal owl:unionOf (:Mammal :Bird :Fish :Insect :Reptile) .
 :Animal owl:disjointWith :Human .
 :Seth a :Human .
 :Seth a :Insect .

– A fenti ontológia DL-NNF alakban:
 $\neg \text{Animal} \sqcup \neg \text{Human}$
 $\text{Animal} \sqcup (\neg \text{Mammal} \sqcap \neg \text{Bird} \sqcap \neg \text{Fish} \sqcap \neg \text{Insect} \sqcap \neg \text{Reptile})$
 $\neg \text{Animal} \sqcup (\text{Mammal} \sqcup \text{Bird} \sqcup \text{Fish} \sqcup \text{Insect} \sqcup \text{Reptile})$
 $\text{Human}(\text{Seth})$
 $\text{Insect}(\text{Seth})$
- Végezzük el a következtetést!

Példa

Human(Seth), Insect(Seth)

Nr	Axiom	Action
1	C(a)	Add C(a)

Példa

Human(Seth), Insect(Seth),
 $(\neg \text{Animal} \sqcup \neg \text{Human})(\text{Seth})$

Nr	Axiom	Action
3	C	Choose an individual a, add C(a)

Példa

Human(Seth), Insect(Seth),
 \neg Animal(Seth)

Human(Seth), Insect(Seth),
 \neg Human(Seth)

Nr	Axiom	Action
5	$(C \sqcup D)(a)$	Split the tableau into T1 and T2. Add C(a) to T1, D(a) to T2

Példa

Human(Seth), Insect(Seth),
 \neg Animal(Seth)

Animal \sqcup (\neg Mammal \sqcap \neg Bird \sqcap \neg Fish \sqcap \neg Insect)(Seth)

Human(Seth), Insect(Seth),
 \neg Human(Seth)

Nr	Axiom	Action
3	C	Choose an individual a, add C(a)

Példa

Human(Seth), Insect(Seth),
 \neg Animal(Seth)

Animal(Seth)

Human(Seth), Insect(Seth),
 \neg Animal(Seth)
 $(\neg$ Mammal $\sqcap \neg$ Bird $\sqcap \neg$ Fish $\sqcap \neg$ Insect $\sqcap \neg$ Reptile)(Seth)

Human(Seth), Insect(Seth),
 \neg Human(Seth)

Nr	Axiom	Action
5	$(C \sqcup D)(a)$	Split the tableau into T1 and T2. Add C(a) to T1, D(a) to T2

Példa

Human(Seth), Insect(Seth),
 \neg Animal(Seth)
Animal(Seth)

Human(Seth), Insect(Seth),
 \neg Animal(Seth)
 $(\neg$ Mammal $\sqcap \neg$ Bird $\sqcap \neg$ Fish $\sqcap \neg$ Insect $\sqcap \neg$ Reptile)(Seth)
 \neg Mammal(Seth) $\sqcap \neg$ Bird(Seth) $\sqcap \neg$ Fish(Seth) \sqcap
 \neg Insect(Seth) $\sqcap \neg$ Reptile(Seth)

Human(Seth), Insect(Seth),
 \neg Human(Seth)

Nr	Aussage	Aktion
4	$(C \sqcap D)(a)$	Add C(a) and D(a)

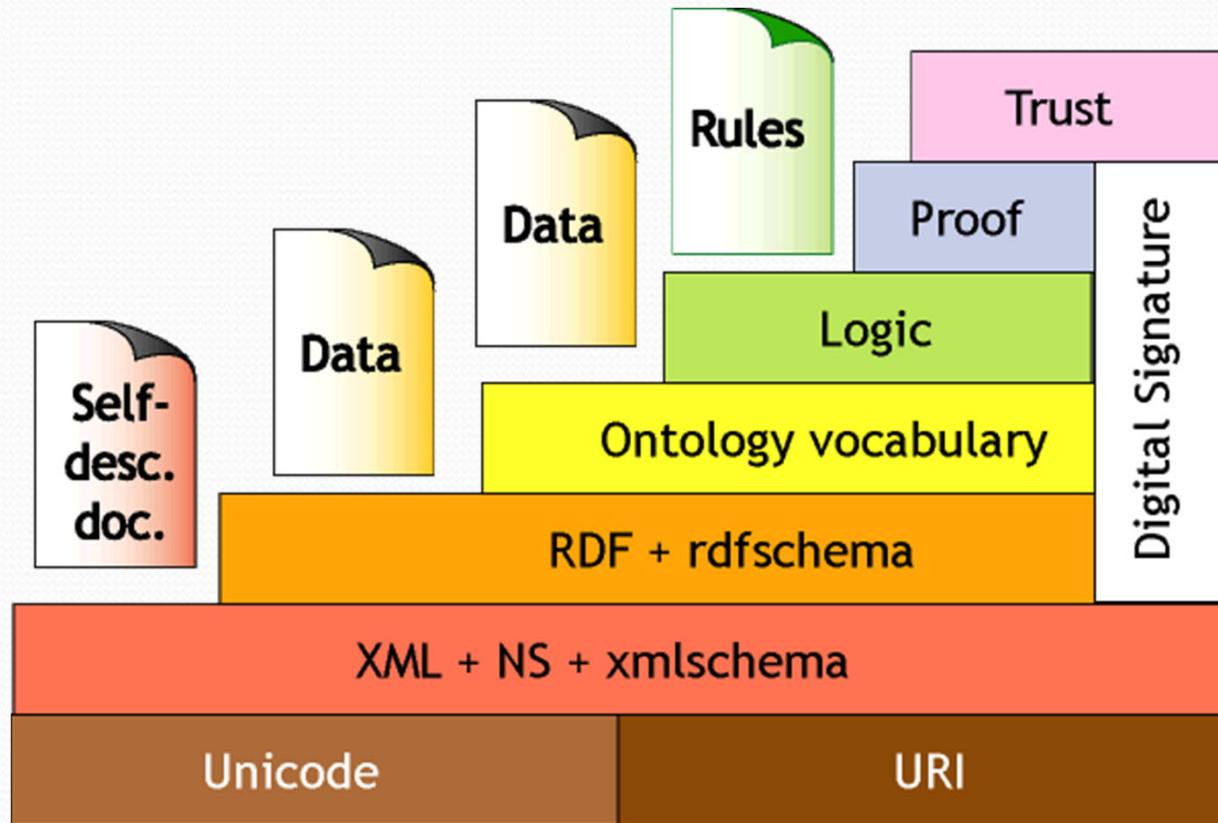
Szemantika, OWL2, ontológiák

*Integrációs és ellenőrzési technikák, 2022
Méréstechnika és Információs Rendszerek Tanszék*

A szemantikus web koncepció

"The Semantic Web is an extension of the current web in which information is given well-defined meaning, better enabling computers and people to work in cooperation."

-- Tim Berners-Lee

Következtetés OWL DL nyelvben

- RDFS következtetés
 - Előrefele láncolás
 - Új axiómák levezetése ismertek alapján
- OWL DL következtetés bonyolultabb:
 - Előrefele láncolás nem hatékony nagy adatbázisokon
 - Konjunkció (pl., unionOf) nem támogatott
 - Más megközelítés: Tableau következtetés
 - Alapgondolat: találunk ellentmondást az ontológiában
 - Egy állítás és negáltja is szerepel

Következtetés OWL DL nyelvben

- Mit várunk a következtetőgéptől?
 - Alosztály definiálás
 - Pl. minden madár repülő állat?
 - Ekvivalens osztályok
 - Diszjunkt osztályok
 - Pl. Lehet-e egy állat egyszerre emlős és madár is?
 - Osztály konzisztencia
 - Pl. Emlősök szaporodhatnak-e tojással?
 - Példányok kategorizálása
 - Osztályok tagjainak felsorolás

Példa: Egy egyszerű ellentmondás

- Adott:

```
:Man a owl:Class .  
:Woman a owl:Class .  
:Man owl:disjointWith :Woman .
```

```
:Alex a :Man .  
:Alex a :Woman .
```

Példa: Egy egyszerű ellentmondás

- Levezethető:
 - $:Man \cap :Woman = \emptyset$
`owl:Nothing owl:intersectionOf (:Man :Woman) .`
 - $:Alex \in (:Man \cap :Woman)$
`:Alex a [a owl:Class; owl:intersectionOf (:Man :Woman)] .`
- Pl.:
 - $:Alex \in \emptyset$
`:Alex a owl:Nothing .`
 - **Tehát a példány nem létezhetne, de van!**

Érvelési feladatok

- Alosztály relációk

Például: $\text{Student} \subseteq \text{Person} \Leftrightarrow \text{"Every student is a person"}$
- Bizonyítási módszer: Reductio ad absurdum
 - "Hozzunk létre" egy i példányt
 - Definiáljuk: $\text{Student}(i)$ és $\neg\text{Person}(i)$
 - Ellenőrizzük az ellentmondás-mentességet
 - Ha létezik ilyen: $\text{Student} \subseteq \text{Person}$ igaz
 - Ha nem létezik: $\text{Student} \subseteq \text{Person}$ nem levezethető
 - (Ettől még lehet igaz)

Példa: alosztály relációk

- Ontológia:

```
:Student owl:subClassOf :UniversityMember .  
:UniversityMember owl:subClassOf :Person .
```

- Bevezetett példányok:

```
:i a :Student .  
:i a [ owl:complementOf :Person ] .
```

- Így adott most:

```
:i a :Student .  
:Student owl:subClassOf :UniversityMember .
```

Ezáltal:

```
:i a :UniversityMember .
```

- .. és ez is igaz:

```
:UniversityMember owl:subClassOf :Person .
```

- Ebből pedig levezethető:

```
:i a Person .
```

Példa: alosztály relációk

- Tehát ismerjük:

```
:i a :Person .
```

```
:i a [ owl:complementOf :Person ] .
```

Pl.,

```
:i a [ owl:intersectionOf (:Person  
[ owl:complementOf :Person  
]) ] .
```

- Amiből következik, hogy:

```
:i a owl:Nothing .
```

Érvelési feladatok

- Osztály ekvivalencia

- $\text{Person} \equiv \text{Human}$

- Részfeladatra bontható:

- $\text{Person} \subseteq \text{Human}$ and

- $\text{Human} \subseteq \text{Person}$

Tehát két alosztály definíció igazolása a feladat

- Osztályok diszjunktsága

- C és D diszjunkt osztályok?

- Definiálunk példányokat: C(i) és D(i)

-

- Ellentmondás vizsgálat: létezik-e ilyen i

Osztály konzisztencia vizsgálata

- Léteznek-e az osztályhoz tartozó példányok?

- Pl., nős agglegények:

```
:Bachelor owl:subClassOf :Man .  
:Bachelor owl:subClassOf  
[ a owl:Restriction;  
  owl:onProperty :marriedTo;  
  owl:cardinality 0 ] .  
:MarriedPerson owl:subClassOf [  
  a owl:Restriction;  
  owl:onProperty :marriedTo;  
  owl:cardinality 1 ] .  
  
:MarriedBachelor owl:intersectionof  
(:Bachelor :MarriedPerson) .
```

- Ezután definiálunk egy példányt, és ellenőrizzük, hogy van-e ellentmondás

Érvelési feladatok

- Példányok osztályba tartozása
 - Flipper egy delfin?
- Vizsgáljuk:
 - define \neg Dolphin(Flipper)
 - Vizsgálni a konzisztenciát
- Osztály felsorolás
 - Ismételni az osztályba tartozás vizsgálatot minden ismert példányra.

Tipikus következtetési feladatok (összefoglalás)

- Mit várunk egy következtetől?
 - Alosztály relációk
 - pl., minden madár repülő állat?
 - Ekvivalens osztályok
 - pl., minden madár állat, és fordítva is igaz?
 - Diszjunkt osztályok
 - Pl., létezik-e olyan állat, amely emlős és madár egyszerre?
 - Osztály konzisztencia
 - Pl.: létezik olyan emlős, amely tojásokat rak?
 - Osztályok példányai
 - Pl.: Flipper egy delfin?
 - Osztályok felsorolással
 - Pl.: adjuk meg az összes delfint

Tipikus következtetési feladatok (összefoglalás)

- Eddig láttuk:
 - minden következtetési feladat levezethető néhány alap következtetési feladatra, pl. szubsumáció, konzisztencia ellenőrzés
- Tehát építsünk egy következtetőt konzisztencia ellenőrzésre

Leíró logikai notáció

- Osztályok és példányok

- $C(x)$ $\leftrightarrow x \text{ a } C .$
- $R(x,y)$ $\leftrightarrow x \text{ R } y .$
- $C \sqsubseteq D$ $\leftrightarrow C \text{ rdfs:subClassOf } D$
- $C \equiv D$ $\leftrightarrow C \text{ owl:equivalentClass } D$
- $C \sqsubseteq \neg D$ $\leftrightarrow C \text{ owl:disjointWith } D$
- $C \equiv \neg D$ $\leftrightarrow C \text{ owl:complementOf } D$
- $C \equiv D \sqcap E$ $\leftrightarrow C \text{ owl:intersectionOf } (D \ E) .$
- $C \equiv D \sqcup E$ $\leftrightarrow C \text{ owl:unionOf } (D \ E) .$
- T — owl:Thing
- \perp — owl:Nothing

Leíró logikai notáció

- Tárgyterület, értékkészlet, egyéb korlátozások

$$-\exists R.T \sqsubseteq C \qquad \qquad R \text{ rdfs:domain } C$$

Példa: $\exists \text{Apja}.\text{leánygyermek}$ fogalom jelöli azon dolgokat, akik Apja szerepben (relációban) vannak leánygyermekekkel, tehát a $C = \text{Apák osztályából}$ veszi elemeit, azaz a tárgyterülete az Apák osztálya

$$-\forall R.C \qquad \qquad R \text{ rdfs:range } C$$

Példa: $\forall \text{Leányapa}.\text{leánygyermek}$ fogalom jelöli azon dolgokat, akiknek LeányApa relációban vannak leánygyermekekkel, tehát a Leányapa szerep a leánygyermek osztályából veszi értékeit, azaz értékkészlete a leánygyermek osztály.

$$-\mathbf{C} \sqsubseteq \forall R.D \leftrightarrow C \qquad \text{owl:subClassOf} \\ [\text{a owl:Restriction;} \\ \text{owl:onProperty } R; \\ \text{owl:allValuesFrom } D] .$$

$$-\mathbf{C} \sqsubseteq \exists R.D \leftrightarrow C \qquad \text{owl:subClassOf} \\ [\text{a owl:Restriction;} \text{owl:onProperty} \\ R; \text{owl:someValuesFrom } D] .$$

$$-\mathbf{C} \sqsubseteq \geq n R \leftrightarrow C \qquad \text{owl:subClassOf} \\ [\text{a owl:Restriction;} \text{owl:onProperty} \\ R; \text{owl:minCardinality } n] .$$

Negációs normál forma (NNF)

- Ontológiák átalakítása NNF-re
 - \sqsubseteq és \equiv nem használható
 - Negációt csak atomi formulákra és osztályokra alkalmazható
- Egyszerűbb notáció
- Tabló következtetés formalizmusa

Negációs normál forma (NNF)

- \sqsubseteq eliminálás:
 - Helyettesítsük $C \sqsubseteq D$ -t: $\neg C \sqcup D$
 - Rövidített notáció az ismert formára: $\forall x: \neg C(x) \vee D(x)$
- Miért
 - $C \sqsubseteq D$ ekvivalens $C(x) \rightarrow D(x)$

$C(x)$	$D(x)$	$C(x) \rightarrow D(x)$	$\neg C(x) \vee D(x)$
true	true	true	true
true	false	false	false
false	true	true	true
false	false	true	true

Negációs normál forma (NNF)

- Elimináljuk \equiv :
 - Helyettesítsük $C \equiv D$ -t: $C \sqsubseteq D$ és $D \sqsubseteq C$
 - Innen használható a korábbi megoldás
- Pl.: $C \equiv D$ átírva:
$$C \sqsubseteq D$$
$$D \sqsubseteq C$$
 - És így:
$$\neg C \sqcup D$$
$$\neg D \sqcup C$$

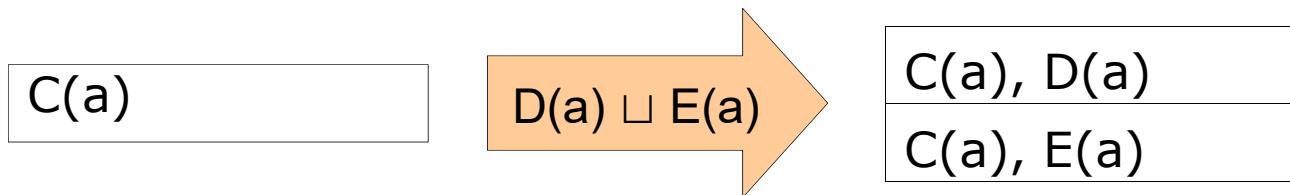
Negációs normál forma (NNF)

- További transzformációs szabályok:

$NNF(C)$	$= C$	(for atomic C)
$NNF(\neg C)$	$= \neg C$	(for atomic C)
$NNF(\neg \neg C)$	$= C$	
$NNF(C \sqcup D)$	$= NNF(C) \sqcup NNF(D)$	
$NNF(C \sqcap D)$	$= NNF(C) \sqcap NNF(D)$	
$NNF(\neg(C \sqcap D))$	$= NNF(\neg C) \sqcup NNF(\neg D)$	
$NNF(\neg(C \sqcup D))$	$= NNF(\neg C) \sqcap NNF(\neg D)$	
$NNF(\forall R.C)$	$= \forall R.NNF(C)$	
$NNF(\exists R.C)$	$= \exists R.NNF(C)$	
$NNF(\neg \forall R.C)$	$= \exists R.NNF(\neg C)$	
$NNF(\neg \exists R.C)$	$= \forall R.NNF(\neg C)$	

Tabló következtető (Tableau Algorithm)

- Tabló: Levezetett axiómák gyűjteménye
 - Folyamatosan bővítjük
 - Előrefele láncoláshoz hasonló eljárással
- Például konjunkcióra:
 - Bontsuk ketté a tablót:

Mikor ellentmondásmentes egy ontológia?

- Tablót bővítjük és bontjuk
- Nincs ellentmondás, ha
 - További axióma nem hozható létre
 - Legalább egy rész tabló ellentmondás mentes
 - Egy rész tabló tartalmaz ellentmondást, ha egy axióma és ellentettje is eleme:
 - Pl.. Person(Peter) és \neg Person(Peter)
 - Ilyenkor a rész tablót lezárjuk.

Tabló következtető

- Adott: egy ontológia NNF formában
Amíg nem minden rész tabló lezárt
 - * Válasz egy nyitott tablót T és egy $A \in O \cup T$
 - Ha A-t nem tartalmazza T, akkor
 - Ha A atomi formula, akkor
 - adjuk A-t
 - T-hez és
 - vissza *
 - Ha A nem atomi formula, akkor
 - Válasszunk egy $i \in O \cup T$
 - példányt
 - Adjuk $A(i)$ -t T-hez
 - Vissza *
 - egyénként
 - Bővítsük a tablót A következményeivel és
 - vissza *

Tabló következtető

- Bővítsük a tablót a következményekkel:

Nr	Axiom	Action
1	$C(a)$	Add $C(a)$
2	$R(a,b)$	Add $R(a,b)$
3	C	Choose an individual a , add $C(a)$
4	$(C \sqcap D)(a)$	Add $C(a)$ and $D(a)$
5	$(C \sqcup D)(a)$	Split tableau into T_1 and T_2 . Add $C(a)$ to T_1 , $D(a)$ to T_2
6	$(\exists R.C)(a)$	Add $R(a,b)$ and $C(b)$ for a <i>new Individual b</i>
7	$(\forall R.C)(a)$	For all b with $R(a,b) \in T$: add $C(b)$

Példa

- Adott egy ontológia:

```
:Animal owl:unionOf (:Mammal :Bird :Fish :Insect :Reptile) .  
:Animal owl:disjointWith :Human .  
:Seth a :Human .  
:Seth a :Insect .
```

- Konzisztens-e a tudásbázis?

Példa

- Adott a következő ontológia:

```
:Animal owl:unionOf (:Mammal :Bird :Fish :Insect :Reptile) .  
:Animal owl:disjointWith :Human .  
:Seth a :Human .  
:Seth a :Insect .
```

- A fenti ontológia DL-NNF alakban:

```
¬Animal ⊓ ¬Human  
Animal ⊓ (¬Mammal ⊓ ¬Bird ⊓ ¬Fish ⊓ ¬Insect ⊓ ¬Reptile)  
¬Animal ⊓ (Mammal ⊔ Bird ⊔ Fish ⊔ Insect ⊔ Reptile)  
Human(Seth)  
Insect(Seth)
```

- Végezzük el a következtetést!

Példa

Human(Seth), Insect(Seth)

Nr	Axiom	Action
1	C(a)	Add C(a)

Példa

Human(Seth), Insect(Seth),
 $(\neg \text{Animal} \sqcup \neg \text{Human})(\text{Seth})$

Nr	Axiom	Action
3	C	Choose an individual a, add C(a)

Példa

Human(Seth), Insect(Seth),
 \neg Animal(Seth)

Human(Seth), Insect(Seth),
 \neg Human(Seth)

Nr	Axiom	Action
5	(C \sqcup D)(a)	Split the tableau into T1 and T2. Add C(a) to T1, D(a) to T2

Példa

Human(Seth), Insect(Seth),
 \neg Animal(Seth)
Animal \sqcup (\neg Mammal \sqcap \neg Bird \sqcap \neg Fish \sqcap \neg Insect)(Seth)

Human(Seth), Insect(Seth),
 \neg Human(Seth)

Nr	Axiom	Action
3	C	Choose an individual a, add C(a)

Példa

Human(Seth), Insect(Seth),
 \neg Animal(Seth)
 \neg Animal(Seth)

Human(Seth), Insect(Seth),
 \neg Animal(Seth)
 $(\neg$ Mammal \sqcup \neg Bird \sqcup \neg Fish \sqcup \neg Insect \sqcup \neg Reptile)(Seth)

Human(Seth), Insect(Seth),
 \neg Human(Seth)

Nr	Axiom	Action
5	$(C \sqcup D)(a)$	Split the tableau into T1 and T2. Add C(a) to T1, D(a) to T2

Példa

Human(Seth), Insect(Seth),
 \neg Animal(Seth)
Animal(Seth)

Human(Seth), Insect(Seth),
 \neg Animal(Seth)
 $(\neg$ Mammal \sqcap \neg Bird \sqcap \neg Fish \sqcap \neg Insect \sqcap \neg Reptile)(Seth)
 \neg Mammal(Seth) \sqcap \neg Bird(Seth) \sqcap \neg Fish(Seth) \sqcap
 \neg Insect(Seth) \sqcap \neg Reptile(Seth)

Human(Seth), Insect(Seth),
 \neg Human(Seth)

Nr	Aussage	Aktion
4	$(C \sqcap D)(a)$	Add C(a) and D(a)

Példa 2

- Egy másik egyszerű ontológia:

```
:Woman rdfs:subClassOf :Person .  
:Man rdfs:subClassOf :Person .  
:hasChild rdfs:domain :Person .  
:hasChild rdfs:range :Person .  
:Peter :hasChild :Julia .  
:Julia a :Woman .  
:Peter a :Man .
```

DL NNF alakban:

```
¬Man ⊓ Person  
¬Woman ⊓ Person  
¬∃hasChild.T ⊓ Person  
∀hasChild.Person  
hasChild(Peter,Julia)  
Woman(Julia)  
Man(Peter)
```

Példa 2

hasChild(Peter,Julia)

Nr	Axiom	Action
2	$R(a,b)$	Add $R(a,b)$

Példa 2.

hasChild(Peter,Julia), Woman(Julia)

Nr	Axiom	Action
1	C(a)	Add C(a)

Példa 2

hasChild(Peter,Julia), Woman(Julia),
 $(\neg \exists \text{hasChild}.\text{T} \sqcup \text{Person})(\text{Peter})$

Nr	Axiom	Action
3	C	Choose an individual a, add C(a)

Példa 2

hasChild(Peter,Julia), Woman(Julia),
 $(\neg \exists \text{hasChild}.\text{T} \sqcup \text{Person})(\text{Peter})$,
 $\neg \exists \text{hasChild}.\text{T}(\text{Peter})$

hasChild(Peter,Julia), Woman(Julia),
 $(\neg \exists \text{hasChild}.\text{T})(\text{Peter})$, Person(Peter)

Nr	Axiom	Action
5	$(C \sqcup D)(a)$	Split the tableau into T1 and T2. Add C(a) to T1, D(a) to T2

Példa 2

hasChild(Peter,Julia), Woman(Julia),
 $(\neg \exists \text{hasChild}.\text{T})(\text{Peter})$,
 $\neg \text{ParentsOfSons}(\text{Peter})$

hasChild(Peter,Julia), Woman(Julia),
 $(\neg \exists \text{hasChild}.\text{T})(\text{Peter})$,
Person(Peter),
 $\neg \text{hasChild}(\text{Peter};\text{b0}), \text{T}(\text{b0})$

Nr	Axiom	Action
6	$(\exists R.C)(a)$	Add $R(a,b)$ und $C(b)$ for a new Individual b

Példa 2

```
hasChild(Peter,Julia), Woman(Julia),  
(\neg ParentsOfSons \sqcup \exists hasChild.Man)(Peter),  
\neg ParentsOfSons(Peter)
```

```
hasChild(Peter,Julia), Woman(Julia),  
(\neg \exists hasChild.T)(Peter),  
Person(Peter),  
\neg hasChild(Peter,b0),T(b0),  
\neg hasChild(Peter,b1),T(b1),  
...
```

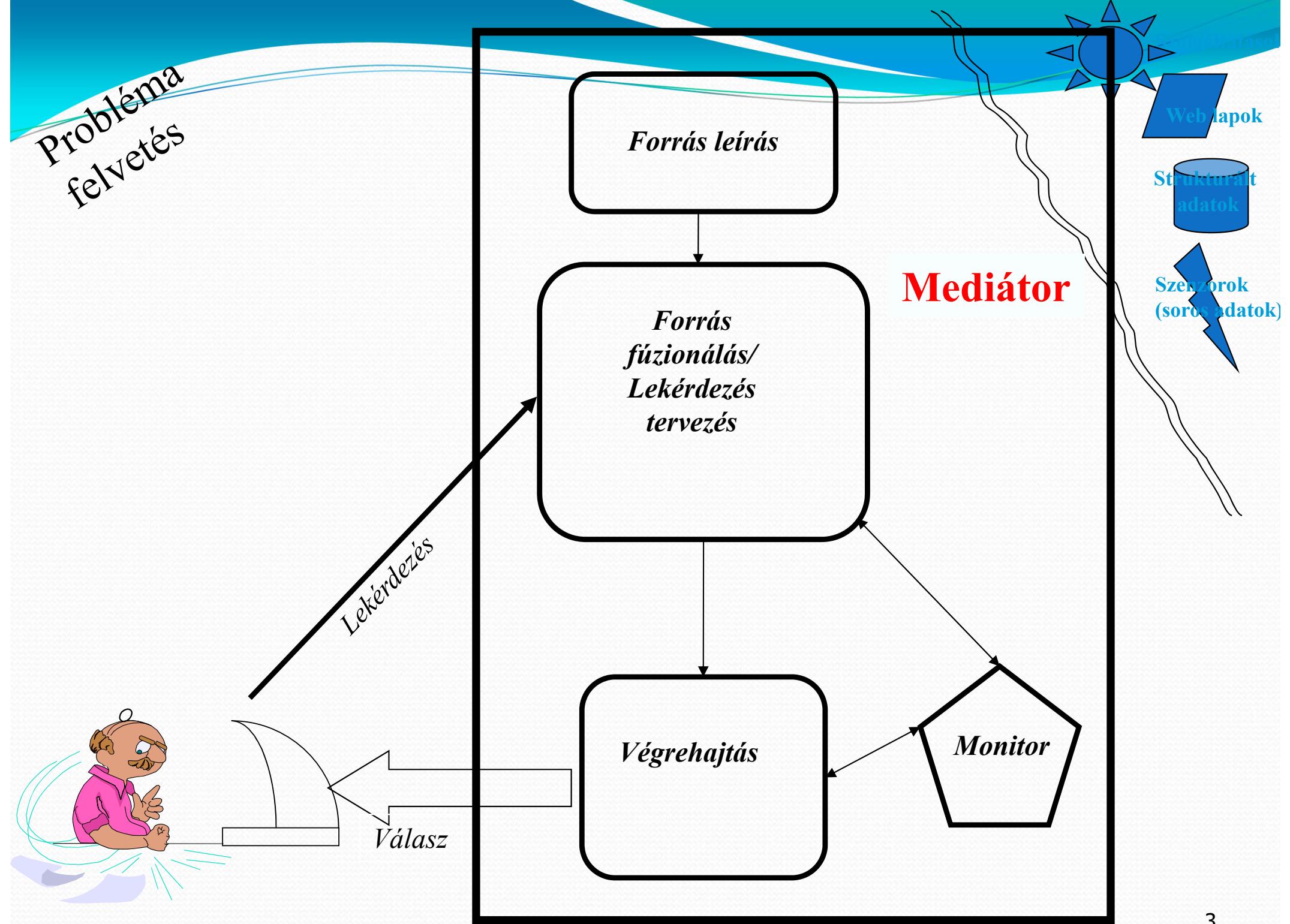
Nr	Axiom	Action
6	$(\exists R.C)(a)$	Add $R(a,b)$ und $C(b)$ for a new Individual b

Virtuális információ integrációs technikák

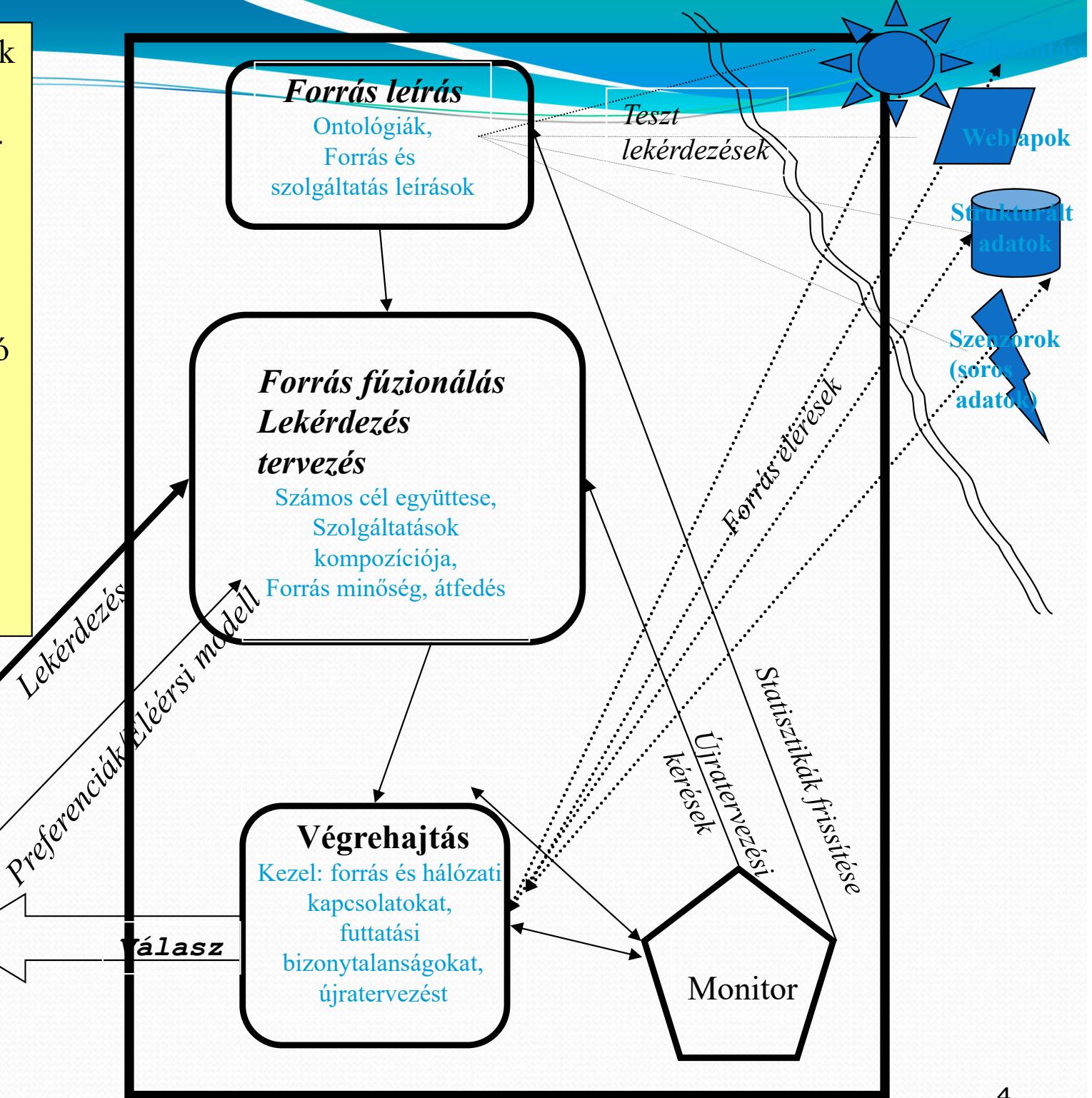
6. Előadás
Integrációs és ellenőrzési technikák (VIMIACo4)

Méréstechnika és Információs Rendszerek Tanszék
2022

Probléma felvetés

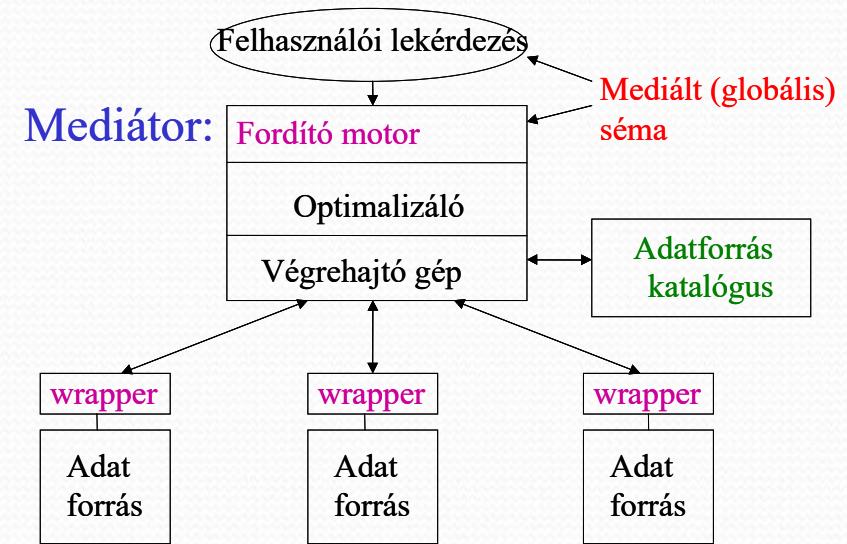
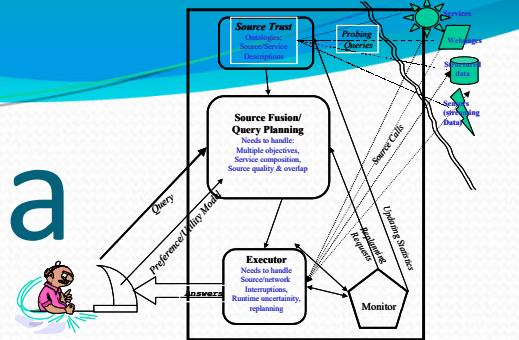

- Felhasználói lekérdezések megfogalmazása a mediált (*globális*) sémán.
- Adatok tárolva *lokális (távoli) sémákban*.
- A tárolt információ (tartalom) ismerete alapján megfogalmazható a leképezés a sémák között.
- A mediátor alkalmazza a leképezést a felhasználói kérdés lefordítására a forrás lekérdezésekre.

Virtuális integrációs séma

- Adatok a forrásokban maradnak
- Lekérdezés végrehajtásakor:
 - Releváns források meghatározása
 - Lekérdezés szétválasztása forrásokra vonatkozó lekérdezésekre.
 - Válaszok begyűjtése a forrásokból, és megfelelő kombinálása a válasz előállításához.
- Friss adatok
- A megoldás skálázható

Garlic [IBM], Hermes[UMD]; Tsimmis, InfoMaster[Stanford]; DISCO[INRIA]; Information Manifold [AT&T]; SIMS/Ariadne[USC]; Emerac/Havasu[ASU]

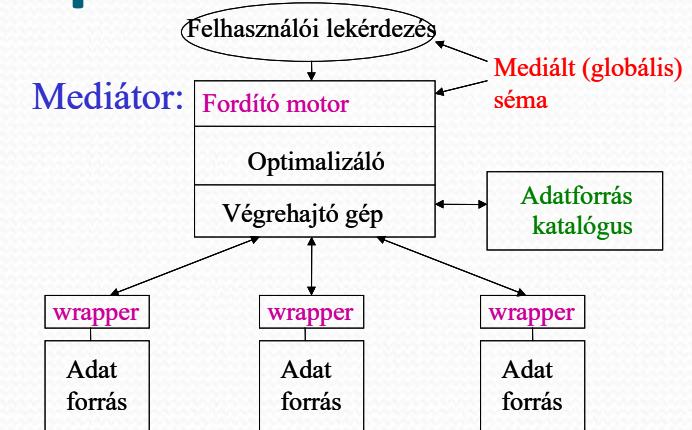
Fordítási/átfogalmazási probléma

- **Adott:**

- Egy Q lekérdezés a mediátor sémára vonatkozóan
- Adat források leírása

- **Létrehozandó:**

- Egy Q' lekérdezés az adat forrásokra vonatkozóan, amely:
 - Q' csak *helyes válaszokat* ad a Q lekérdezéshez és
 - Q' minden lehetséges választ megtalál Q-hoz az elérhető forrásokból.

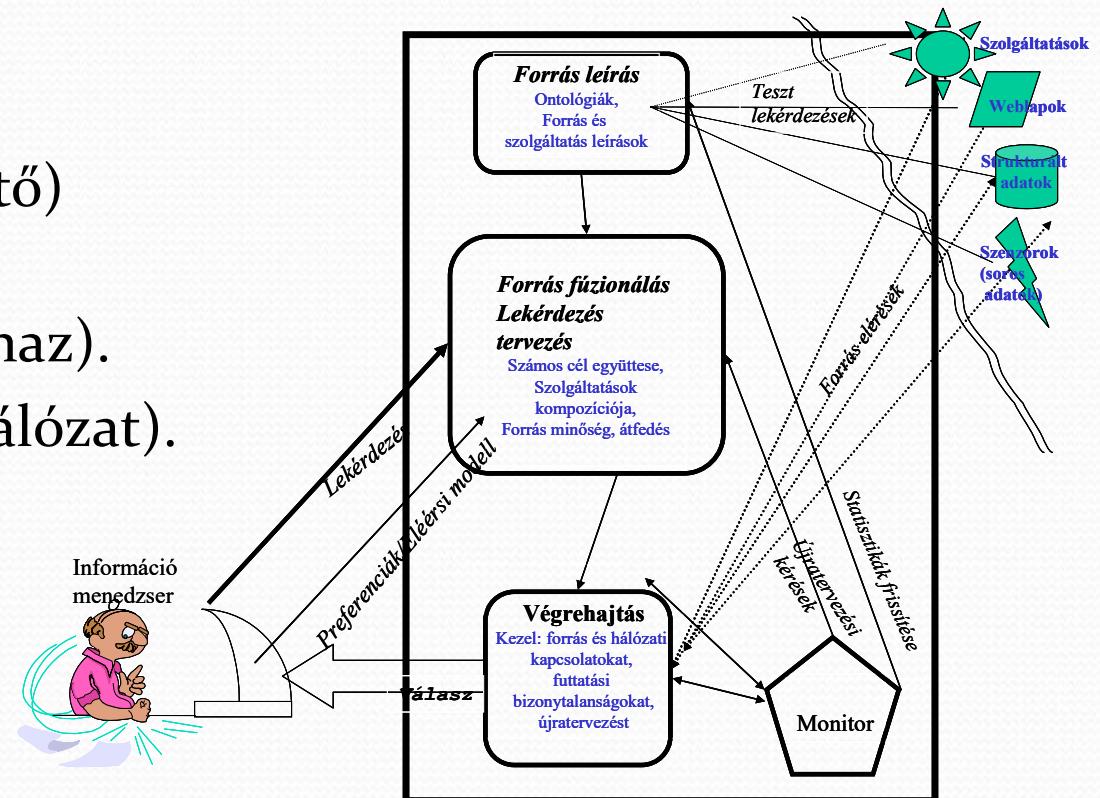

Forrás és felhasználói sémák reláció leírásának megközelítései

- Globális mediált sémák(*Global-as-view, GAV*):
 - a mediált séma kifejezése a forrásokra vonatkozó nézetek relációjaként
- Lokális mediált sémák (*Local-as-view, LAV*):
 - forrás relációk kifejezése a mediált sémákon értelmezett relációkkal

Forrás leírások

- minden meta-adat információt tartalmaz a forrásokkal kapcsolatban:
 - Forrás tartalom logikai leírása (könyvek, új autók).
 - Forrás képességek (pl. SQL lekérdezés feltehető)
 - Forrás teljesség (pl. *minden* könyvet tartalmaz).
 - Fizikai jellemzők (forrás, hálózat).
 - Statisztikák az adatokról
 - Tükör források
 - Frissítési frekvencia.

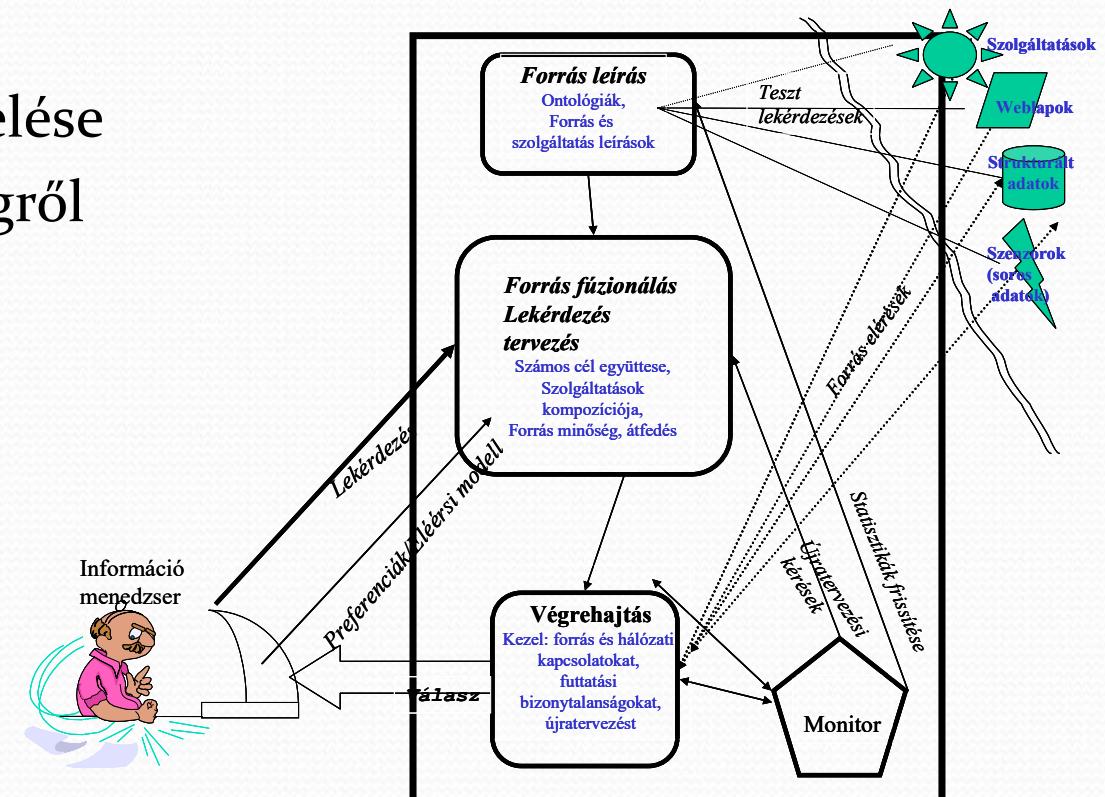

Forrás elérések

- Hogyan kapunk n-eseket
 - Számos forrás strukturálatlan adatokat tartalmaz
 - Bizonyos források inherensen strukturáltalanok, mások természetes nyelvi köntösben vannak
 - Vissza kell csomagolni az adatokat
 - Wrapper építés/információ kinyerés

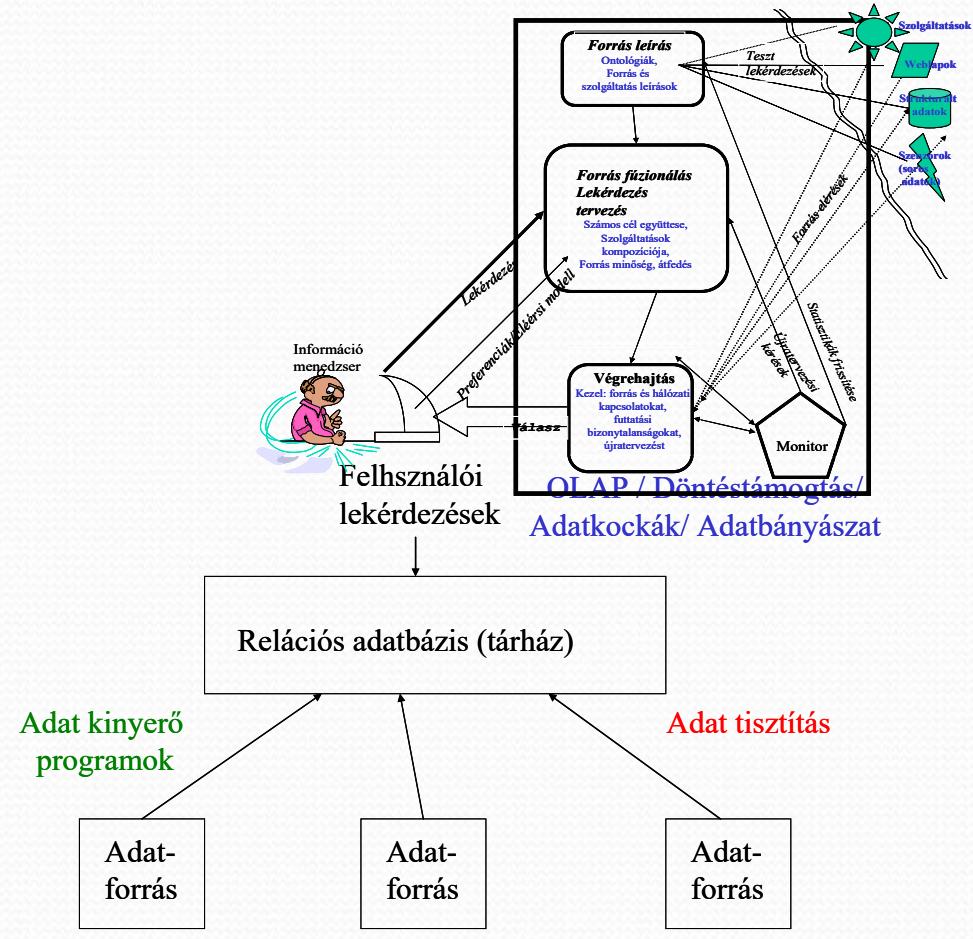
Forrás fúzió/ lekérdezés tervezés

- Feldolgozza a felhasználói lekérdezést és előállítja a végrehajtási tervet:
 - Költség és hatékonyság közti optimalizáció
 - Forrás elérési korlátok kezelése
 - Információ a forrásminőségről

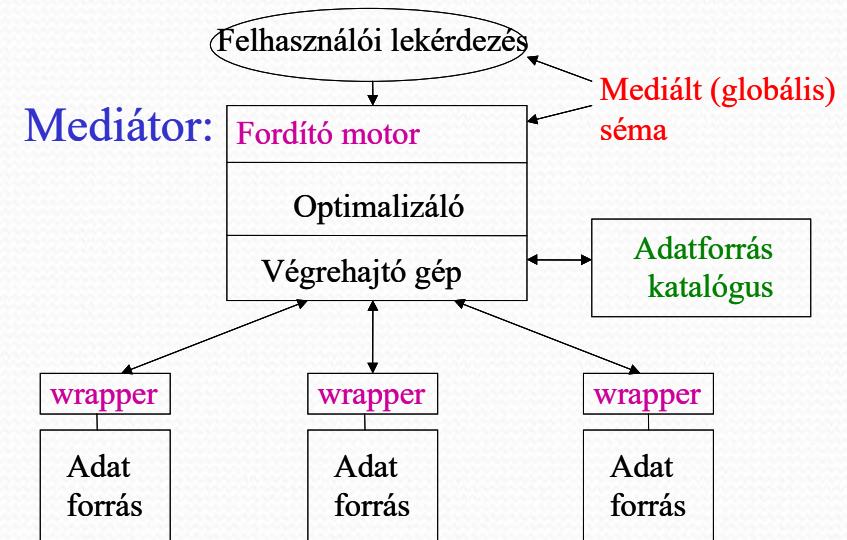
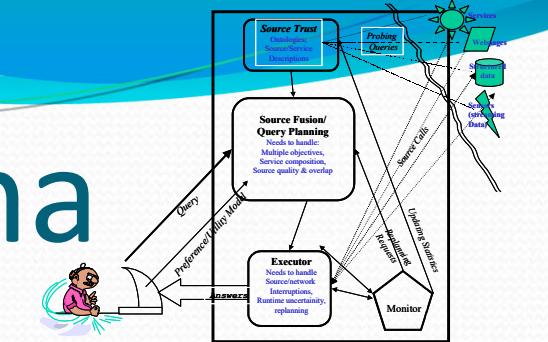
Kis forrás szám melletti integráció

- **Általában ad-hoc programozás:** speciális eset megvalósítása minden esetre, sok konzultáció.
- **Adattárházak:** minden adat periódikus feltöltése az adattárházba.
 - 6-18 hónap bevezetési idő
 - Operációs és döntéstámogatási RDBMS elválasztás. (nem csak adatintegrációra megoldás).
 - Teljesítmény jó,
 - adat lehet, hogy nem friss;
 - Rendszeres adattisztítás szükséges.

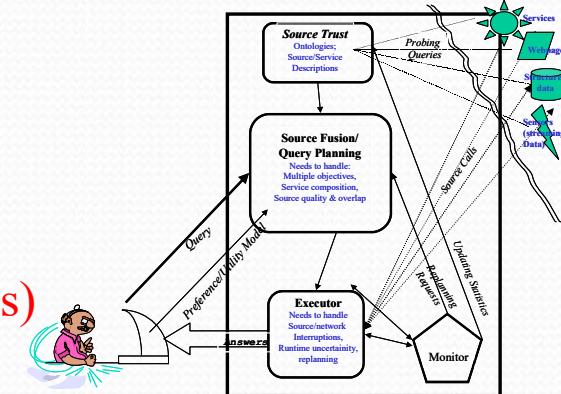
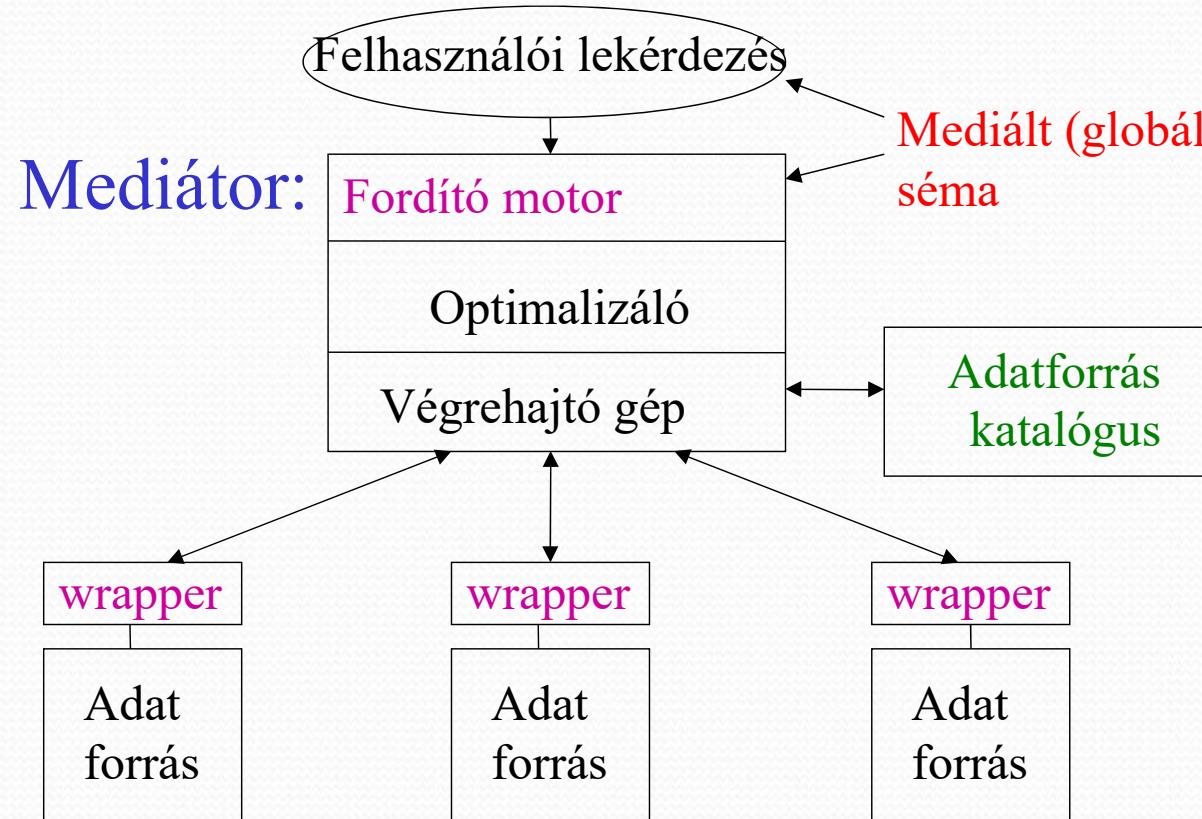
Virtuális integrációs séma

- Adatok a forrásokban maradnak
- Lekérdezés végrehajtásakor:
 - Releváns források meghatározása
 - Lekérdezés szétválasztása forrásokra vonatkozó lekérdezésekre.
 - Válaszok begyűjtése a forrásokból, és megfelelő kombinálása a válasz előállításához.
- Friss adatok
- A megoldás skálázható

Garlic [IBM], Hermes[UMD]; Tsimmis, InfoMaster[Stanford]; DISCO[INRIA]; Information Manifold [AT&T]; SIMS/Ariadne[USC]; Emerac/Havasu[ASU]

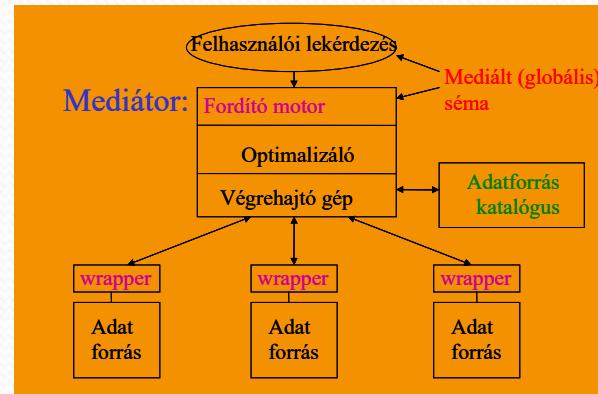
Virtuális integrátor architektúra

Források: relációs adatbázisok, weblapok, szövegek.

Forrás-mediátor relációs sémával szembeni elvárások

- **Kifejező erő:** hasonló adattartalommal rendelkező források megkülönböztetése, irreleváns források felismerése.
- **Egyszerű bővíthetőség:** tegyük könnyűvé források hozzáadását.
- **Fordítás/átalakítás:** felhasználói lekérdezés lefordítása forrásokon értelmezett lekérdezésekre hatékonyan és eredményesen.
- **Veszteségmentesség:** minden lehetséges adatelérés biztosítása

Lekérdezés átalakítás

- **Adott:**
 - Egy Q lekérdezés a mediátor sémára vonatkozóan
 - Adat források leírása
- **Létrehozandó:**
 - Egy Q' lekérdezés az adat forrásokra vonatkozóan, amely:
 - Q' csak helyes válaszokat ad a Q lekérdezéshez és
 - Q' minden lehetséges választ megtalál Q-hoz az elérhető forrásokból.

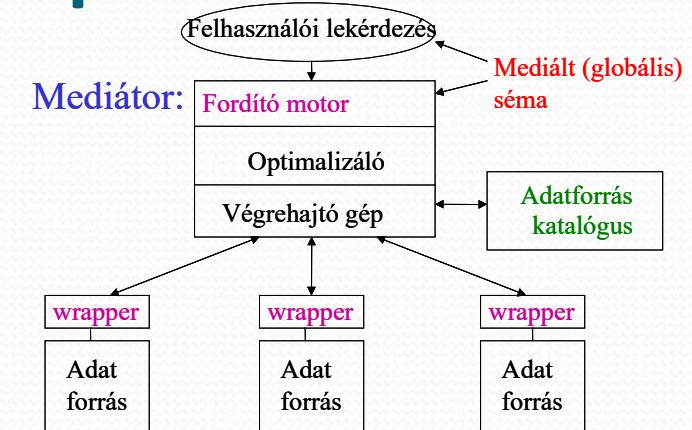
Fordítási/átfogalmazási probléma

- **Adott:**

- Egy Q lekérdezés a mediátor sémára vonatkozóan
- Adat források leírása

- **Létrehozandó:**

- Egy Q' lekérdezés az adat forrásokra vonatkozóan, amely:
 - Q' csak *helyes válaszokat* ad a Q lekérdezéshez és
 - Q' minden lehetséges választ megtalál Q-hoz az elérhető forrásokból.

Forrás és felhasználói sémák reláció leírásának megközelítései

- **Globális mediált sémák (Global-as-view, GAV):** a mediált séma kifejezése a forrásokra vonatkozó nézetek relációjaként
- **Lokális mediált sémák (Local-as-view, LAV):** forrás relációk kifejezése a mediált sémákon értelmezett relációkkal.
- Módszerek kombinációja...?

“Nézet” frissítés

```
CREATE VIEW Seattle-view AS  
  
SELECT buyer, seller, product, store  
FROM Person, Purchase  
WHERE Person.city = "Seattle" AND  
Person.name = Purchase.buyer
```

A nézet felhasználása:

```
SELECT name, store  
FROM Seattle-view, Product  
WHERE Seattle-view.product = Product.name AND  
Product.category = "shoes"
```

Mintapélda

- Hasonlítsuk össze a virtuális mediátor megközelítéseket film/mozi tárgyterületen
- Minta: Mediátor struktúra egy film adatbázishoz
 - Információk szolgáltatása filmekről, illetve mozi programról néhány forrás adatbázis és két mediált nézet felhasználásával

Globális mediált nézet GAV (Global-As-View)

Mediált/felhasználói séma:

Filmek(cím, rendező, év, típus),
Műsor(mozi, cím, idő).

Mediált séma kifejezése
a forrásokra vonatkozó
nézetek relációjaként.

Create View Filmek AS

select * from S1

[S1(cím, rendező, év, típus)]

union

select * from S2

[S2(cím, rendező, év, típus)]

union

[S3(cím, rendező), S4(cím, év, típus)]

select S3.cím, S3.rendező, S4.év, S4.típus

from S3, S4

where S3.cím=S4.cím

GAV

Mediált/felhasználói séma:

Filmek(cím, rendező, év, típus),
Műsor(mozi, cím, idő).

Create View Filmek AS

select * from S1

[S1(cím, rendező, év, típus)]

union

select * from S2

[S2(cím, rendező, év, típus)]

union

select S3.cím, S3.rendező, S4.év, S4.típus

[S3(cím, rendező), S4(cím, év, típus)]

from S3, S4

where S3.cím=S4.cím

A mediátor séma relációk virtuális nézetek a forrásrelációkon.

Mediált séma kifejezése
a forrásokra vonatkozó
nézetek relációjaként.

GAV: példa 2.

Mediált/felhasználói séma:

Filmek(cím, rendező, év, típus),

Műsor(mozi, cím, idő).

Mediált séma kifejezése
a forrásokra vonatkozó
nézetek relációjaként.

Create View Filmek AS

select * from S₁

[S₁(cím,rendező,év)]

select cím, rendező, év, NULL

Null értékek

from S₁

union

[S₂(cím, rendező, típus)]

select cím, rendező, NULL, típus

from S₂

GAV: példa 2.

Mediált/felhasználói séma:

Filmek(cím, rendező, év, típus),
Műsor(mozi, cím, idő).

Forrás S4: S4(mozi, típus)

Mediált séma kifejezése
a forrásokra vonatkozó
nézetek relációjaként.

Create View Filmek AS

```
select NULL, NULL, NULL, típus  
from S4
```

Create View Műsor AS

```
select mozi, NULL, NULL  
from S4.
```

*De mit lehetne tenni, ha minket a vígjátékokat játszó
mozik érdekelnének?*

“Veszteséges medáció”

LAV: példa 1

Mediált/felhasználói séma:

Filmek(cím, rendező, év, típus),
Műsor(mozi, cím, idő).

Forrás séma kifejezése
a mediált nézeteken
értelmezett relációkként.

Create Source S1 AS

```
select * from Filmek
```

S1(cím, rendező, év, típus)

Create Source S3 AS

```
select cím, rendező from Filmek
```

S3(cím, rendező)

Create Source S5 AS

```
select cím, rendező, év
```

S5(cím, rendező, év), év >1960

```
from Filmek
```

```
where év > 1960 AND típus=“vígjáték”
```

A források “materializált nézetek”
a mediált sémák felett.

LAV: példa 1

Mediált/felhasználói séma:

Filmek(cím, rendező, év, típus),

Műsor(mozi, cím, idő).

Create Source S4 AS

select mozi, típus

from Filmek m, Műsor s

where m.cím=s.cím

Van remény a vígjátékokat játszó mozik felderítésére!

Forrás séma kifejezése
a mediált nézeteken
értelmezett relációkként.

S4(Mozi,Típus)

GAV vs. LAV

Mediált séma:

Filmek(**cím, rendező, év, típus**),
Műsor(**mozi, cím, idő**).

Forrás S4: S4(mozi, típus)

Create View Filmek AS

```
select NULL, NULL, NULL, típus  
from S4
```

Create View Műsor AS

```
select mozi, NULL, NULL  
from S4.
```

De mit lehetne tenni, ha minket a vígjátékokat játszó mozik érdekelnének?

Create Source S4 AS

```
select mozi, típus  
from Filmek m, Műsor s  
where m.cím=s.cím
```

Veszteséges mediáció

GAV

VS.

LAV

- Nem moduláris
 - Források hozzáadása módosítja a meglévő mediált séma definícióját
- Nehézkes lehet veszteségmentes mediátort készíteni.
- Lekérdezés átalakítás egyszerű
 - Nézetek kibontását jelenti (*polinomiális*)
 - Hierarchikus mediátor sémák létrehozása lehetséges
- Hatékony, ha
 - Kis számú, ritkán változó adatforrás van
 - Feladat teljesen ismert a mediátor tervezésekor (pl. vállalati adatintegráció)
 - Garlic, TSIMMIS, HERMES

- Moduláris—új forrás hozzáadása egyszerű
- Igen rugalmas – a lekérdező nyelv közvetlenül alkalmazható a források leírására
- Lekérdezés átalakítás bonyolult
 - Válaszokat a nézeteken keresztül kell előállítani (nem minden megoldható)
- Hatékony, ha
 - Sok, kevéssé korrelált forrás
 - Források dinamikus hozzáadása és törlése
 - Information Manifold, InfoMaster, Emerac, Havasu

Lokális mediált nézetek átalakítása

- Adott nézetek egy halmaza V_1, \dots, V_n , és egy Q lekérdezés.

Megválaszolható-e a Q lekérdezés a V_1, \dots, V_n nézetek felhasználásával?

- A lekérdezéseket materializált nézeteken (forrásokon) futtatjuk végül!
- Megközelítések
 - Veder algoritmus (Bucket algorithm [Levy; 96])
 - Inverz szabályok algoritmusa [Duschka, 99]
 - Hibrid algoritmusok
 - SV-Bucket [2001], MiniCon [2001]

Maximális tartalmazás

- Lekérdezési tervnek helyesnek és teljesnek kell lennie
 - Helyes akkor, ha az új tervet tartalmazza az eredeti lekérdezés
(Például minden n-es válasz az eredeti lekérdezésben is megtalálható)
 - Teljesség?
 - Eredeti adatbázis megközelítés teljességre törekszik
 - Itt a megközelítés: maximális tartalmazás!

P **tartalmazza** Q if $P \vdash Q$
(exponenciális algoritmusok,
még konjunktív lekérdezésekre is.)

Tartalmazás (lekérdezések)

- Legyen $Q_1(\cdot) :- B_1(\cdot)$ $Q_2(\cdot) :- B_2(\cdot)$
- $Q_1 \subseteq Q_2$ ("tartalmaz") ha a Q_1 -re kapott válasz részhalmaza a Q_2 -re kapott válasznak
 - Igaz, ha $f\in B_1(x) \models B_2(x)$
- Ha adott egy Q lekérdezés, és egy Q_1 , válasz lekérdezési terv, akkor:
 - Q_1 helyes lekérdezési terv ha Q_1 -t tartalmazza Q
 - Q_1 teles lekérdezési terv, ha Q -t tartalmazza Q_1
 - Q_1 egy maximálisan tartalmazó lekérdezési terv, ha nem létezik olyan Q_2 amelyik helyes és olyan, hogy Q_1 -t tartalmazza Q_2

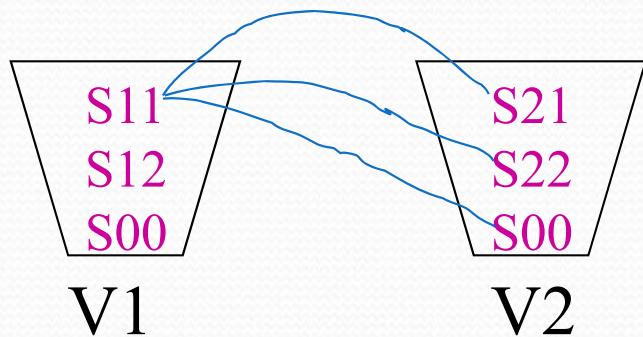
Tartalmazás ellenőrzése

- Tekintsünk két lekérdezést: $Q_1(\cdot) :- B_1(\cdot)$ $Q_2(\cdot) :- B_2(\cdot)$
 - $Q_1 \subseteq Q_2$ („tartalmazó”, “contained in”) ha Q_1 lekérdezésre kapott minden válasz (n -es) részhalmaza Q_2 -nek
 - A tartalmazás áll, ha $B_1(x) |= B_2(x)$
 - (de a vonzat reláció helyessége általánosságba nem eldönthető...)
 - Konjunktív lekérdezések (select/project/join lekérdezések, kényszerek nélkül) ellenőrzését az egyes kifejezések közötti leképezések megadhatóságával ellenőrizzük (exponenciális időigényű algoritmus)
 - m legyen egy (tartalmazási) leképezés $\text{Vars}(Q_2)$ változókról $\text{Vars}(Q_1)$ változókra, ha
 - m leképezi Q_2 törzsében (feltétel részében) található minden részcélját egy Q_1 törzsében található részcélra
 - m leképezi Q_2 fej részét (kvetkezmény részét) Q_1 fej részére
- Eg: $Q_1(x,y) :- R(x), S(y), T(x,y)$ $Q_2(u,v) :- R(u), S(v)$
- Kapcsolódó leképezés: [u/x ; v/y]

Átalakítási algoritmusok

Q(.) :- V1() & V2()

Veder algoritmus

- Veder algoritmus
 - Vedrek kombinációjából előállított terv
 - Utána tartalmazási ellenőrzés

S11() :- V1()
S12() :- V1()
S21() :- V2()
S22() :- V2()
S00() :- V1(), V2()

Inverz szabályok

Q(.) :- V1() & V2()
V1() :- S11()
V1() :- S12()
V1() :- S00()
V2() :- S21()
V2() :- S22()
V2() :- S00()

- Inverz szabályok
 - Rész lekérdezések tervezés

[Levy]

P_1 contains P_2 if
 $P_2 \sqsubseteq P_1$

[Duschka]

Inverz szabályok módszere – példa

Mediált (saját) nézetek:

Önlab(hallgató, tanszék), Tárgyfelvétel(hallgató, kurzus).

S_1 távoli adatforrás, amelyet nézettel definiálunk a mi mediált nézeteink felett:

$S_1(\text{tanszék}, \text{kurzus}) :- \text{Önlab}(\text{hallgató}, \text{tanszék}), \text{Tárgyfelvétel}(\text{hallgató}, \text{kurzus})$

Létrehozzunk egy inverz szabályt a nézet minden egyes konjunktjára:

$\text{Önlab}(\text{fi}(\text{tanszék}, X), \text{tanszék}) :- S_1(\text{tanszék}, X)$

$\text{Tárgyfelvétel}(\text{fi}(Y, \text{kurzus}), \text{kurzus}) :- S_1(Y, \text{kurzus})$

(Minden egyes) **Z** ismeretlenhez, amely több kifejezésben is szerepel, hozunk létre egy funkcionális kifejezést: pl. $\text{fi}(\text{tanszék}, \text{hallgató})$

Inverz szabályok módszere – példa

Mediált (saját) nézetek:

Önlab(hallgató, tanszék), Tárgyfelvétel(hallgató, kurzus).

S1 távoli adatforrás, amelyet nézettelként definiálunk a mi mediált nézeteink felett:

S1(tanszék, kurzus) :- Önlab(hallgató,tanszék), Tárgyfelvétel(hallgató, kurzus)

Létrehozzunk egy inverz szabályt a nézet minden egyes konjunktjára:

Önlab(fi(**Z**anszék,X) ,tanszék) :- S1(tanszék, **X**)

Tárgyfelvétel(**fi(Y, kurzus)** , kurzus) :- S1(**Y**, kurzus)

Lekérdezés: q(tanszék) :- Önlab(H,tanszék), Tárgyfelvétel(H, „Adatbázisok”)

S1 tartalmazza a következő ketteseket:

< (TMIT, „Adatbázisok”), (MIT, „Adatbázisok”), (MIT, „Mesterséges intelligencia”)

Inverz szabályok módszere – példa

Önlab(fi(T, kurzus) ,tanszék) :- S1(tanszék, K)

Tárgyfelvétel(fi(tanszék, K) , kurzus) :- S1(T, kurzus)

Lekérdezés: q(tanszék) :- Önlab(H,tanszék), Tárgyfelvétel(H, „Adatbázisok”)

S1 tartalmazza a következő ketteseket:

< (TMIT, „Adatbázsiok”), (MIT, „Adatbázisok”), (MIT, „Mesterséges intelligencia”)

Eredmény:

Önlab : < (fi(TMIT, "Adatbázisok"), „Adatbázisok”),
(fi(MIT,"Adatbázisok"), "Adatbázisok"),
(fi(MIT,"Mesterséges intelligencia"),"Mesterséges intelligencia") >

Tárgyfelvétel: < (fi(TMIT, "Adatbázisok"), TMIT),
(fi(MIT,"Adatbázisok"), MIT),
(fi(MIT,"Mesterséges intelligencia"), MIT) >

Válasz: TMIT, MIT

Forrás elérés korlátok

- A források nem feltétlenül relációs adatbázisok
 - Jogosultsági korlátok
 - Korlátos elérési minták
 - (Pl. telefonkönyv lekérdezése)
 - Korlátos kiszolgáló erőforrás
 - (Csak attribútumokon értelmezett szűrésen keresztül érhetőek el adatok.)
- Elérési korlátozások modellezhetők:
 - b: kötelezően megadandó keresési attribútum
 - f: szabadon elérhető attribútum

Elérési korlátok – rekurzív algoritmusok

Create Source S_1 as

```
SELECT *  
from Hivatkozások  
adott cikkhez
```

$S1^{bf}(p_1, p_2) :- \text{Hivatkozások}(p_1, p_2)$

$S2(p) :- \text{Asu-C}(p)$

$S3^b(p) :- \text{DíjC}(p)$

Create Source S_2 as

```
SELECT cikk  
from ASU-Cikkek
```

$Q(p) :- \text{DíjC}(p)$

$\text{Díjc}(p) :- \text{ÖsszC}(p), S3^b(p)$

$\text{Asu-C}(p) :- S2(p)$

$\text{Hivatkozások}(p_1, p_2) :- \text{ÖsszC}(p_1), S1^{bf}(p_1, p_2)$

Create Source S_3 as

```
SELECT cikk  
from DíjazottCikkek  
adott cikkhez
```

$\text{ÖsszC}(p) :- S2(p)$

$\text{ÖsszC}(p) :- \text{ÖsszC}(p_1), S1(p_1, p)$

Query: $\text{SELECT * from DíjazottCikkek}$

Veder algoritmus

- A Q lekérdezés minden részcélját lefedjük releváns nézetekkel
- Készítünk egy listát (veder) azokból a nézetekből, amelyek adhatnak eredményt az adott részcélhoz
- Megvizsgáljuk a vedrekben listázott nézetek kombinációját
- Nem feltétlenül minden kombináció megfelelő
- Megtartjuk a megfelelő nézetek kombinációit és minimalizáljuk a megoldást
- Elhagyjuk a redundánsokat
- A megoldás a megmaradó lekérdezések uniója

Veder algoritmus példa

Mediált (saját) nézetek:

$\text{reg}(\text{Std}, \text{Crs}, \text{Qtr})$, $\text{course}(\text{Crs}, \text{Title})$, $\text{teaches}(\text{Prof}, \text{Crs}, \text{Qtr})$

S_1, S_2, S_3, S_4 távoli adatforrások, amelyeket nézettelként definiálunk a mi mediált nézeteink felett:

$S_1(\text{Std}, \text{Crs}, \text{Qtr}, \text{Title}) :- \text{reg}(\text{Std}, \text{Crs}, \text{Qtr}), \text{course}(\text{Crs}, \text{Title}),$
 $\quad \text{Crs} \geq 500, \text{Qtr} \geq \text{Aut98}$

$S_2(\text{Std}, \text{Prof}, \text{Crs}, \text{Qtr}) :- \text{reg}(\text{Std}, \text{Crs}, \text{Qtr}), \text{teaches}(\text{Prof}, \text{Crs}, \text{Qtr})$

$S_3(\text{Std}, \text{Crs}) :- \text{reg}(\text{Std}, \text{Crs}, \text{Qtr}), \text{Qtr} \leq \text{Aut94}$

$S_4(\text{Prof}, \text{Crs}, \text{Title}, \text{Qtr}) :- \text{reg}(\text{Std}, \text{Crs}, \text{Qtr}), \text{course}(\text{Crs}, \text{Title}),$
 $\quad \text{teaches}(\text{Prof}, \text{Crs}, \text{Qtr}), \text{Qtr} \leq \text{Aut97}$

$q(S, C, P) :- \text{teaches}(P, C, Q), \text{reg}(S, C, Q), \text{course}(C, T),$
 $\quad C \geq 300, Q \geq \text{Aut95}$

1. lépés: minden részcélhoz összegyűjtjük a releváns nézeteket

Veder algoritmus példa

S₁(Std,Crs,Qtr,Title) :- reg(Std,Crs,Qtr), course(Crs,Title),
Crs \geq 500, Qtr \geq Aut98

S₂(Std,Prof,Crs,Qtr) :- reg(Std,Crs,Qtr), teaches(Prof,Crs,Qtr)

S₃(Std,Crs) :- reg(Std,Crs,Qtr), Qtr \leq Aut94

S₄(Prof,Crs,Title,Qtr) :- reg(Std,Crs,Qtr), course(Crs,Title),
teaches(Prof,Crs,Qtr), Qtr \leq Aut97

q(S,C,P) :- teaches(P,C,Q), reg(S,C,Q), course(C,T),
C \geq 300, Q \geq Aut95

P \rightarrow Prof, C \rightarrow Crs, Q \rightarrow Qtr

Buckets

teaches	reg	course
S2		
S4		

Megjegyzés: Itt az aritmetikai predikátumok nem okoznak problémát

Veder algoritmus példa

S₁(Std,Crs,Qtr,Title) :- **reg**(Std,Crs,Qtr), course(Crs,Title),
Crs \geq 500, Qtr \geq Aut98

S₂(Std,Prof,Crs,Qtr) :- **reg**(Std,Crs,Qtr), teaches(Prof,Crs,Qtr)

S₃(Std,Crs) :- **reg**(Std,Crs,Qtr), Qtr \leq Aut94

S₄(Prof,Crs,Title,Qtr) :- **reg**(Std,Crs,Qtr), course(Crs,Title),
teaches(Prof,Crs,Qtr), Qtr \leq Aut97

q(S,C,P) :- teaches(P,C,Q), **reg**(S,C,Q), course(C,T),
C \geq 300, Q \geq Aut95

S \rightarrow Std, **C** \rightarrow Crs, **Q** \rightarrow Qtr

Megjegyzés: S₃ nem ad megoldást, az aritmetikai predikátumok nem kielégíthetőek

S₄ nem ad megoldást: S nem szerepel a S₄ kimenetében

Buckets

teaches	reg	course
S ₂	S ₁	
S ₄	S ₂	

Veder algoritmus példa

S₁(Std,Crs,Qtr,Title) :- reg(Std,Crs,Qtr), course(Crs,Title),
Crs \geq 500, Qtr \geq Aut98

S₂(Std,Prof,Crs,Qtr) :- reg(Std,Crs,Qtr), teaches(Prof,Crs,Qtr)

S₃(Std,Crs) :- reg(Std,Crs,Qtr), Qtr \leq Aut94

S₄(Prof,Crs,Title,Qtr) :- reg(Std,Crs,Qtr), course(Crs,Title),
teaches(Prof,Crs,Qtr), Qtr \leq Aut97

q(S,C,P) :- teaches(P,C,Q), reg(S,C,Q), course(C,T),
C \geq 300, Q \geq Aut95

C \rightarrow Crs, T \rightarrow Title

Buckets

teaches	reg	course
S ₂	S ₁	S ₁
S ₄	S ₂	S ₄

Veder algoritmus példa

2. lépés:

- Nézetek összes kombinációját figyelembe kell venni, minden vederből egy elemet véve
- Aritmetikai predikátumok ellenőrzése a kombinációra
 - Például két nézet lehet átfedő vagy inkonzisztens
- Eredmény átírás= a megmaradók uniója

Lekérdezés átírás1:

teaches	reg	course
S2	S1	S1
S4	S2	S4

q1(S,C,P) :- S2(S',P,C,Q), S1(S,C,Q,T'), S1(S'',C,Q',T)

- Nincs probléma az aritmetikai predikátumokkal(nincs a S2-ben)
- Minimális-e a megoldás

Veder algoritmus példa

Átírás kibontása 1:

$q1'(S,C,P) :- r(S',C,Q), t(P,C,Q), r(S,C,Q), c(C,T'), r(S'',C,Q'), c(C,T), C \geq 500, Q \geq \text{Aut98}, C \geq 500, Q' \geq \text{Aut98}$

- Fekete r-ek leképezhetőek a zöld r-ekre:

$S' \rightarrow S, S'' \rightarrow S, Q' \rightarrow Q$

- Fekete c leképezhető a zöld c-re:

leképezés kibővíthető: $T \rightarrow T'$

Minimális kibontása az átírásnak 1:

$q1m'(S,C,P) :- t(P,C,Q), r(S,C,Q), c(C,T'), C \geq 500, Q \geq \text{Aut98}$

Minimális átírás 1:

$q1m(S,C,P) :- S2(S',P,C,Q), S1(S,C,Q,T')$

Veder algoritmus példa

Lekérdezés átírás 2:

teaches	reg	course
S2	S1	S1
S4	S2	S4

$q2(S, C, P) :- S2(S', P, C, Q), S1(S, C, Q, T'), S4(P', C, T, Q')$

$q2'(S, C, P) :- r(S', C, Q), t(P, C, Q), r(S, C, Q),$
 $r(S, C, Q), c(C, T'), C \geq 500, Q \geq \text{Aut98},$
 $r(S'', C, Q'), c(C, T), t(P', C, Q'), Q' \leq \text{Aut97}$

- A kombináció nem kielégíthető: Nézzük meg **S1** és **S4** kombinációját

Lekérdezés átírás 3:

teaches	reg	course
S2	S1	S1
S4	S2	S4

$q3(S, C, P) :- S2(S', P, C, Q), S2(S, P', C, Q), S4(P'', C, T, Q')$

Veder algoritmus példa

Lekérdezés átírás kibontása 3:

$q3'(S,C,P) :- r(S',C,Q), t(P,C,Q), r(S,C,Q), t(P',C,Q), r(S'',C,Q'), c(C,T), t(P'',C,Q'), Q' \leq \text{Aut97}$

- A zöld részcélok lefedhetőek a feketékkel a következő megfeleltetésekkel: $S' \rightarrow S$, $S'' \rightarrow S$, $P' \rightarrow P$, $P'' \rightarrow P$, $Q' \rightarrow Q$

Minimális átírás3:

$q3m(S,C,P) :- S2(S,P,C,Q), S4(P,C,T,Q)$

Tehát két átírás maradt.

Maximális tartalmazó átírás:

$$q' = q1m \cup q3m$$

Példa GAV integrátor rendszerekre

- Tsimmis
 - Stanford-IBM Manager of Multiple Information Sources
 - Global-as-View (Gav)
 - Mediátor nézetek a forrás nézetek feletti relációkként definiálva
- Megközelítés:
 - Rugalmas adatmodell
 - Általános lekérdező nyelv
 - Egyedi eszközök

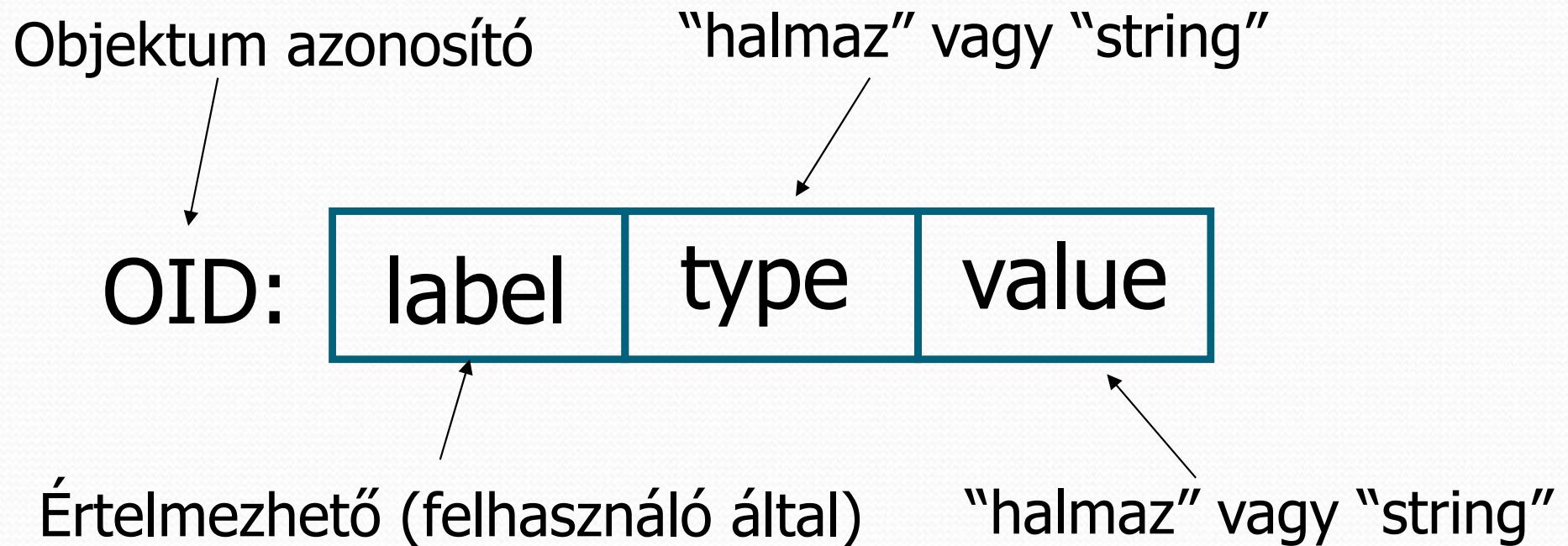
TSIMMIS – Komponensek

- *Adatmodell:*
OEM (Object-Exchange Model)
- *Lekérdező nyelv:*
LOREL (Lightweight Object REpository Language)
- *Mediátor leírás:*
MSL (Mediator Specification Language)
- *Wrapper leírás:*
WSL (Wrapper Specification Language)

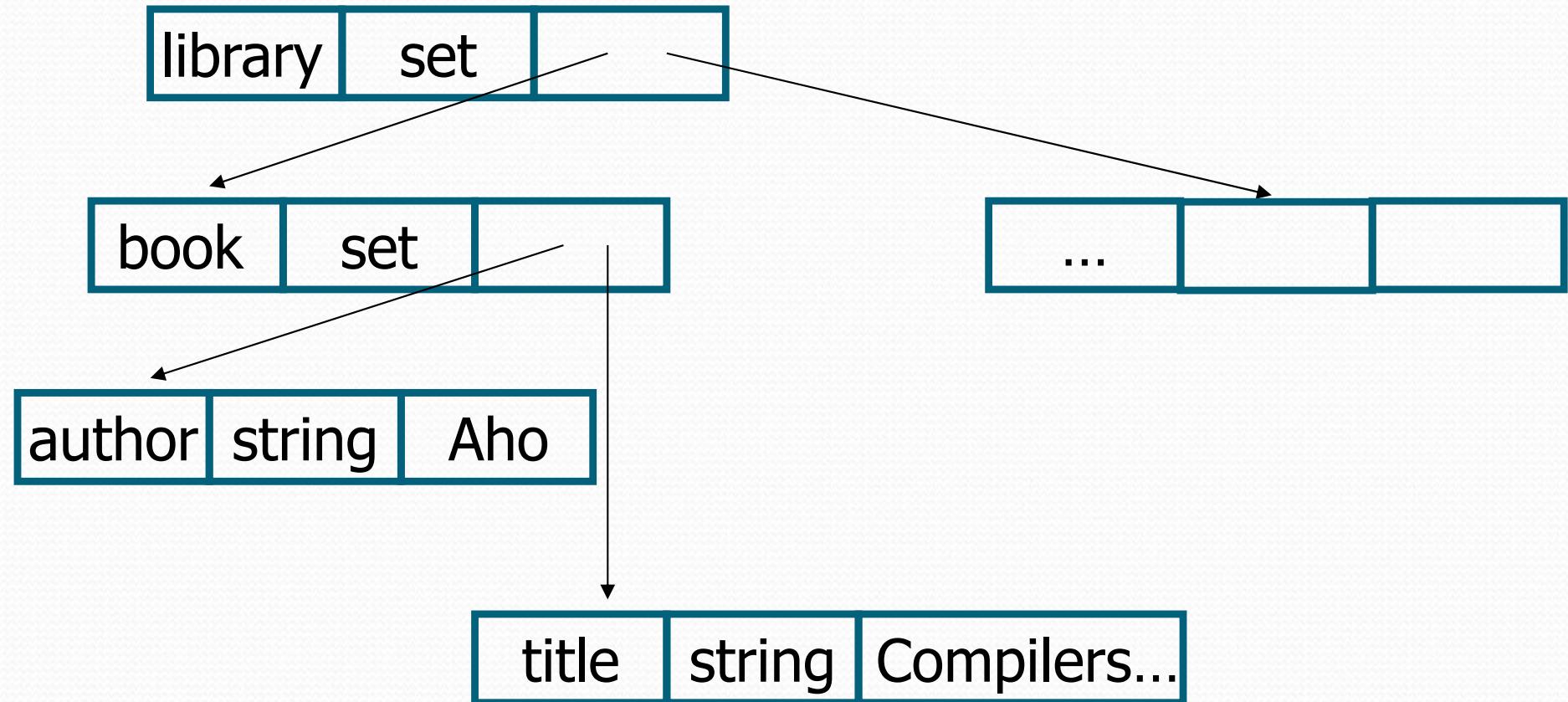
TSIMMIS – OEM

- Objektumok alkalmazása:
Object Exchange Model
- A TSIMMIS adatmodellje
- “önleíró” (az objektum leíró információkat címkékben (label) helyezi el)
- Rugalmas
- Első rendű logikai megközelítés

TSIMMIS – Objektum modell

TSIMMIS – OEM

TSIMMIS – OEM

Elsőrendű predikátum logikai átírás lehetséges:

123 author string Aho

author(T, "Aho")

Objektum azonosító alapján elérhetőek
(lekrdezhetőek) az elemek, akár az
"author" vagy az "Aho" érték.

TSIMMIS – LOREL

- Lekérdező nyelv:
Lightweight Object REpository Language
- Egy OQL lekérdező nyelv OEM adatmodellhez
- A végfelhasználó elérése a TSIMMIS modellhez és az adatokhoz.

Példa:

```
select library.book.title  
from library  
where library.book.author = "Aho"
```

TSIMMIS – LOREL

- Részleges illeszkedést megengedő szemantika:

```
select R.A  
from R, S, T  
where R.A = S.A or R.A = T.A
```
- Csak akkor sikertelen (és nem tér vissza értékkel), ha T és S is üres.

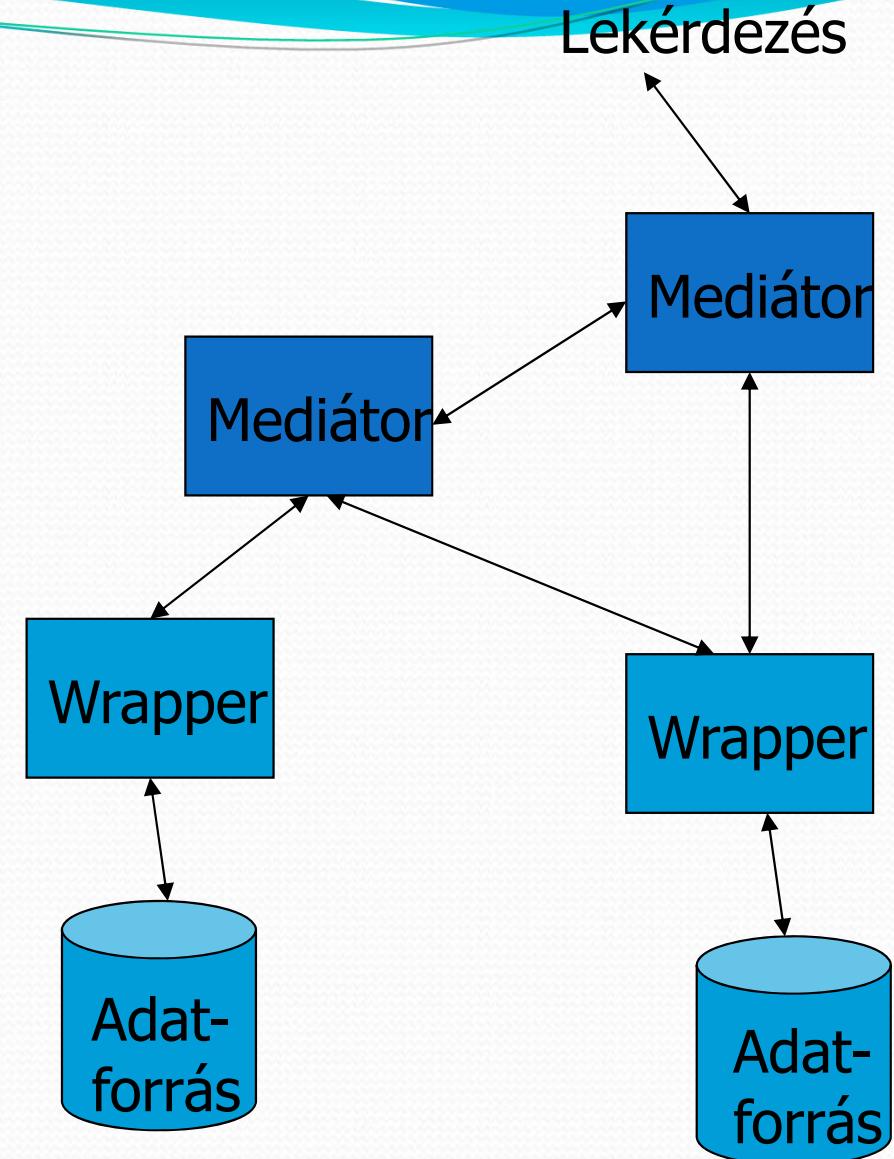
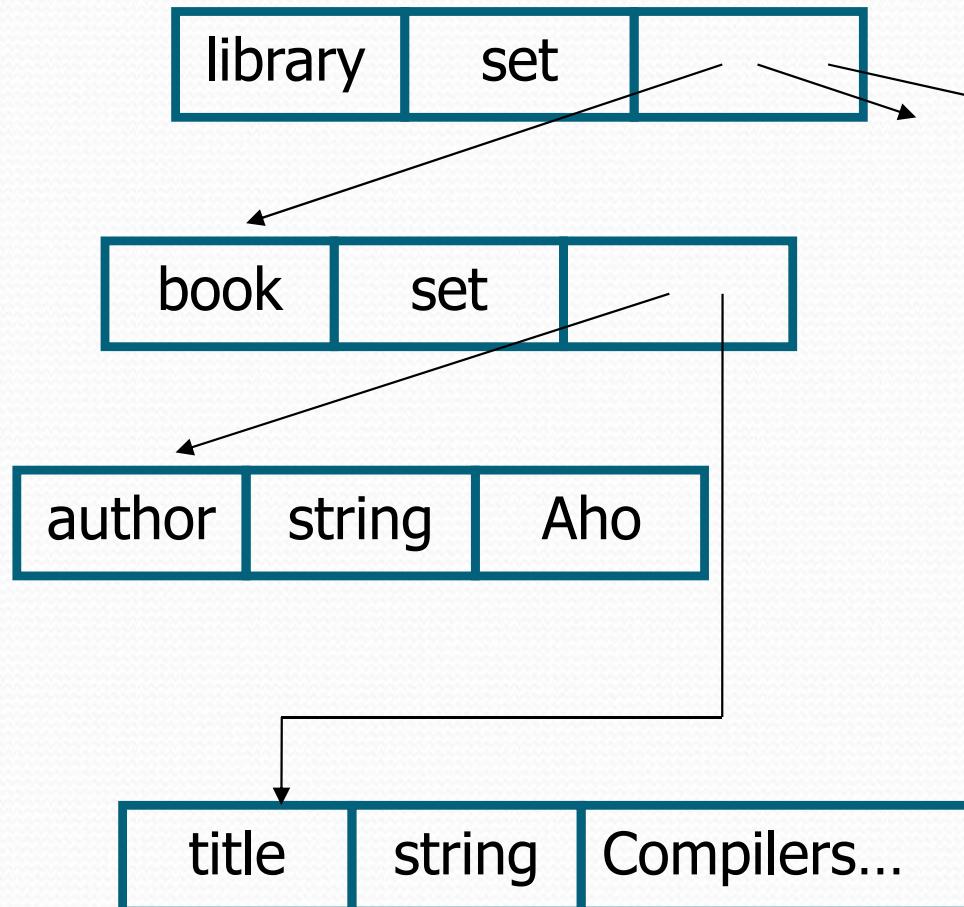
TSIMMIS – MSL

(Mediator Specification Language)

- Mediátorok deklaratív leírása
- Objektum orientált, logikai leírás
- OEM adatmodellre épül

TSIMMIS – MSL

Lekérdezés

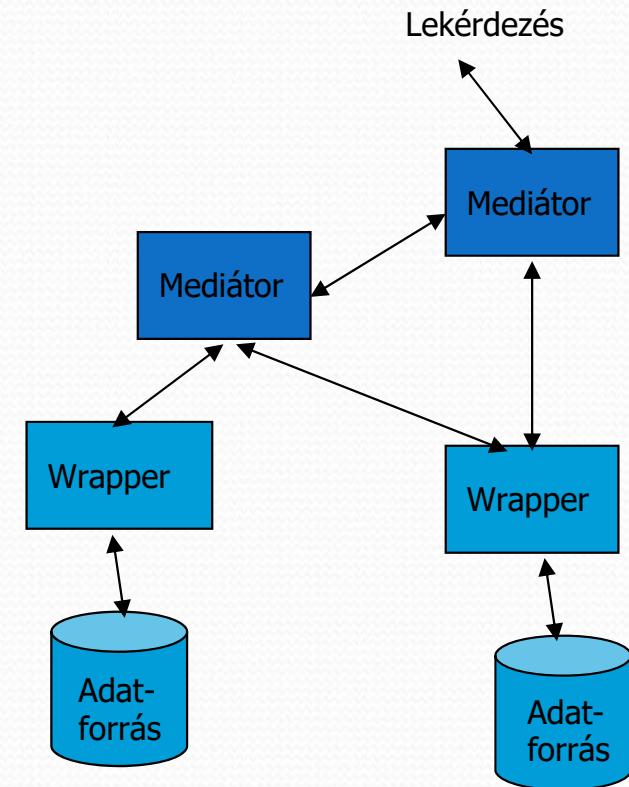
```
<booktitle X> :-  
    <library { <book { <title X> <author "Aho"> } > } > @s1
```

TSIMMIS – Wrapper-ek

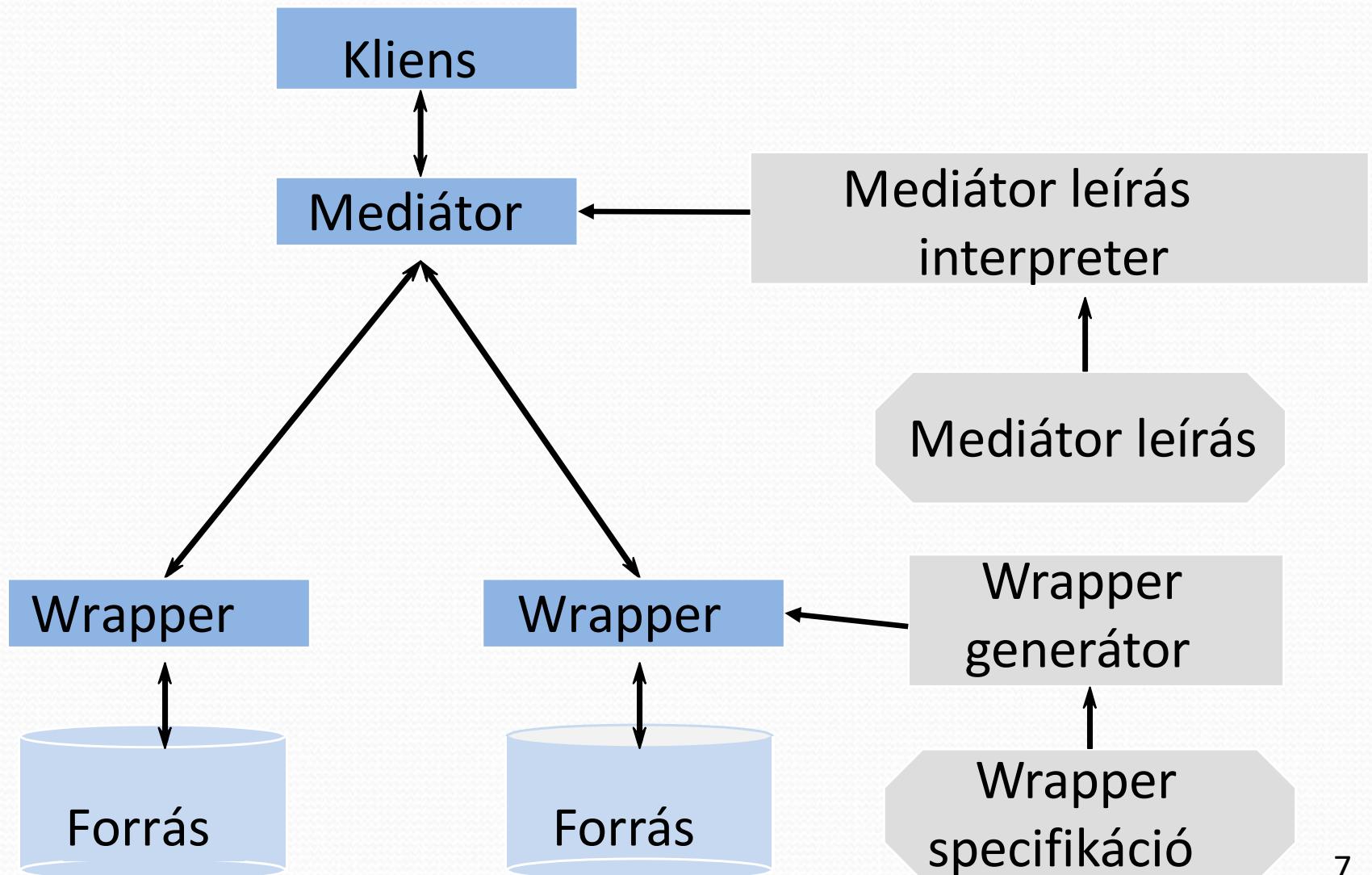
- Wrapper-ek szerepe hasonló, mint az adatbázis meghajtóké
- A Wrapper-ek logikai leírása MSL nyelven történik
- Wrapper leírások formája:
MSL template
// action //

Példa

```
<books X> :- <library { X:<book {<title X>
                                         <author $AU>}> }> @s1
// sprintf(lookup-query, "find author %s", $AU) //
```


Mediátor rendszer specifikálása

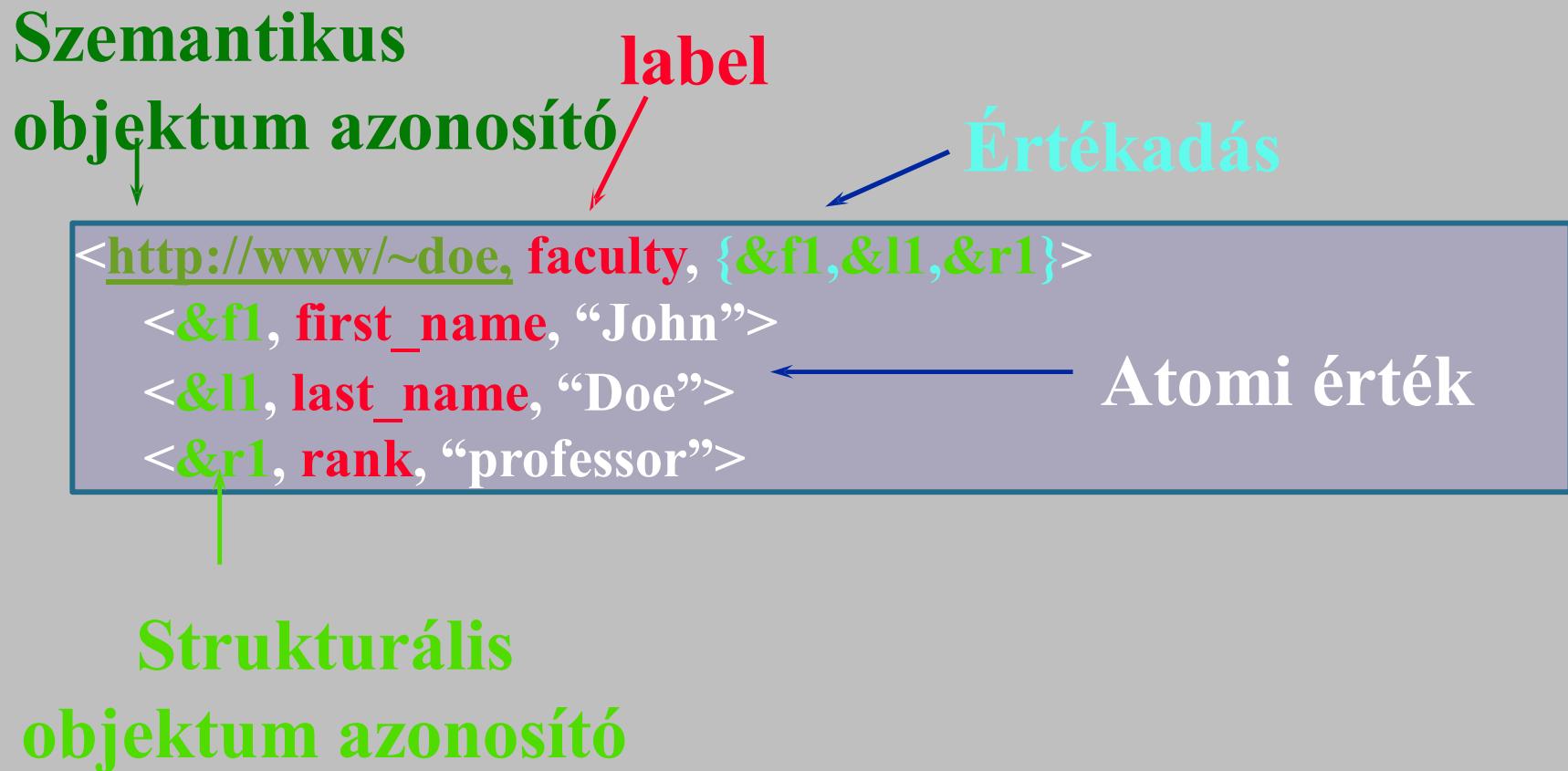
Kihívás: Struktúrálatlan források elemzése

- Félig-struktúrált
 - irreguláris
 - mélyen beágazott
 - kereszthivatkozások
- Hiányos séma információ
 - autonóm
 - dinamikus
- Példák
 - HTML lapok
 - SGML dokumentumok
 - gén adatbázisok
 - kémiai elemek
 - könyvtári információk

Adatreprézentáció -TSIMMIS

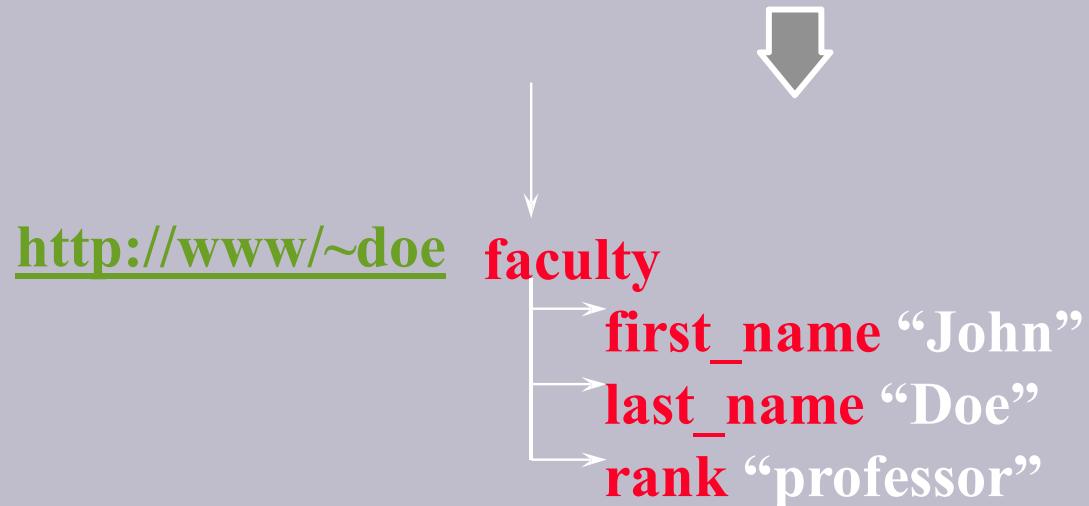
- **Félig-strukturált adat reprezentáció**
- **Mediátor generálás**
- **Wrapper generálás**
- **Képességeket figyelembe vevő átirás**

Félig-strukturált információk reprezentálása OEM modellel

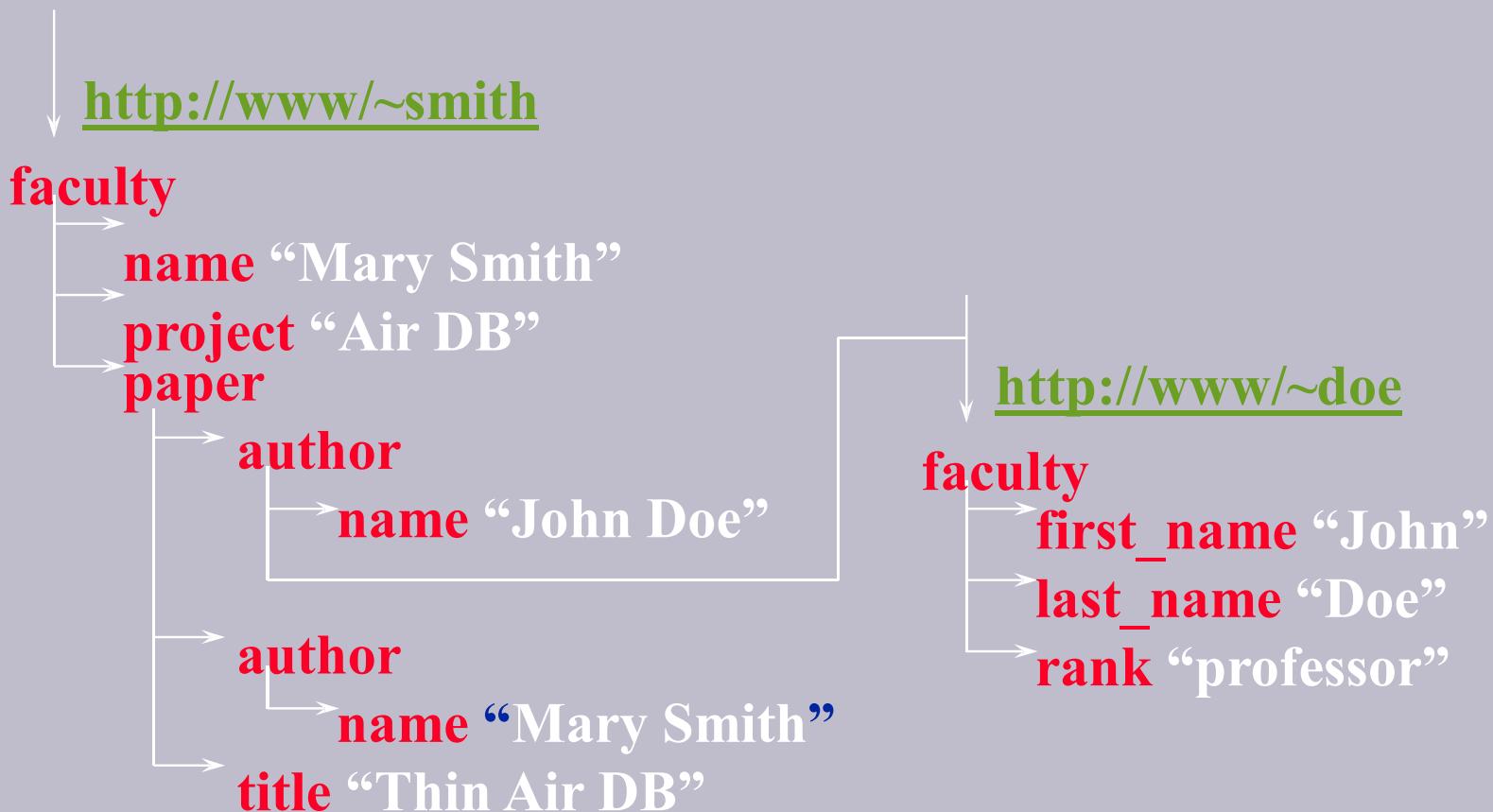

OEM – Gráf reprezentáció

```
<http://www/~doe, faculty, {&f1,&l1,&r1}>
  <&f1, first_name, “John”>
  <&l1, last_name, “Doe”>
  <&r1, rank, “professor”>
```


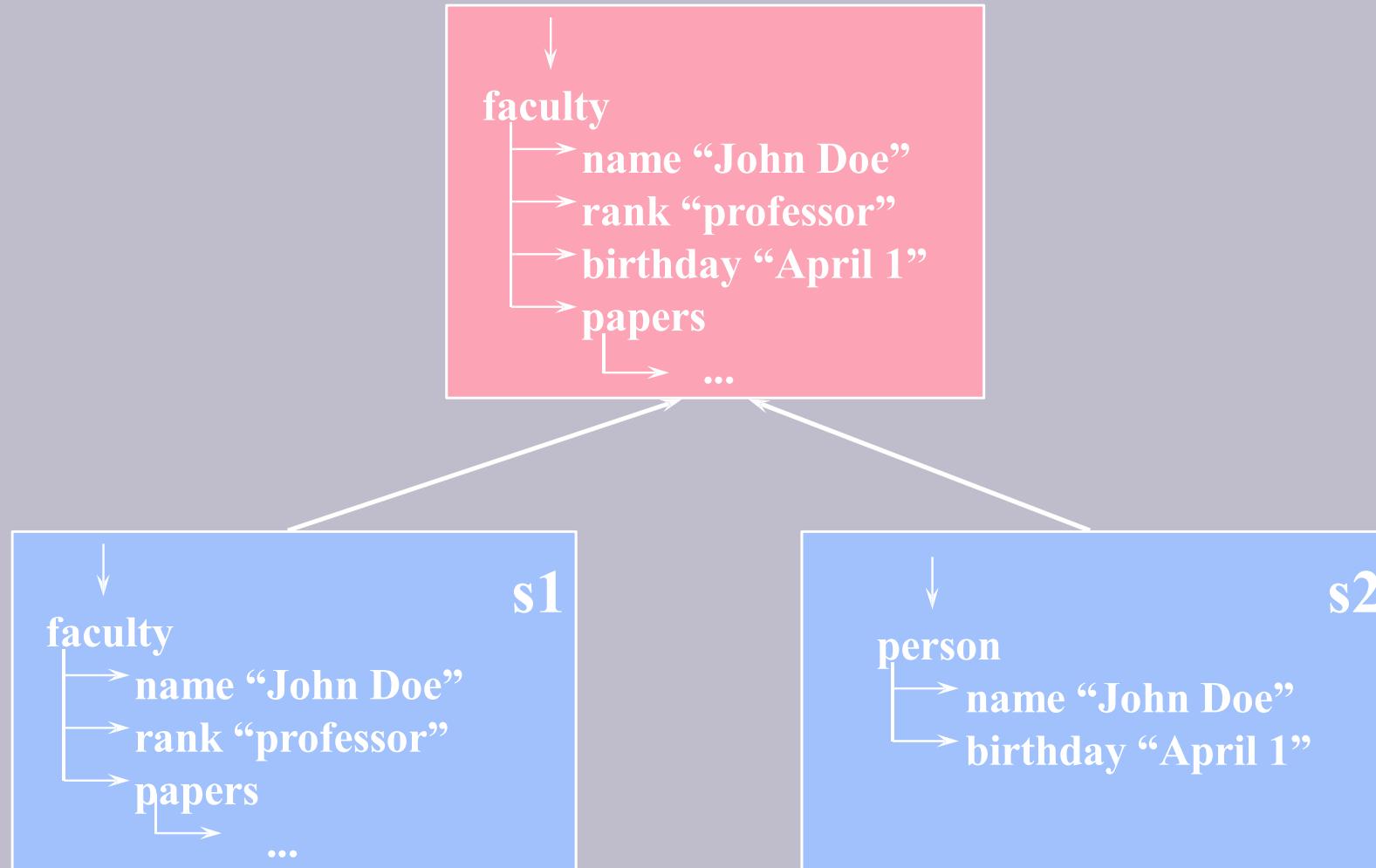
OEM struktúra tetszőleges gráf reprezentációt megenged

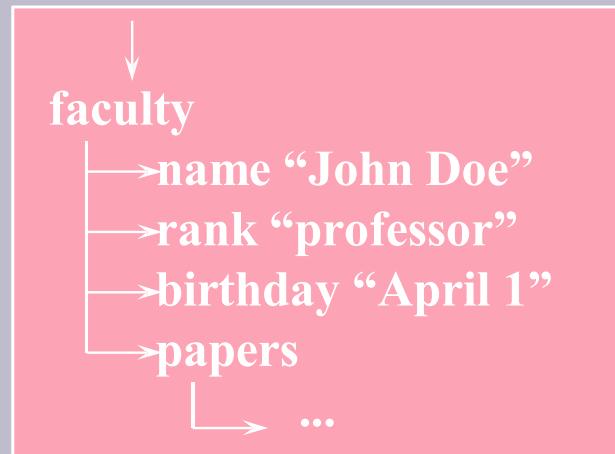
Áttekintés

- Félig-strukturált adat reprezentáció
- Mediátor generálás
 - Mediátor specifikációs példák
 - Nyelv kifejezőerő
 - Megvalósítás és teljesítmény
- Wrapper generálás
- Képességeket figyelembe vevő átírás

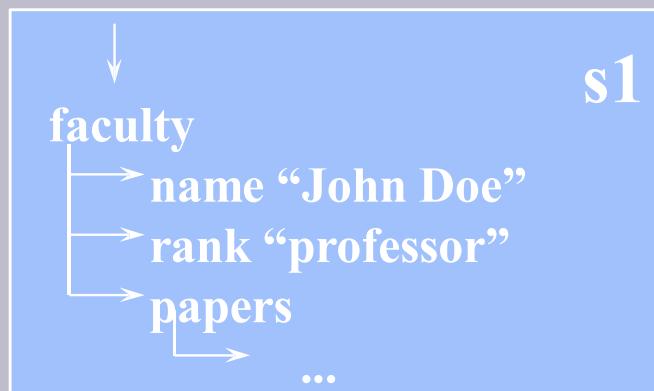
Információ egyesítés

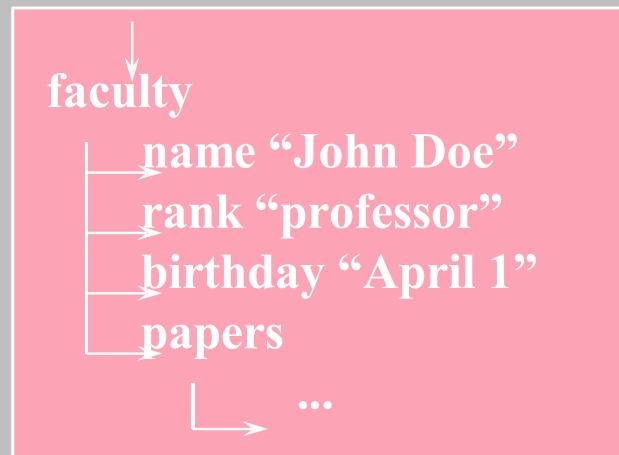
Mediátor specifikáció példa

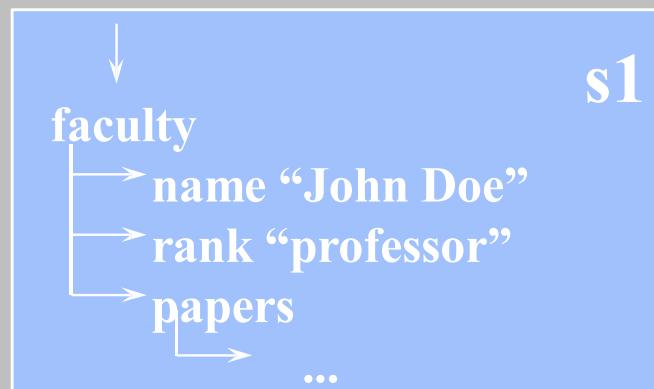
```
<N faculty {<L V>}> :- <faculty {<name N> <L V>}>@s1  
<N faculty {<L V>}> :- <person {<name N> <L V>}>@s2
```


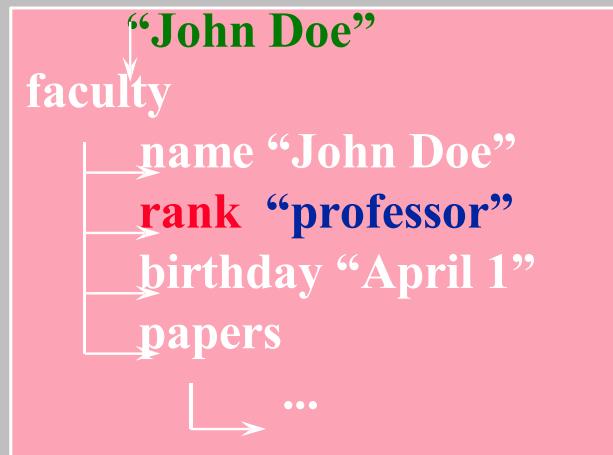
Mediátor specifikáció példa: Szabályok törzsének elemei

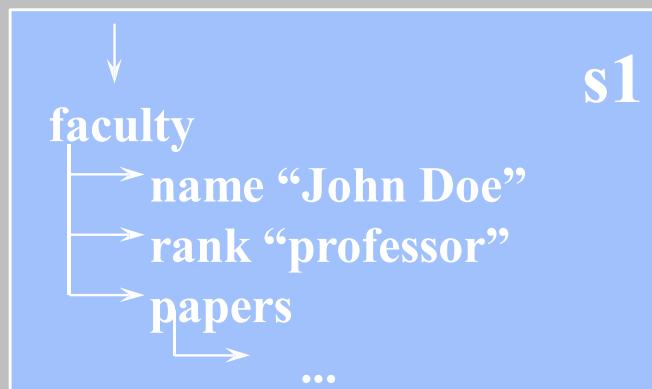
```
<N faculty {<L V>}> :- <faculty {<name N> <L V>}>@s1  
<N faculty {<L V>}> :- <person {<name N> <L V>}>@s2
```


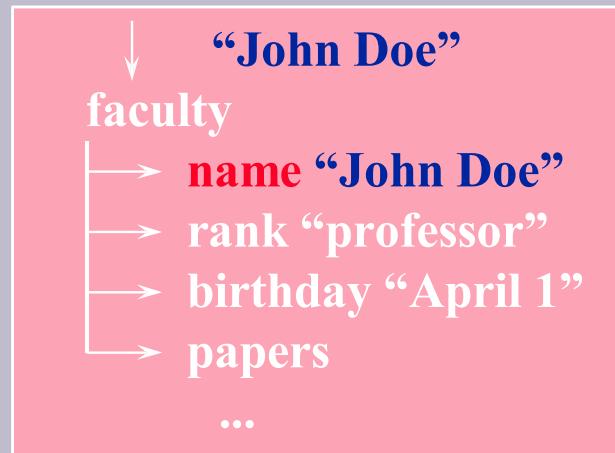
Mediátor specifikáció példa: Szabályok fejének értelmezése

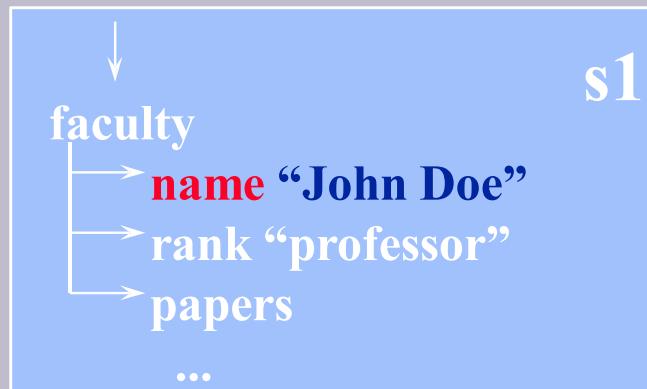
```
<N faculty {<L V>}> :- <faculty {<name N> <L V>}>@s1  
<N faculty {<L V>}> :- <person {<name N> <L V>}>@s2
```


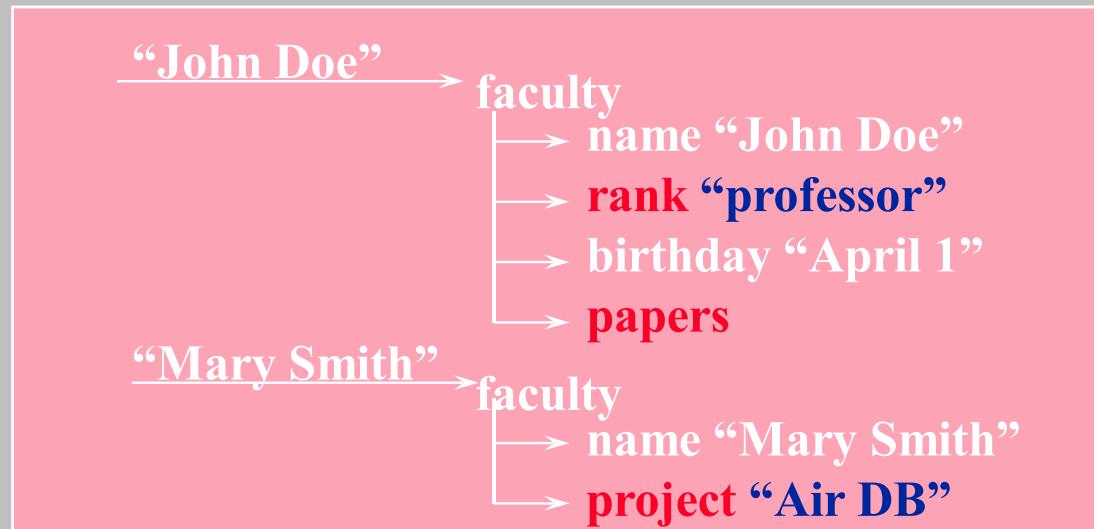
Szemantikusan azonosított objektum hozzáadása


```
<N faculty {<L V>}> :- <faculty {<name N> <L V>}>@s1  
<N faculty {<L V>}> :- <person {<name N> <L V>}>@s2
```


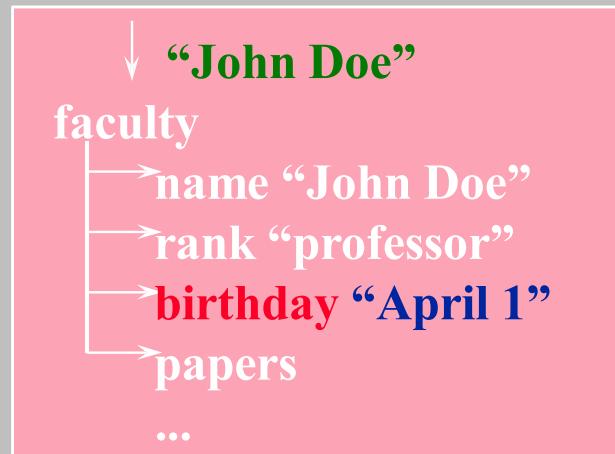
Irreguláris és hiányzó információ

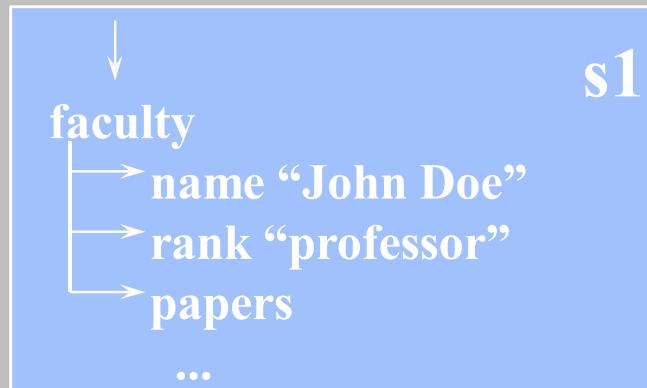
<N faculty {<L V>}> :- <faculty {<name N> <L V>}> @s1

A második szabály további elemet rendel a nézet objektumaihoz

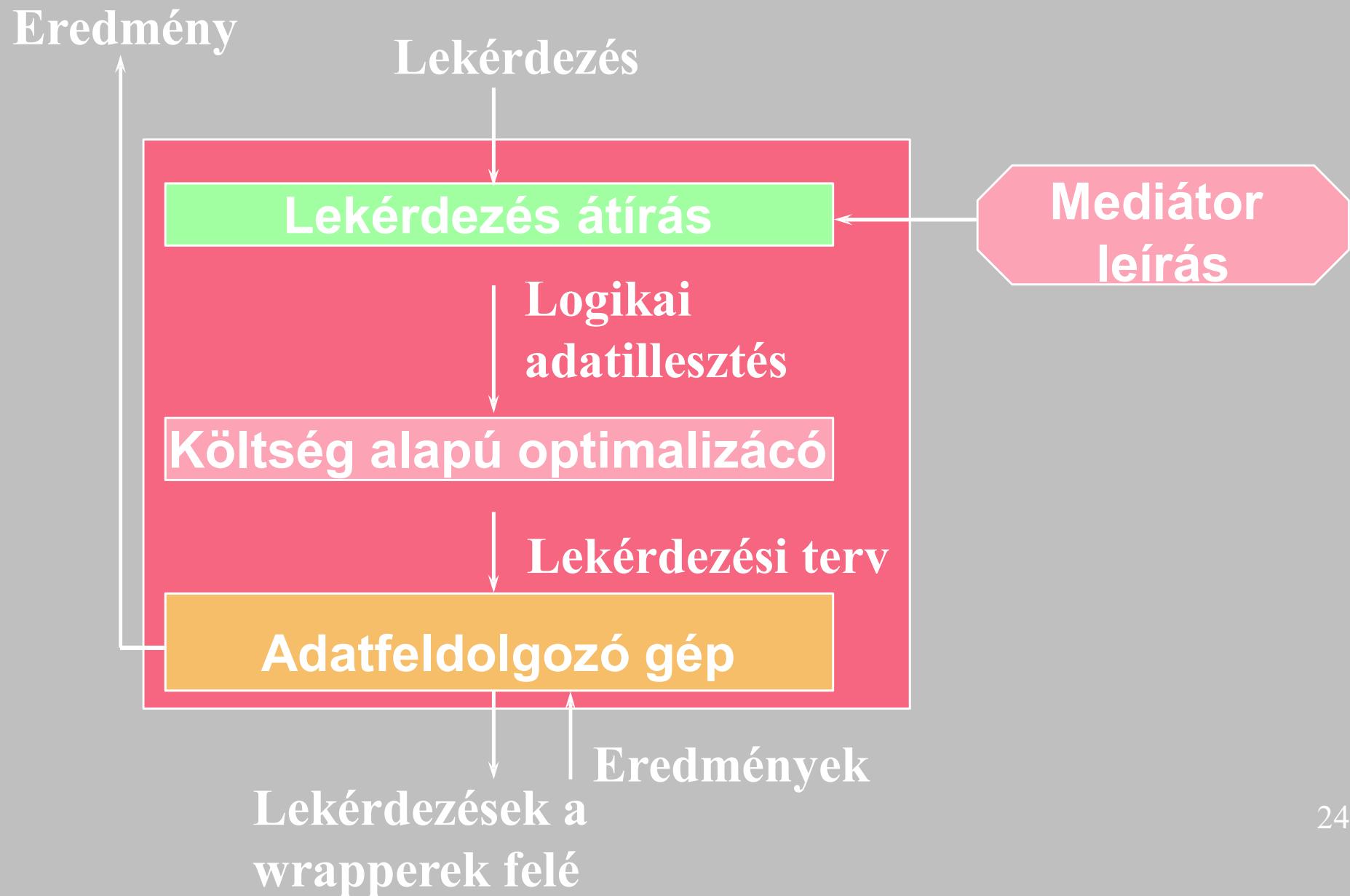
```
<N faculty {<L V>}> :- <faculty {<name N> <L V>}>@s1  
<N faculty {<L V>}> :- <person {<name N> <L V>}>@s2
```


A nyelv kifejezőereje

- MSL nyelvvel megoldott problémák
 - Irregularitások
 - *Hiányos struktúra információk*
 - Kereszthivatkozások kezelése
 - Inkonzisztens és redundáns adat
 - Tetszőleges illeszkedési kritérium

Mediátor leírás interpreter arhitektúra

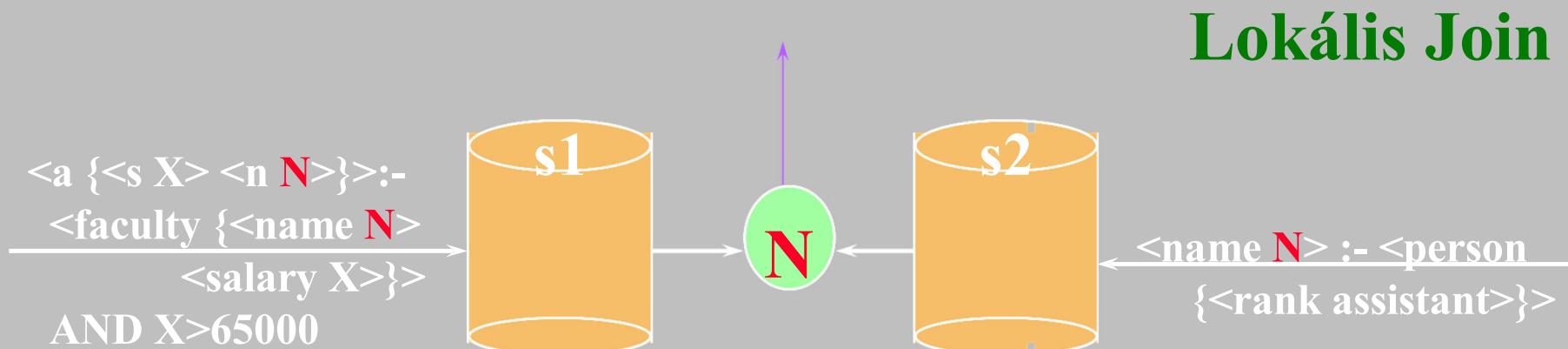
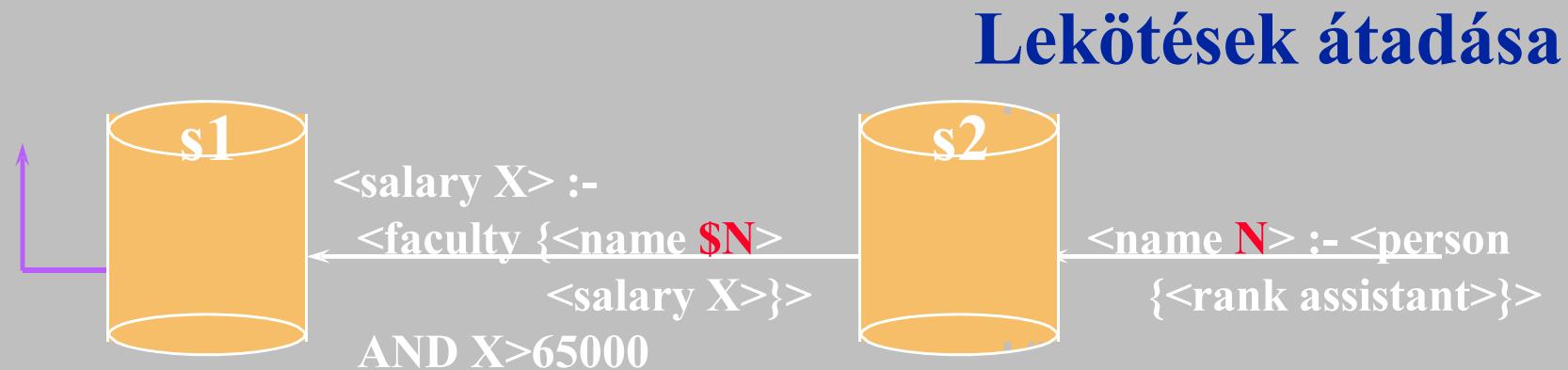
Lekérdezés átírás

- <N faculty {<salary S>}> :-
 :- <faculty {<name N> <salary S>}>@s1
 <N faculty {<rank R >}>
 :- <person {<name N> <rank R>}>@s2
- <well-paid {<name N> <salary X>}>
 :- <N faculty {<salary X> <rank assistant>}>
 AND X>65000

Lekérdezés átírás: feltételek átadása a források fele

- <N faculty {<salary S>}> :-
 :- <faculty {<name N> <salary S>}>@s1
 <N faculty {< rank R >}>
 :- <person {<name N> <rank R>}>@s2
- <well-paid {<name N> <salary X>}>
 :- <N faculty {<salary X> <rank assistant>}> AND
 X>65000
- logical datamerge program
<well-paid {<name N> <salary X>}>
 :- (<faculty {<name N> <salary X>}> AND
 X>65000)@s1
 AND <person {<name N> <rank assistant>}>@s2

Lekötések átadása & Lokális join tervez

Lekérdezés dekomponálása ismeretlen eredet figyelembevételével

<N faculty {<L V>}> :- <faculty {<name N> <L V>}>@s1
<N faculty {<L V>}> :- <person {<name N> <L V>}>@s2

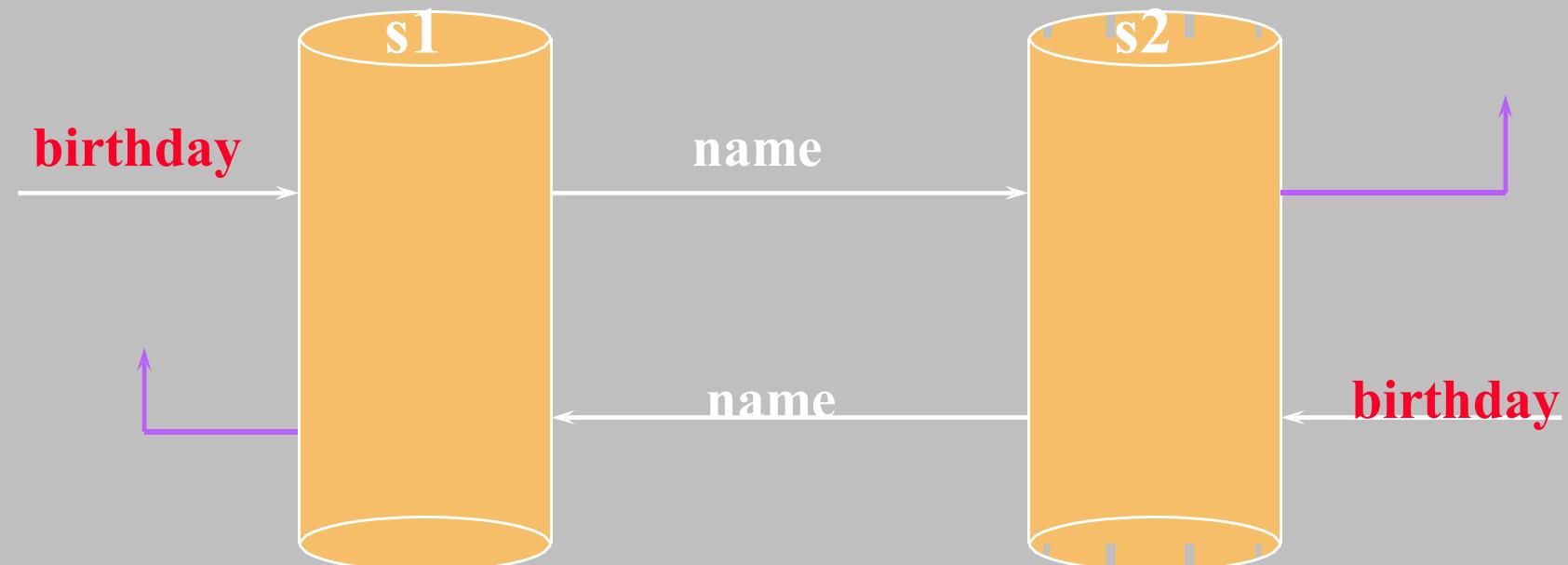
<X faculty {<S Y>}> :- <X faculty {<birthday “1/20”> <S Y>}>

A terv figyelembe vesz minden lehetséges forrást a „birthday” értékére

`<N faculty {<L V>}> :- <faculty {<name N> <L V>}>@s1`

`<N faculty {<L V>}> :- <person {<name N> <L V>}>@s2`

`<X faculty {<S Y>}> :- <X faculty {<birthday “1/20”> <S Y>}>`

TSIMMIS összefoglalás

- Infromáció integráció heterogén forrásokra
- Kihívások és megoldások
 - Félig-struktúrát adatok & hiányzó séma információk
 - Megfelelő lekérdezés definiáló nyelv és lekérdezés lefordítás tervezése
- Eltérő képességű források kezelése
 - Lekérdezések speciális átalakítása
 - Képesség alapú átírás